Preot GH. VERȘESCU
PIATRA-NEAMȚ

MONOGRAFIA
COMUNEI TARCĂU
JUDEȚUL NEAMȚ

CU 21 DE CLIȘEE IN TEXT

SALA DE LECTURĂ A CĂMINULUI CULTURAL „PRINCIPELE MIHAI“ TARCĂU

Tipografia Românească „Gh. Asachi“, Societate Coop. Piatra-Neamț

MONOGRAFIA
COMUNEI TARCĂU
JUDEȚUL NEAMȚ

Preot GH. VERȘESCU
PIATRA-NEAMȚ

— 1942 —

Tip. Românească „Gh. Asachi" Societate Cooperativă Piatra-N.

PRIMA MONOGRAFIE.

BIBLIOGRAFIE.

C. D. Gheorghiu — Dicţionarul geografic al Judeţului Neamţ. 1890 Buc.
L. Şăineanu — Dicţionarul universal al limbii române, ed. VI. Craiova 1929.
D. Hogea — Amintiri - 1936 - Piatra-Neamţ.
S. Mehedinţi şi V. Mihăilescu — „România" - 1937 - Bucureşti.
D. Gusti şi Traian Herseni — „Elemente de sociologie" - 1935 - Bururești,
Maior D. Vişinat — Harta Judeţului Neamţ.
C. Bilciurescu — Monastirile şi bisericile din România, Bucureşti 1890.
D. Frunzescu — Dicţionarul Topografic al României 1872.
Enciclopedia Română 1938 Bucureşti.
Dr. C. Bungeţianu — Industria şi comerţul lemnului în România, 1916. Bucureşti.
P. Antonescu — Comerţul şi industria lemnului, 1907, Bucureştl.
N. I. Păianu — Industria mare, 1866-1906, Bucureşti.
P. M. Florescu — Pădurile Judeţului Neamţ, 1925, Bucureşti.
Th. Codrescu — Uricarele vol. 1-25 Iaşi 1852-1895.
Anuarul Liceului Petru Rareş Piatra-N. 1933-1934.
I. Bogdan — Documentele lui Ştefan cel Mare.
Ermil Diaconescu — Istoria Românilor, 1935, Bucureşti.
Al. Procopovici — I. Neculce ed. II. vol. II. 1936, Craiova.
D. Cantemir — Descrierea Moldavei. Tomul II. 1875. Bucureşti.
M. Anania — Descrierea pădurei Tarcău şi plutăria pe Bistriţa, 1900. Bucureşti.
D. Teodorescu-Craiova — Indreptar ortografic ed. III. 1936, Craiova.
C. Turcu — Preocupări de cultură regională vol. II. 1939 Piatra-N.
Anuarul Şcolii Normale de învăţătoare Piatra-Neamţ 1919-1939, Piatra-N.
Preotul C. Matasă — „Palatul cnejilor" Cartea Românească. Bucureşti.
Dr. S. Argeşianu — Noţiuni de higienă şi medicină populară. Bucureşti Imprimeria Statului, 1898.

In numele meu și al enoriașilor
din satul Tarcău, al cărui păstor
sufletesc am fost 13 ani,

Inchin această lucrare, în semn de adâncă
și veșnică recunoștință,

Domnului Inginer Constantin Turcan
Directorul Cooperativei „Albina"

Cel mai mare binefăcător, omul
providențial, susținătorul și ajutătorul
acestui popor, animatorul
de suflete și cooperatorul cel
mai pătruns de spiritul și de
conținutul ideii cooperatiste.

AUTORUL.

D-l INGINER CONST. TURCAN
Directorul Cooperativei de exploatare de păduri „Albina" Tarcău

CUVÂNT ÎNAINTE.

A tipări în timpul de față o carte istorică înseamnă a risca să pierzi toți banii, care i-ai cheltuit cu ea.

Nu mai vorbesc de munca depusă. Astă-zi, cu vremurile tulburi, pe care le trăim și așa se citește puțin. Și ce anume de preferință, se știe: literatură ușoară, romane și iar romane. Iată ce se întreabă și ce se plătește.

Cine are de svârlit în apă un capital — nu din cele mai mici — să se încumete să facă acest joc de bursă.

Eu l'am făcut, ca să-mi iau adio dela capital. Eu, cu familie grea și cu mijloace prea restrânse de a o susținea. Am făcut acest gest, însuflețit de un idealism, pe care rămâne să-l califice acei care vor ceti broșura.

Am ținut ca să statornicesc pentru totdeauna fapte cunoscute și trăite de mine vreme îndelungată, în mijlocul unui popor de muncitori buni, blajini, cu frica lui Dumnezeu și cu respect de oameni, fapte și din timp de pace ca și din anii de epopee a războiului din 1916—1918. Nimeni altul mai bine și mai precis ca mine nu poate să le cunoască, eu fiind singurul intelectual rămas nemobilizat, dar totuși obligat să stau la postul meu de comandă, ca alinator și mângâetor al durerilor mulțimei.

Cui va deștepta interesul citirea acestei lucrări? Ca și un copilandru pe care părinții îl trimit în lume, să-și câștige el singur existența. Atârnă de vrednicia lui ca să trăiască sau să moară de foame. Asemenea și cu această primă odraslă a ostenelilor mele. Va servi la înmulțirea cunoștințelor unora, va adăuga ceva la tezaurul culturii noastre naționale, sau va rămânea îngropată în noianul nebăgării în seamă, în care se prăbușesc atâtea scrieri și nereușite și lipsite de interes.

Cu această frică și nesiguranță o trimit în lume. Ș cât de greu este să întocmești o lucrare istorică, într'un oraș orfan de biblioteci publice, de scrieri de specialitate, uneori și de buna voință, acolo de unde te aștepți la așa ceva! Am bătut la vre-o două uși bogate și nu mi s'a răspuns. Și atunci a trebuit să iau drumul Capitalei, numai pentru consultarea autorilor, atât câți i-am putut cunoaște și eu.

Mă simt obligat să aduc respectoasele mele mulţumiri şefilor de autorităţi judeţene în frunte cu D-l Gh. Strat, Prim-Preşedinte al Tribunalului Neamţ, care mi-au înlesnit procurarea datelor de care am avut nevoe.

Mulţumesc din suflet şi autorităţilor locale din Tarcău D-lui Inginer C. Turcan Directorul Cooperativei Albina, D-lui C. Gheorghieş Şeful Ocolului silvic, care cu atâta bună voinţă mi-au procurat date atât de preţioase şi de precise la istoricul instituţiunilor respective. Mulţumesc D-lor Ilie Ţenea Şef Contabil al Coop. Albina, Primar T. a Ilincăi, Emil Aronescu funcţionar Coop. Albina şi tuturor celor lalţi binevoitori din Tarcău, care m'au servit cu lămuriri şi date, de o deosebită însemnătate în tratarea subiectului propus.

Cum unor şefi de autorităţi le sunt dator cu adânci mulţumiri, tot astfel nu-mi pot stăpâni durerea la refuzul unei singure autorităţi de a-mi transmite cât de puţine lămuriri asupra chestiunilor, de interesul specialităţii, pe care o reprezintă.

Nu este timpul să o citez, nici să polemizez cu ea.

Din cuprinsul broşurei, se va vedea care este articolul fără date precise, privitoare la înfiinţare şi activitate.

Partea IV „Monografia sociologică a comunei Tarcău" este un subiect întins, care singur cere material, nu numai pentru un volum, ci pentru mai multe, imposibil de tratat numai de un singur autor. Eu am spicuit din tot programul luat după: „Elemente de sociologie" de D. Gusti şi Tr. Herseni, numai unele părţi mai caracteristice. L'am concentrat atât cât s'a putut, ca în lucrarea de faţă să figureze şi din acest domeniu o parte, nu mai puţin interesantă de cât cea istorică.

Datele statistice din această scriere sociologică oglindesc starea socială din anul 1940. Un fel de instantaneu fotografic, care înregistrează pe placa aparatului faptele din acest an. Preţurile articolelor de vânzare, de cumpărare, de plata păşunatului oilor, vitelor, etc. înfăţişează tocmelile agricole şi negustoreşti tot din anul 1940.

Cercetătorilor sociologi le rămâne destul câmp liber pentru desţelenirea terenului încă nerăscolit şi publicarea materialului cules.

Precizez: „Istoricul şcolii din satul Tarcău". Continuare dela anul 1917—1918 până la anul 1940 este întocmit de D-na Invăţătoare Maria Calistrat Bogdan. Istoricul şcolii din satul Straja este făcut de D-l Invăţător P. Podoleanu al şcolii din Ardeluţa de D-l Invăţător D. Mohoreanu, al Căminului Cultural din Tarcău de D-l E. Aronescu şi al Băncii populare „Izvorul" de D-l C. Bogdan.

Celor care mi-ar obiecta lipsa datelor recensământului din 1941, le dau răspunsul Secretariatului general al recensământului general al României din 1941, No. 58501 din 28 Aprilie a. c.

Cucernice Părinte,

La cererea Dvs. No. 49 din 24 IV. 1941, vă facem cunoscut că nu putem aproba să culegeţi cifrele recensământului ale comunei ce vă interesează, deoarece nu este îngăduit de lege.

Secretar Ganeral al Recensământului din 1941,
Dr. D. C. GEORGESCU

In faţa legei trebueşte să ne plecăm cu toţii, adaug eu, deşi ar fi fost de mare valoare aceste date.

Cu aceste gânduri iert pe cei care mi-au refuzat concursul lor şi bagoslovesc cu darul lui Dumnezeu pe toţi cei care m'au ajutat la închegarea acestei lucrări.

Şi un cuvânt foştilor mei enoriaşi.

Traiul a 13 ani între voi m'a legat atât de strâns de sufletele voastre, că nu v'am putut uita nici astăzi, după 14 ani de despărţire.

Şi astăzi, pomenesc în rugăciunile mele, pe unii dintre ai voştri, care au adormit de mult întru Domnul.

Trecutul neamului nostru nu trebueşte uitat şi părăsit. Virtuţile înaintaşilor deapururea să strălucească în memoria noastră şi a urmaşilor, ca un îndemn puternic la fapte măreţe şi înălţătoare de suflet.

Susţinătorii bisericii şi ai şcolii, întemeietorii şi proteguitorii instituţiilor de mare interes obştesc să fie cunoscuţi de voi, memoria lor să fie cinstită şi pilda urmată.

Alături de cărţile religioase, această monografie să stea pe mesele voastre, ca o mărturie dreaptă a vredniciei Tărcăoanilor din trecut şi ca o chezăşie a dragostei voastre de pământul strămoşesc, frământat cu sângele străbunilor.

Preot GH. VERŞESCU.

Piatra-Neamţ, Iunie 1941.

PARTEA I.

Comuna Tarcău în anul 1916.

CAP. I.

GENERALITAŢI.

1. Descrierea geografică.

Plecând din oraşul Piatra-Neamţ, pe şoseaua Prisecani, tot pe malul Bistriţei în sus, prin satele Doamna, M-rea Bistriţa, Viişoara, Vaduri, Pângăraţi şi printre măreţii munţi umbroşi din spatele acestor sate, întâlnind la Prooroaca o fabrică de scânduri, peste un Kilometru altă fabrică mai mică de rezonanţi, ajungem pe terenul comunei Tarcău, despre a cărei numire luăm cunoştinţă încă din satul Doamna, la Postul de Jandarmi, cu firma „Secţia de Jandarmi Tarcău" dar cu reşedinţa în comuna Bicaz.

Comuna Tarcău începe dela această fabrică de rezonanţi. Cuprinde satul Straja, cu renumita şi cea mai mare fabrică de cherestea de pe valea Bistriţei, a Soc. Goetz, satul Tarcău, în care se află reşedinţa comunei şi satul Brateş, mai mult o colonie de muncitori streini la lucrările antreprizei.

De unde până în Straja locul este mai deschis şi satele aşezate deoparte şi de alta a Bistriţei, mai mult pe valea îngustă a acestei ape, de cât pe a afluenţilor ei Oanţul şi Pângărăciorul, de aicea încolo în susul apei munţii se apropie, ba pe la unele cotituri râul abia îşi găseşte loc de trecere, valea se îngustează, nu mai rămâne loc de cât pentru şosea şi apă, cu mici petece de petriş ici şi colo. De jur împrejur se ridică numai munţi înalţi cu păduri nu tocmai bătrâne, printre arborii cărora ai vrea să găseşti mai mult brad, ceia ce mai puţin se vede din şosea. Trecătorul, impresionat de luxosul local nou de primărie, ar rămânea surprins văzând că populaţia acestei comuni, pe lângă cele vre-o câteva case din preajma primăriei şi de pe

dealul din faţă, constă din cele două şiruri mici de case de o parte şi de alta a şoselei, de cum intri în Straja până la eşirea în spre Bicaz, comună ce parcă nu ar merita aşa de mândră reşedinţă.

2. *Satul Tarcău.*

Satul Tarcău, propriu zis, mai nu se vede din şoseaua mare, până ce nu treci podul de lemn peste Bistriţa din dreptul primăriei şi apuci pe şoseaua comunală drept înspre miazăzi, dealungul râului Tarcău. Depărtare de 6 Km. dela acest pod, mergi numai printre case şi gospodării, unele mai bogate, altele mai sarace. printre livezi bine îngrijite, treci pe lângă biserica monumentală, pe lângă pescăria statului, întâlneşti o crâşmă în cale, până când dai numai de fâneţe. „Lunca strâmbului" cu cele vre-o 20 de case de pe malul Bistriţei, dintre satul Straja şi primărie, „Măciucaşii sau Grăsenii" cu alte vre-o 16 case de pe dâmbul dela confluenţa Tarcăului cu Bistriţa, satul Tarcău cu peste 100 de case şi „Cazacii" cu alte 15 case tocmai în fundul satului, pe malul drept al râului, aceste cotuni mici, aceste anexe alcătuesc satul Tarcău. Dela el şi-a luat numele şi comuna, pentru care s'a făcut primăria.

Cine vrea să cunoască şi micul sat Brateş, sau se duce cu trăsura pe Tarcău în susul apei, 12 Km. dela primărie — lucru foarte greu şi anevoios din cauza podeţelor stricate, a drumului neumblat, drum de pădure impracticabil — locuitorii din partea locului merg mai mult pe jos, calare şi iarna mai uşor cu sania — sau cu trenul liniei înguste a Soc. Goetz din Straja, linie care se întinde până la frontieră vre-o 25 de Km. —, cu ramificaţie pe mai multe văi, ca: Polonistru, Dumitru, Bolovăniş, pentru exploatarea pădurilor.

3. *Hotarele Comunei.*

Aşa dar această comună este cu totul muntoasă şi aşezată între munţii Tarcăului şi pe valea râurilor Bistriţa, Tarcăul şi cu afluenţii lui. Ea se mărgineşte la răsărit cu comuna Pângaraţi şi Vaduri cu care se leagă prin şirurile munţilor Hermanului, Pascului, Obcina Slopului şi Culmea Goşmanului, la apus cu comuna Bicaz, prin munţii Crâstiţei, Secului, Obcina Smida Floarei şi Ticoş, la miază-noapte cu munţii Doamnei în general, şi în special cu dealul Cozmiţa, iar la miază-zi cu Transilvania, prin munţii de frontieră Tarhaoşului, Radaoanului şi Balintului.

4. *Munții.*

Munții, în văile cărora se află așezată comuna fac parte din acel lanț de masivi păduroși, care dela Piatra-Neamț la Bicaz poartă numele de munții Tarcăului, pe dreapta Bistriței, iar pe stânga ei munții Doamnei. Pe lângă aceste numiri generale, fie care culme are numele ei aparte, după tradiția locului și pentru deosebirea unora de a altora și pentru o mai bună orientare a locuitorilor. Astfel deadreapta râului Tarcău se ridică așa zisele dealuri — în realitate munți, unii peste 1000 metri înălțime —: dealul Caprei, Radului, Pașcului, Murgoci, Cichivei, Carpen, Polonistru, Dumitru, Hausului (1555 m.), Răchitișului și Balintului. Pe stânga râului Tarcău dealul Crivaei, Stegea, Frasinului, Bătrânei, Fundoaei, iar la spatele lor dealul Grosului, Obcina Măgurei până la frontieră. Apoi tot pe lângă râul Tarcău Obcina Toroclejului (1266 m.), Obcina Slopului cu dealul Meletaus la graniță, dealul Zimbrului și Răchiței cu dealul Ardelele și vârful Arșița Tărcuții (1372 m.) în spatele frontierei, dealul Intorcătoarea Gardului, Tărcuța și Făgețelul și dealul Tarhaușului cu vârful cu acelaș nume lângă hotarul Transilvaniei.

5. *Râurile.*

Râurile care udă această comună sunt: Bistrița, care străbate partea de nord și primește ca afluenți pârâiașul Potoci și râul Tarcău. Râul Tarcău isvorăște din munții Tarhaoșului, marginea dinspre Transilvania, curge spre nord, trece pe la schitul Tarcău, satul Brateș, străbate satul Tarcău și se varsă în Bistrița, pe malul ei drept, la locul numit Gura Tarcăului. Afluenții săi, unii cu numele munților din care isvorăsc, sunt următoarele pârae: pe dreapta Balintului, Răchitișului, Goșmanului, Haosu, Dumitru unit cu Polonistru, Carpen, Cichivei, Murgociului, Porcului, Pascuiui, Radului unit cu Plopii, Lăptoacele cu Smedei, Hermanul și Capra. Pe stânga primește pe următoarele: Țapului, Tărcuței, Cășăriei, Ardelele, Bolovăniș, Măirușului, Martinului, Brateșului cu mai mulți afluenți, Ața cu mai mulți afluenți, Cheei, Petrei, Bătrânei, Glodului, Frasinului, afară de multe alte pârâiașe, fiecare cu numele lui, însă mai mici ca cele amintite până aici.

6. *Lacurile.*

Lacuri, care să se fi format ele dela natură nu se găsesc în tot cuprinsul acestei comuni. De altfel, în părțile muntoase nu se găsesc iazuri cu ape stătătoare cu suprafețe mai mult

sau mai puţin mari, cu stufişuri şi cârduri de raţe sălbatece, apa verzie, cu frunze de nufăr şi coruri fără pauze de broaşte, la fund cu mâl cu lipitori şi răspândind peste tot mirosuri nu tocmai plăcute. Se află însă, dealungul râului Tarcău, între satul Tarcău şi Brateş, într'un anumit loc pitoresc, numai albia rămasă a unui lac mare, anume construit, în anul 1905, de către Soc. de exploatare Goetz pentru anumite scopuri, numit iazul „Elena". Intre munţi, la o distanţă de 8 Km. dela Gura Tarcăului, pe o întindere de 4—5 hectare, în luncă de a dreapta apei Tarcăului, s'a săpat pământul, scoborându-se terenul aproape de albia apei. Malul stâng dela natură este de o înălţime poate şi de 10 metri.

In faţă, de a curmezişul apei, s'a făcut o iezătură lungă, să fie cam de 50 m., înaltă cam de 8 m., din albia apei umplută cu bolovani şi pietriş. Patru deschizături mari s'au făcut în această iezătură, prevăzute cu câte patru obloane mari de lemn în chip de stăvilare, purtate după nevoe de o turbină, instalată pe iezătură.

Pe această iezătură era ridicat şi pavilionul frumos, care se vede în alăturata fotografie. El nu este alcătuit din camere locuibile sau din săli de distracţii şi admiraţie a naturei, cu am fi dispuşi a crede, In el se găsea instalaţia turbinei amintite, care funcţiona prin căderea apei. A fost făcut aşa de artistic şi de frumos numai ca un decor şi ca o podoabă a acestor locuri.

Când era nevoe să se umple iazul de apă se lăsau stăvilarele în jos şi toată apa râului umplea bazinul iazului într'un foarte scurt timp. Apoi se dădea drumul apei, care venind ca un puhoi mare în spre Bistriţa, mărea volumul şi puterea acesteia, pentru transportul plutelor de pe mal.

Astfel se explică rostul acestui iaz: făcut pentru caz de secetă şi scăderea Bistriţei. Asemenea iureşuri de ape în limbajul locului se numesc haituri,

Iazuri mai mici, tot cam cu acest scop, însă pentru mori şi herestrae sunt pe apa Tarcăului două: unul pentru un herestrău cu un gater din faţa bisericii din Tarcău, şi altul mai la vale, dela începerea canalului ce duce la stabilimentul de piscicultură, întemeiat de răposatul Radu Porumbaru.

Acestea sunt mai simple. De alungul apei s'a aşezat un fel de podea de scânduri, cât ţine albia din mal în mal. Această podea la capătul dinainte este ridicată mai sus, cam până la 3 dm. deasupra apei şi susţinută de un rând de scânduri sau butuci dea curmezişul apei, cu umplutură de pietriş, ca să nu ia curentul această construcţie.

Dealungul Tarcăului şi în satul cu acelaş nume se află şi 2 lunci mai mari: una numită „Lunca Lăcătuşului" şi alta mai mare, mai de vale, în dreptul pisciculturei R. Porumbaru nu-

mită: „Lunca Grăsenilor“. Cea dintâi are întindere cam de vre-o şase hectare, cea de a doua cam de vre-o zece hectare, acoperite cu arbori de luncă : salcie, arini, mesteceni etc.

7. Canalurile.

Exploatările pădurilor, care în această comună s'au făcut şi se fac încă pe o întindere foarte mare, au născocit construirea canalurilor pentru transportul lemnelor, când societăţi cu capitaluri mai restrânse nu-şi puteau îngădui luxul liniilor ferate sau pe nişte văi, pe care folosirea unor asemenea mijloace de carat ar fi fost cu mult mai costisitoare. Astfel de canal este astăzi dela satul Brateş la herestrăul din Hârburi, pe o lungime de 1 Km. şi $^1/_2$ şi pe care curge apa numai pentru funcţionarea herestrăului cu un gater.

Pentru transportul lemnelor se văd astăzi numai stâlpii unui canal făcut de societatea de exploatare Töröck pe la 1906 de la Gura Aţei, unde se afla instalat herestrăul, până la Bistriţa, între apa Tarcăului şi şoseaua comunală, pe o lungime de 12 Km. Societatea, lichidându-şi întreprinderea s'a desfiinţat, ca şi herestrăul şi canalul.

Canalul este ca un fel de cutie cu trei păreţi de scânduri groase, strâns lipite una de alta, cei doi laterali cam de 60 cm. de laţi, iar fundul cam de 1 m. lăţime şi susţinută pe stâlpi de brad, bătuţi adânc în pământ şi toţi la acelaş nivel. Se dă drumul apei pe canal şi tot atunci şi la scânduri sau la butuci de unii lucrători. In acelaş timp, alţi lucrători stau la celalalt capăt al canalului, şi trag ta o parte materialul sosit pe apă, ca să nu-i ducă torentul în râul în care se varsă.

8. Satul Straja.

Cu el se începe comuna Tarcău. El ne iesă întâi în cale, când venim dela Piatra-Neamţ. Dela fabrica de rezonanţi, de pe teritorul comunei Pângaraţi, şcobori foarte puţin, aproape neobservat, apuci pe panta dreaptă ca lumânarea, prin faţa fabri cei de cherestea Goetz, a depozitului ei de scânduri, coteşti apoi puţin la dreapta, tot pe malul Bistriţei nărădăioase, ridici dealul în piept din dreptul Caprei — muntele cu acest nume — şi cu cele două case de pe dâmb, ai părăsit satul. cu nume aşa de răsunător. 3 Km. de şosea naţională, o fabrică pe stânga şi un pumn de case pe dreapta, acesta pare a fi tot satul. Dar mai este.

Mai în sus de fabrică, din şoseaua mare porneşte un drum la dreapta, în spre miază noapte, la deal pe sub poala pădu-

rii, către satul Stejarul din comuna Pângaraţi în lungime cam de vre-o 2 Km. Acest drum, străjuit mai mult de stejari, şerpueşte printre două rânduri de case, până la şcoala din câmpul liber dintre cele două sate şi două hotare de comuni. Ultima casă din satul Straja de pe această întindere este şcoala.

Munţii din dosul acestor şiruri de case poartă numele de Cozmiţa-Prisaca. Intre aceste rânduri de case şi cel de pe şoseaua mare se întinde un câmp de fâneţe ale locuitorilor din Straja.

Pârae sunt: Stejaru, Prisaca şi Obârşia. Când plouă tare vin mari şi se varsă pe câmp. Primele două au apă tot timpul anului. Ultimul seacă pe timpul secetei, vara, pe călduri mari şi iarna.

Lacuri, nu sunt.

Educaţia religioasă a poporului o face parohul din Stejarul, în raza căruia cade şi satul Straja, Părintele V. Coroamă, om ca de 56 de ani, absolvent a 4 clase de Seminar, harnic, iute şi bun gospodar.

Satul Straja, cu o populaţie foarte redusă ca număr, n'are biserică. Enoriaşii lui îşi hrănesc sufletele lor cu cântările şi rugăciunile bisericii parohiale din Stejaru.

In apropierea drumului cotunal, cam în mijlocul satului, într'o grădină de stejari, se află crucea de piatră a Sfântului Modest, protectorul şi apărătorul de boale a animalelor domestice. Aici, în fiecare an, la 18 Decembrie, ziua Sfântului Modest, se fac Sf. Masli de obşte pentru tot poporul, care vine în număr mare să asculte rugăciunile preoţilor.

Pe câmpul din faţa şcoalei, la hotarul comunei Pângaraţi, se află cimitirul satului Straja.

Din punct de vedere religios şi moral, aceşti enoriaşi stau pe aceiaş treaptă cu cei din Tarcău, cu care de altfel se nemuresc, se încuscresc şi se învecinează. Oameni de treabă şi cum se cade, oameni cu frica lui Dumnezeu şi cu respect de semenii lor. După cum sunt buni muncitori de fabrică şi de pădure, tot aşa şi buni Români.

Şcoala este ctitoria boerului basarabean Vasile Stroescu. Cu un singur post, este condusă de conştiinciosul învăţător Gh. Gavriliţeanu.

In sat mai este şi un oficiu postal. Dirigintele lui, Gh. Leca, este şi Preşedintele Băncii populare din comuna Tarcău. Soţia lui, D-na Irina Leca este o cunoscută şi bine apreciată scriitoare. Iubeşte foarte mult poporul şi se interesează de bunul mers al sănătăţii, al higienii şi al stării lui materiale.

9. *Satul Brateş.*

La 12 Km. dela Gura Tarcăului, în desişul pădurilor, pe valea pârăului Brateş şi la revărsarea lui în apa Tarcăului, se întinde satul de proaspătă obârşie „Brateş". Colonie de lucrători de pădure şi reşedinţa administraţiei companiei de exploatare „Antrepriza Turcan—Scolari—Albuzi" a Societăţii forestiere Goetz.

Cam 43 de familii de populaţie streină, Italieni, Cehi, Nemţi, Unguri, la care se mai adaugă vre-o trei familii de Români: cantinierul, subchirurgul şi un pădurar al statului, aceştia dau viaţă pustiului şi însemnătate locului, prin munca lor neostoită.

Casele chipeşe ale Administraţiei, gara, telefonul, linia ferată, trenurile cu maşinile lor, mişcarea şi forfota la clădirea tasoanelor de butuci şi încărcarea vagoanelor, de prin văile adâncite, dau a înţelege că aici se lucrează cu zor la o întinsă exploatare de păduri.

Toate locuinţele sunt făcute de Soc. Goetz. Unele pentru câte o singură familie, altele pentru mai multe familii, sub acelaş acoperemânt.

Locuitorii streini, sunt aproape toţi de altă religiune de cât cea ortodoxă: catolici, protestanţi. Deşi din punct de vedere religios, sunt socotiţi ca făcând parte din parohia Tarcău, fiindcă ei nu au şi nu pot să-şi aducă preotul sau pastorul lor, din cauza prea marei depărtări, totuşi pentru nevoile lor religioase, aleargă la ieromonahii dela Schitul Tarcău, până unde au de mers 9 Km. Numai când lipsesc aceştia de acolo, se îndreaptă la parohul din Tarcău.

Sunt oameni muncitori şi harnici şi îşi caută de ocupaţiile lor.

Duminica şi sărbătorile, se duc şi ei, şi familiile lor la biserică, la Schit. Işi botează copii, se cunună, îşi spovedesc bolnavii, îi îngroapă cu preoţii ortodoxi.

In acest sat se găseşte şi o infirmerie cu subchirurg român, sală cu paturi pentru boinavi, altă sală cu o mică farmacie pentru accidentaţii din pădure.

Doctorul Societăţii vine dela Piatra săptămânal de caută pe cei care au nevoe de ajutorul medical. Cei răniţi mai grav sunt transportaţi imediat la Piatra-N. Din sutele de oameni, care lucrează la pădure, nu se poate să nu se întâmple şi accidente, uneori chiar mortale.

De aceia Soc. Goetz a înfiinţat şi un serviciu medical, şi un cimitir pentru îngropat morţii, cimitir care se află la marginea satului.

Subchirurg este Iacob Pitaru, iar medic Doctorul Apostolide.

CAP. II.

Parohia Tarcău.

1. *Istoric.*

Parohia Tarcău este înfiinţată de curând, abia la anul 1911 prin Inaltul Decret Regal Nr. 2837 pe ziua de 1 Septembrie. Până la acea dată, biserica din Tarcău era filiala parohiei Bicaz, al cărei preot îngrijea de trebuinţele religioase şi ale locuitorilor din acest sat. Infiinţându-se comuna nouă Tarcău la anul 1908, dela sine reeşia, conform legii clerului, ca să se facă şi parohie.

Acesta a fost şi motivul locuitorilor, care au cerut lucrul acesta. După o lună, primiră şi pe primul lor preot paroh în persoana Părintelui Petru Bălănescu. Deşi comuna are aproape 400 capi de familie, însă circumscripţiei parohiei nu i se dădu ambele sate Tarcăul şi Straja, ci acesta din urmă se lăsă tot parohiei Pângaraţi. Se înjghebă astfel parohia Tarcău din satul cu acelaş nume, cu o populaţie de 183 de familii, stătătoare în aceste locuri şi din sătucul Brateş cu o populaţie flotantă şi străină cam de 46 de familii, dintre care unele resfirate pe văile pâraelor Dumitru, Polonistru, Bolovăniş, până la frontieră.

Aceasta s'a făcut pentru singurul motiv că satul Straja este mai aproape de biserica din satul Stejar, comuna Pângaraţi, unde este şi locuinţa parohului, de cât de biserica din Tarcău, lângă care este plănuită şi casa parohială, deşi nu este un motiv destul de justificat.

Parohia are hramul „Adormirea Maicei Domnului" rămas dela biserica veche şi la cea nouă.

Sunt două biserici: una veche ajunsă în stare nepotrivită serviciului dumnezeesc şi alta nouă.

2. *Biserica veche.*

Dacă cercetăm trecutul bisericii vechi, găsim dintr'o notiţă de pe un Penticostar din anul 7251, domnia lui Mi. Racoviţă, că biserica veche este făcută la anul 1771. Iată notiţa: „Ţinutul

Neamţului, Moşia sf. Mânăstiri Păngaraţi, satul Tarcău. Biserica din dulapi, făcută la anul 1771 cu hramul adormire presfinti de dumnezeu născătoare — acoperită cu şindrilă veche — ţintirimul tumurugi şi bârne vechi" iar iscălitura neciteaţă. Nu se spune de cine anume este făcută, nici nu s'a găsit vre-o notiţă în vre-o carte de ritual sau inscripţie undeva privitoare la aceasta.

Tradiţia atribue ridicarea acestei biserici locuitorului Andreiaş Munteanu, al cărui fiu a şi servit ca primul preot al ei.

In pomelnicul ctitorilor, scris pe o icoană cu două uşi laterale, îasă întâlnim numai nume de boeri, între care primul loc îl ocupă Ioniţă Cantacuzino spatarul cu soţia lui I Maria Racoviţă, iar cu cea de a II-a Maria Rusetina.

IATĂ ŞI POMELNICUL:

UŞA I.

Mihai Cantacuzino fecior
Nastasia „
Ioniţă „
Iordache „
Catrina „
Ilie „

Fraţii spatarului Ioniţă

Maria Cantacuzino
Safta „
Toader „ spatar

Pomelnicul meşterilor

Monahul Dosoftei
Ileana Constantin Irina Stefan.

UŞA II.

Ioan Cantacuzino Velspatar.
Maria Racoviţă femee I.
Maria Rusetina „ II.
Toader Cantacuzino-Vel stolnic tatăl lui Ioniţă spătarului.
Iliana Catargioae mama spatarului.
Ilie Cantacuzino vel vis....
Toader Cantacuzino
Radu Racoviţă vel-log.... socru lui Ioniţă.
Maria Buhuşoae
Const. Ruset vel-vornic, socrul II lui Ioniţă.
Nastasia Cantacuzino
Atanasie episcop Romanului nânaş spatarului Ioniţă.
*Const. Voevod stăpân *).*
Matei, Const. ierei.

---

*) Const. Voevod stăpân este Voevodul Constantin Mavrocordat, fiul lui N. Mavrocordat, care a domnit de 6 ori în Muntenia şi 4 ori în Moldova. Ultima domnie în 1769.

N. Natalia monahie, ermonah, ierei Lazăr Paisie. Andreiaş Munteanu Ierei I. Al.

Vasilache Gherasim ermonah I.

Altă tradiţie spune că o samă de boeri fiind persecutaţi de Domnie, sau fugind de vre-o năvălire streină, s'au adăpostit în părţile acestea muntoase şi au înălţat biserică aici, cu ajutorul a celui mai fruntaş dintre prea puţinii gospodari de pe atunci, tradiţie care pare mai apropiată de adevăr, şi pe care o putem susţinea chiar ca adevărată, pentru următoarele motive:

1. Ori cât de bogat ar fi fost un ţaran de prin acesie locuri muntoase, este greu de admis ca el singur să poată clădi o biserică, iar boerii să facă numai donaţii.

2. Moşia Tarcău era a mânăstirii Pângaraţi. Intre daniile cu care au înzestrat boerii această mânăstire, se poate să-i fi hotărât spiritul lor creştinesc de înaltă religiozitate să facă şi o biserică pe domeniile acestui domnesc locaş de închinăciune, ca să fie pomeniţi ctitori şi acolo şi aici, în bisericuţa satului.

3. Andreiaş Munteanu va fi dat tot sprijinul lui la ridicarea bisericii, ca om cunoscător din partea locului cu sfatul, cu supravegherea lucrărilor, cu îndemnul sau poate va fi fost cel mult meşterul iscusit al sfântului locaş — şi astăzi Tarcăul numără pricepuţi stoleri şi meseriaşi în industria lemnului — pentru care fapt localnicii, în mândria lor îi atribue lui şi nu boerilor întreaga operă.

4. De ce în pomelnicul amintit mai sus nu figurează în capul listei însuşi ctitorul principal, Andreiaş Munteanu, dacă în adevăr ar fi fost el?

Rămâne deci bine stabilit că biserica a fost făcută de boerul Ioniţă Cantacuzino.

Biserica, este făcută, cum arată notiţa mai sus amintită, din dulapi de scânduri şi are un turn pentru clopote. Este aşezată pe un dâmb de munte, de unde privirea stăpâneşte o bună parte din sat.

Este mică şi cu totul neîncăpătoare pentru credincioşi, mai ales la sărbători mari şi la hramuri. Pe jos e pardosită cu piatră mare cubică. Nu are nici o inscripţie şi nici o podoabă mai deosebită. Ea a servit ca biserică parohială până la anul 1912 luna Mai, când s'a sfinţit biserica nouă, deci 141 de ani, un timp îndelungat pentru alcătuirea ei, nu tocmai atât de trainică.

In scurgerea vremilor i s'au mai făcut oare care reparaţii. Altfel n'ar fi putut să dăinuiască.

Aşa mică, după cum se găseşte, ea totuşi prezintă farmecul trecutului religios al oamenilor plini de credinţă, pe lângă poezia munţilor şi pitorescul aşezării ei.

Şi în trecut au fost oameni nelegiuiţi, care i-au întinat sfinţenia şi tulburat majestatea liniştei ei, făcând crâşmă la picioarele dâmbului pe care este aşezată. Preotul slujea în biserică unde nu se auzeau bine cântările şi cetirile lui şi ale cântăreţilor din pricina sbieretilor şi cântecelor lăutarilor şi beţivilor.

Dar au trecut şi acele timpuri iar gurite tulburătorilor de mult au amuţit sub lespedea greoae a tristului mormânt.

Din această biserică au fost aduse în cea nouă toate cărţile, vestmintele, sfintele vase şi tot ce-a fost de nevoe rămânând doar catapeteasma, câteva icoane, candele, prapuri şi sfeşnice vechi dar bune, cea nouă având ale ei, mai bune şi noi.

In jurul bisericii se întinde cimitirul satului, pe o suprafaţă cam de 12 prăjini, înconjurat cu gard, pe alocurea cu zid de piatră. Este plantat cu pomi şi bine întreţinut.

3. Preoţii slujitori.

Preoţii care au slujit în satul Tarcău, dela data înfiinţării bisericii vechi şi care nu puteau să aibă altă cultură decât a preoţimei în general din secolul al XVIII şi XIX cetirea şi cel mult scrierea, iar mai târziu şcoala catehetică sau cele 4 clase de seminarul din Socola, au fost următorii după tradiţie.

1. Alexandru Munteanu, fiul lui Andreiaş Munteanu. A avut soţie şi copii. A murit subit.

2. Ioan Hîrlav dela Pângaraţi. A slujit aici 15 ani. A avut soţie şi copii. A fost îngropat aici. Aceşti doi preoţi Alexandru şi Ioan sunt însemnaţi şi în pomelnicul ctitorilor ca ierei.

3. Ioan Munteanu, fiul preotului Alexandru Munteanu zis şi preotul Niţă. Acesta a slujit mai 50 de ani. A murit la adânci bătrâneţe. A locuit într'o casă lângă biserică, locuinţă care a dispărut de mult. Locul, care aparţinea bisericii, l'a lăsat moştenire nepoţilor, în loc să rămână sfântului locaş. A slujit în acelaş timp cu preotul Ioan Hîrlav, făcând serviciul cu rândul.

Acesta sau unul din aceşti doi va fi preotul Ioan iscălit la anul 1800 pe un liturghier din 1794?

Pe o foae rătăcită în arhiva bisericii, un fel de ordin din partea Protoiereului probabil Petru al ţinutului Neamţului, găsim că preotului Ioan din Tarcău i se dă voe să cunune pe Ştefan Miron cu Vârvara fata lui Ilie Ungureanu în anul 1827 Iunie 17.

O fi preotul Ioan Munteanu?

4. Neculai Cojoc dela Vaduri, a păstorit 3 ani apoi s'a întors iar la obârşia lui. Era văduv.

5. D. Matasă. A slujit numai un an. S'a dus la parohia Răpciune, comuna Hangu, unde trăeşte şi azi.

6. Teodor Sălăgeanu din satul Răpciune, amintit mai sus, a venit din parohia Băneşti judeţul Botoşani, pentru care fusese hirotonit şi unde stătuse trei ani. Aici a slujit dela 10 Noembrie 1879 până la anul 1883 când s'a permutat.

Dela el au rămas pe cărţile de ritual mai multe însemnări de ordin familiar şi de mai multe cununii religioase.

După el au urmat mai mulţi călugări. Legea clerului din anul 1893 face din biserica satului Tarcău filiala parohiei Bicaz.

7. Neculai Lungu parohul din Bicaz care îngrijeşte 10 ani şi de satul Tarcău. Despre el se aminteşte cu ocazia sfinţirii apei la începutul anului şcolar din localitate în anul 1896.

8. Vasile Mărculescu parohul Bicazului caută 3 ani şi de Tarcău.

9. Victor Gervescu, licenţiat în Teologie, de origină din Roznov, acest judeţ, tot ca paroh la Bicaz caută şi de Tarcău 3 ani şi depune multă stăruinţă pentru construirea nouei biserici.

Aceşti preoţi n'au urmat unul după altul, cu regularitate matematică. Biserica rămânea uneori fără preot prin moartea sau permutarea unuia.

In asemenea împrejurări poporul era îngrijit, după ordinele Inaltei Chiriarhii şi dispoziţiile Protoiereului, de către un călugăr ieromonah dela schitul Tarcău. Acesta se statornicea în sat, până la venirea unui preot titular. S'au rânduit mulţi călugări, dela care nu ne putem aştepta la nici o activitate pastorală, necerându-li-se ceia ce nu li s'a dat: cultură şi îndrumare pastorală. Intre ei mai vrednic şi mai înţelegător a fost actualul egumen al mănăstirii Bistriţa, părintele Ghenadie Carază, care a lăsat in sat o impresie foarte bună ca purtare ca demnitate şi ca binefăcător al bisericii şi sătenilor, deşi era tânăr.

10. In sfârşit întemeindu-se parohia Tarcău vine ca paroh preotul econom Petru Bălănescu, dela parohie Cotârgaş judeţul Suceava, absolvent al cursului complect de seminar. El se distinge ca un bun gospodar, harnic şi devotat păstor al turmei încredinţate lui. In timpul său se isprăveşte biserica nouă şi se sfinţeşte de Arhiereul Antim Botoşeneanul. Se mai cumpără la biserică policandre, clopote etc.

El adună material pentru casa parohială. Face 20.000 cărămizi, 10.000 de draniţe, pune să cioplească piatra pentru temelia casei, cu o stăruinţă vrednică de un păstor. Aceste lucrări au costat mai mult de 5000 de lei. Banii s'au adunat prin zelul preotului, cu liste de subscripţii, cu serbări, cu împrumuturi, tot de el achitate.

Masciada dela iazul „Elena".

A înconjurat cu gard grădina bisericii de 2 fălci de loc. A făcut un grajd foarte bun pentru viitoarea gospodărie a preotului, din herestrăul scos din întrebuințare, dăruit de răposatul Radu Porumbaru.

Nu trebue să uităm însă că el a avut un vrednic tovarăş de lucru, la începutul activității sale, pe primarul comunei Tarcău, I. Boaru, un transilvănean învățat, energic, autoritar și cu foarte multă bunăvoință pentru biserică și binele obştesc. Dacă prietenia între dânşii ar fi continuat multă vreme, preotul ar fi rămas mulți ani în Tarcău şi ar fi înfăptuit frumoase lucruri.

Dar împrejurările au luat altă întorsătură.

Preotul amărât se permută la 17 Ianuar 1914 înapoi la Cotârgaş. Parohia rămâne vacantă. Preotul Gh. Gavrilescu dela Oanțu, parohie vecină, este rânduit cu suplinirea. La 1 April acelaş an mă permut eu în Tarcău, venind dela parohia Valea Glodului, Județul Suceava, unde păstorisem un an şi două luni.

11. Eu dela început am căutat să împăciuesc treburile, prin o politică de unire şi armonie între mine cu autoritățile locale şi cu sătenii, ceia ce am reuşit, datorită naturei mele paşnice. Prin cuvântări şi sfaturi am îngrijit în primul rând să le împlânt în suflet dragoste de biserică şi încredere în mine. Ca să-i fac să-şi dea şi ei interes pentru biserică şi propăşirea ei, am continuat opera pastorală a înaintaşului meu într'o atmosferă de înțelegere comună, de dragoste şi încredere între toți. Timpurile critice, războinice şi de mare criză însă printre care trecem ne-au împiedecat îndeplinirea planurilor în direcția gospodăriei parohiale.

Totuşi, ca să creiez venituri bisericii, venituri fără de care nu pot face nici o mişcare, am schimbat unul dintre epitropii bisericii, care ținea pangarul şi câştigul îl încasa el, pe motiv că avea copii mulți. Am luat eu, pe seama mea pangarul. Cu ajutorul cântăreților am adus frumoase venituri bisericii, noi lucrând cu totul gratuit.

Casa parohială îmi era grija zilnică. Ca s'o ridic trebuiau bani mulți Am mai strâns o sumă de bani dela enoriaşi, am dat două serbări, am mai făcut cărămidă, care nu ajungea, după planurile mele şi ale antreprenorului Carol Zani.

Avem 600 de lei în casă, o sumă prea mică, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, schimbându-se vremurile cred că vom ajunge la scopul urmărit.

In biserică am aurit amândouă rânduri de sfinte vase, am cumpărat sobă de fer şi două hogeaguri, am procurat un rând aproape complect de cărți de ritual noi, legându-le pe toate în piele şi pânză, cele vechi erau cu totul de neîntrebuințat, de un sistem vechi, unele prescurtate şi concentrate ca mineele, foarte greu de cetit, precum şi alte îmbunătățiri mai mici.

4. *Epitropii şi cântăreţii.*

Dela înfiinţarea parohiei epitropii au fost Gh. a Paraschivei, Al. Huianu, Gh. Hârciu şi T. Grasu înlocuit prin Gh. Ciubotaru, toţi gospodari din satul Tarcău. Dacă activitatea lor pentru zidirea bisericii, când nu aveau paroh, a fost foarte mare, acum când au paroh este foarte redusă, lăsându-se mai mult în nădejdea parohului.

Cântăreţi au fost:

Alexandru Teodor, care singur a servit biserica vre-o 37 de ani, om foarte evlavios şi devotat sfântului lacaş.

Cu venirea primului paroh s'au adus şi doi cântăreţi tineri: I. Popovici şi Pantelimon Nistor absolvenţi ai şcoalei de cântări bisericeşti din Piatra, elevi ai răposatului Barcan. Buni cântăreţi, în special I. Popovici este mândria şi podoaba cultului divin din Tarcău.

Pantelimon Nistor locuind tocmai în comuna Buhalniţa, lipsind de multe ori dela slujbă, a fost înlocuit cu Petru Matei din Bicaz. Şi el este bun cântăreţ, cunoaşte serviciul şi îl îndeplineşte în conştiinţă.

I. Popovici este şi secretar la primărie.

5. *Biserica nouă.*

Biserica nouă este aşezată mai în vale de cea veche şi foarte aproape de ea, lângă şoseaua comunală şi apa Tarcăuiui, zidită numai din piatră, cu două turnuri mari şi trei foarte mici, cu care în adevăr se pot mândri locuitorii satului. Mare, încăpătoare, luminoasă, neigrasioasă, se vede şi din şoseaua mare. Clădirea ei costă pe enoriaşi poate aproape 60.000 lei, sumă adunată din veniturile lor proprii. Cu condica de pantahuze s'au strâns cel mult 1000 de lei. Dela Ministerul Cultelor nu s'a primit nici un ban, după cât se spune. Locuitorii au putut înfăptui această operă de artă, datorită numai lucrărilor de exploatare foarte bine plătite, în munţii localnici, lucrări la care se angajau atât bărbaţii, cât şi femeile şi copiii, întru cât se săvârşeau chiar pe locurile lor şi s'au desfăşurat tocmai pe timpul construirei bisericii lor, care a durat dela 1902 la 1912.

Sfinţirea ei s'a făcut la 6 Mai 1912 de către Arhiereul Antim Botoşeneanul, vicarul Mitropoliei Moldovei, în faţa unei mari mulţimi de credincioşi, veniţi din toate împrejurimile.

Zidăria este făcută de antreprenorul italian Carol Zani, stoleria de către maiştrii satului iar pictura de pictorul N. Kraft din Iaşi, atât catapeteasma cât şi întreg interiorul bisericii, altarul, bolta naosului şi părţile laterale. Pictura s'a lucrat în cele

mai bune condiţiuni, într'un stil roman, culorile vii, deschise, figurile pline de viaţă. In lăuntru, biserica are o lungime de 22 metri, lăţimea de 15.30 metri şi înălţimea aproape 20 de metri.

Lucrurile de mare valoare sunt: 2 rânduri de sfinte vase de argint aurit model rusesc cu scrisoarea de pe ele în limba rusă; o evanghelie legată în argint aurit, sfeşnice, cruci şi cădelniţă de argint ca şi chivotul pentru pâstrarea sfintelor taine, trei rânduri de vestminte bune, aproape noi, de matase de adamasc. Celelalte obiecte. deşi în stare bună, însă de o valoare materială mai mică.

Inscripţii biserica nu are de cât una singură pe o tăbliţă de fer în altar, deasupra uşilor împărăteşti, fără însemnătate O redăm întocmai, ca să facă şi cetitorul comentariile ce pot rezulta din asemenea document,

„Aciástă Catapetéasmă Impreună cu Strana Arhieréască Strana Maicii Domnului Iconastásul şi cu áltă Strână látérálă, cu Icónele ei Despre Strána Máre!! S'a lucrat de Artistul Ión Stăhiescu, Máister Dépiomát, 'in 'árta Sculptúrei Stólerlei şi Strŭgáriei şi Cántor Biséricésc din Oraşu Piatra Némţu:

Inçepîndúsă 'ácest lúcru dela I-iu mai 1908 şi adurát până la: 10 mái 1909.

Máistér Ión Stăhiescu.

Cărţile cele mai vechi ce le păstrează moştenire dela biserica veche sunt: un antologhion, un triod, un octoih, un liturghier şi două minee, fără alte însemnări de cât cea privitoare la înfiinţarea bisericii vechi, iar altele la numele donatorilor cu iscăliturile preoţilor sau ale dăruitorilor, între care întâlnim mai des pe un anume Gavril Rusu 1775.

Ograda acestei biserici, plantată cu pomi bătrâni numai în partea de către locuitorul N. a Popii, cu meri, perji şi vişini, are o întindere cam de 15 prăjini. Aici se găseşte o şură de scânduri, cu uşi şi ferestre bune, rămasă de pe timpul zidirii bisericii. In ea se păstrează materialul pentru casa parohială.

Nu putem să vorbim despre ridicarea acestei biserici, fără să stăruim asupra următoarelor fapte.

In timpul de pe când s'a plănui facerea unei noui biserici, aici nu era preot localnic, ci preoţii care îngrijeau de trebuinţele religioase ale poporului sau stăteau în Bicaz, sau erau călugări dela schitul Tarcău. Deşi nu era preot cu locuinţa aici, totuşi biserica s'a ridicat, datorită numai evlaviei locuitorilor şi spiritului lor propriu de iniţiativă.

Se ştie cu câtă greutate şi cu câtă trudă din partea unui preot se poate înfăptui o asemenea operă. Aici, nefiind preot

stătător, la această trudă s'au prins însăşi locuitorii, cărora le revine tot meritul şi toată lauda. Iar dintre toţi locuitorii, acei care i-au condus pe ceilalţi, comitetul şi oamenii cu suflet eroic pentru biserică pot fi consideraţi ca adevăraţii ctitori. A vorbi de clădirea ei şi a nu-i pomeni pe aceştia, ar fi un fapt de cea mai mare nerecunoştinţă.

Astfel au fost: 1. D-l D. Alexandrescu, actualul primar, Gh. Ciubotaru, fruntaşul satului şi N. Iftodor, pe atunci crâşmari, oameni nu numai bogaţi, nu numai cu autoritate între săteni, dar şi cu mult suflet pentru biserică. Cât au alergat aceştia pe toate căile, cât au sacrificat ei pentru biserică şi timp şi bani şi câtă oboseală au îndurat, nu se poate nici socoti şi nici aprecia în deajuns de contimporanii şi de urmaşii lor.

Au rămas şi astăzi proverbiale clăcile pentru biserică, făcute cu locuitorii din sat de către aceşti trei, clăci dela care nu putea lipsi nimenea şi nici să îndrăsnească cineva să cârtească împotriva lor. Dintre cei ce au fost în comitet mai amintim pe Alexandru Huianu, Gh. a Paraschivei, Alecu Nemţanu, Ioan şi Dumitrache Munteanu, Ilie Gârbuleţ, fruntaşi din sat, devotaţi bisericii şi astăzi.

In afară de aceste două biserici, în cuprinsul parohiei, la marginea satului Brateş se află un cimitir, cu un fel de gheretă de scânduri, în forma unei capele, dar fără nici un obiect înlăuntru, fără uşă şi care serveşte de prohodit morţii pe timp de vreme rea. Cimitirul, în întindere cam ca de vre-o 10 prăjini, este înconjurat cu gard bun de scânduri, iar întreţinerea şi îngrijirea lui atârnă de Societatea de exploatare Goetz, care l'a şi ridicat. In el se îngroapă morţii cei mai saraci şi streini, care nu au pe nimenea care să-i aducă la cimitirul din Tarcău, unde mai uşor pot fi căutaţi de rude şi de făcut pomeniri pentru ei, cum se întâmplă cu alţii, aduşi cu trenul şi înmormântaţi cu mai multă jelanie. Dăm mai jos actul comemorativ al sfinţirei bisericii.

ACT COMEMORATIV.

In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită.

Astăzi 6 Mai, anul una mie nouă sute doisprezece, în zilele M. Sale Regelui Carol I., fiind Metropolit al Moldovei şi Sucevei D. D. Dr. Pimen, în al patrulea an al Arhipăstoriei Sale, s'a sfinţit acest Sfânt şi Dumnezeesc Locaş, cu hramul „Adormirea Maicei Domnului" din Comuna şi Parohia Tarcău, Judeţul Neamţ, a căreia lucrare s'a început în anul 1906, ostenindu-se până la sfârşirea lucrărei locuitorii şi fruntaşii satului Tarcău.

Sfânta slujbă a sfinţirei s'a săvârşit după toată buna rânduială, pontificând Prea Sfinţitul Arhiereu şi Vicar al Sf. Mitropolii Antim Petrescu Botoşăneanu, fiind ca Protopop al Judeţului P. C. Sa Econ. C. Matasă, paroh al parohiei Tarcău C. Sa. Econ. P. Bălănescu şi Primar al Comunei Tarcău D-l I. Bouariu.

S'a ostenit la această Sfântă slujbă între alţii semnaţi aici şi P. C. Sa Arhimandritul Teofan Ionescu, Stareţul Sfintei Monastiri Durău.

† Arhiereul Antim Petrescu Botoşăneanu
Protoiereu Ec. C. Matasă
Arhim. Teof. Ionescu
Paroh P. Bălănescu
Primar I. Bouariu
etc. . . . .

6. Averea parohiei.

Parohia Tarcău, ca şi cele mai multe parohii din toată ţara, este cea mai săracă. Nu are altă avere de cât pământul pentru folosinţa personalului bisericii, conform legii clerului. Şi dacă l'ar avea şi pe acesta tot, complect, ce bine ar fi! In loc să fie 8 fălci şi jumătate, sunt numai 4 fălci şi jumătate dela stat; două fălci în vatra satului, lângă biserică, două fălci fânaţ la Gura Aţei, 40 de prăjini, adică jumătate de falce, tot la Aţa, la confluenţa aceştia cu apa Tarcăutui.

Donaţie dela locuitori; 64 de prăjini tot la Gura Aţei, peste pârăul Aţa, în faţa celor 40 de prăjini de mai sus, 40 de prăjini în susul pârăului Aţa, tocmai la isvoarele lui, la locul numit Bour, şi 40 de prăjini în anexa Măciucaşi din Tarcău.

Dintre acestea cele 64 de prăjini sunt ca şi cum n'ar fi ale bisericii. Sunt moştenire ale unor locuitori, care s'au şi judecat, au câştigat procesul, numai nu l'au luat în stăpânire, ca fiind în devălmăşie şi revenind fiecăruia foarte puţin. S'a raportat în mai multe rânduri la Ad-ţia Casei Bisericii, la Protoieria Judeţului Neamţ, însă nu s'a primit nici un răspuns. Noi suntem lipsiţi de dreptul ce ni-l aprobă legea, drepturi atât de modeste. Pământul care lipseşte nu a fost cutropit de cineva. A lipsit chiar dela înfiinţarea parohiei. Cutropit este numai bucata de 26 de prăjini din corpul grădinii bisericii, lăsată moştenire de preotul Niţă (I. Munteanu) nepoţilor săi. Dar restul unde se află? Nici preoţii bătrâni nu l'au avut. Procesul Verbal No. 589 din 9 Iunie 1912 de darea pe seamă de către Primărie a avutului parohiei personalului clerical nici nu vorbeşte de alt pământ de cât tot de acesta, care nu are întindere de $8^1/_2$ fălci. Atunci cum s'a întocmit o parohie nouă fără pământ?

In inventarul bisericii se mai vorbeşte despre un loc de 40 de prăjini din anexa Măciucaşi sau Grăseni, loc în devălmăşie, lăsat bisericii spre folosinţa personalului bisericesc, nu cu acte, ci prin bună învoială. de către bunicii, strămoşii poporenilor de astăzi. Astăzi însă urmaşii acelora nu mai recunosc obligaţia lor şi-l folosesc ei, iar în inventar figurează numai cu numele şi fără nici un drept scris şi întărit legal.

Asemenea alt lot de 40 de prăjini dăruit bisericii de poporenii din vechime mai are parohia la pichetul Aţa, la locul numit Bour, la frontieră. Acesta în adevăr este în folosinţa noastră, dar nu este dela stat rânduit. Locuitorii ni-l pot lua înapoi oricând vor vrea, ca şi cei din Măciucaşi, biserica neavând alt drept de proprietate asupra lui decât tradiţia.

Altă proprietate a parohiei este un canton, o casă cu pereţii din scânduri şipcuite, mică şi cu 2 camere, făcută de Radu Porumbaru pe locul bisericii dela Aţa, depărlare de biserică 8 Km. pentru folosinţa păzitorilor pescuitului arendat dela stat. Murind el, casa a râmas bisericii. Dar cine se poate folosi de ea? La aşa de mare depărtare, nici nu poate fi păstrată în stare bună. Ca să nu se ruineze am dat-o grănicerilor dela pichetul Aţa pentru locuinţă.

Lângă biserică se găseşte grădina, pe o întindere de 2 fălci. O mică parte este plantată cu nuci, meri, perji, vişini. O parte este mlăştinos, cam la 10 prăjini, în două locuri. Mai are şi pădureţi salbateci, tufani. Pe acest loc, destinat pentru casă parohială, se află şi un grajd bun.

Din locul acesta face parte şi porţiunea de 10 prăjini pe care preotul P. Bălănescu l'a scos din stăpânirea unui locuitor care îl cutropise, ba îşi făcuse şi casă pe el, foarte aproape de biserica nouă.

Pământul bisericii, fiind în regiune muntoasă, nu este bun pentru agricultură, de cât prea puţin din el şi cu foarte mari greutăţi, atât acesta de lângă sfântul locaş cât şi cu atât mai mult cel dela Gura Aţei, unde e cantonul amintit mai sus, unde altitudinea locului este şi mai mare şi unde, fiind pământ de pădure, se face numai iarbă. Adevărat, iarba este foarte bună şi-i singurul folos ce-l avem dela pământ.

In grădina bisericii este şi pământ arabil, dar trebueşte arat adânc, curăţit mereu de pietre, îngrăşat în fiecare an cu gunoi, altfel se munceşte zadarnic. Iarba cu drept cuvânt, se poate cosi de două ori pe vară şi este cea mai bună, din toată partea locului. Se poate semăna şi lucernă, de care este deja semănată de vre-o 12 ani ca vre-o 8 prăjini şi tot mare şi bună creşte şi acum.

Am găsit şi vre-o 5 prăjini de trifoi foarte bun, însă acesta neţinând de cât 2—3 ani, s'a trecut.

Acesta fiind folosul preotului cu locuinţa în grădina bisericii, ar putea să se ocupe pentru sine mai mult cu creşterea vitelor, ocupaţiune care i-ar putea aduce mai mult folos.

Tot în averea bisericii socotim biblioteca şi arhiva.

Parohia fiind de puţin timp înfiinţată, numărul volumelor bibliotecii este foarte redus, dar cu nădejdea de înmulţire.

7. *Starea religioasă morală a parohiei.*

Parohia Tarcău are 226 familii şi 821 suflete, împărţite astfel:

183 familii şi 653 suflete în Tarcău, 43 familii şi 168 suflete în Brateş, până la frontieră. Dintre aceştia 696 suflete sunt ortodoxe, iar restul catolici, protestanţi şi 1 mahomedan.

Din punct de vedere al stării religioase morale, acest popor are aceleaşi calităţi şi scăderi aproape ca toţi locuitorii din partea muntelui. In vechime, cănd pe aceste locuri nu se vedea picior de strein, poporul era foarte credincios, cu toată cultura redusă şi a preotului şi a poporenilor. Obiceiurile creştineşti erau păstrate cu sfinţenie iar viaţa patriarhală a strămoşilor se strecura curată ca şi apa izvoarelor şi aerul pădurilor.

Din acele obiceiuri prea puţine au mai rămas, care se mai cultivă şi astăzi.

Astfel, în localitate s'au deprins din vechime de a face Sfintele Masli de obşte tot satul de două ori pe an, la o cruce de piatră, aşezată în anul 1878 şi împrejmuită cu un chioşc încăpător pentru personalul bisericesc şi pentru alte câteva persoane, pe când restul mulţimii credincioase asistă de jur împrejurul locului blagoslovit, din grădina enoriaşului Iosub Chindea.

Crucea are chipul Sfântului Haralambie, la patronul căruia, la 10 Februar, se săvârşeşte slujba mai sus pomenită cum şi la 14 Septembre „Inălţarea Sfintei Cruci“. De ar fi gerul cât de mare în Februar, lumea se adună credincioasă şi cu capul descoperit, în genunchi pe zapadă, stă şi ascultă sfintele rugi pentru sănătatea şi bun sporul lor.

La biserică se serbează două hramuri: „Adormirea Maicii Domnului“ patronul bisericii la 15 August şi „Intrarea în biserică a Maicii Domnului“ la 21 Noembrie, în amintirea reparaţiei bisericii vechi.

La aceste patru sărbători vin mulţi oameni şi de prin satele vecine Bicazul, Straja, Oanţul. Localnicii prepară mâncare şi aduc la biserică, unde aşează o masă mare în ogradă, iar în timp de ploae în şura bisericii, şi poftesc la cină pe toţi oaspeţii, în frunte cu preotul şi cântăreţii, după obiceiul vechilor agape creştine din veacurile primare.

Numai anul acesta nu s'a servit această masă frăţească la 15 August, fiind prima zi de mobilizare.

Alt obicei religios frumos caracteristic în partea aceasta a muntelui este agheasma pe care fiecare locuitor cere preotului să i-o facă de două ori pe an: în postul Crăciunului şi în postul mare. Pentru un enoriaş, peste care ar fi trecut preotul, fără să-i facă această cinste, se consideră ca un fapt de ocară, fiindcă el aşa a apucat din moşi strămoşi.

Preotul cu parohie mare, are de lucru tot postul.

Dar poporul acesta are şi scăderi morale, care nu trebue să supere pe nimenea, fiind că exprimă curatul adevăr, ce nu poate fi ascuns într'o asemenea lucrare.

Exploatările pădurilor, care de vre-o câteva zeci de ani au luat un avânt foarte mare şi spre folosul localnicilor şi pentru creşterea bogăţiei ţării, dar mai ales a capitaliştilor streini, au adus mulţi funcţionari şi lucrători de alte neamuri, cea mai mare parte dintre ei unii veniţi singuri, fără soţie, alţii holtei, alţii văduvi. Aceştia, cu prea rare excepţii, nu sunt croiţi din stofa cea mai aleasă a popoarelor din sânul cărora descalecă la noi. Ajunşi aici cu singurul scop de a transforma în aur pădurile bătrâne, nu se dădeau în lături dela orice mijloc de petreceri fără frâu şi viaţă deşănţată în toate privinţele. Au adus cu ei toate scăderile neamului lor, de care uşor s'a molipsit şi poporul nostru. Aşa că acum ne pomenim în faţa poporenilor, chiar români şi ei, mare parte dintre ei de prin deosebite colţuri ale românismului, împătimiţi de toate relele societăţii, dintre care beţia şi desfrânarea, cele mai întinse.

Lipsa unui preot statornic în localitate, puţina lor învăţătură, viaţa puţin demnă a unor preoţi din trecut, slaba veghere a altora au contribuit ca lupul să opereze fără frică în staulul nepăzit sau cu păstorul năimit.

Mai adăugând şi starea de slăbiciune mintală şi idioţenie la care duce beţia şi boalele desfrâului, pe deasupra ca un blestem al Cerului, guşa caracteristică a unor locuitori, de toate vrâstele şi sexele, atunci se va înţelege greutatea apostolatului nostru de astăzi.

Urmează la biserică regulat cam 20—30 bărbaţi, 60—80 femei. Pomeniri pentru morţi fac puţine, iar Sfintele Masli şi mai puţine. Şi trebue să mărturisim adevărul. Din pricina călugărilor dela mânăstirea Bistriţa unde se află icoana făcătoare de minuni a Sfintei Anei.

Ei sfătuesc pe credincioşi ca să facă masli şi rugăciuni mai mult acolo, fiindcă numai icoana aceasta face minuni de vindecare şi ajutorarea închinătorilor ei.

Sărbătorile le prăznuesc mai mult la crâşmă, unde se fac şi horele şi unele nunţi. Babele şi femeile leneşe ţin cu mare

frică şi sfinţenie sărbătorite păgâneşti, mai mult de cât cele legale, cu toate predicile şi lămuririle noastre. Bărbaţii însă nu le serbează.

Cultul tradiţional pentru credinţa conjugală şi pentru căsnicie şchiopătează pe alocurea. La venirea mea în parohie am găsit peste 30 de familii de concubini. Mulţi dintre dânşii streini. Banii acestora, situaţia lor privilegiată în administrarea şi conducerea lucrărilor de exploatarea pădurilor sunt o veşnică ispită pentru femeile şi fetele sarace din parohie. Deşi conştiinţa păcatului există în sufletele lor.

Şi astăzi mai dăinueşte zicătoarea : „Nu se poate, nu vreau... *Mă bate popa*".

Dar lipsa şi mizeria sunt mai tari decât glasul conştiinţii, la sufletele slabe de înger.

Că unele fete mai calcă pe alăturea, chiar cu localnicii şi cu cei de teapa lor, se mai întâmplă. Că unele femei îşi părăsesc soţii şi trăesc cu alţii, aşa-s păcatele pe oameni, se desvinovăţesc ele.

Un fapt se desprinde : Să nu se supere enoriaşii mei. In părţile câmpene morala este mai severă. La munte şi mai ales unde-s mulţi streini, morala şi obiceiurile lasă de dorit.

8. Conştiinţa naţională.

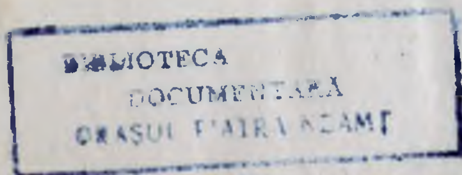
Ca la mare parte din poporul de jos, conştiinţa naţională se găseşte şi la enoriaşii acestei parohii în stare ascunsă, ca un cărbune acoperit — în treacăt parcă n'ar exista — dar cu isbucniri nebănuite, când se încearcă existenţa ei. Dacă nu iau parte la serbările naţionale, dacă biserica la te-deumuri este goală, în afară de autorităţi şi şcolari, dacă nu asistă la modestele serbări şcolare, nu se înflăcărează la amintirea faptelor eroice din trecutul ţării noastre este un rău, dar nu se poate deduce din aceste lipsuri absenţa dragostei de patrie şi de pământul strămoşesc.

Numai atunci se poate constata iubirea pentru neam şi spiritul de jertfă pentru ţară când glasul trâmbiţei de mobilizare cheamă pe toţi fiii ei la apărarea ei şi îndeplinirea idealului nostru naţional de veacuri.

In războiul pentru independenţa din 1877 | 78 şi-au dat tributul de sânge şi enoriaşii acestui sat, dintre care 3 au murit pe câmpul de onoare.

Asemenea au răspuns cu însufleţire şi la mobilizarea din 1913, la campania din Bulgaria.

Poporul rămas acasă a contribuit fiecare cu câte ceva pentru alinarea suferiţelor celor plecaţi, adunând bani prin preotul

P. Bălănescu, care i-a înaintat Prefecturei cu adresa No. 24 din 29 Iulie 1913.

Asemenea colecte de ofrande s'au mai făcut de comitetul de ajutorare din satul Straja, comitet în frunte cu D-nii Inginer C. Turcan şi Gh. Leca, dirigintele oficiului poştal.

In vederea pregătirii pentru războiul de mai târziu iarăşi au contribuit enoriaşii cu pânzeturi, şervete, prosoape, colectate de mine în anul 1915 în număr de 45 bucăţi, numai dela o parte din satul Tarcău şi înaintate Prefecturei cu adresa No. 3 din 12 Februarie.

CAP. III.

Școala din satul Tarcău.

1. Infiinţarea ei. Primul an de şcoală.

Şcoala din satul Tarcău a fost înfiinţată pe ziua de 1 Ianuar 1895. din porunca Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii publice, transmisă cu ordinul No. 2893 de către Revizoratul şcolar al Judeţului Neamţ, din 17 Decembrie 1894. Se deschide la 10 Ianuar 1895 prin sfinţirea apei de către preotul V. Mărculescu din Bicaz, în faţa primului diriginte al acestei şcoli C. R. Teofănescu Gribincea, a primarului comunei Pângaraţi I. Şova, notar I. Blăgescu şi a locuitorilor D. Busuioc, I. N. Grasu, Gh. Cojocaraşu, I. Munteanu, D. Alexandrescu, Al. Nemţanu credem şi a altora, nesemnaţi în procesul verbal de deschiderea cursurilor, în casa lui D. Munteanu.

Şcoala incepe cu două clase, cu 28 de elevi şi eleve împărţiţi astfel : 14 băeţi şi 11 fete în clasa I şi 2 băeţi şi o fată în clasa II. Aceştia din clasa II, tot din satul Tarcău au urmat cursurile, până în acest timp la şcoala din Bicaz.

Amintim cu această ocazie, că puţinii părinţi din Tarcău care doreau să deie oarecare cunoştinţe de carte copiilor lor, îi duceau la şcoala primară din Bicaz, depărtare de 3—4 Km. dela Gura Tarcăului.

Circumscripţia şcoalei din Tarcău a fost aceiaş care este şi astăzi: satele Tarcău şi Lunca Strâmbului care făceau parte din comuna Pângaraţi, cu Măciucaşii şi Cazacii din comuna Vaduri.

Ca ori ce şcoală la începutul existenţei ei şi mai ales în timpurile acelea, când sacrificiile comunelor şi ale Ministerului Instrucţiunii nu era aşa de mari pentru şcolile atât de mici, care abia îşi luau fiinţa şi şcoala din Tarcău s'a deschis cu o mulţime de lipsuri. Localul închiriat de primărie, cu totul nepotrivit pentru învăţământ. O parte din local închiriat unor lucrători italieni, care numai cinste nu puteau să facă şcoalei cu purtările lor, lipsa celor mai elementare şi absolut trebuitoare obiecte la

o locuință: mătură, vas de adus apă, vas de păstrat apa, o cănită de băut apa, lipsa aproape totală a materialului didactic: catedră, scaune, hărți — băncile și ele numai 2 de lungimea 3.67 m. fiecare, foarte rele — tabela albă, nepotrivită, lipsă de lemne, frig în clasă, copiii tremurau de frig și se îmbolnăveau, lipsa unui servitor pentru curățenia școalei, fapte ce nu odată au silit pe diriginte să raporteze primăriei și să ceară împlinirea măcar a o parte din aceste lipsuri, dovadă rapoartele din 22 și 24 Februar acelaş an.

Registrele și imprimatele abia la 9 Martie le trimite Revizoratul cu ordinul No. 920. Ce primește școala cu acest ordin? 10 coale pentru registrul de intrare, 10 coale pentru registrul de eșire, 5 coale pentru registrul de expediție și un catalog.

Toate acestea arată o stare de lucruri, a căror răspundere nu știm asupra cui cade a autorităților respective sau a împrejurărilor în care s'a înființat școala. Un fapt limpede se desprinde: dirigintele școalei a trebuit să aibă o dragoste nemărginită pentru apostolatul său, de care să fi fost pătrunși și elevii față de profesorul lor și pentru carte.

Din cauza acestei situații critice materiale, nici dirigintele n'a aplicat amenzi decât pe luna Mai, în număr de 5.

Situația de sfârșit de an a fost următoarea: din 14 băeți și 11 fete înscriși în clasa I și 2 băeți și 1 fată in clasa II, au promovat, în urma examenului depus la această școală, în ziua de 19 Iunie numai un singur băet din clasa I. Au fost examinați la toate obiectele.

Toți ceilalți au rămas repetenți. Este lesne de înțeles din ce pricină. Timpul fiind scurt nu s'a putut preda toată materia de învățământ, în împrejurările și condițiunile în care se făcea aceasta.

Cărți la copii saraci nu s'a împărțit. Dela primărie nici nu ne putem aștepta la așa nobil gest.

Examenul s'a ținut fără nici o solemnitate deosebită.

Premii nu s'au dat, căci nu era cui să se împartă: un singur promovat. Arhiva era în formație, biblioteca de asemenea.

Starea materială la sfârșitul acestui an școlar a rămas aceiaș dela începutul anului. „Localul în stare proastă. Băncile sunt foarte rele, lipsesc hărțile, clopoțelul, tabela ne vopsită, vasul de băut apă, masa, scaunul, ceasornicul, în fine pot zice că nu are nimic școala din Tarcău" se tângue Revizoratului dirigintele în situația de sfârșit de an.

Cheltuelile primăriei Pângarați in aceste 6 luni de funcționare nu s'au ridicat de cât până la suma de 50 lei, chiria anuală a localului.

Despre o activitate extra școlară a dirigintelui nu poate fi vorba, într'un timp atât de scurt și după concepția rolului de

învăţător în acele vremuri. In dosarul respectiv nu se găseşte nici un ordin dela autorităţile superioare care să ambiţioneze pe învăţător şi să-l îndrume pentru această activitate.

Şcoala n'a fost inspectată nici odată nici de doctor nici de revizor. Desigur, dacă ar fi avut şcoala vre-o inspecţie, s'ar mai fi schimbat condiţiunile atât de grele de existenţă ale şcoalei.

2. *Anul şcolar 1895—1896.*

Dacă starea critică în care s'a găsit această şcoală, ca local, material didactic, servitor, combustibil etc. dela înfiinţarea ei a durat până la sfârşitul primului an de existenţă, era în drept să se creadă de către autorităţile şcolare că odată cu începerea celui de al doilea an, această stare va înceta. Se putea prea bine să se înscrie în bugetul comunii o sumă anumită, pentru acoperirea cheltuelilor cu şcoala din Tarcău, după explicaţiile date de diriginte şi tot odată să se aprobe. Această minune însă nu s'a întâmplat şi vedem din nou aceleaşi cereri, aceleaşi rapoarte şi către primăria Bicaz cu No. 47 din 10 August şi către primăria Pângaraţi cu No. 48 din I Septembre şi către Revizorat cu No. 49 din 5 Septembrie, că la şcoală nu s'a luat nici o măsură pentru îmbunătăţirea lucrurilor. Din această cauză abia la 7 Septembrie se deschid cursurile prin solemnitatea sfinţirii apei de preotul respectiv, tot în aceiaş casă şi tot sub dirigenţia aceluiaş învăţător.

Apare un fapt caracteristic acestui an: dirigintele C. R. Teofănescu Gribincea fiind şi dirigintele şcoalii din Bicaz, nu poate ţinea cursuri şi la Tarcău, aşa că dela Septembrie 1895 înainte funcţionează un suplinitor al lui: Vasile Gh. Onea, absolvent al cursului primar, de origină din Bicaz, cu toate că în actele oficiale şi toată corespondenţa e urmată tot de fostul diriginte. Din registrul de prezenţă se constată prezenţa în permanenţă la cursurile şcolare a lui Vasile Gh. Onea, sub controlul şi conducerea de aproape a lui C. R. Teofănescu-Gribincea, care face lecţii cu şcolarii numai la câteva zile odată şi totdeauna după amiază, pentru care şi semnează.

In privinţa şcolii un singur fapt mai îmbucurător se petrece: înmulţirea populaţiei şcolare. Ajung a fi înscrişi 16 băeţi şi 19 fete, dintre care sunt promovaţi 4 băeţi şi 2 fete.

Examenul s'a ţinut în zilele de 23—24 Iunie orele 2—5 după amiază, fiind examinaţi elevii la toate obiectele, după noua programă, în faţa preotului şi a părinţilor copiilor. Prezenţa acestora la examen înseamnă că locuitorii din urgisitul sat Tarcău încep să se lumineze asupra însemnătăţii învăţământului.

Impărţirea premiilor s'a făcut la şcoala din Bicaz, premii

în valoare de 65 de lei: cărţi de rugăciuni, geografii şi povestiri din mai multe colecţii, sumă dăruită de primăria comunei Pângaraţi.

Amenzi s'au aplicat în 4 luni. Despre inspecţiuni nu se pomeneşte de cât atât: „Inspecţie medicală n'a avut şcoala nici una". Despre inspecţia revizorului nu se aminteşte, fiindcă nu s'a făcut. Registru de inspecţiuni era. (Inventarul luat pe seamă 1 Septembrie 1896).

Starea materială se prezintă tot ca la începutul anului.

Aceleaşi lipsuri se constată, aceleaşi rapoarte documentate ale dirigintelui către primăria Pângaraţi No. 60 din 17 Noembrie 1895, No. 4 din 6 Februarie 1896 şi către Revizorat No. 6 din 4 Martie 1896 au rămas fără nici un folos.

La toate adresele dirigintelui respectabila primărie răspunde cu o tăcere suverană. Şcoala se găseşte tot în acelaş local închiriat, care lăsa atât de mult de dorit din toate punctele de vedere.

Cărţi la copii saraci nu s'au împărţit. Cine mai avea şi din ce fonduri să se mai acorde, când alte nevoi mai bătătoare la uşă nu se împlineau. Arhiva s'a mărit cu dosarele şi registrele respective, matricolă, catalog, buletinele oficiale trimise odată toate pe anii dela începutul funcţionării şcoalei până la numărul curent. Biblioteca rămâne necunoscută acestei şcoli şi anul acesta.

Activitate extra şcolară nu se poate pretinde la un suplinitor, cu aşa de redusă cultură.

3. 1896—1897.

Dela 1 Septembrie acest an V. Gh. Onea, suplinitorul dirigintelui C. R. Teofănescu-Gribincea este numit singur diriginte al şcolii şi poartă singur corespondenţa cu autorităţile, luând în primire dela mai marele lui dascăl, averea atât de sărăcăcioasă a şcolii. Şi din rapoartele acestui diriginte No. 21 şi 22 din 16 Septembrie 1896, No. 1 din 14 Ianuarie, No. 2 din 4 Februarie 1897 către Revizorat se vede lămurit aceiaş stare primitivă critică a şcolii, în toate privinţele, ca şi la începutul înfiinţării ei, cu o deosebire că în loc de două scânduri prinse pe patru picioare, acum sunt trei scânduri pe câte patru picioare, scânduri supranumite bănci, iar odăeş este numit, nu ştiu prin ce nesocotire a regulamentului şcolar, o femeie, dela 1 Noembrie 1896. A mai dăruit primăria un stânjen de lemne scoalei, de primirea căruia se răspunde cu adresa No. 33 din 18 Decembrie 1896.

In privinţa frecvenţii, acesta este singurul an din întregul istoric al şcoalei, în care nu s'a aplicat nici o amendă. Fie că

au urmat regulat copiii la şcoală, fie că dirigintele s'a lăsat înduplecat de rugăminţele nesocotite ale locuitorilor, faptul acesta este. Dar dacă frecvenţa a fost atât de regulată, cu toată cultura atât de mărginită a dirigintelui, de ce din cei 34 de elevi şi eleve, înscrişi au promovat numai 14, adică mai puţin de jumătate?

Concluzia se poate trage dela sine.

Examenul s'a ţinut în zilele de 21, 22, 23 şi 24 Iunie, între orele 8—12. Elevii examinaţi la toate obiectele. In ziua de 29 Iunie s'a făcut împărţirea premiilor: geografii, evanghelii şi cărţi de rugăciuni celor 6 premianţi: 3 din cl. I şi 3 din cl. II, cărţi date de Revizoratul şcolar, iar nu de primărie.

Cărţi la copii săraci nu s'au împărţit.

Inspecţiuni medicale sau şcolare n'au fost, cum nu s'a ivit nici un fel de epidemie.

4. 1897—1898.

Anul şcolar începe tot sub dirigenţia suplinitorului V. Gh. Onea, tot în aceiaş casă şi tot cu aceleaşi rapoarte la Revizorat No. 21 şi 22 din 16 Septembrie, asupra stării de mizerii a localului şi a mobilierului. Credincios obiceiului său de a nu pune amenzi, poate şi pentru că nu se pricepea să le întocmească — observaţia revizorului pe lista de amenzi pe Decembrie — nu aplică amenzi până nu primeşte severe imputări personale dela Revizorat şi atunci le aplică pe luna Noembrie la 8 elevi bolnavi, pe care legea îi cruţă, iar la 5 elevi pe luna Decembrie. Desgustat şi revizorul de felul cum conducea el şcoala şi cum înţelegea să aplice regulamentul şcolar il revoacă telefonic şi-l înlocueşte prin V. Gavrilescu din Oanţu, fapt pe care revizorul, din delicateţă specifică demnităţii sale, îl numeşte demisie pe ziua de 1 Martie, dar pe care dirigintele îl traduce, fără să-şi dea seama, pe o chitanţă înregistrată la No. 8 din 1 Martie 1898.

In privinţa frecvenţii, venirea copiilor la şcoală a fost foarte neregulată. S'au aplicat 38 de amenzi în sumă totală de 20.60 lei până la gradul al IV pe 5 luni 20—60 la 10 locuitori. Acest fapt explică intru câtva şi promovarea numai a 13 elevi din cei 38 înscrişi la începutul anului.

Examenul s'a ţinut în zilele de 21—22—23 şi 24 Iunie dimineaţa şi după amiază, în faţa părinţilor, a preotului de cătun şi a primarului.

Impărţirea premiilor s'a făcut la 29 Iunie, în localul şcolii, în faţa autorităţilor şi locuitorilor satului, constatând din trei medalii — prima, unica şi caracteristica recompensă de acest fel în istoria şcoalei din Tarcău — şi din cărţi: Vieţile sfinţilor,

geografiile județului Neamț, cărți de rugăciuni, gramatici — 24 de bucăți — în valoare de 7.50 lei, trimise de Revizorat și înmânate la 6 elevi: 3 din clasa I și 3 din clasa II.

Cărți la copii săraci nu s'au dăruit. Spiritul de economie „în extremis" conducea mult autoritățile comunale sau poate nu existau săraci în Tarcău, sau poate nu meritau ajutor, părinții lor fiind prea împătimiți în rele?!...

In privința materialului didactic școala se prezintă mai bine către sfârșitul acestui an. Din inventarul de luare pe seamă a noului diriginte, se constată bănci bune, tabla boită negru, masa — tot masă în loc de catedră — scaun, dulap, cutie cu sigilii — abia acum dăm de acest articol — ceas, harta județului Neamț — singura hartă în toată școala — toate în stare bună. Aceste lucruri tot înseamnă un progres pentru mult neglijata școală, deși nu găsim mărturii despre când s'au făcut și cu ce sume fiecare.

Ce vreți? Când toate propășiau în România, dornică și setoasă de civilizația apusului Europii, mult timp îi era dat și acestei școale să rămână în întunerec și părăsire?!...

Arhiva se mărește cu lucrările curente, însă despre bibliotecă tot nimic nu se pomenește.

Numai ca local a rămas tot în starea primitivă dela început și tot în aceiaș casă, cum dovedesc desele rapoarte și adrese înaintate și de către fostul și de către noul diriginte primăriei și Revizoratului școlar: No. 14 din 10 Martie, No. 26 din 19 Aprilie etc...

Pentru prima oară această școală a fost inspectată de către revizorul Tit Mărdărescu, la 10 Ianuar 1898, pe timpul dirigintelui Vasile Gh. Onea, din care se constată insuficienta pregătire a elevilor și necomformarea după program. Răspunsurile școlarilor au fost slabe. Scrierea nu se predase paralel cu cetirea.

Inspecția medicală nu a fost. Nu s'a declarat nici o epidemie.

Activitate extrașcolară nu se dovedește cu nimic.

Pentru prima oară întâlnim și sumele înscrise în bugetul comunei ca și în Tabloul Sinoptic, Foaea No. 2 și fiind de o însemnătate nu mai puțin deosebită: întreținerea școalei ca și bunul mers al învățământului, acestea condiționându-se de celalalt, facem mențiune și despre el:

Biserica din Tarcău

BUGETUL PE 1898—1899.

Chiria localului	162.00 lei.
Intreținerea localului	40.00 „
Facerea din nou a mobilierului . .	30.00 „
Incălzitul şi luminatul . . .	40.00 „
Cheltueli mărunte şi de cancelarie .	25.00 „
Servitorul	120.00 „
Ajutorul elevilor saraci şi premii .	40.00 „
TOTAL. . . .	427.00 lei.

Socotind această sumă cu nevoile şcolii de pe atunci şi ieftinătatea vieții comparativ cu cea de astăzi şi cu numărul claselor şi elevilor, putem afirma că primăria, cu începerea anului bugetar 1898—1899, înțelegând rostul unei şcoale, a început să acorde ajutoare simțitoare pentru bunul mers al învățământului, ceia ce cu părere de rău acum trebue să mărturisim că nu s'a întâmplat, cum vom vedea mai departe şi cum s'a văzut şi până aici.

Asupra bugetului anilor trecuți se constată din rapoarte (No. 16 din 16 Martie) către Revizorat că servitorul până în acest an avea numai 3.50 lei pe lună, adică nu era nici un servitor — cine putea servi cu aşa de caraghioasă leafă — iar lemne se acordase câte 1 stânjen pe anii 1896 | 97 şi 1897 | 98. Prin urmare, în multe privințe bugetul anului viitor 1898 | 99 se prezintă mult mai crescut.

5. 1898—1899.

Dacă şcoala dela începutul ei şi până în acest an a funcționat numai cu 2 clase, de aici înainte s'a mai adăugat una, din binevoitoare atenție a Revizoratului şcolar şi funcționează tot sub dirigenția suplinitorului V. Gavrilescu, de astă dată în localul atât de mult dorit de fostul diriginte V. Gh. Onea, ca şi de actualul diriginte, nu pentru condițiunile lui higienice, ci pentru mărimea şi încăperea lui.

Şi anul acesta frecvența a fost neregulată. S'au aplicat 17 amenzi în sumă totală de lei 27,45, de gradul I, pe primele 3 luni, la 8 locuitori, ale căror sume au mai fost reduse, ca şi anul trecut, de către Revizorat, fapt ce astăzi nu se mai întâlneşte: indulgența amenzilor aduce țăranilor neglijarea şcoalei, pentru că ei nu s'au ridicat până la acel grad de cultură ca să înțeleagă rostul învățământului. După împrejurările funcționării şcoalei, credem că s'au redus amenzile, fiindcă nu era şcoala aşa

de bine organizată, ca să sufere prea mult populaţia nefrecventând-o elevii.

Examenul s'a ţinut în zilele de 21—22—23—24 Iunie dela ora 8—12, în prezenţa părinţilor copiilor, a primarului şi a altor persoane mai de seamă din sat. Rezultatul a fost de astă dată slab: din 38 elevi înscrişi au promovat 14, cu toate că au urmat regulat în tot timpul anului 30.

Impărţirea premiilor s'a făcut la 29 Iunie. S'au distribuit la 5 premianţi cărţi in valoare de 18 05 lei cu conţinut religios, istoric şi higienic. Este cu totul inexplicabil cum s'au dat ca premii unor elevi de curs primar liturghia pe 2 voci, când pentru ei portativul cu notele nu se prezintă decât ca o scriere ieroglifică, nu înţeleg nimic din ele.

Dirigintele a funcţionat regulat tot timpul anului — lucru foarte rar — neavând nici o absenţă, nici motivată, nici nemotivată — alt fapt foarte rar şi de necrezut. Dacă ar fi fost aşa, ar fi promovat mai mulţi elevi. Frecvenţa regulată, absolut regulată a acestui diriginte ne dovedeşte tocmai contrarul: sau neînsemnarea absenţeior sau lipsa dela şcoală, fără a mai cere concediu şi norocul lui că nu a fost aflată lipsa de către autorităţile şcolare.

Reţineri nu i s'a făcut din salar, dar nici gratificaţii nu i s'a dat. Unui om care-şi face datoria, de ce să i se facă reţineri, când plata serviciului său este singura existenţă.

In acest an şcolar nu a avut nici o inspecţie, poate că revizorul o fi fost prea ocupat sau ştia mai dinainte ce bine funcţionează.

In privinţa stării sănătăţii elevilor, în general vorbind, a fost mulţumitoare, dacă se constată că şcoala n'a fost închisă nici o zi pentru vre-o epidemie, cum se afirmă şi în „Situaţia de fine de an". Cu toate acestea prin raportul No. 18 din 18 Noembrie 1898 către Revizorat se dovedeşte că erau bolnavi de „cori" vre-o 16 copii. Dirigintele n'a raportat medicului plăşii ca să cerceteze elevii şi şcoala a funcţionat înainte cu copii puţini câtva timp.

Starea localului, dacă nu este mulţumitoare, tot e mai bună ca a celuilalt din anii trecuţi, prin mărimea sălii de clas, având o cameră pentru cancelarie, iar alta pentru locuinţa învăţătorului. Din punct de vedere higienic, lasă mult de dorit. Făcută pentru crâşmă, cu beciu boltit de desupt, cu intrarea în el prin sala de clas, podeaua rea, duşamelele rare, îmbibată cu tot felul de insecte, ca o casă veche şi neingrijită, fără sufit — câdeau ploşniţele din plafon pe elevi — ferestrele mici, pereţii, din lătunoae şipcuite, coşcovi de vechime, cu faţa spre apus, deci şi fără lumină îndestulătoare, fără nici un alt acaret ca şură, magazie,

poiată etc., poate şi fără un gard mai bunişor, pe malul râului Tarcău, pe o vale îngustă între munţi înalţi, unde şi soarele numai câteva ceasuri pe zi luminează cerul, acesta este tabloul credincios al templului de cultură a locuitorilor din satul Tarcău.

Pentru băştinaşii satului, lămurim că această casă există şi azi, peste drum de grajdul casei parohiale.

„Mobilierul în stare bună (!)... şi suficient, şcoala mai având nevoe de un drapel şi un numărător". Dacă astăzi mobilierul se prezintă făcut în condiţiuni nehigienice, cum putea fi atunci, de cât cel mult să admitem că era nou.

Se adaugă în acest an tabloul ostaşilor căzuţi în războiul pentru independenţă dela 1877 | 78, încadrat în ramă cu sticlă trimis de către dirigintele şcolii din Pângaraţi cu adresa No. 52 din 26 Octombrie 1898

Zestrea didactică se găseşte în stare bună, atât cât se află. dar este neîndestulătoare. Despre bibliotecă nu se pomeneşte iar nimic.

Din fondul pentru ajutorarea copiilor săraci, s'au împărţit cărţi de şcoală în valoare de 15 lei, în luna Decembrie — cam târziu — 5 copii îşi cumpăraseră abecedare — fără să se constate aceasta din vre un proces verbal la dosar, ci dintr'un simplu raport către Ministerul Instrucţiunii Publice, provocat de un ordin.

Şi în acest an tot o femeie întâlnim servitoare, poate unde se putea angaja, cu o leafă mai mică decât figura în buget.

Ca fapt mai deosebit în acest an găsim copia unui memoriu întocmit şi înaintat Revizoratului cu No. 29 din 10 Decembrie 1898 asupra concepţiilor locuitorilor despre lumea fizică şi metafizică, credinţe, obiceiuri, post, etc... după părerea a doi bătrâni mai înţelepţi din sat.

Bugetul în acest an 1899—1900 se prezintă astfel:

Chiria localului.	162.00 lei	
Intreţinerea localului . . .	20.00 „	
Facerea din nou a mobilierului . mărie No. 730 din 28 Aprilie arată numai 16 lei la acest capitol.	30.00 „	adresa pri-
Incălzitul şi luminatul. . .	60 00 „	
Cheltueli mărunte şi de cancelarie	20 00 „	
Plata servitorului . . .	120.00 „	
Ajutorarea elevilor saraci şi premii	40.00 „	
Total. . .	**452.00 lei**	

Acelaş lucru putem spune şi pentru anul acesta şi pentru anul trecut, cu privire la buget: primăria acorda acestei şcoale

subvenţie după lege, cheltuiala care se făcea cu întreţinerea ei nu aducea rezultatele dorite şi care se reclamau neaparat, probă numărul prea mic de promovaţi: mai puţin de jumătate.

6. 1899—1900.

In acest an şcoala continuă să funcţioneze tot cu trei clase şi tot sub conducerea suplinitorului V. Gavrilescu.

Frecvenţa, potrivit tradiţiei din satul Tarcău, a fost neregulată. Astfel s'au aplicat pe 5 luni 14 amenzi până la gradul al IV, în sumă totală de 35—50 lei, la 4 locuitori — se putea să fie şi până la gradul al V, două luni consecutive s'au pus la aceiaşi elevi gradul at IV, elevi care şi astăzi sunt cei mai răi şi mai leneşi din sat – tot scăzute de bunătatea revizorului, ca şi în anii trecuţi.

Examenul s'a ţinut la această şcoală, în zilele de 15—16—17 şi 18 Iunie, în faţa primarului, o parte din părinţii elevilor şi a altor persoane deosebite din sat şi rezultatul lui — cu el şi al întregului an şcolar — a fost iar slab: din cei 54 de elevi înscrişi — având în vedere că au urmat 30 de elevi în timpul anului — au promovat 14, deci iarăşi mai puţin de jumătate. Se vede că examenul era prea greu — materia prea multă şi învăţătorul prea pretenţios faţă de puterea de memorie nu şi de judecată a elevului.

Impărţirea premiilor s'a făcut cu solemnitatea prevăzută în regulament, în localul şcoalei din Tarcău, în faţa autorităţilor şi persoanelor mai sus puse din sat, ca şi a părinţilor copiilor, în ziua de 25 Iunie, ora $11\frac{1}{2}$ dimineaţă. S'au împărţit la 6 elevi din clasa II şi a III cărţi de citire şi aritmetici, cartea premiantului, discursul la 10 Mai, toate în valoare de 8.75 lei, pe lângă cele 6 volume: „Cartea folositoare de suflet", „Fapte şi vorbe româneşti" un volum, dăruite de Ad-ţia Cassei Şcoalelor. Oare copiii de clasa I nu meritau şi ei premii? Lor nu li s'a dat nimic, cu toate că au promovat şi parte din ei în clasa II.

Absenţe motivate dela şcoală dirigintele a avut numai două, iar nemotivate nici una, prin urmare a fost foarte conştiincios în serviciul său. A primit însă observaţii severe dela Inspectoratul şcolar, în urma inspecţiei revizorului din 6 Octombrie 1899, care arată că pe lângă că (iertaţi-mi cacofonia. Este luată din actele oficiale) sunt puţini elevi în şcoală, apoi nici nu pune nici o silinţă ca să aibă rezultate puţin satisfăcătoare, nu ştie şi nici nu caută să ştie cum să predea lecţiunea şi că în caz de continuarea unei asemenea stări de lucruri, la o nouă inspecţie va fi înlocuit.

Reţineri din salar n'a avut.

Conferinţe, şcoală de adulţi, cursuri complimentare n'a ţinut.

Şcoala a fost inspectată o singură dată de către revizorul Mărdărescu la 6 Octombrie, când se constată cele ce s'au amintit mai sus. De altfel nici nu se poate pretinde cunoştinţe pedagogice dela un absolvent de curs primar. Se cere însă stăruinţa în marginea cunoştinţelor, cercetarea unor manuale pedagogice pe cât pot fi de înţelese şi consultarea colegilor cu pregătire specială.

Starea sănătăţii elevilor a fost mulţumitoare.

Boli epidemice n'au bântuit printre ei, iar cursurile n'au fost suspendate o singură zi.

Localul de şcoală este tot acel din anul trecut, închiriat de comună şi se găseşte tot aşa cum l-am descris mai sus. Nu s'a mai adăugat nimic, nici nu s'a făcut vre-o amenajare mai potrivită scopului corespunzător, de exemplu: mărirea ferestrelor, adăugare la plafon a unei bagdadii, ce s'ar fi putut înfăptui cu economii dela alte articole bugetare pentru şcoală. Cel mult dacă s'au văruit camerele în timpul vacanţei.

Mobilierul este acelaş din anul trecut, în stare bună, însă cum se constată şi dela inspecţii, de sistemă veche şi insuficient, fiind imperios necesar facerea încă a unei bănci.

Zestrea didactică se află în stare bună, se păstrează bine însă şi aceasta neîndestulătoare. S'a mărit cu un termometru, cu 8 tablouri istorice şi 36 tabele intuitive pentru scris-cetit, care astăzi nu se mai găsesc.

Despre bibliotecă, nu se aminteşte iar nimic, dar se constată din timpul anului că a început să fiinţeze cu 4 cărţi: 2 istorice şt 2 contra beţiei, trimise gratuit de Minister.

Cărţi la copii săraci s'au împărţit în luna Noembrie în sumă de 15 lei, fără să se amintească şi câte şi la câţi copii săraci s'au dat. Deşi suma înscrisă în buget pentru acest scop şi pentru premii la examen este de 40 lei, totuşi s'au cheltuit numai 23.75 lei. De rest, se înţelege cine s'a folosit.

Bugetul pe anul viitor 1909 | 1901 se prezintă astfel:

Chiria pentru localul şcoalei . .	162.00	lei
Reparaţia şi grija anuală a localului .	20.00	„
Incălzitul şi luminatul . . .	60.00	„
Cheltueli mărunte şi de cancelarie .	20.00	„
Asigurarea localului şcoalei . .	15.00	„
Plata servitorului	12.00	„
Ajutorarea elevilor săraci şi premii .	30 00	„
Total . .	427.00	lei

Văzând şi primăria rezultatele strălucite ale acestei şcoli, a început să micşoreze cheltuelile pentru ea, deşi cu foarte puţin, faţă de anul trecut.

Fapte în afară de sfera obişnuită a şcolii în acest an nu se găsesc.

7. 1900—1901.

Şcoala îşi continuă mersul ei cu trei clase şi tot sub conducerea aceluiaş diriginte suplinitor şi cu supravegherea mai de aproape a dirigintelui titular din Bicaz, C. R. Teofonescu—Gribincea.

Frecvenţa anul acesta a fost mai regulată, după acte. Învăţătorul va fi fost mai conştiincios în aplicarea regulamentului. Dar ne îndoim de faptul acesta. Dovada? Revizorul îi face observaţii de prea mare justificare a absenţelor. Ordinul No. 6737 din 12 Decembrie 1900.

S'au aplicat 9 amenzi pe primele 2 luni, până la gradul al II în sumă de lei 18.70, la 5 locuitori, şi de astă dată scăzute de Revizorat. Şi din statistici se vede că numărul elevilor înscrişi este acelaş cu numărul celor care au frecventat regulat şcoala, fapt ce se explică nu atât din dragostea de carte şi pentru folosul vădit al ei pentru copil, în aceste împrejurări, cât din frica de amenzi.

Examenul s'a ţinut în zilele de 15, 16, 17 şi 18 Iunie, între orele 8—12 dimineaţa, în localul şcoalei, în faţa părinţilor elevilor. Rezultatul lui a fost iarăşi foarte slab, după cum se vede: din 23 de băeţi şi 14 fete înscrise şi prezente au promovat 12 băeţi şi 4 fete, deci tot mai puţin de jumătate. Comentariile s'au făcut de noi la anii trecuţi.

Incheierea anului s'a sărbătorit la 24 Iunie, tot în localul acestei şcoale, în faţa părinţilor copiilor, iar din partea autorităţilor, a ajutorului de primar, prin solemnitatea prescrisă de regulament. S'au distribuit premii la 5 elevi din clasa II şi a III. Cărţile cumpărate de comună, fără să se amintească în procesul verbal numărul, felul şi costul lor şi câte un volum din „Urmările lui Iisus Hristos" trimise de Revizorat. Şi de astă dată nu înţelegem după ce criteriu de judecată nu se premiază nici un elev de clasa I, ca şi cum dintre aceştia nici unul nu ar şti să preţuiască valoarea unui dar, sau nu ar fi vrednici de nici o binevoitoare atenţie.

Dirigintele, în cursul anului, a avut trei absenţe motivate, iar nemotivate nici una. Câte nu le va fi ştiut revizorul?

Reţineri din salar s'au alte pedepse n'a suferit, de cât o dojană aspră dela revizor, cum s'a amintit mai sus.

Despre o activitate extra şcolară, nu se pomeneşte.

Inspectiuni. Şcoala a fost inspectată de revizorul şcolar Gh. Neculau, de două ori: la 22 Septembrie şi 20 Ianuarie. La prima inspecţie se constată neglijenţă generală şi în învăţământ şi în administrarea dinlăuntru a şcoalei. Pe lângă nepriceperea predării se adaugă desinteresarea de bunul mers al învăţăturii elevilor, necunoştinţa regulamentului şcolar şi stăruinţa în aceste ignoranţe. Arhiva în stare de plâns, dosare necusute, registre, matricole, catalog foarte rău scrise şi cu totul la întâmplare, nesuccesiv şi nici că se poate mai murdare. In sfârşit admonestarea că va fi înlocuit cu a doua inspecţie.

La inspecţia a II se constată o progresare în privinţa zestrei şcolare, arhivii, materialului didactic, mai puţin ca pregătire a elevilor şi de fel ca predare şi cultivare didactică personală.

Sub raportul stării sanitare şcoala se prezintă bine.

Nu s'a declarat nici o epidemie, şcoala n'a fost închisă pentru asemenea motive, dar inspecţie medicală nu s'a făcut nici anul acesta.

Starea localului este tot aceiaş din anii trecuţi, fiind acelaş local, asemenea şi a mobilierului. Zestrea didactică se păstrează bine, mai ales în urma inspecţiilor severe şi riguroase ale revizorului. Toate dosarele s'au cusut foarte bine şi se păstrează în aceiaş stare care le-a dat-o dirigintele până astăzi. Arhiva, găsită la prima inspecţie foarte neregulată, la inspecţia a II se găseşte mai aranjată, dar tot nu cum trebueşte. Materialul didactic sporeşte cu hărţile României şi a Judeţului Neamţ, cu 2 tablouri istorice, cu unul antialcoolic şi cu columna lui Traian, primite de la Cassa Şcoalelor, cu corpurile geometrice prismă, piramidă, con, litru, decalitru, centilitru, toate de tinichea albă, cum şi cu un metru *). Biblioteca se măreşte cu broşurile antialcoolice No. 6, 7, 8, 9 şi 10 şi cu un volum „20 de cuvântări" toate trimise gratuit de Minister.

Cărţi pentru copii săraci s'au cumparat în valoare de 4.90 lei în luna Noembrie. Mai adăugăm câţiva lei pentru premii, iar restul până la 30 de lei, ce s'a făcut cu el?

Bugetul se prezintă astfel pentru anul viitor 1901—1902.

Chiria şi asigurarea localului şcoalei .	185.50	lei.
Pentru facerea din nou a mobilierului şcolar	10.00	„
Incălzitul şi luminatul şcoalei . . .	60.00	„
Cheltueli mărunte şi de cancelarie . .	20.00	„
Plata servitorului . , . . .	120.00	„
Cărţi pentru copii săraci şi premii . .	40.00	„
Total . .	435.50	lei.

*) La venirea mea am găsit numai piramida şi conul! Vajnici diriginţi a mai avut şcoala!

Primăria îşi face datoria. Rămâne să şi-o facă şi dirigintele. Ca fapte deosebite în timpul acestui an se notează schimbarea orelor de clas, dela 15 Mai înainte, în interesul populaţiei săteşti, ţinându-se lecţii între orele 6—9½ şi 10½—12 dimineaţa. După amiaza rămâne liberă pentru munca la câmp.

8. 1901—1902.

Acest an şcolar se deschide sub dirigenţia tot a suplinitorului V. Gavrilescu însă dela 8 Septembrie înainte urmează D-na Agripina Pavlovici, cu acelaş titlu ca şi înaintaşul ei. Cu venirea ei şcoala începe să mai propăşiască în toate privinţele. Mărindu-se numărul elevilor înscrişi sau mai degrabă fiind obligaţi de dirigintă să urmeze la şcoală, frecvenţa a fost cam neregulată. S'au aplicat 25 de amenzi în sumă de lei 32.10, pe 7 luni la 17 locuitori, până şi pentru examen, uneori chiar numai şi câte una pe lună, până la gradul al III şi de astă dată scăzute de revizor.

Examenul s'a ţinut în zilele dela 16 până la 19 Iunie între orele 8—12 dimineaţa în prezenţa părinţilor elevilor.

Dintre cei 31 de copii, cu frecvenţă regulată, au promovat 27, deci un rezultat foarte mulţumitor faţă de trecut, ceia ce dovedeşte munca şi stăruinţa depusă de ea pentru câştigul învăţământului.

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut la 24 Iunie, în localul acestei şcoale, în faţa părinţilor elevilor, autorităţile fiind reprezentate numai prin consilierul comunal din sat. S'au împărţit la 7 premianţi din toate clasele premii în valoare da 9.90 lei : 48 de volume cărţi de rugăciuni şi vieţile sfinţilor dela Revizorat ; Ţara Basarabilor, Cheia lumei, Intrebuinţarea vieţei, Pomi roditori, dela primărie ; Geografie, Aritmetică, Foloasele învăţăturei dela Prefectură.

Diriginta, în privinţa frecvenţii, nu a avut nici o absenţă motivată sau nemotivată dela cursuri, iar dela cercuri culturale una motivată. Nu a suferit nici o pedeapsă.

In privinţa activităţii extra şcolare nu avem nimic de spus despre ea anul acesta. Din rapoartele lunare către Revizorat se vede că frecventa câte 2—3 Duminici biserica, unde nu se făcea servicii de cât foarte rar, făcea cor unison cu copii şi ţinea conferinţe : despre îmbrăcăminte, cum trebuesc serbate sărbătorile, iubirea de ţară, îmbrăţişarea unei meserii etc. ceia ce nu putem crede. La biserică nu se ţin conferinţe, ci predici. O femeie însă nu poate predica în biserică, iar conferinţele se ţin la şcoală. Prin urmare nu credem în rapoartele ei. Informându-mă dela locuitorii mai bisericoşi mi s'a răspuns că ea nu a vorbit

la biserică nici odată. Scria aşa în rapoarte, fiindcă îi convenea mai bine să corespundă datoriilor ei.

Raportează revizorului că a făcut serbarea pomilor la 29 Martie, dar nu găsim nici un proces verbal privitor la această serbare, cu care ocazie nu a plantat de cât un păduret sălbatec. Cere pomi dela Ocolul Silvic Tarcău şi când — cam târziu i se răspunde — este invitată să se ducă să-i ridice, refuză, sub motiv că s'a ţinut serbarea pomilor. Ne întrebăm noi cum putea ea să sădească pomi lângă şcoală, când ograda nu era împrejmuită cu gard, cu toate rapoartele înaintate de ea la primărie, la Prefectură, Revizorat?

Şcoala n'a fost închisă pentru cazuri de boală. Cu toate acestea găsim o adresă către primărie ca să fie chemat medicul de circumscripţie, fiind bolnavi 5 elevi. Nu se spune de ce boală anume. Din adresele de mai târziu se constată că doctorul n'a venit, probabil primăria nu l'a chemat.

Inspecţia revizorului Gh. Nicolau în acest an s'a făcut la 3 Septembrie 1901, când era diriginte V. Gavrilescu. Aceleaşi rezultate triste de anii trecuţi se constată şi acum, plus altele: venirea târziu şi plecarea de vreme dela şcoală, nefrecventarea bisericii împreună cu elevii, lipsa odăeşului, maltratarea elevilor, neîngrijirea ogrăzii şcoalei şi a latrinii etc. Din acest proces verbal se înţelege, deşi nu se găseşte vre-un ordin la dosar, cum că pe temeiul acestei inspecţiuni, dirigintele a fost înlocuit cu D-na A. Pavlovici.

Cu toată indulgenţa ce ar fi putut s'o aibă revizorul, nu se putea să rămână mai departe diriginte.

Localul este tot acelaş de anii trecuţi, tot în aceiaş stare, fără cea mai mică schimbare.

Sub raportul curăţeniei credem că va fi stat mai bine în timpul dirigintei.

Mobilierul rămâne acelaş de sistem vechi. Se adaugă un vas de stejar de ţinut apă, primit dela primărie, cu toate dichisurile lui, care până la mine n'a mai ajuns.

Zestrea didactică se măreşte cu un tablou antialcoolic No, 2 primit dela Revizorat, biblioteca cu o broşură „10 Mai" şi cu alte 15 broşuri religioase: vieţile sfinţilor, cărţi de rugăciuni, Creştinismul la Români, trimise de Revizorat, cum şi mai multe manuale didactice: Abecedare, Aritmetice, Citiri, Geografii, Gramatici, probabil trimise de librari pentru consultare. Mai găsim şi Jurnalul societăţii agricole.

Cărţi la copii săraci s'au cumpărat de 10 lei. Nu găsim nici o lămurire asupra numărului, felului şi numărul elevilor ajutaţi.

Bugetul pentru anul viitor 1902—1903 se prezintă astfel:

Chiria localului şi asigurarea . .	170.00 lei.
Intreţinerea localului	20.00 „
Facerea unui dulap, întreţinerea şi reînoirea mobilierului	95.00 „
Incălzitul şi luminatul	60.00 „
Plata odăeşului	120.00 „
Cheltueli de cancelarie . . .	20.00 „
Ajutor elevilor saraci, premii . .	20.00 „
Total . .	505.00 lei.

Primăria a înscris în buget sumele acestea. Nu ştim dacă a rămas credincioasă sumelor înscrise.

Ca fapte deosebite în cursul acestui an subliniem:

Dela începutul anului şcolar se revine iarăşi la vechiul orar: dela 9—12 şi dela 2—4 cu toţi elevii.

Alte fapte: Se constată răbufnirea locuitorilor îndărătnici şi obrasnici în sala de clas, în timpul lecţiilor, batjocorirea învăţătoarei, bătaea elevilor de către aceşti neruşinaţi, încercarea de furt a epei diriginţei, desele adrese la primărie pentru împrejmuirea ogrăzei, a lemnelor de foc, a îngrijirii şi curăţeniei localului, a reparaţiunilor absolut trebuitoare şi de atâtea ori prevăzute şi de revizor la inspecţie în procesul verbal, protejarea diriginței a elevilor şi a localului contra răufăcătorilor, raportarea acestor lucruri şi la Revizorat şi la Prefectură şi zădărnicirea tuturor acestor reclamaţiuni din partea tuturor autorităţilor. Din aceste rapoarte putem deduce sârguinţa şi zelul învăţătoarei de a face de a îmbunătăţi şi de a înălţa prestigiul şcoalei. Vocea ei însă a rămas vocea aceluia ce strigă în pustie.

9. 1902—1903.

Anul acesta se petrece tot sub dirlgenţia D-nei Agripina Pavlovici, cu acelaş titlu şi cu orarul nou introdus: diviziile II şi III urmând dimineaţa, iar a I după amiază, afară de Joia şi Sâmbăta.

Frecvenţa se pare că a fost mai regulată. S'au aplicat 9 amenzi în sumă de lei 13.50 până la gradul al II, pe primele 2 luni dela începutul anului pentru 2 băeţi şi 4 fete, la 6 locuitori. Totuşi au lipsit mulţi din cei 54 de elevi înscrişi, frecventând şcoala numai 41. Amenzile şi de data aceasta scăzute de revizor.

Examenul s'a ţinut în localul şcoalei în zilele de 16—19 Iunie, ora 8—12 dimineaţa şi au promovat 24 de elevi. cam

puţini faţă cu numărul celor ce au urmat regulat, fapt ce se poate explica sau prin conştiinciozitatea dirigintei de a nu promova de cât numai pe cei ce cunosc bine materia de învăţământ — aproape toţi diriginţii trebuesc să îndeplinească această condiţie în strânsă legătură şi cu zelul şi datoria lor — sau în îndărătnicia părinţilor de a nu cumpăra cărţi şi cele trebuitoare copiilor, sau în îndărătnicia elevilor sau în neglijenţa învăţătorului, fapt ce nu l'am putut întrezări până acum despre actuala dirigintă.

Serbarea de sfârşit de an s'a ţinut tot la 24 Iunie, dela ora 10 dimineaţa, în faţa părinţilor elevilor, împărţindu-se premii în valoare de 10.95 lei la 8 copii, cam aceleaşi ca în toţi anii: Vieţile sfinţilor 10 volume dela Revizorat, 1 Geografie dela Prefectură şi Răsboiul pentru neatârnare, Cetiri, Gramatici, Aritmetici, Biblioteca Steaua: „Avem cu ce ne mândri", creioane, condeie dela primărie.

Diriginta, în tot timpul anului, nu a avut nici o absenţă nemotivată, iar motivate 3: dela cercuri culturale 2 şi dela clas 1. N'a suferit nici o pedeapsă.

Despre o activitate extra şcolară nu se poate nimic afirma cu siguranţă alt ceva decât plantarea a 3 pomi în ograda şcoalei: 2 pruni şi 1 vişin -- chestiune de gospodărie — credem că tot fără gard era şi acum şcoala — şi ţinerea conferinţelor, cum le numeşte diriginta, tot la biserică, cu aceleaşi subiecte de anul trecut, poate le citea de pe vre-o carte în locul cazaniei tradiţionale, precum şi corul unison religios al elevilor, iar altceva nimic. Conferinţe la şcoală, în faţa poporenilor anume adunaţi pentru aceasta, cursuri de adulţi sau suplimentare nu găsim.

Atât putem spune că a strâns de prin sat şi înaintat revizoratului, pentru muzeul de artă naţională următoarele lucruri: o cămaşă scurtă şi două altiţe cusute cu flori, 18 desemnuri de flori de cămăşi, o raclă pentru păstrat brânză, un talger, o furcă, o strachină şi o ploscă, toate de lemn. Aceste articole s'au împrumutat de prin sat ca să fie restituite.

Şcoala a fost inspectată în ziua de 10 Septembrie de către revizorul şcolar din anii trecuţi Gh. Nicolau, care a rămas mulţumit de mersul învăţământului, constatând suficienţa cunoştinţelor de predare ale dirigintei, procedarea metodică la predare, exactitatea la cancelarie şi arhivă şi cu acestea un progres destul de simţit faţă de trecut, adăugăm noi.

Inspecţie sanitară nu a avut şcoala, nici anul acesta. Totuşi starea sănătăţii elevilor, cu toată nehigiena localului de şcoală, datorită condiţiunilor climaterice şi constituţiei copiilor, a fost mulţumitoare. Ar fi trebuit să se ivească vre-o epidemie

în sat sau la şeoală, să secere vieţi nevinovate, ca să reclame prezenţa doctorului odată într'un sat.

Starea localului cum şi a mobilierului aceiaş din anii trecuţi, în plus stricăciunea adusă de întrebuinţarea lor într'un timp mai îndelungat.

Biblloteca s'a mărit cu Vieţile sfinţilor 10 volume şi 3 broşuri antialcoolice No. 4, 11 şi 12 cu 5 broşuri: Ruşii şi ţărănimea românească 3 vol. Febra tifoidă a animalelor cornute şi porci 2 vol., iar zestrea didactică cu un tablou de boli şi leacuri de Dr. Ureche.

Despre împărţirea cărţilor la copiii săraci nu se găseşte nici un act doveditor. Bine că s'a aprobat prin bugetul comunii.

Nu mai este nevoe să se îndeplinească întocmai bugetul.

Pentru anul viitor, în privinţa bugetului, nu descoperim nici un document *).

Şi anul acesta auzim aceleaşi tânguiri jalnice, trâmbiţate pe toate tonurile de dirigintă către primărie şi ne isblm de aceiaş tăcere suverană, întreruptă vre-o câţi-va ani dar apărută iarăşi sub forma unei nepăsări orientale din partea aceleaşi administraţii, cum de altfel afirmă şi revizorul că „Primăria nu dă concursul şcoalei la timp şi după trebuinţă“.

Anul acesta s'a învrednicit şi satul Tarcău de un cerc cultural în luna Ianuarie.

10. 1903—1904.

Se continuă tot sub dirigenţia Doamnei Agripina Pavlovici, tot cu noul orar, diviziile a II şi a III dimineaţa şi I după amiază, ca şi anul trecut.

Frecvenţa a fost şi de data aceasta neregulată; din 58 elevi înscrişi au urmat regulat 43, lucru prea obişnuit la ţară, unde oamenii nu înţeleg nici astăzi foloasele învăţământului, cu toate amenzile ce li se aplică, măcar de nevoe, dacă nu de voe bună.

Astfel şi anul acesta încrustăm pe răbojul vremii 10 amenzi la 4 băeţi şi 1 fată la 4 locuitori, pe 4 luni, în valoare de 21 de lei, până la gradul al III şi la examen alte amenzi şi tot întâlnim încercări de scăpare de şcoală, prin cereri şi reclame la Revizorat pentru copii, care astăzi sunt cele mai rele elemente din sat.

---

*) De aici înainte bugetul se intercalează pe anul în curs, nu pe anul viitor. Aşa l'am găsit în arhivă. Deci la anul 1903—1904 îl vom descoperi.

Examenul s'a ţinut în zilele de 17—19 Iunie ora 8—12 dimineaţa. Din cei 43 de elevi prezenţi şi cu frecvenţa regulată au promovat 27, mai puţin de jumătate din numărul celor înscrişi.

Roadele şcoalei încep să scadă, socotite chiar comparativ cu numărul celor cu frecvenţa regulată. Un rest de 16 elevi repetenţi, nu face onoare unei şcoale numai cu trei clase.

Impărţirea premiilor s'a făcut cu deosebită solemnitate la primăria din Bicaz, la 5 Iulie, împreună cu a tuturor şcoalelor din acel centru, cu ocazia comemorării a 400 de ani dela moartea Voevodului Ştefan cel Mare şi Sfânt, la 7 elevi, din toate clasele, premii în valoare de 13.80 lei, primite dela Revizorat: 12 volume Vieţile sfinţilor, 1 volum Poeziile unei regine şi 3 cărţi postale cu chipul Marelui Voevod Ştefan, dela primărie: Cunoaşterea plantelor, Monografie, Peneş Curcanul, Viaţa ţărănească, toate câte un volum, Cultura viermilor de matasă 2 volume, 2 medalii cu chipul Marelui Voevod Ştefan şi mai multe caiete.

Diriginta a urmat regulat la şcoată, având numai o absenţă motivată de Revizorat. N'a suferit nici o pedeapsă, de cât aspre observaţiuni dela Administratorul Cassei Şcoalelor pentru neadunare de seminţe de pomi roditori şi nerăspundere Revizoratului asupra acestei chestiuni. Ordinul No. 16852 din 14 Noembrie 1903.

Despre o activitate extraşcolară ne facem o plăcută datorie de a aminti de astădată că diriginta a ţinut şezători cu femeile şi fetele din sat, seara dela 8—12, 4 la număr, în timpul iernii, deşi prea puţin populate 10—12 persoane, iar rezultatul lor fiind foarte mărginit. Programul lor se reduce la convorbiri asupra gospodăriei, lectură din câte o carte de citire, câteva cântece, femeile torcând sau cusând. Cu toate acestea se constată un început în această direcţie, care consiitue un bine pentru şcoală.

Diriginta mai înfiinţează şi o casă de economie, la care subscriu mulţi elevi câte 20—30 de bani, adunând suma de 7.40 lei, deprinzându-i astfel de mici cu economiile.

Mai arată diriginta că a ţinut 9 conferinţe, câte una pe lună — desigur predicile sale favorite la biserică. Apoi a mai plantat încă un măr şi un prun în ograda şcoalei, cu ocazia serbării pomilor dela 18 Martie.

Săracii pueţi! Nici urmă n'a mai rămas după dânşii. Şi astăzi rânjesc stâncile şi pietroaele din ograda acelei case. Nici pomină că au fost cândva plantaţi copaci.

Şcoala a fost inspectată de acelaş revizor şcolar Gh. Nicolau la 14 Ianuarie 1904, cu care ocazie se vădeşte pregătirea

satisfăcătoare a elevilor şi regularitatea la arhivă şi la lucrările de cancelarie.

A mai fost inspectată şi de învăţătorul agricol V. Hanganu la 25 Mai 1904. Din procesul verbal de inspecţie se dovedeşte cultivarea micului teren din faţa şcolii cu zarzavaturi şi legume de 24 elevi şi plantarea a 4 pomi în primăvara curentă.

Doctorul nu a vizitat şcoala nici anul acesta. 'Elevii n'au suferit de nici o boală, care să pricinuiască închiderea şcoalii.

Starea localului, a mobilierului şi a zestrei didactice aceiaş ca şi anii trecuţi. Bibliotecii i s'a mai adăugat 3 volume: Bucăţi alese, Cartea ţaranului român şi 10 Mai 1898.

Cărţi la elevii săraci s'au împărţit în valoare de 15 lei, plus câteva cărţi şi caete trimise de Revizorat.

Bugetul pe anul 1903—1904 se prezintă:

Chiria pentru localul şcoalei . .	165.00	lei.
Intreţinerea localului	40.00	„
Incălzitul	60 00	„
Cheltueli de cancelarie . . .	20.00	„
Servitorul şcoalei	180.00	„
Cărţi la copii săraci şi premii .	40.00	„
Indemnizare învăţătoarei în afară de leafă	120.00	„
Total . .	625.00	lei.

Se constată o mărire a lefei dirigintei prin adăugirea une subvenţie, apreciindu-se probabil râvna ei pentru învăţământ. S'ar părea că primăria dă concursul şcoalii, fapt afirmat şi de revizor la inspecţie. Cu toate acestea tot vedem cam dese adrese şi rapoarte către primărie şi Revizorat asupra multiplelor nevoi unele mai grabnice ca altele şi nu găsim în schimb nici un document despre împlinirea cel puţin a unora dintre ele.

10. 1904—1905.

Cursurile şcolare se deschid la 10 Septembrie şi se continuă tot anul sub dirigenţia Doamnei Agripina Pavlovici de astă dată după programul vechi, cu toate diviziile şi dimineaţa şi după amiază.

In privinţa frecvenţei, nu s'a aplicat nici o amendă, ceia ce nu dovedeşte că n'au absentat elevii, căci din 42 înscrişi au urmat regulat 36 — nici aceştia poate absolut regulat. Deducem că îngăduinţa dirigintei pentru justificarea absenţelor a fost prea mare şi neîndreptăţită. Dacă au urmat aşa de regulat, de ce au

promovat numai 21 ? Din 646 absențe nemotivate să nu se amendeze nici una ?

Examenul s'a ținut în localul școalei între 17—19 Iunie.

Rezultatul învățământului pe anul întreg școlar s'a arătat: au promovat jumătate din numărul înscrișilor.

Solemnitatea împărțirii premiilor s'a făcut tot la această școală, la 24 Iunie. Din partea autorităților n'a asistat nimeni.

S'au împărțit la 7 premianți 59 de volume: 24 volume Viețile sfinților gratuit dela Revizorat, 3 volume dela Prefectură „Carmen Sylva" și 32 volume dela primărie, din „Biblioteca pentru toți", din „Biblioteca Minerva" din „Biblioteca copiilor" apoi Cartea premiantului, Șezători cum și 4 creioane, în valoare de 13.30 lei.

Diriginta n'a avut nici o absență nemotivată dela clas.

N'a suferit nici o pedeapsă.

Șezătorile care începuse să le țină anul trecut, anul acesta s'a lăsat de ele, văzând frecvența lor atât de slabă de către sătence. N'a mai făcut nici plantație de pomi. A strâns numai dela elevi modestele lor economii de 3.40 lei. Nici o altă probă de activitate extra școlară, de cât cele câte 9 conferințe lunare (?) tot cu aceleași subiecte de anii trecuți, în ce împrejurări și unde, nu se amintește.

In timpul acestui an școala n'a fost inspectată de revizor.

Poate și de aceia rezultatele au fost atât de mulțumitoare!

In curgerea anului s'au îmbolnăvit câțiva elevi de cori *) și s'a intervenit la medic și la primar pentru medic. Cercetarea lor însă nu s'a făcut. Jalba dirigintei a rămas fără ecou. Școala nu și-a întrerupt cursurile.

Starea localului, mobilierul și zestrei didactice a rămas aceiaș din anii trecuți. Biblioteca s'a mărit cu 24 de volume: Viețile sfinților pe Decembrie și Ianuarie, trimise gratuit dela Revizorat.

(Bietul Iorgu Dimitrescu din județul Dâmbovița! Multă pomană a mai făcut el cu rodul muncii lui în toată țara, prin împrăștierea atâtor cărți religioase. Lucrat-au oare ele în sufletul cetitorilor așa cum a dorit donatorul ?).

Cărți la copiii săraci s'au împărțit în valoare de 25.00 lei.

Frumos ajutor, dar nu găsim nici o fițuică după care să credem că în adevăr așa s'a făcut, nici numele elevilor ajutați.

Bugetul pe anul acesta 1904—1905 se prezintă astfel:

Pentru întreținerea grădinii de zarzavat (!)	10.00 lei.
Chiria școalei	170.00 „
Intreținerea localului	20.00 „

*) Pojar.

Diurna învăţătorului pentru transport la cercurile culturale . . .	. 36.00	lei.
Incălzitul şi luminatul	. 82.00	„
Cheltueli de cancelarie	. 34.00	„
Servitorul şcoalei	. 180.00	„
Ajutorarea elevilor saraci şi premii.	. 40.00	„
Indemnizare învăţătoarei afară de leafă	. 120.00	„
Total . .	692.00	lei.

Pe cât de frumos şi bogat buget s'a înscris pe anul acesta pe atât de slab a fost rezultatul învăţământului.

Cercul cultural s'a ţinut la 20 Februarie. Nu se cunoaşte din dosare programul serbării, ca şi anul trecut. Deşi se păstrează în arhiva Cercului, nu strica să fi rămas vre-o copie şi în arhiva şcoalei.

12. 1905—1906.

Şcoala îşi continuă mersul ei tot sub dirigenţia aceleaşi Doamne. Data deschiderii nu o găsim.

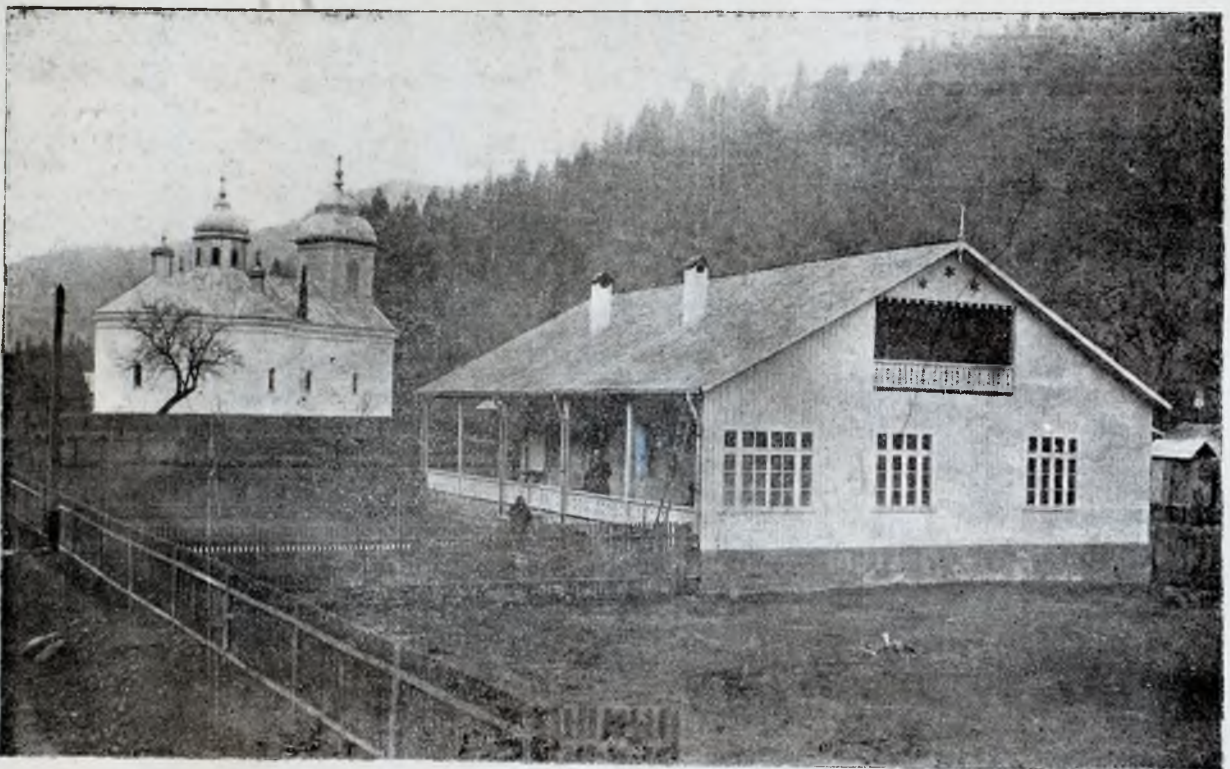
Frecvenţa elevilor a fost neregulată: din 43 elevi înscrişi au urmat regulat 29. Cu toate acestea amenzi iar nu s'au aplicat, deşi sunt 867 de absenţe nemotivate. Se arată că elevii au fost bolnavi. Absenţele lor se motivează aşa dar. Se spune că nu erau bănci. Insă închegarea a 2 sau 3 bănci nu ar fi costat atât de mult, când în bugetul comunii anual se fixează o sumă pentru mobilier şi întreţinerea localului, tot aşa ca şi în bugetul şcoalii plătit de comună.

Examenul s'a ţinut în localul şcoalei, în aceleaşi zile ca şi anul trecut 17—19 Iunie şi din cei 43 elevi înscrişi au promovat 21, 2 eleve rămânând să dea examen în toamnă.

Deci jumătate au rămas fie repetenţi, fie în afară de şcoală, cu toate că loc era destul şi pentru ei în sala de clas cea încăpătoare, dar dacă băncile nu se pot face singure!

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut la 29 Iunie tot în localul şcoalei, în faţa părinţilor elevilor. Autorităţile au strălucit cu absenţa lor. S'au împărţit la 8 elevi şi eleve din toate clasele 39 de volume Vieţile sfinţilor, iar 63 volume dela Prefectură, Revizorat şi primărie, socotite toate la 14.40 lei, scrieri ca: Tinereţea lui Ştefan cel Mare, Istoria lui, Pomenirea lui, Socialism (!) conferinţe, cărţi didactice, pedagogice etc.

Cărţi de socialism aveau să facă educaţia poporului iar cele pedagogice aveau să fie pricepute de poporul cel atât de învăţat din Tarcău!

Casa parohială și biserica din satul Tarcău

Prea multe premii la prea puţini elevi: 102 volume la 8 premianţi!

Diriginta n'a avut nici o absenţă dela şcoală, iar dela Cercuri culturale 4 absenţe. N'a suferit nici o pedeapsă.

In privinţa conferinţelor, acelaş lucru ca şi anii trecuţi. Diriginta notează că a ţinut 9. Noi credem acelaş lucru, că n'a ţinut. Nici o copie, nici o dare de seamă, nici un rezumat nici un raport trimestrial asupra activităţii extra şcolare.

Aceleaşi păreri susţinem şi despre şezători.

Nu ştim ce s'o fi făcut cu economiile elevilor.

Despre pomii sădiţi ştiu sigur că i-au ros vacile satului dacă în adevăr vor fi fost plantaţi.

Şcoala a fost inspectată de revizorul şcolar A. Bradu la 14 Februar 1916, toată ziua. Se constată răspunsurile satisfăcătoare ale elevilor, cunoştinţa materiei de către ei şi predarea metodică a dirigintei.

Pentru prima oară s'a învrednicit şi şcoala din Tarcău de o inspecţie medicală de către doctorul Psepelinschi la 3 Decembrie 1905, cu ocazia câtorva cazuri de gripă în sat şi printre elevi. Se constată starea mediocră a localului şi mobilierului, putina de apă veche, stricată, neutilizabilă, iar în privinţa higienii: localul curat şi înfăţişarea elevilor bună.

Biblioteca şi zestrea didactică rămân aceleaşi. Cărţi la copiii săraci nu se mai împart (?) deşi în buget figurează o sumă de lei.

Bugetul pe anul 1905—1906 se prezintă astfel:

Chiria localului	160.00	lei.
Intreţinerea localului şcoalei . .	24.00	„
Incălzitul şi luminatul . . .	80.00	„
Cheltueli de cancelarie . . .	30.00	„
Servitorul şcoalei	180.00	„
Ajutorarea elevilor săraci . .	10.00	„
Indemnizare învăţătoarei, afară dc leafă	276.00	„
Total . .	760.00	lei.

Cercul cultural s'a ţinut la 5 Februarie. Nu cunoaştem nimic din program.

13. 1906—1907.

Şcoala se deschide la 15 Septembrie tot în localul din anii trecuţi până la 1 Mai, după care dată se permută în localul actual, proprietatea comunii, fost administraţia societăţii fo-

restiere „Törock“ care l'a şi construit. Diriginta şcoalii tot aceiaş din anii trecuţi.

Frecvenţa a fost neregulată: din 40 elevi înscrişi au urmat regulat 28. Restul parte n'a voit să vină, parte nu a avut loc în bănci, fiind tot numai 3, de câte 4 metri fiecare.

Amenzi nu s'au aplicat nici una tot anul, cu toate că ar fi fost motiv să se aplice din 539 absenţe nemotivate.

Examenul fiecărei clase a parte până la clasa V se suprimă prin ordinul No. 28317 din luna Mai 1907 al Ministerului de Instrucţiune. La această şcoală prin urmare existând numai trei clase, nu se mai ţine examenul tradiţional obişnuit, ci se face numai serbarea de sfârşit de an la 29 Iunie în faţa părinţilor şi a altor locuitori, împărţindu-se la 9 premianţi 53 de volume, socotite la 13.90 lei, scrieri populare, istorice, literare, practice.

Diriginta n'a avut nici o absenţă nemotivată tot anul.

N'a suferit nici o pedeapsă.

Conferinţe a ţinut şapte: despre Metodica Cetirii, Gramaticii, Aritmeticii etc. Altă activitate extra şcolară n'a mai desfăşurat.

Şcoala a fost inspectată de revizorul Gh. Nicolau la 6 Iunie 1907, cu care ocazie se constată aceleaşi rezultate bune ca şi în anii trecuţi.

Starea sănătăţii elevilor a fost mulţumitoare. Numai în luna Noembrie 8 copii au fost bolnavi de oreillons, după procesul verbal de inspecţie medicală din 10 Noembrie dresat de medicut Psepelinschi.

Starea localului unde s'a permutat şcoala este mai bună ca a celuilalt. Nu mai are pivniţă de desuptul sălii de clas, ferestrele mari, soba, uşile bune, camerile de locuit mari încăpătoare, având însă o mare scădere: sunt aşezate cu faţa la miază noapte. Din această cauză, cu toată mărimea ferestrelor lumina pătrunde mai puţin, iar condiţiile higienice ale clădirii în general sufăr. Localul de şcoală mai are acareturi bune pentru o gospodărie mică: şură pentru lemne, poiată pentru păsări, coteţ pentru porci. In faţă grădină pentru cultivarea zarzavaturilor, loc pentru jucatul elevilor, fântână cu roată şi cu lanţ.

Are şi o poziţie foarte frumoasă: pe malul drept al Bistriţii. Un singur neajuns: se găseşte situat cam la marginea circumscripţiei şcolare.

Această casă este o clădire mare, cu două rânduri de camere: un rând cu faţa la Bistriţa şi alt rând cu faţa în partea opusă. In total 7 camere mari, deajuns şi prea de ajuns pentru o şcoală cu un singur post. Lărgime destulă şi pentru clas şi pentru locuinţa dirigintei sau a dirigintelui care avea să fie.

Construită din scânduri şipcuite cu ţandări de brad cum e

obiceiul la munte, cu duşamele bune, cu grălii groase la ferestre, cu cerdac şi balcon mare, putea să însemne un mare câştig pentru şcoală, pe multă vreme, dar destinul a vroit altfel.

Starea mobilierului şi zestrei didactice aceleaşi din trecut. Biblioteca nu sporeşte cu nimic. Cărţi la elevii săraci nu se mai împart ca în vremurile bune.

Regretăm că bugetul ne lipseşte.

In acest an, de tristă memorie pentru istoria ţării noastre prin revoltele ţărăneşti, în satul Tarcău nu s'a întâmplat nici un act de tulburare din partea ţărănimei. Poate unde nu erau şi nici nu sunt proprietari cu moşii şi nici evrei, contra cărora să se răscoale. Atitudinea învăţătoarei faţă de aceste evenimente nu putea fi alta de cât a unei cucoane modeste, care informează pe curioşi ştiri din ziare, în raport cu autoritatea de care se bucura in sat în faţa locuitorilor, cu toate că ea raportează Revizoratului că a sfătuit şi îndemnat pe ţărani la linişte.

Tot în anul acesta şcolar Regele Carol I, adânc mişcat în expoziţia din parcul Carol, la defilarea eleviior câtorva şcoale primare din Capitală, hotărând să se introducă instrucţia militară în tot învăţământul primar de băeţi, şi şcoala din Tarcău se supune acestei dispoziţii. N. Anania este numit instructor. Joia şi Duminica după amiază, câte două ore avea să se facă exerciţii cu elevii. Comandant militar, cu titlul de revizor militar şcolar al judeţului este rânduit căpitanul M. I. Bobb.

Noutatea aceasta priveşte pe elevii claselor IV şi V.

Şcoala din Tarcău nu avea divizia a III. In clasa III erau numai 6, aşa că vedem înscrişi pentru instrucţie toţi elevii din şcoală. In scopul acesta s'au primit un catalog, broşurile „Desluşirea" „Instrucţia elevilor" şi programa analitică.

Cu ocazia serbării zilei de 24 Ianuarie a fost înaintat fruntaş un elev din clasa III.

Ca fapte deosebite amintim că din pricina tristelor evenimente, pomenite mai sus, se suspendă cercurile culturale, ultimul ţinându-se în Tarcău la 11 Martie. Se suspendă conferinţele generale anuale, asemenea şi serbarea zilei de 10 Mai. In altă ordine de idei se observă introducerea libretelor personale ale elevilor, pentru trecerea notelor şi situaţiei lor. La această şcoală numai 15 elevi şi-au cumparat librete.

In acest an se dau două baluri în localul şcoalei, în Iunie şi August în folosul bisericii unul şi al elevilor saraci altul, cu concursul autorităţilor locale.

Balul pentru elevii săraci aduce un câştig de 52.65 lei.

14. 1907—1908.

Se începe anul şcolar la data obişnuită în acelaş local, cu aceiaş dirigintă, cu acelaş număr de clase şi cu orarul tip C.

Cu frecvenţa aceiaş poveste: neregulată. Din 41 de elevi înscrişi, numai 29 au urmat regulat la şcoal.

Cu toate acestea din 690 de absenţe nemotivate nu s'a amendat nici una.

Roadele unui an de învăţământ se constată în cei 21 de elevi promovaţi.

Anul acesta se desfiinţează premiile, înlocuindu-se cu o serbare la 24 Iunie, ceia ce credem că s'a făcut şi la Tarcău.

Diriginta n'a avut nici o absenţă dela clas, dar dela Cercul cultural una. N'a suferit nici o pedeapsă. A primit însă observaţie dela primărie — acum primăria Tarcău — pentru neglijarea localului, neîngrijirea şi întrebuinţarea sălilor libere pentru scopuri necorespunzătoare destinaţiei lor.

Numărul conferinţelor ţinute de ea au fost 2, din Octombrie 1907 suspendându-se iar cercurile culturale. Nu aminteşte însă subiectele desvoltate.

Diriginta a mai plantat în ograda şcoalei 4 perji, 1 vişin, 1 măr şi 1 păr. Dintre aceştia numai perjii au rămas.

Şcoala a fost inspectată de revizorul şcolar Gh. Nicolau la 20 Octombrie, constatându-se rezultate mai puţin satisfăcătoare ca anii precedenţi, atât în pregătirea elevilor şi administraţia interioară a şcoalei, ca arhiva, matricola, cât şi în privinţa populaţiei sălii de clas: prea puţini elevi cum şi defectuozitatea sobei de tablă din care iesă fum. O ideie ingenioasă propune revizorul cu această ocazie, trecută în procesul verbal: şcoala fiind cam la marginea satului, autoritatea comunală să îndemne sătenii, ca să dea copiilor lor la şcoală mâncare pe mai multe zile şi aşternut, ca să doarmă acolo, să se înfiripeze un mic internat cum am tâlcui noi, ideie prea înaintată pentru timpurile noastre.

Starea sănătăţii a elevilor a fost mulţumitoare, afară de câteva cazuri despre care diriginta a încunoştiinţat primăria şi agentul sanitar, care a şi venit de a făcut act de prezenţă şi a luat măsurile trebuitoare. Medicul n'a inspectat şcoala anul acesta.

Starea localului aceiaş din trecut, mobilierul vechi şi rău, zestrea didactică parte bună, parte mediocră. Biblioteca se măreşte cu 2 volume „Paserile noastre".

Cărţi la copiii săraci s'au împărţit în valoare de 10 lei, primiţi dela Administraţia Casei Şcoalelor.

Librele personale se împart la elevi. Costul lor total 4 lei.

Bugetul pe anul şcolar 1907—1908 este următorul:

Asigurarea localului şcoalei . .	50.00 lei.
Iluminat şi încălzit	80.00 „
Indemnizări dela comună . . .	180.00 „
Plata servitorului	180.00 „
Spese de cancelarie	20.00 „
Indemnizare la cercuri culturale . .	36.00 „
Cheltueli mărunte	6.00 „
Premii şi ajutoare elevilor săraci .	19.00 „
Total . .	571.00 lei.

Din luna Mai îndemnizarea la cercuri culturale se suprimă.

Ca un fapt deosebit subliniem că în localul acestei şcoale, din luna Iulie primăria a găsit de cuviinţă să sălăşluiască Jandarmeria în cele 4 camere goale, sala de clas transformată în antret, una din odăile dirigintei servind de clasă, fapt cu totul nepotrivit cu prestigiul şcoaiii şi cu menirea ei, mai ales acolo unde funcţionează ca dirigintă o doamnă.

15. 1908—1909.

Se începe la data obişnuită, tot cu trei clase până la 1 Octombrie, iar de atunci înainte cu 5 clase, prin permutarea din comuna Bistricioara a unei eleve în clasa V şi a unui elev evreu din Piatra-N. Orarul tip A, până în timpul de faţă. Diriginta acetaş.

Nu înţelegem după care criteriu de judecată se introduce în circumscripţia şcolară şi mânăstirea Bisericani, de care mai aproape erau şcoalele din Pângaraţi şi Vaduri, iar nici de cum satul Tarcău. Astfel numărul copiilor de şcoală ajung la 74, socotindu-se între ei şi cei dela Brateş şi schitul Tarcău, cel mult vre-o 10 de toţi şi care nici o daiă nu pot frecventa şcoala de la o depărtare de 12—20 Km. Făcând abstracţie de aceştia, frecvenţa a fost neregulată şi anul acesta ca totdeauna, iar amenzi s'au aplicat numai pe luna Septembrie la 4 băeţi şi 6 fete a 9 locuitori, cu suma de 14.10 lei. Ingăduinţa dirigintei mergea foarte departe.

Nu mai vorbim despre elevii dela Bisericani, care numai pe hârtie au trebuit să figureze. Aveau să vină ei, dela 16 Km. şi de pe nişte vârfuri de munţi, să treacă pe lângă şcolile din alte sate, tocmai până la Tarcău!

Promoţia a fost mai mare ca în trecut, paralel cu numărul înscrişilor. In total au trecut clasa 39 de elevi, între care socotim şi singurul absolvent al şcoalei. Serbarea de sfârşit de an

s'a făcut la 29 Iunie, în ziua de Sân Petru, când s'a crezut de cuviinţă de dirigintă că părinţii se află acasă.

Diriginta a funcţionat tot timpul la şcoală, n'a avut nici o absenţă de cât numai dela cercurile culturale 3 motivate. N'a suferit nici o pedeapsă.

A tratat 7 conferinţe cu subiecte pedagogice, credem noi că la cercurile culturale. A ţinut şi o şezătoare la 19 Martie, Joi după amiază, la care au luat parte 3 femei şi 1 bărbat, D-na Irina Leca şi Gh. Gavriliţeanu dirigintele şcoalei din Straja. S'au cântat de elevi cântece, s'a recitat, s'au cetit lecturi practice. Poporul însă, după cât se vede, tot străin a rămas de şezători.

Şcoala a fost inspectată de revizorul I. Adamiu, cu care ocazie se constată suficienţa pregătirii elevilor şi abilitatea dirigintei în predarea materiei, ca o bună dăscăliţă.

Starea sanitară a fost mulţumitoare, afară de câteva cazuri uşoare de boală de gât între elevi, despre care s'a făcut cunoscut primăriei. A venit numai agentul sanitar, care a comunicat mai departe celor în drept, dar şcoala n'a fost închisă.

Starea localului aceiaş de anii trecuţi. Mobilierul se înmulţeşte cu o masă nouă, văpsită, cu două sertare, un dulap nou văpsit, cu două despărţituri, pentru arhivă şi cu un steag nou, toate făcute de primărie din suma înscrisă în buget.

Zestrea didactică aceiaş. Se cumpără însă de primărie din fondul balului dat în 1907 o maşină de tuns. găsită de mine stricată.

Bibliotecii şcoalei i se adaugă 2 volume: Vieaţa lui Mihai Viteazul şi Legea învoelilor agricole, cum şi colecţia de legi şi regulamente trimise de Administraţia Cassei Şcoalelor.

Pentru cărţi la elevii saraci anul acesta s'a format un fond mai mare ca în toţi anii, 28 de lei trimişi de Administraţia Cassei Şcoalelor, plus 41.90 lei rămaşi din câştigul balului dat în acest scop încă din August 1907, plus 18.90 lei dela primărie, plus 23.00 lei daţi de dirigintă, fac un total de 111.80 lei, o sumă foarte insemnată pentru cumpărarea cărţilor elevilor săraci. Prin procesul verbal din dosare se constată însă împărţirea cărţilor numai din suma de 28 lei primiţi dela Administraţia Cassei Şcoalelor!

Bugetul pe anul acesta 1908—1909 a fost următorul:

Intreţinerea localului şcoalei . . .	50.00 lei.
Facerea din nou a mobilierului şcolar .	250.00 „
Salarul maistrei	135.00 „
Incălzitul şcoalii	80.00 „
Cheltueli de cancelarie	25.00 „
Servitorul	180.00 „
Alte cheltueli	6.00 „
Total . .	726.00 lei.

Observațiile noastre:

Lucrul manual nu se predă: procesul verbal de inspecție al revizorului. Atunci dar pentru ce se încasează 135 lei și de către cine?

In anul acesta, prin ordinul No. 136 din Martie al Revizoratului școlar militar, încetează învățământul militar în școalele primare. La școala din Tarcău acest învățământ a durat numai un an 1906—1907. N'a dat roadele așteptate. Instructorul, un flăcău din sat, venea îmbrăcat civil și nici nu era din satul acesta, ci dela Oanțu, ceia ce pricinuia să lipsească de multe ori, iar lecțiile se făceau foarte anevoe, mai ales în timpul iernii.

Ca fapte deosebite menționăm că în cursul acestui an școlar s'au dat două baluri: la 1 Februarie și la 15 August în localul școalei, în folosul construirei bisericii. Incă o schimbare în supravegherea mersului școalei. De unde până în acest an, dela înființarea ei, dirigintele școalei primare din Bicaz C. R. Teofănescu Gribincea venea și făcea lecții uneori cu elevii, pentru îndrumarea suplinitorului, din anul acesta, dirigintele școalei din Straja, Gh. Gavrilițeanu este însărcinat de către Revizorat cu această misiune.

Cercul cultural la această școală s'a ținut la 3 Mai.

16. 1909—1910.

Anul școlar începe la data obișnuită, în acelaș local cu aceiaș dirigintă și acelaș orar.

Frecvența a fost mai neregulată ca totdeauna, din pricina epidemiei de tuse convulsivă în sat și între elevii școalei. La începutul anului au fost amendați 7 băeți și 2 fete cu suma de 14 lei la 9 locuitori.

Diriginta a funcționat regulat tot timpul anului, iar dela cercurile culturale a făcut 5 absențe motivate, fiind bolnavă. N'a suferit nici o pedeapsă.

A ținut 8 conferințe cu subiecte pedagogice.

Școala a fost inspectată la 30 Ianuarie de revizorul D. Zamvel, venit aici cu ocazia unei anchete. Această inspecție nu s'a raportat la învățământ, ci la anchetă, constatându-se curățenia localutui în interior, trebuind tot așa să fie și în partea din dărăt a casel, semnalând lipsurile localului pentru intervenirea la autoritățile administrative. Inspecția propriu zisă s'a făcut la 3 Mai de revizorul Leon Mrejeriu, dovedindu-se și de astă dată aceleași rezultate satisfăcătoare, găsite și de ceilalți revizori.

Școala a mai fost inspectată și de medic, de 4 ori: la 17 Octombrie, 17 Noembrie, 13 Ianuarie și 15 Februarie, consta-

tându-se starea localului şi mobilierului bună; sub raportul condiţiunilor higienice defectoasă, proastă, apa de băut uneori din cofă, alteori din putina cu canea, înfăţişarea elevilor satisfăcătoare, iar la observaţii generale se atrage atenţie dirigintei asupra stării de necurăţenie a ogrăzii.

Starea localului bună, însă umed, a mobiliorului bună. Din anul acesta datează cele 6 pupitre de câte 4 locuri fiecare. Zestrea didactică se păstrează bine.

Bibliotecii i se mai udaugă un volum: „Boalele de urechi" de Dr. Costiniu.

Pentru cărţi la copii săraci Administraţia Cassei Şcoalelor a trimis 10 lei, după cum arată procesul verbal No. 28 din 16 Octombrie de împărţirea cărţilor la copii din fondul acesta.

Bugetul pe anul acesta 1909—1910 este următorul:
Chiria locului pe care se află şcoala . 24.00 lei.
Facerea ulucilor la şcoală . . . 50.00 „
Restul lipseşte din dosare.
Cercul cultural s'a ţinut la 7 Februarie.

17. 1910—1911.

In timpul acestui an au funcţionat trei învăţători: primul diriginta de până acum, până la . . Septembrie, după care urmează V. Ionescu, tot suplinitor până la 18 Noembrie, iar de aici inainte Aristotel Teofănescu, absolvent cu diplomă dela şcoala normală V. Lupu din Iaşi, cu titlu provizoriu, venit aici dela şcoala din satul Chissirig, comuna Bicaz.

Şcoala se deschide la 13 Septembrie, cu dirigintele V. Ionescu conform ordinului Nr. 1374 August al Revizoratului. Continuă cu 5 clase şi cu acelaş program.

Se pare că D-na A. Pavlovici pleacă fără să dea pe seamă averea şcoalei. La fel va fi făcut şi V. Ionescu. Se perd cheile dulapului, a şcoalii etc. şi tocmai târziu, la 27 Aprilie se constată prin proces verbal lipsa unor obiecte din zestrea şcoalei, stricarea altora, rămase astfel până azi. La arhivă nu se găseşte nici un proces verbal dela amândoi suplinitorii privitor la luarea şi darea pe seamă.

In privinţa frecvenţei elevilor nu avem date sigure. Nu găsim nici o foae de amenzi şcolare, nici nu se aminteşte că s'au aplicat sau nu. Asemenea lipsesc şi Formularul F pe Iunie ca şi Foaea No. 2.

Frecvenţa dirigintelui a fost regulată. A avut două absenţe motivate de la clas. N'a suferit nici o pedeapsă.

In privinţa activităţii extra-şcolare notăm că a ţinut cursuri

de adulți cu vre-o 30 de săteni in 5 ședințe din Ianuarie și Februarie. Daca a fost cu ei la examen sau nu, aceasta nu se probează din dosare.

Școala a fost inspectată de revizorul școlar Leon Mrejeriu la 26 Februarie, arătându-se predarea metodică a dirigintelui și succesul reușit al lecțiilor făcute atunci cu elevii.

Insă despre elevi se lămurește că sunt cu desăvârșire slabi, atribuindu-se acea stare de lucruri foștilor suplinitori.

Starea sanitară a fost îmbucurătoare. Cu toate că în sat a bântuit tifosul, școala n'a suspendat cursurile.

Inspecție medicală nu se constată.

Starea localului aceiaș, iar a mobilierului numai o parte bună. S'a făcut o putină pentru apă, din brad, vopsită.

Zestrea didactică, atât cât a mai rămas, în urma celor pomenite mai sus, se păstrează bine.

Biblioteca aceiaș, n'a mai sporit.

Pentru cărți la copiii săraci s'a trimis un bon de 7 lei de către Administrația Cassei Școalelor dirigintelui V. Ionescu, însă nu se cunoaște destinația lui.

Bugetul pe anul 1910—1911 se prezintă astfel:

Chiria localului pentru școală . .	24.00 lei.
Facerea din nou a ulucilor la școală .	50.00 „
Facerea dușamelelor și o sobă . .	60.00 „
Repararea acoperișului școalei . .	100.00 „
Procurarea unui drapel	20.00 „
Plata servitorului	144.00 „
Total .	398.00 lei.

1. Observațiile noastre. Pentru dușamele și sobă s'a prevăzut prea puțin. Numai soba costă 40—50 lei, de aceia s'a și făcut tocmai în anul 1914.

2. Școala nu s'a acoperit.

Ca fapt deosebit accentuăm că pentru prima oară din partea primăriei găsim aprobată suma de 10 lei pentru cumpărare elevilor de 10 Mai alimente, pentru a putea sta și după amiază la serbare.

Dacă s'a ținut cercul cultural în Tarcău sau nu anul acesta, nu găsim nici o dovadă.

18. 1911—1912.

Școala se deschide la 15 Septembrie și funcționează tot cu acelaș diriginte și orar.

Frecvenţa a fost neregulată, de aceia şi dirigintele, foarte conştiincios în chestiunea obligativităţii a aplicat amenzi pe 5 luni, până la gradul al II, la 14 elevi, în sumă de 88-80 lei la 19 locuitori.

Dirigintele a fost prezent la clas tot timpul anului, ca şi la conferinţele generale şi cercurile culturale. Dela şcoală a avut numai două absenţe motivate.

N'a suferit nici o pedeapsă.

Şi anul acesta a ţinut cursuri de adulţi, despre care raportează Revizoratului, însă nu a rămas copia la dosar, ca să dăm lămuriri mai amănunţite.

Şcoala a fost inspectată la 11 Februarie de I. Teodorescu, delegat pedagogic, care însă nu a notat nimic în registrul de inspecţii, de cât data şi semnătura. La 7 Mai a fost inspectată de revizorul A. Bradu. Se constată aptitudinele dăscăleşti şi predarea metodică a dirigintelui cum şi răspunsurile satisfăcătoare ale elevilor. Cu această ocazie revizorul anchetează şi reclamaţiunile unor locuitori contra dirigintelui.

Medicul n'a inspectat şcoala. Starea de sănătate a elevilor a fost bună, iar şcoala n'a fost închisă nici o zi.

Starea localului, a mobilierului şi a zestrei didactice aceiaş, Bibliotecii i s'a adaus un volum „Viermii de mătase".

Pentru cărţi la elevii săraci Administraţia Cassei Şcoalelor a trimis un bon de 8 lei, despre destinaţia căruia nu a rămas la arhivă nici o dovadă.

Bugetul pe anul 1911—1912 este următorul:

Chiria locului pe care se află clădită şcoala	24.00 lei.
Intreţinerea localului şcoalei . . .	216.00 „
Incălzitul localului şcoalei . . .	80.00 „
Cheltueli de cancelarie	10,00 „
Leafa servitorului	144.00 „
Total . .	474.00 lei.

La încălzit şi luminat se notează un supliment de 20 de lei.

Şi anul acesta s'a dat un bal în luna Aprilie. In ce folos nu găsim proba scrisă. Asemenea şi despre data cercului cultural.

19. 1912—1913.

Anul şcolar începe la data obişnuită, cu acelaş diriginte şi program.

Frecvenţa a fost şi mai neregulată ca anul trecut.

Astfel s'au aplicat amenzi tot până la gradul al II, la 7

băeţi şi 13 fete la 23 de locuitori în sumă de 139.40 lei, în timp de 4 luni.

Din pricina aceasta găsim atât anul acesta cât şi anul trecut multe cereri ale locuitorilor pentru ridicarea amenzilor.

Subliniem şi lăudăm conştiinciozitatea dirigintelui în aplicarea principiului obligativităţii. Scoatem în relief silinţa lui de a desrădăcina din popor ideia neglijării şcoalii, ba poate şi a dispreţului pentru ea. Faţă cu nivelul cultural şi moral al locuitorilor, înseamnă un adevărat curaj a pune atât de mari amenzi.

Dirigintele a fost prezent la datorie tot timpul anului, făcând numai două absenţe, motivate şi acestea.

Nu a soferit nici o pedeapsă. A primit gratificaţie suma de 50 lei, pentru şcoala de adulţi din 1911—1912, şcoala pe care anul acesta nu a mai continuat-o.

In timpul acestui an şcoala n'a avut nici o inspecţie nici de către revizor, nici de medic. Toţi elevii au fost bolnavi de scabie sau râie. Acesta nu constitue un motiv ca şcoala să fie închisă.

Starea localului, mobilierului, zestrei didactice aceiaş din anii trecuţi. Biblioteca la fel.

Pentru cărţi la copii săraci nu s'a mai dat nimic.

Regretăm că n'am găsit bugetul.

Cercul cultural s'a ţinut la 3 Martie.

20. 1913—1914.

Anul acesta, din pricina întâmplărilor desfăşurate cu ocazia campaniei în Bulgaria, cursurile şcolare se încep la 15 Octombrie.

In timpul anului se schimbă trei învăţători: dirigintele A. Teofănescu până la . . . Ianuarie. Fiind detaşat pedagog la şcoala normală este suplinit de I. Creţulescu în luna Februarie. Dela 1 Martie urmează domnişoara Ecaterina Ichim, absolventa cursului secundar profesional din Piatra-N. până la încheierea anului şcolar la 24 Iunie. Atunci vine iarăşi titularul A. Teofănescu şi îşi ia postul în primire.

Frecvenţa a fost neregulată, ca în toţi anii, ba s'au aplicat amenzi şi pentru examen. Totalul sumelor amendate, este de 107.90 lei pe 2 luni şi examen, la 15 locuitori.

In scurgerea acestui an, ca şi în anul trecut, nu găsim nici o urmă de activitate extraşcolară.

Şcoala a fost inspectată de două ori de revizorul şcolar cl. II Gh. Şelaru la 15 Noembrie, care constată ca şi ceilalţi revizori cunoştinţa predării metodice a dirigintelui, fără însă ca să încerce şi D-lui stocul cunoştinţelor elevilor, dobândite până atunci.

A II inspecţie se face la 14 Mai de către revizorul şcolar cl. I Alexandru Gheorghiu, care ascultând elevii aproape la toate obiectele, constată: „răspunsurile foarte slabe ale elevilor. Cei din clasa V, de exemplu la Aritmetică nu cunosc chestiuni de clasa II. N'au deprinderea de a judeca lucruri cât de elementare, nici de a vorbi. Nu pot povesti cele cetite sau învăţate. Răspunderea nu poate cădea asupra suplinitoarei".

Sub raportul stării higienice, şcoala a stat rău. Mai toţi elevii au avut manifestaţii sifilitice pe faţă. Revizorul de la inspecţia a II găseşte foarte mulţi bolnavi. Doctorul Panaitescu din Bicaz a inspectat şcoala de două ori: la 13 Decembrie, când găseşte bunişoară starea de sănătate a elevilor, ca şi curăţenia clasei, iar a II oară la 29 Aprilie, când află contrarul. Cu toate acestea şcoala nu a fost închisă nici o zi pentru motive de boală.

Starea localului şi mobilierului aceiaş. Zestrei didactice i se mai adaugă trei tablouri religioase primite dela Administraţia Cassei Şcoalelor.

Despre cărţi la copiii săraci nu mai întâlnim nici o urmă, deşi revizorul cere lămuriri.

Bugetul pe anul 1913—1944 este următorul:

Chiria locului cu şcoala . . .	24.00 lei.
Incălzitul şi luminatul	87.00 „
Cheltueli de cancelarie	10.00 „
Leafa servitorului	150.00 „
Total . .	271.00 lei.

Nu s'a ţinut cercul cultural aici anul acesta.

21. 1914—1915.

Anul şcolar se începe la data obişnuită cu dirigintele A. Teofănescu până la 15 Octombrie. Permutându-se la şcoala din Chissirig, comuna Bicaz, subsemnatul iau conducerea şcoalii, cu titlul de suplinitor.

Şi şcoala din Tarcău, ia parte împreună cu biserica şi poporul la doliul României pentru moartea Regelui Carol I, prin suspendarea cursurilor trei zile, până la data înmormântării lui, prin participarea la parastasele slujite şi prin serbarea ţinută în comemorarea faptelor lui măreţe.

Frecvenţa, ca în toţi anii, neregulată. S'a aplicat amenzi până la gradul al IV, în valoare de 137.50 lei, pentru 8 băeţi şi 16 fete, la 26 locuitori.

Dirigintele a urmat regulat la şcoală, absentând numai cu

ocazia conferinţelor generale preoţeşti, plus alte două absenţe, motivate de Revizorat.

N'a suferit nici o pedeapsă.

Şcoala a fost inspectată de revizorul şcolar cl. I Alexandru Gheorghiu la 18 Aprilie, constatând rezultate bune la divizia I şi II, iar la a III slabe, afară de două eleve, adăugând că această regretabilă stare e datorită şi puţinei osteneli ce şi-au dat-o predecesorii învăţători. Dirigintelui îi relevă însuşirile frumoase de dascăl ce le posedă şi speranţa în reuşita învăţământului.

Starea de sănătate a elevilor a fost îmbucurătoare, afară de câteva cazuri. Aşa au fost îndepărtaţi din şcoală, pe timp nemărginit, doi băeţi: unul fără voce şi altul idiot, după sfatul revizorului.

Medicul nu a inspectat şcoala.

Starea localului în proces de descompunere. Numai sălile de clas şi locuinţa dirigintelui bune. In celelalte camere plouă. La începutul anului s'a făcut o sobă foarte bună în locuinţa dirigintelui. Acareturile grajd, poiată, privată în ruină. Cauza? Primăria n'are fonduri pentru reparaţii. Dirigintele are locuinţa lui aparte de şcoală. Vecinii profită de faptul acesta şi ajută vremea la opera ei de distrugere, asupra locuinţelor nelocuite şi nepăzite. Noaptea acoperă şi tăinueşte totul.

Starea mobilierului bună. Asemenea a zestrei didactice, care s'a mărit prin stăruinţele dirigintelui cu hărţile noi ale celor 5 continente primite dela Administraţia Cassei Şcoalelor, o hartă veche a României dela şcoala din Straja şi harta judeţului Neamţ dela Prefectură, primită prin primărie.

Oricine îşi poate închipui cât de înaintat era învăţământul la şcoala din Tarcău, când se făceau lecţii fără cele mai elementare mijloace intuitive absolut de neaparată trebuinţă!

Biblioteca s'a mărit cu o broşură: „Contribuţiuni la ridicarea poporului de Spiridon Popescu, primită dela Prefectură.

Pentru cărţi la copiii săraci nu s'a primit nici o sumă de lei.

Dirigintele a dăruit unui elev cărţile trebuitoare pentru un an.

Bugetul pe anul 1914—1915 este următorul:

Chiria locului cu şcoala . : .	24.00	lei.
Intreţinerea localului	60.00	„
Incălzitul şi luminatul	85.00	„
Cheltaeli mărunte şi de cancelarie . .	10.00	„
Plata servitorului	150.00	„
Un plus pentru lemne	25.00	„
Total , .	354.00	lei.

Cercul cultural nu s'a ţinut nici anul acesta aici.

22. *1915—1916.*

Şcoala îşi urmează cursul ei obişnuit. Se deschide la data reglementară sub conducerea aceluiaş diriginte şi cu acelaş orar.

Frecvenţa anul acesta a fost mai puţin neregulată, ca anul trecut. S'au aplicat amenzi până la gradul al III în valoare de 68.000 lei, pentru 8 băeţi şi 10 fete.

Dirigintele a urmat regulat la şcoală, afară de zilele pentru conferinţele preoteşti, când i s'au motivat absenţele.

N'a suferit nici o pedeapsă.

Şceala a fost inspectată de două ori de revizorul şcolar cl. I Alexandru Gheorghiu. Odată la 7 Martie, când constată progresele făcute de diriginte cu elevii, mult superioare faţă de trecut şi temeinicia cunoştinţelor elevilor. La clasa I toţi într'o lecţie şi citesc legând cu uşurinţă cuvintele în propoziţiuni. Toate diviziile citesc corect şi cu intonaţie naturală. Elevii clasei I toţi într'o lecţte la finele părţii I.

A doua inspecţie la 25 Mai ascultând numai divizia I şi II, a III rămânând pentru examen. Se găseşte materia terminată, repetată şi sintetizată. Răspunsurile elevilor au fost şi de astă dată satisfăcătoare.

Starea sănătăţii elevilor a fost mulţumitoare. Nu s'a îmbolnăvit nici unul. Doctorul Panaitescu a inspectat şcoala la 12 Ianuarie, cu prilejul unui caz mortal de tifos în sat şi a găsit şcoala rea sub raportul condiţiilor higienice, ca oricare profan ar vizita-o şi s'ar pronunţa într'un fel. N'a specificat din ce punct de vedere este aşa, n'a făcut nici alte observaţii, de cât ca să-l înştiinţăm la ivirea unui bolnav cu simptome bănuitoare de tifos.

Starea localului a spus-o doctorul. Starea mobilierului este potrivită: cel vechi pe cale de a se strica, cel nou, şase pupitre bune şi corespunzătoare principiilor pedagogice.

Zesirea didactică a rămas aceiaş ca şi biblioteca.

Pentru cărţi la copiii săraci nu a primit nimic.

Dirigintele a dăruit la 2 elevi săraci şi sârguitori cărţi şi caiete pentru tot anul.

Bugetul pe anul 1915—1916 este următorul:

Chiria locului cu şcoala . . .	24.00 lei.
Intreţinerea localului	60.00 "
Luminatul şi încălzitul	55.00 "
Un adaos de mai târziu . . .	25.00 "
Cheltueli de cancelarie. . . .	10.00 "
Leafa servitorului.	96.00 "
Total . .	270.00 lei.

23. *Lucrul manual.*

La această şcoală, lucrul manual prea puţin timp a fost predat. Poate fiindcă dirigintii n'au cunoscut vre-o lature din ramura aceasta de învăţământ, s'au n'au avut material trebuitor şi instrumentele de lucru, nici de unde le închipui, mai din apropiere, nici mijloace cu ce le cumpăra, cunoscut fiind sprijinul ce se îndură a fi dat ei de către celelalte autorităţi şi economia ce vrea să facă înseşi autorităţile şcolare cele de mai sus cu şcoala primară, mai ales cu o şcoală de cătun, cu diriginţi atât de cu tot sufletul pentru ea.

Astfel la arhivă există numai două registre de lucru manual, dar notările din ele nu corespund cu notările respective din registrul de inspecţiuni şcolare. Unul, înfiinţat de dirtginta A. Pavlovici arată practicarea lucrului manual în anii 1902—1903, 1903—1904, 1904—1905 şi 1909—1910, cu toate că în registrul de inspecţiuni se spune că în 1903—1904 nu se lucra nimic. Apoi în registrul de inspecţiuni se afirmă predarea lucrului manual în anii 1901—1902, 1905—1906, ceia ce din registrul lucrului manual nu se dovedeşte. De aici reies informaţiile anume greşite ale dirigintei către revizori.

Cu toate că erau mai multe eleve care puteau să lucreze şi să fie notate, în registru nu se specifică la fiecare din ele ce se lucrează. La cele mai multe din ele sunt trecute numai numele.

Ca să se vadă mai bine mersul acestei specialităţ, vom arăta pe ani roadele ei.

In anii 1902—1903 lucrează 9 eleve, horbote şi fâşii de pânză cu multe probe.

In 1903—1904 lucrează 6 eleve colţuni de lână, de bumbac şi cămeşi cu puncte.

In 1904—1905 lucrează 14 eleve 3 fâşii de pânză cu izvoade conform ord. Ministerului (?).

In 1909—1910 lucrează 21 eleve şervеţele, cămeşi, colţuni.

Al doilea registru înfiinţat de dirigintele A. Teofănescu specificându-se ca maistră D-na Natalia A. Teofănescu nu conţine de cât file goale, iar începutul registrului, cam vre-o 20 de foi lipsesc. Cu toate acestea în registrul de inspecţiuni şcolare se constată lucrul manual în anii 1910—1911 şi 1911—1912 lemnăria. Dacă s'a lucrat ceva sau nu, nu găsim nici o altă probă scrisă de cât una în natură: o masă de strung singuratică, toată ciopârţită, ce se află şi acum în şcoală, vorbind despre o viaţă de scurtă durată în breasla strungăriei, din trecutul puţin îndepărtat al acestui templu al culturii.

24. *Un crâmpei de biogrofie.*

Diriginta Agripina Pavlovici funcţionând mai mulţi ani la această şcoală, ne îngăduim a nota câteva date asupra ei, după documentele găsite.

S'a născut în oraşul Iaşi la anul 1859 Mai 28. A absolvit şcoala centrală de fete (şcoala normală) din Iaşi şi a fost numită învăţătoare cu titlu provizor în anul 1874 la şcoala primară din comuna Tatar-Baurci din Judeţul Cahul, până la 1877, când din cauza evenimentelor războiului româno-ruso-turc, s'a retras la Iaşi.

Dela anul 1896 Ianuarie 1, a intrat iar în învăţământ cu titlu de suplinitoare, în judeţul Neamţ, mai întâi la şcoala din.... Apoi la anul 1901 Septembrie la această şcoală până la Septembrie 1910, când se permută de aici.

25. *Pământul şcoalei.*

Şcoala deşi nu are local propriu, totuşi are în stăpânire în mijlocul satului, un teren de fânaţ, în întindere de un hectar, adică 56 de prăjini, împrejmuit cu gard.

De unde îl are, de când este proprietatea ei, nu am găsit în arhiva şcoalei nici un document.

Il foloseşte dirigintele. Se zice că acest loc este donat de stat pentru construcţia şcoalei. Când se va întâmpla acest fericit eveniment nu putem prevedea.

Iulie 1916, Tarcău.

Școala primară din Tarcău și locuința directorului

PARTEA II.

Tarcăul în timpul războiului 1916-1918

Ispăşirea unei greşeli.

Comuna Tarcău din judeţul Neamţ, alcătuită în anul 1916 din satele Tarcău, Straja şi Brateş, aşezată o parte pe râul Bistriţa, iar alta pe apa Tarcăului, afluentul Bistriţei, cuprinzând întinsul masiv al munţilor Tarcău, se întindea, în acest răstimp de vreme, până la frontiera României despre Ungaria. Depărtarea dela satul de colonişti streini din Brateş centrul unei exploatări forestiere a Soc. Goetz şi până la frontieră varia între 12–15 Km. Cum campania din anul 1916, pe frontul din Moldova, se desfăşura în apropierea graniţei, în unele părţi, în altele pe însuşi teritoriul românesc, sălaşurile populaţiei paşnice ale acestei comuni au avut fericirea de a fi fost cruţate de distrugerea inevitabilă zonelor de operaţii, în cercul cărora au căzut numai parte din întinsele păduri ale Ocolului silvic Tarcău domeniul statului. După înfăţişarea frontului, satele comunei Tarcău au rămas în dosul liniei de bătae. Această situaţie favorabilă nu le-a scutit totuşi de anumite greutăţi, nedespărţite de soarta categoriilor asemănătoare în timpul răsboiului.

Istoricul unei asemenea localităţi din această vreme nu prezintă însemnătatea istoricului aşezărilor omeneşti din zona de operaţii. Dar cum legătura dintre aceste două categorii este imediată, strânsă indestructibil şi cu un rol hotărâtor în mersul operaţiilor răsboinice, nu lipsite de interes vor apărea şi întâmplările, care au secundat pe cele de rangul întâi, cu toate peripeţiile unei campanii, aşa de cu greu susţinută.

A le lăsa perdute în negura vremilor, ar însemna fapta cea mai strigătoare de răzbunare, din partea urmaşilor, care trebue să-şi hrănească laturea sufletească a sentimentelor naţionale din bucuriile şi durerile înaintaşilor lor. In păcatul, în care cad părinţii lăsători de copii pe drumuri fără adăpost şi mijloace tre-

buitoare de trai, am cădea noi, lipsind pe urmaşii noştri de cunoştinţa celor mai mărețe fapte din trecutul neamului nostru.

Cu gândul acesta, mustrat de cuget, că n'am statornicit în scris până acum o viaţă trăită atât de intens în puţin timp, îmi ispăşesc greşala şi mă achit faţă de trecut, scriind aceste rânduri, care deşi nu vor fi o copie credincioasă a realităţei, dar totuşi prin defilarea crâmpeilor prinse din amintirile celor 10 ani trecuţi, se va putea deduce mai mult. Cifrele şi datele exacte asupra stricăciunilor de răsboi sunt îngropate în dosarele uitate ale judecătoriilor.

Redarea lor nu intră în cadrul preocupărilor mele. Faptele, impresiile şi sentimentele populaţiei vor forma obiectul acestei scrieri, iar dacă parte din ele vor lipsi, cine le va constata, liber este să le adauge.

Mă ocup mai mult numai de satul Tarcău, care a fost parohia mea, în care am trăit şi am cunoscut mai exact faptele. Satul Straja făcând parte din altă parohie, n'am fost în măsură să le cunosc exact. Cine le cunoaşte să le scrie. Aş fi fericit să le pot înfăţişa pe cele cunoscute personal de mine.

Cu credinţa aceasta pornesc la lucru, cerând ajutorul lui Dumnezeu.

Iulie 1927.

CAP. I.

In ajunul războiului.

1. Pregătirile pentru ziua cea mare.

Concentrările din ajunul războiului au absorbit şi din satul Tarcău pe toţi bărbaţii vrednici de a purta arme, în diferite localităţi, pentru prcgătirea lor către ceasul cel mare al desrobirei fraţilor de sub stăpânirea străină. Toţi au răspuns la chemare şi toţi se frământau de nerăbdare de a intra mai curând în răsboiul, pe care îl credeau că se va sfârşi în scurt timp, prin intrarea României în acţiune.

Incă dela începutul anului 1916, trupe de infanterie din regimentul 27 Bacău luaseră în stăpânire comuna Tarcău, cu căile de comunicaţie pe şoseaua naţională şi cu drumurile cotunale din sate. La intrarea în comună, un soldat se suia în trăsură şi mergea cu călătorii până la hotarul comunei, de unde alt soldat se suia în trăsură şi petrecea pe călător până la hotarul celeilalte comuni, până la Piatra. Asemenea şi la întoarcerea călătorului dela Piatra spre Tarcău, ori cine ar fi fost el.

Pe Tarcău în sus, dela crâşma lui N. Miron, locuitorii streini de sat numai cu aprobarea specială dela comandamentul unităţei din Tarcău, cu sediul la casele foste ale lui Radu Porumbaru, sau în cel mai fericit caz, cu permisul plutonierului de serviciu putea să treacă mai în sus, spre fâneţele satului, spre Brateş, la stâni, până la frontieră. Toate acestea ca măsuri contra spionajului.

Populaţia paşnică neştiutoare şi optimistă lua aceste dispoziţiuni drept măsuri de aparare a ţărei noastre — nici gând că răsboiul ar bătea la uşă. Ceva şi mai mult. Tot vara aceasta se construiră şi frumoasele localuri ale primăriei, notarului şi al jandarmeriei, fără umbră măcar de gândul la cele ce aveau să se întâmple peste prea puţin timp.

Prin Iulie au început a trece spre frontieră escadroanele de artilerie, cu tunuri, cu chesoane, cu caii cei mari şi frumoşi,

care spumegau sub chingile artileriştilor noştri. Populaţia a început a se cutremura la vederea lor, dar ca la apropierea unei furtuni, ai cărei nouri negri presupui că se vor împrăştia. nădăjduia să însemneze numai o demonstraţie şi mai mult nimic.

Sărmani neştiutori şi neprevăzători ai urgiei ce avea să se deslănţuească cu atâta furie !

In primele zile ale lui August altă privelişte ne mai întâlnită : artileria noastră de munte, cu tunuri trase de câte un cal, se îndrepta spre graniţă, cu pas cadenţat şi cu popas de noapte în Tarcău. Se întrebau oamenii ce o mai fi şi aceasta ? Şi tot nu le venea să creadă cele ce presimţeau.

In noaptea de 13—14 August un batalion de infanterie din regimentul 27 Bacău, cu sediul la Bicaz, trecu parcă pe furiş, pe Tarcău în sus.

Un freamăt şi o nelinişte cuprinse populaţia trezită din somn de zgomotul bocancilor soldaţilor şi al mişcărei trupelor.

Şi tot se mângâia că nu va mai fi nimic.

CAP. II.

Războiul.

1. 15 August Mobilizarea.

Ziua de 14 August trecu neobservată. Poporul preocupat de grijile pregătirilor hramului bisericei din sat, de a doua zi „Adormirea Maicei Domnului“ dădea zor să se înfăţişeze cum ar fi mai mulţumitor la această sărbătoare bisericească, atât la Sf. Locaş, precum şi pe la casele lor. Care nu le fu însă surprinderea, tocmai în timpul somnului celui mai adânc, când auziră sunetele clopotelor bisericei răsunând desnădăjduit şi umplând tot văzduhul întunecat de jale şi durere. Poate vre-un foc năprasnic, poate vreun nebun a pătruns în biserică şi câte alte presupuneri le trecură prin minte.

Până se desmeticiră din buimăceala somnului şi surprinderea clopotelor, auziră în sfârşit dela cel ce bătea darabana, că România a intrat în război, iar bărbaţii să se pregătească şi să plece la regimentele lor.

N'a fost durere mei mare, trăznet mai doborâtor de suflete de cât această dureroasă ştire. Nu s'a mai ales nimic de somn până la ziuă.

Tot satul era numai jale, lacrimi şi suspine. Ziua, femeile pe care le întâlneai le vedeai cu ochii roşi de plâns, iar bărbaţii îngrijoraţi zoreau să rânduiască lucrurile şi familia şi să se pregătească de plecare. Hramul nu s'a mai ţinut. Biserica, plină de lume altădată, acum numai cu câţiva barbaţi şi câteva femei se rugau celui Atot puternic pentru izbânda armatei noastre.

După amiază şi soseşte dinspre satul Brateş ambulanţa cu patru cai aducând câţi-va soldaţi răniţi, şi îndreptându-se spre Piatra. Poporul îi înconjură cu evlavie, dar rănile nu le îngădue să întârzie. A doua şi a treia zi toţi barbaţii echipaţi pornesc

la unitățile lor, petrecuți cu lacrimi și jale, ca la îngropare, de femeile și copiii lor, unii întovărășiți de ai lor până la Piatra, alții tineri chiuind și cântând cântecele de jale ale moșilor și strămoșilor lor, cu aceiaș soartă și cu acelaș dor în suflet: patria mai presus de toate.

Și au plecat din comuna Tarcău 85 barbați vrednici de purtat armele, voinici și sănătoși toți unul și unul, ca brazii dela munte, cu gând bun și cu suflet devotat, să facă ispravă unde s'or duce, nu să încurce lumea, să slujească cu credință patriei, nu s'o vândă vrăjmașilor, să lupte piept la piept cu inamicul, nu să dea lăturile și să se ascundă prin tufișuri ori să se predea dușmanului. Și așa au și făcut. Pentru credința cu care s'au războit și pentru sinceritatea cu care s'au avântat în toiul luptelor și unde a fost mai greu de răzbătut, au căzut pe câmpul de onoare 22 de viteji, iar 19 au dispărut, fără să li se mai dea de urmă. Dar dintre aceștia nici unul nu ne-a făcut rușinea să ne vândă țara, nici unul n'a dezertat la inamic, ca apoi să fie judecat și condamnat pentru asemenea delicte, nici unul n'a destăinuit inamicului secretele patriei sau ale armatei.

Să se noteze că o spune aceasta un duhovnic al conștiințelor celor rămași în viață și se mândrește, ca român, cu asemenea declarație.

Cinste și onoare lor! Și celor ce au murit și celor ce sunt încă în viață!

Și totuși la chemarea țărei, trebue s'o mărturisim cu durere, dar în interesul adevărului, s'a găsit un singur individ, care n'a răspuns dela începutul răsboiului și până la demobilizarea armatei, de cât cu hoinăritul în pădurile nesfârșite ale Tarcăului, tocmai cel mai fruntaș din sat, cel mai bogat, cel mai isteț și mai șiret. Prins de jandarmi, rănit în lupta cu dânșii, dus la spital la Piatra-N., evadează și de acolo după câteva zile și vagabondează iar prin munți, strecurându-se printre Ruși, venind unele seri acasă, trăind travestit pe la stâni, ducând cea mai mizerabilă viață de fugar, numai ca să nu lupte pe front. Căsătorit, având numai un băet, întru nimic nu era îndreptățit să dezerteze dela datorie și totuși a făcut-o.

2. Zilele următoare.

Armatele au început apoi să curgă zilnic spre frontieră: infanterie, cavalerie, artilerie, unele poposind în Tarcău, altele în comunele vecine, toți voioși și curagioși: ofițerii încărcați de flori dela trecători, soldații chiuind și cântând, cu nelipsiții lăutari arămii din fruntea trupelor, întâmpinați toți de urările de

izbândă ale celor ce-i priveau cu încredere, de binecuvântările preoţilor, de surâsul femeilor şi zâmbetele copilaşilor.

Nu puţin a stârnit mirarea şi curiozitatea populaţiei trecerea în corpul armatelor şi a unor câini înhămaţi la cărucioare, o jucărie de copii, pe lângă momentele grave, pe care le trăiau atunci. Se vede că şi aceştia aveau rostul lor de cercetători prin ascunzişurile munţilor, căci altfel, cui i-ar fi ars de jucării în asemenea situaţii grele.

Convoiurile de prizonieri au şi început să se îndrepte spre Piatra-N. Câte 100--200—500 de Unguri, Nemţi, chiar şi Români transilvăneni, sau străini care vorbeau româneşte, trişti, abătuţi, urmau calea pribegiei, sub paza severă a ostaşilor noştri. Unii au poposit şi în satul Tarcău. Odată la Ocolul silvic, altă dată la casele, foste proprietatea lui Radu Porumbaru, unde mi-amintesc de o scenă între un Neamţ şi soldatul nostru de pază.

Acesta îl oprise să facă ceva, ce nu-mi amintesc, iar Neamţul foarte mândru şi infuriat, scrâşnia din dinti de ciudă şi arăta cu pumnul, zicându-i, în limba lui, ce i-ar face el să fie la largul lui.

Altă dată, în faţa unui asemenea convoi, întâlnit de un regiment de infanterie de al nostru pe şosea, în dreptul confluenţei Tarcăului cu râul Bistriţa, colonelul român s'a oprit şi a ţinut o înflăcărată cuvântare trupei sale arătând spre convoi şi îndemnând-o să lupte cu bărbăţie, ca să nu păţească şi ostaşii noştri ca aceşti învinşi.

3. Aeroplanele,

Primele zile ale răsboiului au însemnat pentru populaţia paşnică şi profană în technica pregătirei răsboaelor moderne, o înlănţuire de surprize neaşteptate şi neînchipuite, cum şi o zguduire de simţire proprie numai acestor extraordinare evenimente. Apariţia aeroplanelor deasupra munţilor, cu zgomotul motoarelor, cu uşurinţa zborului, cu ridicările meşteşugite, cu evitarea boambelor şi ghiulelelor de tun în contra lor aruncate din satul Bicaz, vecin cu Tarcăul, ca ceva nemaivăzut, atrăgea privirile întregei populaţii, care nu se mai sătura de privit, petrecându-le cu vederea dela apariţia lor la orizont şi până la disparitia lor în ceaţa depărtărilor, dincolo de linia munţilor.

„Ni-l-ăi măi" adică uite-l măi, era strigătul obişnuit al copiilor, care lăsau totul la o parte, numai să le vadă şi să le urmărească în toate mişcările lor. Bătrânii îşi făceau cruce şi se gândeau la profeţiile lui Agatanghel, despre paserile cu ciocul de fer, femeile cu mâinele la gură se minunau de maşină-

riile diavolului, iar tunurile nu mai conteneau cu tragerile împotriva lor, când aeroplanele erau inamice.

Unele tuburi de ale ghiulelelor de tun cădeau pe case, pe acoperişuri şi le găuriau, cum s'a întâmplat şi cu primăria, a cărui acoperiş nou de olane a fost găurit în vre-o câte-va locuri.

Aeroplanele inamice au făcut mult rău populaţiei paşnice, mai ales în oraşul Piatra-N. obiectivul lor de distrugere, în care au omorât pe mai multe persoane pe străzi, prin grădini, dar nu în măsura urmărită de duşmani, pe când gara din Piatra-N. şi depozitele de muniţiuni din vecinătatea ei au rămas neatinse.

In satul Tarcău aceste aeroplane, cu toate că au aruncat mai multe boambe în tot timpul răsboiului, n'au nimerit pe nimenea.

O boambă a căzut în spatele cătunului Măciucaşi, în pădure, alta a căzut pe malul apei Tarcăului, în satul Tarcău, în apropiere de o moară părăsită, fără să exploadeze, ci îngropându-se în pământ. Greutatea însă cu care a căzut a făcut să se detune pământul, geamurile morei s'au sfărâmat, iar bisericei din apropiere i s'au stricat două geamuri la turnuri, care şi ele s'au zguduit, căzând tencuiala de pe ele pe unele locuri. Alta a căzut pe Tarcău în sus, la pârăul Glodului, lângă sat, altele prin satul Brateş, fără totuşi ca să pricinuiască vre-un rău nimănui.

Primisem instrucţiuni dela autorităţile superioare să sfătuim populaţia, să se ascundă la apariţia aeroplanelor, să fie atenţi copiii să nu mânânce bomboanele găsite pe jos, aruncate din aeroplane ca să otrăvească populaţia civilă, dar ce puteam noi face faţă de curiozitatea acesteia, care găsea o distracţie originală, unică în felul ei, de a privi avioanele, a le admira şi construcţia lor şi curajul piloţilor.

Cu toate acestea bomboane n'au fost găsite de nimenea şi nu s'a înregistrat nici un caz mortal sau de otrăvire din asemenea pricină.

4. *Rechiziţiile.*

Odată cu ordinul de mobilizare sosi şi ordinul de rechiziţie al cailor, cotiugelor, trăsurilor, harnaşamentului, fânurilor, căci la munte cerealele nu încurcă populaţia civilă. Şi din Tarcău s'au prezentat la Piatra-N. la biroul de rechiziţie, toţi cei rămaşi în sat, cu caii, cu tot echipagiul înscris pe tabloul primăriei. N'a fost cruţat nimenea. Imprejurările excepţionale impun măsuri excepţionale.

S'au primit mai târziu bonuri de rechiziţie, achitate apoi de Administraţia financiară.

S'au rechiziționat și fânurile, lăsându-se numai strictul trebuitor vacilor sau boilor de hrană, plătindu-se cu bani gata și de către armata românească și de către cea rusească, deși cu prețuri mici, după tariful fixat. Excepție dela această regulă se înregistrează fânurile furate de pe dealuri, din păduri, și chiar de lângă casă în vremurile de lipsă cumplită.

De altfel Tarcăul, ca sat de munte, n'a procurat armatei de cât cai de statură mică, cel mult mijlocie. La munte, caii mari nu se pot hrăni bine la păscut și nici nu se pot sui și susținea pe râpi, pe stânci și pe coclauri. Pentru aceasta populația crește mai mult cai mărunți.

5. *Internarea streinilor.*

Comuna Tarcău și înainte de război ca și acum, ca centru de exploatare forestieră, este invadată de streini, de diferite obârșii. Germani, Polonezi, Unguri, Italieni, Bulgari, mișună pe vale Tarcăului în căutarea mijloacelor de existență. Locurile cele mai de seamă din conducerea societăților de exploatare sunt ocupate de streini, pe când tot greul și zăduful zilei sunt rezervate populației băștinașe.

In ajunul răsboiului, societatea forestieră Goetz numără în personalui ei superior și atunci numai streini: Germani, Austro-Ungari și Italieni. Administratorul fabricei de cherestea din Straja era German din Bucovina, împreună cu mulți din subalternii lui dela fabrică. In satul Brateș șeful ocolului de exploatare împreună cu personalul Italieni, Ceho-Slovaci, Germani. Antreprenorii societății Italieni. In satul Tarcău un fost piscicultor al lui Radu Porumbaru German.

O parte din aceștia plecară la război în patria lor, cei mai în vrâstă rămăseseră, trăind de altfel în relații prietenoase cu toată lumea și tratând omenește pe lucrători.

Mobilizarea, pe toți acești străini, inamici nouă, i-a strâns ducându-i și internându-i în lagărul streinilor, rămânând în sat numai parte din soțiile și copiii lor, inofensivi pentru siguranța statului.

6. *Rănițil.*

Din primele zile ale campaniei, au și început a se perinda ambulanțele răniților. Tramcarele cele cu câte patru cai deserveau numai punctele mai apropiate de front. Răniții mai grav erau transportați cu camionetele Crucei Roșii la spitalele din Piatra-N, la Hangu, iar alții mai puțin gravi, fără intervenții chirurgicale mai grele, erau îngrijiți la spitalul improvizat din Straja,

comuna Tarcău, de sub îngrijirea Doamnelor Irina G. Lecca şi Ch. C. Turcan, spital care a funcţionat numai primele 2—3 luni, până la venirea Ruşilor, când a trecut în stăpânirea lor.

Pentru spitalele Crucei Roşii din oraşul Piatra-N. s'au colectat şi din satul Tarcău vre-o 45 de prosoape de către mine şi s'au trimis la destinaţie, după ordinele primite dela Onor. Protoierie. Asemenea şi Primăria a colectat lăicere, lână, pânză şi le-a trimis tot la Piatra pentru trebuinţele spitalelor militare.

7. *Căile de comunicaţie.*

Cum s'a decretat mobilizarea a şi început demontarea liniei ferate înguste a societăţei forestiere „Goetz" de pe valea Tarcăului până la Bolovaniş, cu ramificaţiile pe pâraele Dumitru şi Polonistru şi a fost aşezată apoi dealungul şoselei naţionale Piatra-N.—Prisecani, pentru transportul armatei şi al proviziunilor.

Nu era tocmai uşor de îndeplinit această lucrare, cu iuţeala impusă de împrejurări. Un batalion de pioneri din Focşani, cu sediul numai câtva timp în satul Tarcău şi anume în localul şcoalei primare închisă pentru cantonamentul lor, supraveghea lucrarea, la care erau mobilizaţi sute de oameni bătrâni, dintre cei rămaşi, în afară de cadrele armatei. Unii lucrau din oraşul Piatra în spre Prisecani, alţii sub conducerea mai multor ingineri, în afară de batalionul amintit, trebuiau să taie dealurile, inaccesibile maşinelor de cale ferată, petru micşorarea pantelor, să scobească în malul Bistriţei, să aştearnă podurile deasupra prăpăstiilor şi înălţimelor, aşa că sutele de muncitori lucrau în diferite puncte şi se luptau cu greutăţi mari, pentru izbândirea acestui plan, pe o distanţă de 70 Km.

Mare a fost surprinderea populaţiei, când a văzut înfăptuită şi această lucrare într'un timp aşa de scurt, iar trenul încărcat de vagoane, pline de militari şi provizii, trecând prin sat, pe şoseaua altă dată atât de mult frecventată de trăsuri şi cotiuge încărcate cu cherestea.

Linia ferată a dat mult de lucru inginerilor şi armatei şi totuşi într'o lună de zile a fost isprăvită. După terminarea ei, inginerii s'au văzut nevoiţi să mai scoboare pantele, chiar în Tarcău, la locul numit „Chiraleu" până aproape de albia Bistriţei, faţă de greutăţile ce se întâmpinaseră cu prima aşezare a liniei.

8. *Retragerea.*

Din ştirile care se primeau zilnic, după comunicatele oficiale ale Marelui Cartier, din convoiurile mari de răniţi, care

se îndreptau spre oraşul Piatra-N., din bubuiturile de tun, care începeau să se desluşească din spre frontieră, se deduceau veştile triste de pe câmpul de luptă, care îngândurau mult pe locuitori. Insufleţirea cu care plecaseră tinerii la războl, se transformase acum în accente de îngrijorare, de nesiguranţă şi de presimţiri dureroase în mersul luptelor. Inainte de 1 Octombrie, cu câteva zile se vedeau trupe de diferite arme întorcându-se înapoi, abătute, deprimate, descurajate. Intâlnind pe câte un cunoscut, întrebând de soarta celor duşi, despre mulţi se auzeau numai ştiri dureroase: unii morţi, alţii răniţi, despre alţii nimic. Nu era o privelişte mai jalnică de cât vederea unor trupe, plecate în delirul entuziasmului sacrificiului pentru patrie, iar acum împuţinate la suflet şi micşorate la curaj.

Ofiţeri găzduiţi la mine într'o noapte, se tânguesc de lipsurile armatei, de superioritatea inamicului în maşinele de război, de greutăţile campaniei, din pricina locurilor prăpăstioase din munţi şi a dealurilor mari, a fenomenelor naturii protivnice retragerei după ploile desfundătoare de drumuri, de câte alte dureri şi suferinţe ale lor, pentru a căror tămăduire nu se poate întrezări pentru un moment nici un mijloc.

Soldaţi, răpuşi de truda drumurilor fără de sfârşit străbătute, dorm clae peste grămadă în bucătărie, pe paturi, pe jos, în cerdac, unde nimeresc, bucuroşi că au găsit un moment de odihnă.

Retragerea trupelor româneşti şi apropierea frontului de graniţa veche au avut de urmare şi plecarea unei mici părţi din populaţia românească din zona de răsboi şi de sub urgia răzbunătoare a Ungurilor şi venirea ei în regat. Astfel satele noastre au început a fi invadate şi de famllii româneşti venite după armata noastră.

In satul Tarcău s'au aşezat vre-o şase familii ţărăneşti din Topliţa, din Bicazul ardelean şi din satul Dămuc, cam la 25 de persoane. Acestea au rămas în localitate până la începutul campaniei a doua, din anul 1918, când în urma ofensivei armatei noastre, stăpânirea românească fluturându-şi stindardul biruinţelor până la Buda-Pesta, se întoarseră şi aceşti amărâţi refugiaţi la vetrele lor.

9. Evacuarea.

Noaptea dinspre 1 Octombrie a fixat în istoria acestei comuni amintirea unor momente de groază, mai înfricoşate de cât cea dispre 15 August. Pe la ora 12. în crucea nopţii, populaţiei civile i se comunică ordinul ca până la ziuă, să se pregătească toţi de evacuare.

Atunci să fi auzit plânsetele şi zbuciumele locuitorilor surprinşi de asemenea măsuri strategice!

Când se lumină de ziuă toată lumea era pe picior de plecare, cu bagajele făcute. Orătăniilor din ogradă le sosise ceasul de pe urmă. Câte lucruri nu se putuse balota în saci sau în ţoale cusute, fuseră îngropate în pământ, ascunse în locuri dosnice, iar cele împachetate, cu copiii şi babele deasupra pe ele, aşteptau drumul pustiu al bejăniilor.

Ordinul era ca Tarcăul să fie evacuat la comuna Petricani, tot în acest judeţ, dar în apropierea Târgului Neamţ, deci mai departe cu mult de front.

Cu ce să se transporte oamenii şi buclucurile lor, când caii fuseseră rechiziţionaţi? Cele câteva perechi de boi, cu cotiugele lor, ajungeau oare să încarce lucrurile mărunte, câte se puteau lua, ale unui sat întreg?

Intrebări, nedumeriri, desperări, blesteme, toate frământau nenorocita populaţie. Prietenii falşe date pe faţă, acum la strâmtorare, egoismul cel mai încarnat dovedit acum la asemenea ocazii, se putea constata în aceste dramatice împrejurări.

Femei însărcinate desnădăjduite, bătrâni şi babe nehotărâte să se despartă de căminul lor sărăcăcios, copii neinţelegători ai celor ce vedeau, ofereau o privelişte de un dramatism zdrobitor de dureros.

In toiul acestor scene înduişetoare, de începerea drumului pribegiei, o veste înviorătoare căzu ca o ploae binefăcătoare, după o arşiţă secetoasă. Pe la amiază se contramandează ordinul. Comunele de pe valea Bistriţei dispre Broşteni numai până la Tarcău se evacuiază. De aici încolo până la Piatra, populaţia civilă rămâne mai departe la locui ei.

Cu toată paguba paserilor de ogradă tăiate, numai ca să nu rămână Nemţilor, cu tot zbuciumul nopţei de chinuri, de săpat în pământ şi dosit lucruri, lumea trecută prin o bae de duşuri din cele mai fierbinţi, se linişteşte şi pleacă fiecare întru ale sale.

Să mai amintesc că în scurtul timp de câteva ore s'au furat unele obiecte, de către cei intenţionat zăboviţi prin sat, s'au desgropat putinele cu brânză de către alţii de cât de către cei care le îngropaseră şi câte alte prădăciuni şi pagube, ar fi de prisos.

Răutatea omenească până şi din durerile cele mai grozave caută să stoarcă profituri, fie chiar dintre cele mai ruşinoase.

Corbii şi hienele nu lipsesc nici odată până şi dela asemenea dureroase împrejurări.

10. Fapte de bravură.

Comuna Tarcău se mândreşte cu două fapte mari de bravură ale ostaşilor noştri, petrecute, în acest răstimp de vreme, în cursul lunei Octombrie, pe teritoriul ei, menţianate şi în comunicatele oficiale ale Marelui Cartier general.

Primul este săvârşit la 17 Octombrie şi constă din capturarea unui detaşament de 65 de soldaţi Germani cu 2 ofiţeri în apropierea schitului Tarcău, la pichetul Bolovaniş, în mişcările lor de spionare a poziţiei armatei noastre şi în intenţia de a adânci frontul pe teritorul ţărei noastre.

Au fost aduşi sub escortă la primăria comunei, li s'au luat declaraţiile atât pe cât li se puteau lua asupra intenţiilor şi situaţiei armatei lor, apoi au fost trimişi spre lagărul prizonierilor. Ofiţerii, oameni voinici şi bine echipaţi, nu păreau de loc dezolaţi de căderea lor în cursă.

Din prezenţa, din vorba şi din mişcările lor însă se vedea ciar mândria germană, care nu capitulează chiar când este înfrântă sub călcăiul zdravăn al unui rival viteaz.

Al doilea fapt dc bravură este atacul reuşit al unui batalion din regimentul 86 Dorohoi, de sub comanda D-lui Căpitan, azi Colonel, Eustaţiade, pe muntele Ţipcheş, la frontiera acestei comuni, împotriva inamicului, în noaptea de 19 Octombrie, fapt despre care D-l C. Kiriţescu vorbeşte amănunţit în scrierea sa: „Istoria războiului pentru întregirea României“ vol. II, pag. 22—23.

In amintirea acestui atac, s'a ridicat de către comandantul trupei o cruce de stejar comemorativă, la locul numit „Gura Aţei“ adică la confluenţa pârăului „Aţa“ cu râul Tarcău, pe pământul bisericei, şi s'a sfinţit printr'un serviciu religios oficiat de preotul regimentului M. Cârlănescu din jud. Fălticeni, în prezenţa trupei şi a primarului comunei Tarcău D. Alexandrescu, serviciu în care s'a preamărit Dumnezeu, pentru izbânda câştigată şi s'a lăudat virtutea şi devotamentul patriotic al ostaşilor noştri.

11. Primele regimente ruseşti.

Intre acestea timpul se scurgea greu şi apăsător. Veşti tot mai triste se primeau din Oltenia şi Dobrogea, iar populaţia tot mai îngrijită şi mai nedumerită de contrastul între ceia ce se nădăjduia dela intrarea României în război şi ceia ce se petrecea acum, aştepta cu nerăbdare comunicatele Marelui Cartier, singurile care ne orientau cu exactitate asupra situaţiei, în lipsă de orice alte izvoare de informaţii precise în scris.

Prin zilele nouroase şi ploioase ale lunei Noembrie, în ajunul primilor fulgi de zăpadă ale iernei, îşi făcură apariţia cele dintâi regimente de infanterie, de armată rusească, cu muzica militară în frunte şi cu toată gospodăria unei campanii îndelungate în urma lor. Bine echipaţi şi cu îmbelşugare aprovizionaţi, mergeau nepăsători, în plin necunoscut, dar într'o complectă indiferenţă şi de soarta răsboiului şi de viaţa populaţiei paşnice româneşti şi chiar de viaţa lor proprie. Plouati, plini de noroi, cum ajungeau în cantonament, puneau samavarul sau găleţile la încălzit, iar ceaiul curgea gârlă, înainte de masă, în timpul mesei, după masă, în timpul zilei, ceai şi iar ceai, la desnădăjduire.

In mersul trupei, Ruşii întindeau şi firile telefonice, pe care le fixau pe arborii şoselei sau pe stâlpii telefonici ai noştri, ori pe nişte pari improvizaţi, bătuţi în pământ, iar la primării ataşau şi telefoanele lor pe lângă ale noastre, pentru uşurinţa comunicărei cu comandamentele superioare şi transmiterei ordinelor.

Primele armate ruseşti care au ocupat Tarcăul a fost divizia 103 din corpul 8 cu reşedinţa în Bicaz, schimbată după Crăciun cu divizia 193.

12. Cuntonamentul Ruşilor în Tarcău.

Odată ajunşi în Tarcău şi hotărâţi o parte să meargă pe front, iar altă parte să cantoneze în sat, au ocupat toate cele 180 de case ale acestui sat. Cu toată îmbulzeala lor în casele populaţiei civile, ca şi ale autorităţilor, neajungându-le locuinţele, au fost nevoiţi să-şi înjghebeze bordee în pământ, din materialul lemnos carat în grabă dela fabrica de cherestea a Soc. Goetz din Straja, această comună, şi din bârnele tăiate cu nemiluita din pădurile statului, din jurîmprejurul satului şi din imaşul locuitoritor. Câmpul pustiu, dela confluenţa râului Tarcău cu Bistriţa, îşi împestriţă verdeaţa cu bordeele ruseşti, făcute lângă drum şi cu negreaţa fumurilor sobelor primitive de piatră şi cărămidă, cât furată cât cumpărată, de pe unde o găsiau.

Cărămida unor locuitori din Lunca Strâmbului, o anexă a satului Tarcău, cărămida bisericei, strânsă şi încuiată într'o şură din ograda bisericei pentru casă parohială, toate au fost puse la contribuţie pentru construirea sobelor din aceste bordee. In privinţa lemnelor au dus-o şi mai bine, în mijlocul pădurilor din jurul Tarcăului Cea mai pustiită, din pricina apropierei ei de sat, a fost pădurca de pe imaşul satului, pe o întindere de 6 Km. şi o lărgime circa 300 metri. Când nu găseau lemne mai groase acolo, nimereau în pădurea statului ai cărei pădurari bătrâni nu le puteau opune nici o rezistenţă. „Răsboi, răsboi"

era parola şi cuvântul de justificare a ori cărui Rus, la distrugerile în care erau surprinşi, în toate domeniile vieţei sociale.

Dacă numai ar fi tăiat lemne pentru foc sau pentru construcţii n'ar fi fost atât de jalnic lucru, faţă cu situaţia anormală în care ne găsim. Dar focurile date de ei pădurilor statului au făcut prăpăd de sute de hectare, au tulburat şi amărât viaţa atâtor sute de oameni bătrâni, scoşi de autorităţi pentru stingerea sau localizarea focurilor. Aceste jafuri şi pustiiri dovedeau îndeajuns planul Ruşilor de distrugere a întreg avutului nostru naţional.

Tot din cauza lor, a focului mare făcut de ei, a lobdelor de fag sau de brad, lungi de câte un metru, puse pe jăratec în sobele ţărăneşti lungăreţe, se aprindeau hogegele, expunând casele la incendii.

Aşa au ars un rând de trei locuinţe dintr'o ogradă ale primarului de atunci D. Alexandrescu, care locuia în alt rând de case. Clădirile de lemn, vechi, bătrâneşti, ocupate numai de două babe şi o femeie mai tânără, luând foc într'o noapte, au ars complect până în temelie.

Una din babe suindu-se în pod să ia găinile, a fost cuprinsă de flacări, carbonizată şi nu i s'au mai găsit a doua zi nici oasele.

Din această întâmplare se mai deduce un fapt. Bieţii oameni, de frica hoţiilor Ruşilor, transformaseră podurile în poiată de paseri, în magazii de provizii, şi de orice alte lucruri, socotite acolo puse la adăpost.

De câte ori şi aceste adăposturi erau încălcate şi golite!

13. Viaţa lor socială.

In casele locuitorilor, trăiau într'o înghesuială de neînchipuit. Majoritatea caselor Tărcăoanilor consta dintr'o tindă îngustă cam de $1\frac{1}{2}$—2 metri şi o cameră, cam de 4×4 sau 4×5 metri, numite de ei două odăi. Tinda serveşte multora de locuinţă de iarnă, pentru îngustimea conţinutului ei necesitând mai puţine lemne de încălzit, iar camera de locuinţă de vară. In unele case tinda este improprie de locuit şi iarna. Atunci se foloseşte camera şi iarna şi vara iar în alte case se întâmplă contrarul: tinda serveşte de locuit şi vara şi iarna, iar camera este rezervată pentru primirea oaspeţilor.

In aceste camere joase, cu ferestre mici, cu sobele vechi, defecte, friguroase, cu lut pe jos, în majoritatea absolută a cazurilor, trăiau Ruşii, câte 20—30, dormind pe laiţe improvizate de ei, pe păturile gospodarilor, dar într'o atmosferă inăduşitoare până la extrem. Fumul de tutun, mai gros ca la cafenea, miro-

sul de ceai şi de mâncare, căldura pliţei şi a respiraţiei atâtor oameni, praful ghetelor lustruite în casă, a hainelor scuturate tot acolo, a lutului de pe jos, mulţimea ploşniţelor indigene, cu cele aduse de ei în echipamentul lor, duhoarea rufăriei nespălate, a hainelor îmbibate de ploae, toate concurau la crearea unei atmosfere de tartar, iar nu de locuinţă omenească.

Iar bieţii gazdaşi bătrâni slăbănogiţi, femei tinere fără apărare, unele văduve, altele în perspectivă de a deveni, cu câte o droae de copii mărunţi pe lângă ele, trebuiau să îndure toate mizeriile unei astfel de conveţuiri în mijlocul lor, să înfrunte toate obrăzniciile şi poftele lor animalice sau să cadă victime mulţimei barbaţilor sau mizeriei alimentare, în care se zbăieau cu toţii.

Ziua pe vreme bună dormeau, cisluiau, jucau cărţi, cântau în cor sau se strângeau grămadă de câte 60—80—100 şi în frunte cu câte un cântăreţ cu armonica, străbăteau uliţa satului, în cântecele lor populare, naţionale şi patriotice, de ridica tot satul în picioare la priveliştea lor şi ascultarea cântecelor.

Alţii spionau casele, grajdurile, poeţile de găini, coteţele de porci, grajdurile cu fân, pentru ca noaptea, ca nişte duhuri vrăjmaşe, să dea iureş printre ele şi să se răpească bieţilor locuitori şi ce bruma le mai rămăsese, pentru zilele de boală şi de urgie şi pentru câte o jupitură de vacă cu lapte din bătătură.

Aşa s'au furat multe găini, porci, vaci, oi dela stâni, fân şi multe lucruri casnice. La reclamaţie către „nacealnicii" lor, unora li se mai plătea, dar majoritatea a rămas păgubaşă, cu toate jalbele ei.

Nu numai noaptea, dar când împrejurările erau favorabile, îndrăsneau şi ziua să fure. Cum eu atunci locuiam pe malul Bistriţei, într'o după amiază cu soare, am văzut doi Ruşi, pe malul opus, alungând doi porci din sat în pădure, ca să-i îngrămădească la vre-un colţ şi să-i fure. Şuerând la ei şi comunicând stăpânei, o văduvă bătrână şi săracă, au sărit şi alţi vecini în ajutorul ei şi au scăpat porcii, ca prin urechile acului, de lăcomia rusească.

14. Moralitatea Ruşilor.

Ca ori ce aglomeraţie de barbaţi streini într'un sat cu majoritatea femei văduvite temporal de soţii lor, îngrămădirea unei atâta amar de Rusime a avut urmările ei nenorocite. Cu tot cuvântul preotului, cu toată frica de Dumnezeu, ispitele trupului, alimentate şi de mizeria vieţei, au ieşit învingătoare în

Cooperativa „Albina“ — Vedere generală.

viața unor femei. Rușii au dat asalt mereu moralității, pe toate tărâmurile.

Fete neluate în seamă de ai lor, idioatele de care nu se mai atingea nimenea, o paralitică de o mână și un picior, femei ușoare din firea lor, alte femei statornice în credință până atunci, au căzut victime, iar copiii au rămas drept amintirea unor vremuri de restriște și nenorocire. Nici câteva babe nu au fost cruțate.

Altă grijă a Rușilor erau băuturile. Deși butoaele cu spirt și cu diferite rachiuri se vărsaseră din ordinul guvernului la toate crâșmele, în ajunul sosirei Rușilor, mai rămăseseră vinurile, după care adulmecau ei, ca și copoii pe urma vânatului. Se ofereau să plătească ori cât de scump, numai să găsească. Când nu erau atât de fericiți în toate cercetările și preocupările lor, recurgeau la mijloace năstrușnice pentru procurarea băuturilor.

In satul Tarcău fuseseră vre-o patru mori, dintre care numai una funcționa mai regulat și mai bine, anume a lui Gh. Hârciu, purtată de o bătrână și un servitor. Odată aici, la această moară, la care de obiceiu măcinau Rușii porumb, după ce isprăviseră hleba lor uscată, au dus un alambic, furat probabil dela cine știe ce fabricant clandestin de pe la țară, și din făină, tărâțe și porum stricat au fabricat rachiu și după ce s'au îmbătat au început a împușca în puterea nopței prin sat, de ai fi crezut că au năpădit Nemții. Numai cu mare greutate au putut fi liniștiți de patrulele lor de noapte din sat.

15. *Religiozitatea Rușilor.*

Cine nu știe că Rușii erau de o religiozitate proverbială, chiar în timpul războiului, cu toate scăderile lor morale? Religiozităței lor, chiar numai de suprafața, așa după cum se prezenta, se datorește, că nu s'au purtat mai salbatec și mai brutal cu populația civilă, pe care nu rare ori o socoteau ca pe un popor cucerit de ei, iar Moldova noastră ca pe o provincie a lor rusească, alipită gubernământului Basarabiei.

Preoții lor rusești, după înțelegerea cu mine, au slujit de câteva ori în biserica nouă din Tarcău. Sâmbătă seara la vecernie și Dumineca la liturghie se umplea biserica de armată, care asculta cu evlavie serviciul divin și predica respectivă. Liturghii nu dădeau, dar cumpărau multe lumânări și le aprindeau în sfeșnice.

Aveau coruri religioase admirabile și pe mai multe voci, care cântau la liturghia slujită de mine, bine înțeles ei cântând

tot ruseşte. întru cât liturghia ortodoxă rusească este aceiaş cu a noastră românească.

Când slujia preotul rusesc în biserica nouă, eu slujeam in biserica veche din cimitir, care ajungea pentru câţi credincioşi devotaţi rămăseseră în sat. Aceasta s'a întâmplat numai de vre-o două ori.

Odată fiind rugat prin talmaci de un comandant, am spoveduit şi împărtăşit, pe o companie întreagă, gata să plece pe front.

O unitate rusească, în cantonamentul ei din satul Tarcău, de câteva săptămâni, îşi improvizase o capelă în cotuna Măciucaşi, o anexă a satului Tarcău, capelă în care slujia preotul respectiv al trupei.

De observat este faptul că vinul pentru slujba liturghiei Ruşii îl păstreu în sticle închise ermetic şi cu eticheta „Pentru slujba Sfintei Liturghii" iar prescurile lor erau adevărate pâini cu câte cinci bobiţe, mai mari de cât litiile noastre. Sfintele Taine pentru bolnavi le aveau în cantităţi mari, foarte bine uscate şi ţinute în cutii mari. Au mai lasat multe părticele din Sf. Taine şi pe la preoţii din popor, căci nu mai aveau ce face cu atâtea.

La ajunurile Crăciunului şi Bobotezei toţi Ruşii făceau cruce cu respect şi sărutau icoana sau crucea. La serviciile religioase din popor se descopereau cu evlavie şi cu toate că nu înţelegeau limba, tot ascultau cu cucernicie cetirile şi cântăril noastre.

16. Sănătatea publică.

Cu toată îngrămădirea armatei din casele sărăcăcioase ale satului Tarcău şi din bordeele ruseşti, săpate în pământ, sănătatea publică n'a lăsat mult de dorit. Aerul tare de munte, apa limpede şi curată, hrana îndestulătoare un timp a armatei ruseşti au contribuit la menţinerea sănătăţei. Pe când în satele de câmp şi în rândurile armatei noastre tifosul exantematic făcea pustiiri grozave, chiar în personalul medical, în satul Tarcău n'au murit de cât patru Ruşi şi aceştia nu de tifos, ci dintre răniţii aduşi la spitalele din sat pentru îngrijire, iar din populaţia civilă dacă s'au semnalat 6—7 cazuri mortale de tifos recurent, în toată iarna şi primăvara îngrozitoarei molime, care a făcut epocă în istoria sănătăţei lumei întregi, înglobată în război.

Pentru căutarea bolnavilor şi răniţilor, Ruşii au făcut două mari bărătci în pământ, le-au căptuşit bine pereţii cu alt rând de scânduri, umpluţi pe din lăuntru cu rugumătură de brad şi le-au sorocit pentru spitale. Acestea s'au ridicat în grădina fetei

orfane de părinţi Ecaterina N. Antal, iar în dosul bărătcilor stăteau doctorii, în casele încăpătoare foste ale lui Radu Porumbaru.

In aceste spitale, cu circa 80 de paturi, îşi găseau alinarea durerilor şi îngrijire medicală, nu numai Ruşii, răniţi sau bolnavi, ci şi populaţia civilă. Acolo au zăcut vre-o doi flăcăi din sat, de tifos recurent, şi s'au vindecat. Acolo se duceau femei cu copii bolnavi sau bătrâni suferinzi, primiţi şi îngrijaţi ca şi de ai noştri.

Fostul stabiliment de piscicultură al lui Radu Porumbaru Ruşii il transformaseră în bae populară cu abur, cu trepte, cu sală a parte pentru garderobă, la care făceau bae obligator toată armata rusească, la care era îngăduit şi populaţiei locale să se folosească şi ea. După plecarea Ruşilor, autorităţile locale au şi impus tuturor bărbaţilor, femeilor şi copiilor din sat, pentru păstrarea şi îngrijirea sănătăţei, să frecventeze săptămânal această bae, folosită şi întreţinută şi de armata românească, venită în locul lor. Păcat însă că această măsură s'a executat numai în timpul cantonamentului armatei româneşti şi nu s'a continuat şi mai departe.

17. *Circulaţia publică.*

Ca unii care veniseră în fugă şi nu cu grabă, ci cu gând ca să rămână timp mai îndelungat, Ruşii se ocupară în primul rând de cantonament, iar în al doilea rând de căile de comunicaţie, deşi într'un mod cu totul primitiv, şi cu caracter provizoriu. Starea proastă a drumurilor cotunale şi greutatea străbaterei printre munţi până la front, îi siliră să se ocupe de ele, de poduri, de punţi solide pentru trecători şi de tot ce intereseèză circulaţia publică.

Drumul pe valea Tarcăului, deja neîngrijit, lăsa mult de dorit încă din timp de pace. Ploile de toamnă desfundaseră caldarâmul petros şi bolovănit şi scoaseră la iveală nu numai glodul nisipos ci şi bortele pline de apă, care în lipsă de şanţuri, îşi făcea loc de scurgere prin mijlocul şoselei. Mulţimea armatei, trecută spre front, greutatea tunurilor şi chesoanelor încărcate cu ghiulele, frecvenţa mare a cotingelor ruseşti, împovărate de mulţimea deosebitelor materiale, trebuitoare unei campanii îndelungate, stricaseră şi mai tare acest drum neglijat, slăbiseră podurile iar pe altele le şi scoseseră din întrebuinţare. Dela început folosiră pe lângă drumul din sat şi terasamentul liniei ferate înguste Tarcău-Bolovaniş, dar cu multă greutate, cu mare zdruncin şi cu tulburătoare zguduituri. De aceia problema drumurilor a fost una din însemnatele lor preocupări.

Astupară bortele mai mari cu bolovani. In dreptul văduvei Elena Moldovanu, unde pământul este mai sfărămicios şi mai apos, aşternură peste şosea un rând de podele din bârnele de brad, tăiate de lângă drum.

Făcură podul de peste apa Tarcăului, în satul Cazaci o anexă a satului Tarcău în locul unei punţi ca vai de ea, pod care serveşte şi astăzi, încă, de bine, de rău. Innoiră podul de lemn de pe sub stânci şi de pe malul Tarcăului la „Cheia" între munţi, ridicară un pod nou la „Gura Aţei" peste pârâul „Aţa", astăzi ruinat. Drumul străvechi din Cazaci prin păduri până la front, trecând peste pârâul Aţa, prin satul Brateş, pe la schitul Tarcău, drum de pădure, paralel cu linia ferată, părăsit de multă vreme, fără poduri şi mlăştinos în multe locuri, folosit doar de ciobani şi de fiarele salbatice, fu pus în circulaţie de ei, ridicând poduri, peste rupturi de maluri, aruncând podele de bârne peste mlăştini şi mocirle, nevoiţi de împrejurările răsboiului.

Pe toată întinderea drumului de pe malul Tarcăului aşezară parapete. Podul mare din satul Tarcău de peste râul Bistriţa îl întăriră, înnoindu-i o parte din podele şi punându-i parapet, ca şi pe şoseaua naţională dealungul Bistriţei.

In satul Măciucaşi zis „Grăseni" de peste apa Tarcăului, lărgiră drumul, iar puntea dintre aceste două cotuni o prefăcură într'un pod larg, încăpător, pentru trăsuri, astăzi în ruină.

Intr'un cuvânt, în privinţa aceasta făcură ceva bun, neapărat că pentru trebuinţele şi înlesnirea armatei lor, dar de pe urma căror îmbunătăţiri se folosi şi populaţia locală.

18. *Mila de populaţie.*

Din partea unui popor, cu gânduri tăinuite de cucerire, se poate vorbi oare despre acest capitol ? Dela nişte militari, streini de naţiune, care se ţineau mai mult de furat şi de luat cu hapca, se poate aştepta la sentimentul de milă pentru oamenii paşnici căzuţi pradă mizeriei, din pricina războiului ?

Şi totuşi, această armată, cu toate scăderile ei, aşa cum este cunoscută, în starea de atunci, a avut partea ei însemnată de contribuţie, în alinarea suferinţelor şi mizeriei populaţiei acestei comuni.

Respectul pentru adevăr nu poate să ne facă să închidem ochii în faţa realităţei faptelor aşa cum s'au desfăşurat ele, ori care ar fi sentimentele nutrite astăzi de neamul nostru faţă de un popor bolşevizat de stăpânirea lui rătăcită.

Unde s'ar fi găsit măcar o singură pâine pentru un bolnav, o lehuză sau un copil, în tot satul sau prin împrejurimi, să fi dat cât de mulţi bani ?

Ruşii aveau hleba lor neagră, uscată şi tare, care în schimbul câtorra copeici o dădeau cu bunăvoinţă celor ce o căutau şi o întrebau. Zahărul, articolul cel mai de preţ în alimentaţie, la ei se găsia din belşug şi-l vindeau localnicilor şi din interesul câştigului şi din mila săraciei lor. Unt de vacă presat, slănină conservată, cutii cu conserve, făină de grâu, unt de lemn etc. au alinat foamea multor necăjiţi, pentru câteva ruble Romanov sau Kerenschi, atunci când asemenea articole nu se găsiau nicăeri de procurat, nici în oraşul Piatra-N., unde se împărţeau pe sprinceană, numai cu bonuri, numai la favoriţi şi numai la orăşeni, totdeauna şi aşa cu coadă interminabilă, din zorii zilei până în noapte.

Bocanci, rubaşcă sau cămăşi, pantaloni, măntăli ruseşti au îmbrăcat goliciunea bieţiior noştri concetăţeni Români săraci din sate şi i-au aparat de asprimea gerului de iarnă şi de ruşinea situaţiei unor cerşetori.

S'au adus şi la noi în sat de către Banca populară sau de către Primărie stocuri de zahăr tos şi făină de grâu din America, de cea mai bună calitate, dar unde mai ajungea la atâta populaţie flămânzită? Cele câteva Kgr. împărţite doar la Paşti, după tabloul locuitorilor, însemnau numai o palidă mângâere de câteva zile, faţă de necurmata cerinţă de hrană a populaţiei, căci vorba din bătrâni: Gură de om, gură de câine, cere pâine".

Deşi atitudinea lor faţă de popor părea a fi a unei armate cuceritoare faţă de învinşi, în loc de raporturi frăţeşti dela aliaţi la aliaţi, ei totuşi nu s'au amestecat în menajul şi viaţa intimă a familiei, până acolo în cât să rechiziţioneze alimentele şi să le dea cu bonuri şi cu porţii numai ceia ce ar fi binevoit ei, cum au făcut Nemţii în Muntenia.

Liberi au fost Românii să facă ce vreau şi ce li era îngăduit după legile ţărei noastre, fără să fie întru nimic constrânşi de Ruşi.

Copiii le erau foarte dragi, pe femeile de care se convinseră că sunt cinstite le respectau iar de bătrâni le era milă şi unde puteau ajutau cu de ale lor, fără să aştepte nimic.

Biserica o respectau, pe preot il stimau, ca şi pe autorităţile româneşti, afară de jandarmi, pe care aveau o ură ne mai pomenită şi cu care au avut deseori incidente. In alte părţi vor fi avut ei alte atitudini, duşmănoase faţă de autorităţi. La noi însă aşa s'au prezentat tot timpul.

19. Plecarea Ruşilor.

Deprinderea Ruşilor cu populaţia locală, acomodarea lor cu împrejurările şi situaţia de faţă, legăturile de prietenie în-

cheiate şi mai ales cele sentimentale, ba chiar şi legături de rudenie cu femeile cu care trăiseră şi moştenitorii ce aveau să vină in curând, legăturile familiare consfinţite prin taina cununiei, cu vre-o două tinere din satul Tarcău, îngreuiară mult hotărârea lor, de a pleca pentru totdeauna, de pe aceste locuri muntoase, de duioase amintiri, iar în pragul primăverei, de o frumuseţe pitorească, cu anevoe de părăsit.

Spiritul de răsvrătire, de nesupunere şi neascultare, răspândit în întreaga împăraţie rusă, acum ajunsă „respublică" cum îi zic ei, contribuia şi mai mult la imposibilitatea hotărârei de a pleca. Tradiţia neamului lor de a sta cu anii, în locurile odată ocupate, intrată în instinctul poporului rus, încă îi facea sâ nu se dumirească la plecare.

Dar în cele din urmă au trebuit să-şi ia inima în dinţi şi să se ducă. Pe rând incepând, azi o unitate, mâini alta, au părăsit în voia soartei şi oamenii şi locurile cu care se înfrăţiseră, bordeele în pământ, sărăcia în care ajunseseră în ultimul timp, când cereau ei acum dela Români de ale mâncărei, mămăliga luată în râs şi făina de popuşoi nesocotită, căutând să vândă pe preţuri de nimic tot ce le mai rămăsese, plecând cu durerea în suflet şi cu inima îndoită de ora despărţirei, spre patria lor.

Caii lor, altă dată fala împărăţiei, acum ajunseseră nişte umbre din lipsa nutreţului, din rosul scândurilor şi al copacilor şi din mâncatul pământului. Desnădăjduiţi de sărăcie, umiliţi şi micşoraţi de ruşinea de a fi scoşi mai mult cu deasila de armata românească, desbinaţi de duhul satanic al revoluţiei, au plecat din Tarcău fără zgomot, fără împotrivire, fără să facă nici un prăpăd în populaţie, de ciuda plecărei silite şi nu de bună voe,

Bărbaţii s'au bucurat că au rămas în sfârşit să respire liber, femeile cu pricina au tras ropote de plâns după viteji lor, iar de prin alte sate s'au dus şi câte una cu dânşii până la Prut, poate şi mai departe, de unde în curând s'au întors, spre ruşinea şi batjocura unor sate întregi de oameni.

20. Sosirea armatei româneşti.

Bucuria unora şi tristeţa altora însă au fost de prea mică durată. Armata românească a luat imediat locul celei ruseşti, dar nu tot atât de numeroasă ca aceia. Vânătorii de munte au împânzit satul. Un spital mobil s'a instalat în casele Radu Porumbaru. Pe locul de experienţă al şcoalei în intindere de un hectar, loc de fânaţ, vânătorii de munte au întocmit două grajduri mari pentru cai. Alţii au adăpostit caii în şura din ograda

bisericei, apoi în grajdul din vecinătatea bisericei, în localul şcoalei primare, camerile goale, în care Ruşii ţinuseră cismăria. Bieţii cai, din lipsa fânului şi mijirea ierbei, care abia începea să-şi arate colţii, mâncau crengi de copaci, aduse cu maldărul de soldaţi din pădure.

Cu soldaţii români se putea înţelege mai lesne populaţia civilă.

Cu toate apucăturile lor, inerente unei campanii, discuţiile şi nemulţumirile se puteau potoli mai uşor, prin tactul înţelept al comandanţilor.

Şeful spitalului mobil, D-l Maior Dr. Boteanu, repară baia rusească, înjghebă şi o etuvă în beciul caselor Radu Porumbaru apoi intervenind la autorităţile comunale şi şcolare, acestea obligară pe toţi locuitorii de ambele sexe să facă bae săptămânală. Locuitorii neobişnuiţi cu asemenea concepţii de viaţă — ţaranii nu ştiu de altă bae, de cât scaldatul vara în apele curgătoare — nu prea se conformau. De aceia jandarmii erau trimişi de şeful lor şi de primar să umble din casă în casă şi să scoată toată lumea la bae.

Tot şeful spitalului mijloci, în sensul aratat mai sus, să se facă o curăţenie exemplară în casele şi ogrăzile locuitorilor, pe drumuri, pe şanţuri, pentru prevenirea boalelor molipsitoare. Casele să se văruiască pe dinlăuntru, pe din afară, ogrăzile să se curăţe de gunoi, de burueni şi de bălării, în dreptul porţilor să se văruească podeţul cu parmaclâc de peste şanţ, aşa că în scurt timp satul luă altă înfăţişare şi strălucea de curăţenie, în lumina mângăetoare a soarelui de primăvară.

Soldaţii români veneau la biserică — e drept, în proporţie reduse faţă de numărul lor — şi ascultau cu evlavie rugăciunile, oftând de dorul celor de acasă, unii tocmai de prin Oltenia, după campania de aproape doi ani, ca douăzeci de ani de suferinţă,

Ba încă în acest interval de timp am avut prilejul fericit să oficiez şi o logodnă a unui tânăr sublocotenent, cu o domnişoară din Piatra-N., venită temporal în satul Tarcău, în asistenţa întregului corp ofiţeresc din localitate. Azi. tânărul sublocotenent a ajuns căpitan, cu perspectivă de avansare şi mai departe şi cred că şi el şi soţia îşi amintesc cu duioşie de aceste începuturi trandafirii ale unirii lor, într'o vreme, frământată de nerăbdarea liberărei.

21. Autorităţile în timpul răsboiului.

Biserica a funcţionat regulat tot timpul răsboiului. Preotul, neconcentrat la vre-o trupă, a stat în sat la datorie, îngrijind de

trebuințele religioase, sociale și morale ale enoriașilor săi. Cântăreții au fost mobilizați un timp, dar slujba religioasă în biserică tot s'a făcut, cu ajutorul unui bătrân paraclisier, iar mai târziu, cu al câte unui cântăreț din armata românească.

Locul bisericei dela „Gura Ației" și grădina din sat, a bisericei, grădină în întindere de două fălci, nu s'a putut folosi în vara anului 1917. din pricina armatelor rusești. Grădina din sat a bisericei se transformase în cartier rusesc, cu trei case pentru ofițeri, vre-o douăzeci de bordee în pământ pentru soldați, cu vre-o trei grajduri mari pentru cai și cu pășunea întinsă pentru ținut tunurile și chesoanele toate aceste instalații ridicate la iuțeală de meșterii armatei rusești.

Din grădina bisericei s'au tăiat zece copaci roditori și s'au ars pe foc, iar din ograda bisericiei zece altoi tineri au fost rupți, desrădăcinați de cotiugele armatelor sau roși de caii lor. Grădina bisericei, vecină cu biserica, a servit și de cimitir pentru caii morți. Și azi se mai cunosc urmele mormintelor de cai. S'au ars parte din gardurile bisericei, dar din biserică nu s'a furat nimic.

Răsboiul acesta a văduvit biserica de casa ei cu două camere și un antret, în stare bună, dela „Gura Ației" distrusă, de n'a mai rămas nici urma ei, de împrejurările vitrege, prin care am trecut, casa fiind nelocuită și așezată în bătaia vânturilor pustietăței, dăruită bisericei de Radu Porumbaru, care o construisă acolo pentru adăpostul păzitorilor pâraelor.

Școala primară a fost închisă un an 1916—1917. Ocupată la început de lucrătorii civili, apoi militari ai liniei ferate strategice de pe valea Bistriței, a fost prefăcută în atelier de cismărie de Ruși și in camere de dormit, cu câte două rânduri de paturi jos și sus. Armata română a cruțat numai singura sala de clas. Restul, de vre-o șapte camere, nu toate în stare bună, le-a transformat în grajd de cai și locuință pentru soldații îngrijitori ai lor.

Școalei i s'au furat de către Români și de către Ruși mai multe cărți din bibliotecă, până a fost mutată la învățător acasă, care atunci era preotul, i s'a ars un dulap mare pentru bibliotecă, i s'au furat mai multe articole și rechizite școlare, lanțul dela fântână, mese, i s'au ars gardurile, i s'au furat geamurile și grătiile dela camerele nelocuibile, iar hectarul de iarbă, din inima satului a scăpat ca prin minune neatins, de ruși în vara anului 1917.

Primăria a funcționat tot timpul răsboiului. Primarul și notarul au fost scutiți de mobilizare. Totuși a îndurat și ea oare care pierderi.

Ocolul silvic din Tarcău a fost ocupat complect de Ruși.

Şeful Ocolului Silvic, D-l Ioan Nistor Văleanu fiind mobilizat dela început, iar familia lui nevoită să stea în oraşul Piatra-N. casele, atenansele, grădina, au fost luate în stăpânire de ei. Aici s'au instalat dela început etapele, care au stătut până la sfârşit, deşi s'au schimbat trupele, dar serviciul etapelor tot aici a continuat să rămână.

Ocolul silvic, rămas sub paza unui pădurar bătrân, iar pădurile imense sub îngrijirea altor doi sau trei pădurari bătrâni, a avut cel mai mult de suferit, dacă nu atât de mult ca locuinţă — o casă de cărămidă solidă cancelaria şi atenansele păstrate în stare bună şi de Ruşi — apoi ca pădure pierzând foarte mult, rămânând ca amintire numai cu intinsele reţele de sârmă ghimpată, pe toate coclaurile din spre frontiera veche şi cu casele Ruşilor, îngropaţi sumar pe unde i-a nimerit moartea, descoperiţi de ploi vre-o trei dintre ei şi desgropaţi cu totul de autorităţi, la anul 1922 prin pădurile Tarhauşului aduşi cu pompă şi reîngropaţi la cimitirul din satul Tarcău.

Pescăria statului dela pârâul Frasin, din satul Tarcău, rămasă un timp în paza unui gardian bătrân, a fost şi ea ocupată de Ruşi.

Şeful ei, D-l Ştefan Petrovici, mobilizat dela început, a trebuit să plece la datorie, iar familia s'a dus la Tulcea. Peştii care mai rămăseseră în iazurile pescăriei, păstrăvii renumiţi de Tarcău, au fost furaţi şi de populaţia locală şi de armate.

Pâraele, al căror pescuit, dreptul exclusiv al statului, era oprit pentru particulari, au căzut pradă armatelor. Pescuiau Românii şi Ruşii cât vroiau. La nevoe, mai dădeau şi câte o dinamită, omorând aproape toţi peştii.

Schitul Tarcău, cu chiliile lui şubrede, a fost ocupat complect de Ruşi tot timpul petrecerei lor pe aceste meleaguri. Cei doi, trei părinţi, care trăiau acolo sub administraţia schitului Durău, trebuiau să se împace — de voe, de nevoe — cu Ruşii.

Jandarmeria a funcţionat neîntrerupt tot timpul răsboiului, în casele primăriei, în care dăinueşte şi astăzi. Jandarmii au avut foarte mult de lucru, mai ales cu urmărirea dezertorilor prin păduri, cu stângerea pădurilor incendiate şi cu îndeplinirea ordinelor, în mijlocul armatelor ruseşti, de către care erau şueraţi, huiduiţi, câraiţi, uneori şi ameninţaţi.

22. *Mormintele eroilor.*

Eroi Români n'avem îngropaţi nici unul în comuna Tarcău, ci numai Ruşi. Sunt patru cimitire de eroi pe valea Tarcăului: în satul Ardeluţa întemeiat după război, în satul Brateş, în pădure la „Gura Aţei“ şi în satul Tarcău.

In Ardeluța sat de coloniști români, întemeiat după răsboi de către Cooperativa de exploatare de păduri „Albina" există un cimitir cu 10 morminte de eroi Ruși, îngrădit cu sârmă ghimpată la început, iar acum cu gard de scânduri geluite. Intre aceşti eroi s'au îngropat mai târziu, din lipsă de alt cimitir vre-o doi lucrători. Toți au cruce de lemn la cap, dar inscripțiile de pe ele nu se mai cunosc.

In Brateş, sat de coloniști streini, de dinainte de război, întemeiat de soc. forestieră Goetz, se află un cimitir propriu, cu o casă mortuară încă dela alcătuirea acestei colonii. In cimitirul acesta, pe lângă mormintele lucrătorilor se află şi vre-o 8—10 morminte de ale eroilor Ruşi. Timpul a culcat la pământ crucile, cu tăblițele inscripțiilor de pe ele, aşa că astăzi nu se mai deosebesc, care sunt ale Ruşilor, care ale civililor.

La locul numit „Gura Ației", cu doi Km. mai în josul apei dela Brateş, între păduri și între apele Tarcăului și Ației, se află încă trei morminte de Ruşi, lângă crucea comemorativă, despre care s'a vorbit la capitolul 11. Mormintele Ruşilor aveau cruci de lemn, cu tăblițe cu inscripții și grilaj de lemn în jurul fiecăruia. Intre morți se află şi un plutonier sau Feldwebel, cum li se zicea pe ruseşte. Acum, din cruci și grilajuri n'au mai rămas de cât câteva resturi de lemn putred.

In cimitirul satului Tarcău se află cinci morminte ruseşti: patru din timpul răsboiului și al cincilea din anul 1922, cum s'a amintit mai sus. Crucile de brad au putrezit până şi la cel mai proaspăt, iar mormintele abia se mai pot ghici de cei care le-au ştiut mai dinainte locul.

Se pune acum fireasca întrebare: de ce atâta nepăsare şi din partea autorităților și din partea poporului, față de mormintele eroilor?

Ideia în sine are două laturi: una sufletească şi una națională. Pe latura sufletească suntem de condamnat. Purtăm toată greutatea răspunderei unei astfel de nepăsări.

Pe laturea națională, după raporturile noastre cu Rusia dela sfârşitul războiului şi până astăzi suntem mai puțin de condamnat. Când toată opinia publică este împotriva Ruşilor, dela sine se deduce şi starea de spirit, caracterizată prin o răceală față de cele mai elementare datorii: îngrijirea mormintelor acelora, al căror neam atât de mult ne duşmăneşte pe noi de atâtea ani.

23. *Mişcarea populației.*

Nu lipsită de interes este şi mişcarea populației în acest interval de timp, în raport cu anii anteriori şi posteriori răsboiului. După matricolele Primăriei Tarcău:

	Născuţi	Cununaţi	Morţi
1915 —	46	9	30
1916 —	51	13	48
1917 —	41	2	80
1918 —	28	9	55
1919 —	49	12	33
1920 —	47	21	39

Din acest tablou se constată că natalitatea s'a resimţit mai mult în anul mizeriilor dintre cele 2 campanii, 1918, căsătoriile cele mai puţine contractate au fost în anul atacurilor celor mai năprasnice din 1917, an în care şi mortalitatea numără cel mai mare procent, datorit întregului cortegiu de lipsuri, de boale şi de suferinţi din acest răstimp de vreme.

34. *Lucrări strategice.*

In timpul concentrărilor, armata românească a săpat în satul Straja, pe dâmbul dealungul şoselei naţionale, un rând de tranşee pentru apărare, de care însă norocul ne-a ferit să se facă uz de ele. După răsboi am găsit săpate alt rând de tranşee, pe locul bisericii, la „Gura Aţei" paralel cu pârăul Aţa.

Armata românească, în timpul concentrărilor, a tăiat şi colţul de pădure dela pârăul Capra, teritorul satului Tarcău şi proprietatea satului, dela capătul de Apus al podului liniei ferate înguste, în sus spre sat, cam 200 de metri şi la deal până în vârful obcinei, tăere rasă, tot din motive strategice.

Asemenea păduri, tot din aceleaşi motive au mai fost he. răstruite şi pe versantul muntelui din satul Straja, de pe malul drept al Bistriţei, până în vârful lui, apoi pe Tarcău în sus la „Gura Aţei" creasta de Nord a muntelui iarăşi până în vârf, tot de către armata românească şi tot în ajunul răsboiului.

Cu reţele de sârmă au fost împânzite poziţiile din pădure, din apropierea frontului, în timpul răsboiului, de către armatele beligerante. Garduri de sârmă ghimpate s'au găsit şi pe locul bisericesc dela „Gura Aţei". Această sârmă, cu năduf descurcată, mai mult pe furiş, după răsboi, de către locuitori, a servit la garduri un timp, până când a fost înlocuită cu scânduri de brad şi leţuri mai temeinice, din pricina elasticităţei ei.

CAP. III.

După încheierea păcei.

1. Revederea căminului.

Armata românească n'a supărat mult timp populaţia civilă cu cantonamentul şi cu condiţiile de viaţă specifice unei campanii. Odată cu începerea căldurilor de vară au plecat şi ultimele regimente de ostaşi din Tarcău, rămânând băştinaşii să respire liber pentru mai multă vreme.

Vor fi suspinat şi după ei unele femei, dar nu vor fi plâns ca după Ruşi, pentru că nu avuseseră timp mai îndelungat să cimenteze prietenii mai adânci cu dânşii.

Feciorii noştri şi părinţii copiilor au început să apară şi ei câte unul. Bucuria revederei răscumpăra toate greutăţile trecute şi din partea unora şi din partea altora, în comparaţie cu durerea văduvelor şi orfanilor, care nu mai aveau ce aştepta sau a bătrânilor, lipsiţi de toiagul şi sprijinul bătrâneţelor.

Unele femei au avut mult de aşteptat întoarcerea soţilor lor din captivitate, din care unii au revenit abia la un an, dela încheierea păcei, iar alţii nu s'au mai arătat nici până astăzi, fără să se fi putut afla ceva despre soarta lor.

Câtă schimbare se produsese în sufletele înăsprite de suferinţă şi de mizeria răsboiului, ale tinerilor veniţi de pe front! Câtă lume nu străbătuseră, prin câte situaţii tragice nu trecuseră, câte răni nu primiseră, pentru ca minţile lor acum să se gândească numai la drepturi şi nici la o datorie.

Numai reluarea dela capăt a unei vieţi liniştite de muncă şi de refacerea gospodăriilor, concomitent cu revizuirea conştiinţei lor morale, zdruncinată de emoţiile încercate, au putut să le îndrumeze paşii pe făgaşul propriu al ţăranului nostru harnic şi cinstit.

In privinţa tăriei de credinţă religioasă strămoşească a luptătorilor plecaţi din Tarcău, s'a constatat un fapt îmbucurător dovedindu-se, la revenirea către vatra părintească, că a rămas

aceiaş curală şi neîntinată de noroiul ereziilor protestante, care au stropit şi înegrit sufletele unor pravoslavnici creştini, din alte localităţi.

În privinţa căminului conjugal, trădările din căsnicie au fost justificate şi iertate, în ciuda puţinelor femei rămase singure şi cinstite, tot timpul răsboiului. Ba unele nici n'au fost crezute de soţii lor ca femei cu purtări uşoare. Rublele rămase, diferite articole de menaj, avantagiile dobândite dela ocrotitori, tot timpul răsboiului, au închis ochii şi gura barbaţilor. Unei femei mai deochiate i-a rămus şi o casă bună, făcută în toată regula. Cum să se supere barbatul de asemenea câştig?

2. Dispariţia bărătcilor.

Plecarea trupelor din sat avu ca urmare imediată iureşul populaţiei băştinaşe din Tarcău în instalaţiile armatelor. Intr'o Duminică dimineaţa pornise armata rusească din grădina bisericei. Până la amiază nici nu mai rămăsese uşile şi ferestrele locuinţelor. Restul, într'o săptămână a dispărut cu totul. Scânduri, dulapi, tot ce nu putuseră lua cu dânşii Ruşii sau nu le trebuiseră sau aveau ordine să lase pentru trebuinţele altor unităţi, erau răpşite acum cu cea mai mare iuţeală de localnici, ascunse şi precupeţite.

Mulţimea bărătcilor, a grajdurilor, a bordeelor ruseşti şi româneşti a început să dispară ca prin farmec. Cu toate ordinele severe de a nu fi măcar atinse, ca aparţinând statului, adică Ministerului de Răsboi, ţăranii nu vroiau să ştie de nimic. Cutreerau jandaumii toate uliţele satului în timpul zilei, comunicau cetăţenilor ordinele, opreau pe cei care stricau întocmirile armatelor, ameninţau, se răcăduiau asupra celor îndărătnici, dar poporul îşi urma în timpul nopţei opera lui distrugătoare.

„Din câtă pagubă mi-au făcut mie Ruşii, din cât am înăduşit cu ei în casă, măcar cu atâta să mă aleg“ îşi justificau locuitorii jafurile lor. „Până la despăgubiri din partea statului, să mă despăgubesc eu cu ce-mi cade acum la îndemână“ adăuga altul. Şi drept este că nici până astăzi, sărmana populaţie n'a fost despăgubită nici cu un capăt de aţă de toate pierderile din timpul răsboiului.

Au fost prinse noaptea vre-o câteva căruţe cu scânduri. Conducătorii lor au fost daţi judecăţei, dar au fost achitaţi, fapt care le dădu şi mai mare imbold să desfacă toate acaretele şi să le fure.

Paraclisierul bisericei, un moşneag de 60 de ani pe atunci, a mers până acolo încât a cerut dela preot cheia bisericei vechi sub motiv că a uitat acolo ceva şi într'o noapte a umplut tot

podul bisericei cu scânduri furate din casele grădinei bisericei. fapt comunicat tot de el, abia la 9 ani după săvârşirea acestui sacrilegiu.

Din acaretele cele multe, aflătoare în grădină, biserica nu s'a ales nici cu o singură scândură. Toate au fost furate de locuitori, de alţi Ruşi cu treacătul pe acolo: ferestre, uşi, scânduri de diferite mărimi şi grosimi au zburat, ca luate de vânt.

Cine ar fi trecut noaptea prin sat, nu auzea decât scârţiiturile scândurilor desprinse din cue şi zgomotul încărcărei lor în cotiugi cu cai, care până la ziuă erau scoase din sat şi îndreptate spre drumurile satelor de câmp, în schimbul popuşoilor, cartofilor, de care în Tarcău se simţea mare lipsă şi chiar vândute pe bani.

Până şi femeile furau scânduri cu sarcina, ziua mare, pe de la deal de grădini, le cărau acasă, făceau garduri sau le puneau pe foc, cum şi eu singur am surprins pe una, ziua, în grădina bisericei.

Afară de bărătcile grajdurile şi casele din grădina bisericei, amintite mai sus, soarta aceasta a îndurat-o şi toate celelalte acarete ruseşti din sat. Vre-o trei grajduri mari din anexa Cazaci, a satului Tarcău, alte vre-o trei grajduri şi patru, cinci bordee din lunca Lăcătuşului din satul Tarcău, cele două spitale improvizate din faţa caselor Radu Porumbaru, împreună cu cinci, şase bordee ridicate în iazurile cimentate, fără apă, din pescăria Radu Porumbaru, baia, cele peste treizeci de bordee de pe câmpul dela confluenţa Tarcăului cu râul Bistriţa, pe care acum se află instalaţiile Coop. Albina şi mai multe bordee şi grajduri din anexa Măciucaşi sau Grăseni, din vecinătatea acestui câmp.

Din tot acest material fasonat, numai o parte a rămas în sat şi a fost întrebuinţat la garduri şi la unele atenanse. Majoritatea absolută a fost vândută clandestin fie pe alimente, fie pe băutură, drept despăgubire în locul atâtor perderi îndurate.

Din grajdurile de pe locul şcoalei, am reuşit să îngrădesc hectarul de iarbă din mijlocul satului, dar şi din acest gard dispăreau scândurile, până când a rămas numai cel dela drum, de vre-o treizeci de metri, care se mai vede şi astăzi.

3. *O vizită regală la Tarcău.*

In satul Tarcău se afla în acest timp, în afară de biserica parohială nouă, vechea biserică de lemn, ctitoria spătarului Ioniţă Cantacuzino cu soţia lui Maria, născută Racoviţă, iar a doua soţie Maria Rosetina construită în anul 1770. Această dată se găsea sculptată în uşorul uşei dela intrare în naosul bisericei

şi se adevereşte de o notiţă scrisă In Penticostarul din anul 7251 dela facerea lumei, în care se spune că biserica este făcută la anul 1771. Deşi construită din bârne de brad şi acoperită cu draniţă, totuşi se afla în stare bună relativ, la 1918.

Vechimea bisericei, starea ei încă relativ bună la această dată, poziţia ei pitorească pe deal şi drept sub poalele pădurei atrase interesul istoric mai întâi al D-lui Gh Chirileanu, bibliotecarul Curţei Regale şi apoi al Majestăţei Sale Regelui Ferdinand I. După lămuririle date de primul, venit întăt ca s'o vadă şi să culeagă informaţii asupra trecutului ei, această bisericuţă şi prin ea şi satul Tarcău, s'au învrednicit de cinstea de a fi fost vizitată de însuşi capul ţărei, de Regele ei.

Se ştie că în vara anului 1918 Majestatea Sa şi-a petrecut timpul de vilegiatură în satul Bicaz, la reşedinţa poetică de pe malul Bistriţei a Administraţiei Domeniului Coroanei, devenit Sinaia Moldovei, în pribegia unei păci separate şi umilitoare cu puterile centrale. La Bicaz veneau membrii guvernului Marghiloman, aici se ţinea consiliul de miniştri, se iscăleau decretele regale şi de aici plecau toate directivele conducerei destinelor ţărei.

Majestatea Sa, din dragostea cercetărilor istorice, vizita localităţile împrejmuitoare şi locaşurile sfinte, care vorbeau de alte vremi mai fericite ca cele prezente şi întăriau nădejdea în biruinţa vremurilor viitoare. Bisericile vechi din satul Stejaru, com. Pângaraţi, din satul Cârnu, com. Bicaz şi altele, au format obiectul de predilecţie al scrutărei trecutului nostru religios şi naţional. Intre acestea altele intra şi biserica veche a satului Tarcău.

Către sfârşitul lunei Iulie, pe o zi călduroasă de cuptor, pe la vremea toacei celei mari, pe când cosaşii într'o parte, adunătorii şi clăditorii în alte părţi dau zor la treabă mai cu spor şi mai cu voe bună, un zgomot de motocicletă, urmat la câteva minute de altul, mai puţin perceptibil al unui automobil, ne vestesc trecerea prin sat a unor oameni de seamă, după mijloacele lor de transport.

De odată, aceste zgomote încetează în dreptul bisericei noi. Peste câteva minute, mă trezesc în fundul grădinei bisericei, tocmai sus pe deal, cu un tânăr, ca de şase-spre-zece ani, cu capul gol, cu părul blond, şi în costum de biciclist, urcând cu uşurinţă spre mine. Bănuesc numai de cât, după figura lui distinsă, cunoscută de pe tablouri, că mă aflu în faţa Alteţei Sale Regale, Principele Nicolae. Asvârl la oparte uneltele de lucru şi îl întâmpin cu aerul cu care un om de munte se pricepe să iasă înaintea unui Prinţ.

— „Unde este preotul dela această biserică“? mă întrebă el.

— „Eu sunt, Alteță“ răspund umilit de mantaua de doc cu care eram îmbrăcat.

— „Majestatea Sa Regele vrea să vadă biserica veche“ adaugă el.

— „Să mergem imediat şi o vom descuia s'o vadă“ răspund eu grăbit şi îngrijorat. Grija mea nu era mică, pentru un motiv foarte mărunl. Cheile bisericilor, legate totdeauna una de alta, ca să nu se piardă, rămăseseră la paraclisierul bisericei, pentru tras clopotele la un mort. Avusesem prevederea să-l previu, că în cazul când pleacă de acasă la cosit, ştiind că nu vine până seara, să ascundă cheile bisericei într'un loc tăinuit, sub o piatră, ştiută numai de noi. Ori cum însă tot mă temeam să nu fi uitat, întru cât moşneagul era cam zănatic şi prea absorbit numai de cerințele gospodăriei lui.

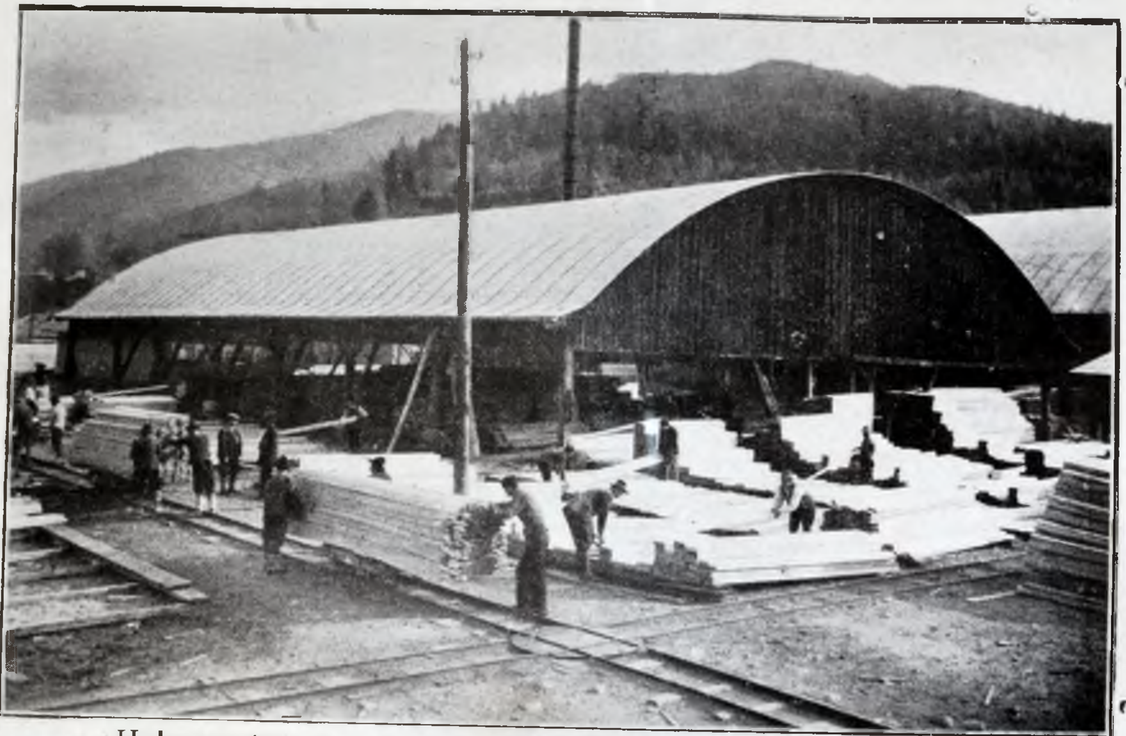
Mergem cu Principele Nicolae până la biserica nouă. Majestatea Sa Regele Ferdinand, ca să nu i se pară prea mult până la venirea noastră, se dusese în plimbare pe ulicioara care merge la biserica veche şt la cimitir şi se urcase sus în pădure, spre pârâul Frasinului, împreună cu însoțitoarele Sale, Alteța Sa Regală Principesa Elisabeta şi domnişoarele de onoare. Eu mă îndrept spre locul tăinuit, caut cheile bisericilor, cheile nicăeri. Văzui negru tot înaintea ochilor. Dau fuga acasă la paraclisier, vecin cu biserica, strig, bat în uşă, în fereastră. nici o mişcare nu se vede, nici o vorbă nu se aude. Alteța Sa Regală priveşte ironic dar şi nedumerit de această întâmplare.

Trimit imediat după moşneag. Peste câteva minute de aşteptare ca pe frigări de foc, zăresc baba venind, c'o falcă în cer şi cu una pe pământ, să-mi dea cheile.

Norocul meu a fost că în tot acest interval de frământări, Majestatea Sa Regele zăbovi prin pădure, încântat de frumusețea şi sălbătăcia pozițiilor muntoase, de pe valea Frasinului. Cum am descuiat biserica veche, văd şi pe Majestatea Sa suind încet dâmbul colțuros în spre mine, împreună cu însoțitoarele Sale şi Alteța Sa Regală Principele Nicolae. Apropiindu-se de mine, spre marea mea surprindere, Il văd întinzându-mi mâna, El un cap încoronat, mie, un microscopic personaj din crierii munților!

Intrăm cu toții în biserică. Majestatea Sa priveşte cu smerenie interiorul sărăcăcios înegrit de vremuri, examinează pictura aproape ştearsă a unei icoane şi-şi exprimă admirația pentru bisericuțele mici, care au ținut aprinsă flacăra credinței în sufletele atâtor muritori dealungul veacurilor.

— „De ce bisericile de astăzi, mai mari şi mai încăpătoare,

Hala pentru clasarea cherestelei a fabricei Albina—Tarcău

nu sunt atât de frecventate de credincioşi, ca cele din vechime, cu toată modesta lor construire şi îngustimea interiorului lor ?" se face a mă întreba Majestatea Sa, ca să cerce părerea mea.

— „Din cauza crâşmelor Majestate", îi răspund eu amărât de beţiile enoriaşilor mei din parohie, alegând una din complexitatea pricinilor scăderei sentimentului religios în popor.

Ieşim din biserică, Majestatea Sa scoboară dâmbul alăturea de mine, spre biserica nouă din şosea, iar în urma noastră vin Auguştii Săi fii cu suita.

Zâmbind mă întreabă despre atitudinea femeilor din Tarcău la plecarea Ruşilor, pe seama cărora se isvodise atâtea anecdote, în toate localităţile, ocupate de ei. Îi răspund mulţumit, că cu toate imoralităţile unora dintre ele, n'a ajuns nici una până acolo, încât să-şi părăsească căminul conjugal, satul, rudele şi să plece cu ei în pribegie, spre un drum, în plin necunoscut, cum am auzit că s'a întâmplat în alte părţi.

Ajunşi în şosea, la automobil, Majestatea Sa vrea să se urce, eu insist să meargă să vadă şi biserica nouă, la poarta căreia eram. La refuzul Său, îi amintesc de cărţile vechi cu note asupra trecutului bisericuţei, vizitate de El. Atunci cu o privire întrebătoare spre Auguştii Săi fii, de la care primeşte aprobarea stăruinţelor mele, cedează şi intrăm cu toţii în ograda bisericei. La intrarea în pridvor, Majestatea Sa, care se afla cu ţigara în gură, o scoate respectos, o pune pe prichiciul bisericei, apoi intrăm în lăuntrul mare, luminos şi încăpător, care atrage admiraţia Inalţilor oaspeţi. Deschid Penicostarul cu notiţa asupra întemeierei bisericei vechi, o desluşeşte dintre literele slavone cu cerdac, amintindu-i că aceste note au fost cetite şi de D-l Gh. Chirileanu, bibliotecarul Curţei Regale.

La ieşirea din biserică iar îşi ia ţigara de unde o pusese şi ne îndreptăm spre automobil. Ii scot în relief bunătatea M. S. Reginei care a binevoit să dea gratuit locuitorilor acestei comuni vara aceasta 2000 Kgr. de popuşoi, de lipsa cărora atât de mult se resimţea populaţia locală, pentru care fapt nu avem cuvinte îndestulătoare să-i mulţumim.

Vecinii începură a se strânge în jurul automobilului regal. Majestatea Sa, se urcă împreună cu suita şi cu o privire binevoitoare îşi ia rămas bun de la noi, care îl petrecem cu ochii până când nu se mai zăreşte de după cotiturile drumului şi de după casele mărginaşe.

Din această vizită regală am constatat cu admiraţie patru fapte sufleteşti, din fiinţa aleasă a Inaltului oaspete: popularitatea, respectul de cele sfinte, cultul trecutului, chiverniseala vieţei. Datul mânei cu un preot de ţară, îmbrăcat în costum de muncitor agricol, lăsatul ţigărei afară la uşa bisericei, cercetarea isto-

ricului bisericilor noastre şi fumarea aceleiaşi ţigări, în loc s'o arunce şi să aprindă alta, dovedesc cele patru laturi, ale acelor manifestări sufleteşti, care fac coroana vieţei unui suveran.

Fericit este poporul care a avut parte de un astfel de suveran!

4. Monumentul eroilor din Tarcău.

Ca un prinos de recunoştinţă către cei ce şi-au sacrificat viaţa pentru patrie, urmaşii înţeleg să le eternizeze memoria prin simboale caracteristice, menite să povestească generaţiilor viitoare vitejia eroilor unui neam. Istoria unui popor se cunoaşte nu numai din scrieri, de multe ori vrăvuite şi prăfuite în rafturi părăsite şi uitate. Un pod, o fântână, nişte ruine chiar, o biserică, un monument, sunt tot atât de înălţătoare dovezi, mai uşor înţelese şi mai adânc pătrunse în inimă, de toată suflarea omenească, de un cuget şi o simţire cu cei căzuţi pentru patrie, de sute sau de mii de ani.

După războiul mondial, s'a observat şi în ţara noastră un avânt puternic, către concretizarea recunoştinţei faţă de cei morţi pentru patrie, prin monumente modeste sau măreţe, după putere, în diferite sate şi oraşe.

Ideia ridicărei unui asemenea monument m'a frământat şi pe mine imediat după război. Comuna Tarcău îşi plătise şi ea din plin tributul ei de sânge pe altarul patriei. Cei 22 morţi şi cei 19 dispăruţi aveau dreptul din partea fericiţilor rămaşi în viaţă, mai mult de cât la pomenirea lor odată pe an şi la prea mărirea faptelor lor, în câteva ceasuri, pentru ca apoi, tot restul anului să fie acoperiţi de negura uitărei.

In anul 1919 Octombrie 11, la mine în casă, şi în urma propunerei şi îndemnului meu, am constituit comitetul pentru ridicarea unui monument eroilor din Tarcău. Din spiritul de condescendenţă am oferit preşedenţia D-nei Chiriachiţa C. Turcan, soţia D-lui Inginer C. Turcan, Directorul Cooperativei de exploatări de păduri „Albina" dar şi din nevoia concursului soţului ei şi a cooperativei. Din comitet mai făceau parte primarul, învăţătorul din satul Straja, funcţionari şi gospodari din localitate, toţi în număr de 9.

Liste de subscripţii, baluri, intervenţii pentru ajutorare de la comună, de la cooperativa „Albina" formau programul nostru de muncă. După vre-o patru ani de lucru, în şedinţa dela 31 Mai 1925, comitetul se măreşte prin cooptarea ca membri a D-lui Inginer C. Turcan, a doi învăţători din Tarcău şi Straja, a notarului din Tarcău şi din lipsă de fonduri se hotărăşte, în urma propunerei Administratorului de plasă Iorgu Albu, răposat

acum, construirea unei fântâni monumentale, în fața primăriei, cu apă adusă prin țeavă, dela cel mai apropiat isvor.

Ideia aceasta n'a prins rădăcină. Comitetul își continuă activitatea cu adunarea de fonduri, tipărește bilete de ajutor, dă baluri cu tombole, primește ajutoare dela primărie, însă nu este mulțumit cu ideia unei fântâni. Din discuțiile de mai târziu se încheagă ideia ridicărei unui monument, alcătuit dintr'un soldat de bronz, în poziție de atac, cu privirea spre frontiera veche, așezat pe un soclu.

D-l C. Turcan face cunoștința sculptorului Schmidt din București. Intră în tratative cu el. Sculptorul este invitat la Tarcău.

Intr'o ședință a comitetului din anul 1924, la care ia parte și sculptorul, acesta este angajat cu executarea figurei de bronz, după macheta prezentată de dânsul, potrivită anterior vederilor noastre, cu prețul de 45.000 de lei, rămânând ca soclul să-l construim noi cu maeștrii din localitate.

Bani nu aveam de ajuns. Ne împrumutarăm dela banca populară cu 30.000 de lei. Toamna figura este gata și prin delegatul nostru este adusă dela București în localitate.

Soclul, alcătuit din blocuri mari de piatră, este construit cu suma de 26.500 lei de către D-l Carol Zani, antreprenor de lucrări din Bicaz. In această sumă se socotește numai materialul și mâna de lucru. Pentru serviciile sale D-l Zani nu primește nici o retribuție, fapt care îi face mare cinste și pentru care merită toată lauda.

Se mai comandă în primavara anului următor, 1925, două plăci de marmoră în Piatra-Neamț, una cu numele eroilor și alta cu numele comitetului de inițiativă, care se plătesc cu 12.000 de lei. Se face un grilaj de lemn împrejmuitor, se văpsește, iar la 18 Iulie 1926 se hotărăște inaugurarea.

Ziua de 18 Iulie 1926 a fost o zi de mare sărbătoare. Câmpul din fața primăriei, stăpânit de figura falnică a ostașului, în poziție de atac, cu privirea spre vechea frontieră, era înțesat de lume. Sfințirea monumentului se săvârșește de către Pr. Protoiereu Gh. Popovici. Cuvântări înflăcărate urmează sfințirei. Pr. Protoiereu, Domnii Prefect E. Kirculescu, deputat N. Calmuschi, Maior Bucescu, fostul deputat Leon Mrejeru, institutor A. Teofănescu, Inginer C. Turcan și primarul I. Antal preamăresc jertfele eroilor.

Urmează banchetul pentru invitați și masa oferită poporului pe câmp.

In total cheltuelile cu ridicarea monumentului se ridică la 120.000 de lei, socotindu-se în această sumă și procentele vărsate la banca populară pentru împrumutul de 30 000 de lei și

cheltuelile reclamate de solemnitatea inaugurărei monumentului.
La toate aceste cheltueli, primăria a contribuit cu 23.860 de lei. Soc, Goetz ne-a dat concurs totdeauna cu plasarea biletelor de bal, la fel şi cooperaiiva Albina, care ne-a pus la dispoziţie şi saloanele cantinei, pentru baluri şi cu ocazia inaugurărei.

Iată şi inscripţiile de pe cele două table de marmoră aplicate pe soclul monumentului:

I.

In amintirea eroilor din comuna Tarcău, morţi în răsboiul pentru întregirea neamului 1916—1918.

S O L D A Ţ I.

M o r ţ i:

Ţuţuianu Vasile	Anastasiei Ilie	Ţuţuianu Gheorghe
Epure Pantelimon	Ignat Constantin	Bejan Andrei
Roşu Gav. Ioan	Gârbuleţ Florea	Bordea Vasile
Ciubotaru Andrei	Ungureanu Const.	Bocăncel Simeon
Munteanu Grigore	Pascaru Dumitru	Tiron Gheorghe
Hârciu Neculai	Oancea Ioan	Cinstitu I. Gheorghe
Tărniceru Ioan	Moldoveanu Sidor	

Mironaş Ioan Flueraş Ioan

D i s p ă r u ţ i:

Cinstitu V. Ioan	Cojoc V. Gheorghe	Munteanu C. Gh.
Cinstitu V. Gheorghe	Anastasiet Gheorghe	Pascu Simeon
Antal C. Gheorghe	Ştirbu V. Gheorghe	Ştirbu Dumitru
Arinaş Neculai	Olaru Neculai	Târnoveanu Toader
Cojoc C. Gavril	Ciubotaru a Anei Simeon	Tudor Gheorghe
Grasu Tud. Ioan		Grasu Gh. Ioan

Scurtu Neculai Nazaret Petru

Recunoştinţă din partea urmaşilcr.

1 9 1 9 — 1 9 2 5.

II.

Acest monument s'a ridicat prin subscripție publică sub glorioasa domnie a M. S. Regelui Ferdinand I și a M. S. Regina Maria mama răniților și orfanilor de război a Alteței Sale Regale Principele Moștenitor Carol și a A. S. R. Principesa Elena.

F i i n d

Prim Ministru și Ministru de Interne, Ioan I. C. Brătianu

Ministru de Război, G-ral Mărdărescu

Prefect al Jud. Neamț, Dr. Al. Comaniță.

Comitetul de inițiativă:

Președintă, D-na Chiriachița C. Turcan

M e m b r i:

Inginer C. Turcan	Notar V. Tudose	V. Filip
Preot Gh. Verșescu	Inv. G. Gavrilițianu	Gh. Dumbrăveanu
C. Zani	Inv. H. Fermeșanu	Gh. Aronescu
D. Alexandrescu	Inv. C. Bogdan	N. Pașcu

Primar Al. Huian   Gh. a Ilincăi

5. *Inaugurarea monumentului eroilor din Tarcău* *).

A mulțumi unui om pentru o binefacere este cel mai elementar lucru. Câtă mulțumire însă nu datorește un popor întreg, acelor dintre cei mai buni fii ai săi, cari și-au sacrificat viața lor, nu numai pentru salvarea patriei, ci și pentru îndeplinirea unui ideal național care la noi era nutrit de veacuri. Este înăscut în sufletul omului sentimentul recunoștinței. Sub orice formă s'ar realiza, satisface o cerință sufletească, pe lângă mulțumirea îndeplinirei unei datorii. Jertfa neprețuit de scumpă a eroilor pentru neamul nostru cere eternă memorie și recunoștință. Sărbătorirea lor la anumite zile naționale din cursul unui an, ajutorarea celor rămași fără sprijin pe urma lor, sunt datorii necon-

*) După ziarul „Reformatorul" din 26 Iulie 1926. Piatra-N. de preotul Gh. Verșescu.

diționate, incontestabile, cerute și din preamărirea eroilor și din educația tinerilor vlăstare, eroii de mâine a neamului.

O formă concretă a acestei recunoștințe este ridicarea de monumente, pentru imortalizarea memoriei lor. Istoria unui popor se cunoaște nu numai din cărți care pot fi arse sau distruse de vitregia vremurilor, ca imensa bibliotecă din Alexandria Egiptului, arsă de Arabi. Și monumentele acestea de eroi vor vorbi generațiilor viitoare despre suferințele neamului nostru și vitejia fiilor lui.

Aceste gânduri au frământat pe o mână de oameni din com. Tarcău și i-au hotărât să ridice un monument celor 22 morți și 19 dispăruți în răsboiul de întregire a neamului românesc. Dacă au reușit sau nu la înfăptuirea acestor patriotice năzuinți, poporul a fost poftit pe ziua de 18 Iulie a. c. să-și spună cuvântul, deși ultimul cuvânt va fi al viitorului. Și popor a venit din vecinătate și mai de departe, cât ți se umpiea inima de bucurie, pentru o manifestare așa de impunătoare a sentimentelor naționale românești.

Poate nu toți câți au participat la serbarea inaugurărei monumentului cunosc, că în această zi, s'a pregătit terenul sărbătoarei naționale cu slujbe religioase în biserica satului.

Cercul preoțesc „Tarcău" de sub președenția Părintelui Gh. Verșescu și-a ținut ședința publică în prezența și cu participarea Părintelui Protoireu Gh. Popovici, tot în această zi, la biserica din Tarcău, anume pentru a se da cât mai mare fast serbărei naționale. Rugăciunile din altarul bisericei, cântările și pomenirile eroilor morți au înălțat sufletele și înduioșat inimile credincioșilor, tot așa ca și cuvântările oratorilor dela monument. Părintele T. Borș din Bicaz ne-a încălzit ființa noastră creștinească cu corul său pe patru voci, iar Părintele Gh. Verșescu a combătut rătăcirile adventiste privitoare la cultul icoanelor, în legătură cu lupta iconoclastică din secolul al VIII d. H. și cu sinodul al VII ecumenic din anul 788 d. H., care a restabilit iarăși cultul icoanelor și rolul lor în actul mântuirei sufletului.

După oficierea sf. maslu în ograda bisericii, în fața mulțimei credincioșilor și după slujba panahidei pentru morți, săvârșită în biserică, tot poporul cu preoții în frunte s'au îndreptat spre primărie, în fața căreia se află construit monumentul. Aici o mare mulțime de popor, armată, o companie de soldați și ofiteri, cu drapelul ciuruit de gloanțe al Reg. 15 Războeni, muzica militară și toate autoritățile din Piatra-Neamț, sosiți la ora 11 jum. cu trenurile Coop. „Albina" și Soc. „Goetz" automobile, trăsuri, așteptau cu nerăbdare începerea solemnității.

Verdeața câmpului, spălat de ploae de cu seară, rivaliza

cu culorile bătătoare la ochi ale frumoaselor costume naționale, iar fluturii altițelor și desemnurilor complicate ale florilor de pe cămășile naționale arătau iscusința româncei și darul ei artistic în mânuirea acului și arniciului.

La ora 12, după program, începe serbarea inaugurărei. Pe o estradă, ridicată în pripă în ajun aproape de monument, se oficiază de părintele Protoireu Gh. Popovici, înconjurat de 6 preoți, slujba sfințirei apei și parastasul pentru eroi, într'o tăcere cucernică și maestoasă, potrivită momentului. Intreaga asistență se înduioșează la auzul pomenirei eroilor, la rugăciunile în genunchi pentru ei a preoților și a tuturor celor de față și la „rugăciunea" vibrantă ca un „De profundis" a muzicei militare.

Nu-i curios să vezi femei plângând, dar când bărbații își șterg lacrimile pe furiș, sunt clipe emoționante, care arată că în adevăr ceva zguduitor se petrece în sufletul lor, care nu-i mai pot stăpâni.

Corul părintelui Borș dă răspunsurile. „Veșnica pomenire" alte lacrimi sincere stoarce din ochii celor de față. Se procede imediat la desvelirea monumentului, sacramentalele cuvinte ale Părintelui Protoiereu: „Se sfințește monumentul acesta al eroilor din comuna Tarcău..." cad ca greutatea gloanțelor și șrapnelelor românești în taberile vrăjmașe.

Alt moment solemn, alte clipe înduioșătoare. Figura simbolică a soldatului în poziție de atac spre vechea frontieră, apare ca un „deus ex machina" în toată plinitudinea frumuseței ei artistice. Câteva raze de soare sfioase îl luminează, parcă pentru a-i da viața, la care are dreptul el și prin el, tot neamul românesc.

Seria cuvântărilor o deschide Părintele Protoiereu. Pe un ton răsunător arată valoarea sacrificiului plăeșilor din Tarcău, pentru îndeplinirea idealului național. Toți trecătorii privind la monument își vor îndoi puterile de muncă pentru apărarea patrimoniului strămoșesc. Lauda Comitetului.

D-l Prefect Kirculescu aduce omagii din partea guvernului, mulțumind Comitetului de inițiativă în frunte cu D-na Chiriachița C. Turcan prezidentă, îndemnând poporul la muncă și înfrățire.

D-l Deputat N. Calmuschi vorbește în numele parlamentarilor din județ, amintind de jertfele celor 800.000 de români pentru patrie, încheind cu un apel la unirea tuturor românilor la muncă pentru consolidarea României Mari.

D-l Colonel Bucescu în numele armatei preamărește faptele eroilor, laudă inițiativa Comitetului. Poporul care are cultul eroilor merită să trăiască. Condamnă nepăsarea orientală a celor ce se exprimă cu ușurință: „morții cu morții și vii cu vii".

D-l L. Mrejeriu privitor la întărirea neamului nostru afirmă că numai prin luminarea poporului în şcoală şi întărirea lui în credinţă prin biserică, se poate ridica. Ne jurăm să muncim pentru îndeplinirea acestor înalte datorii.

D-l Aristotel Teofănescu institutor din Piatra-Neamţ vorbeşte tot în senzul ideilor ante vorbitorilor.

D-l Inginer C. Turcan, soţul d-nei Prezidente Ch. Turcan, în numele Comitetului spune cu modestie că laudele aduse nu le merităm, căci noi nu ne-am făcut decât datoria de cetăţean şi de român. Nu plângeţi ci bucuraţi-vă şi cântaţi, căci cei mai scumpi ai voştri n'au murit, ci trăesc în eternitate, în istoria ţărei, în gândurile şi inimile noastre. Predă monumentul D-lui Primar.

D-l Primar I. Antal ia pe seamă monumentul şi mulţumeşte comitetului pentru munca depusă.

„Nu ştim ce să admirăm mai mult la aceşti distinşi oratori: convingerea cu care au vorbit Părintele Protoiereu, eleganţa şi ritmul cadenţat poetic al d-lui Prefect, avântul şi figurile poetice ale d-lui N. Calmuschi, energia militară a d-lui Colonel Bucescu, simţirea şi temperamentul d-lui Mrejeru, entuziasmul şi claritatea expunerei a d-lui Turcan, ecoul muntelui Cozmiţa din faţa vorbitorilor, pe noi însă totul ne-a frapat, ne-a înduioşat şi ne-a umplut sufletul de admiraţie" zicea cu patos un bătrân cu plete albe şi lacrimi în ochi, transportat de măreţia acestor înălţătoare clipe.

Urmează defilarea muzicei militare, a sătenilor rezervişti şi a armatei. Pe câmpul plin de soare, acum şi de viaţă, locuitorii din Tarcău servesc cu câte o gustare şi băutură pe oaspeţii lor, iar invitaţii iau dejunul la masa oficială în sala cantinei Coop. „Albina" la ora 1 jum., unde mesele întinse aşteaptă de mult pe întârziaţii şi zoriţii musafiri.

A domnit cea mai desăvârşită atmosferă frăţească între toţi. Au toastat D-nii Prefect Kirculescu, Inspector Dimitrescu, Calmuschi, Mrejeru, Georgescu cenzorul Băncii Naţionale, Maior Ionescu şi Părintele Protoiereu Popovici: unii pentru d-na Ch. Turcan şi membrii din comitetul de iniţiativă, alţii pentru prosperarea Cooperativei Albina.

D-l Calmuschi propune ca Coop. Albina să întreţină o văduvă de răsboi şi un orfan la învăţătură

La ora 5 pleacă toţi invitaţii cu trenul spre Piatra-N. ducând cu ei cele mai plăcute amintiri.

Statuia monumentului este opera sculptorului I. Schmidt din Bucureşti, iar soclul monumentului opera d-lui Antrep. de lucrări Carol Zane, care l-a construit gratuit, plătindu-se numai oamenii de serviciu şi materialul. In total monumentul costă 120.000 lei.

PARTEA III.

Comuna Tarcău în anul 1940.

CAP. I.

Nouile aşezări.

1. Privelişti.

Comuna Tarcău, ca un gospodar înstărit, şi-a schimbat cu totul înfăţişarea.

Pe câmpul cel cu bojii cât omul dela Gura Tarcăului, pe unde porcii se tolăneau la soare şi gâştele ciuguleau nişte iarbă opărită, iar viţeii cu cârlanii, în râget şi behăit după mamele lor, mai mult rupeau de cât păşteau din troscotul şi pălămida pietrişurilor, acum se înalţă falnic un cartier industrial, răşluit parcă din marginea unui mare oraş.

Fabrica de cherestea, cu stivele de material fasonat ca o cloşcă şi cu puii ei de rasă, crescuţi mai mari de cât mama lor. cu cantina cea cu două etaje, cu birourile administraţiei, cu locuinţele funcţionarilor şi ale lucrătorilor, privesc părinteşte spre sălaşurile tărcăoanilor şi semeţ, ca un om chiabur, spre trecătorii şoselei naţionale.

In locul liniştei şi pustiului de veacuri, acum mişcare, hărnicie, alergătură, muncă şi ordine. In locul răgetului şi behăitului patrupedelor, acum sirena fabricii. In locul şatrelor de ţigani nomazi, acum locuinţe moderne de oameni statornici şi muncitori, în serviciul şi al existenţei lor şi al economiei naţionale.

Cooperativa „Albina" a schimbat cu totul şi faţa satului, iar în parte şi felul de viaţă al locuitorilor.

Se verifică şi de astă dată înţelepciunea proverbului:

„Omul sfinţeşte locul."

Unde se auzea mai înainte de bae în sat? Când armata românească în anul 1918 a silit pe bătrâni, femei şi copii să

facă bae în instalaţiile primitive întocmite de Ruşi, în stabilimentul de piscicultură de altă dată al lui Radu Porumbaru, s'a lovit de o mare resistenţă. Acum muncitorii fabricii au baea lor, şi încă ce bae de lux, la Cooperativa Albina.

Inainte, în afară de 3—4 gospodării mai alese, nu găseai în Tarcău de cât case cu o tindă şi o cameră, cu lut pe jos. Acum se văd şi case mai încăpătoare, cu ferestre mari, cu uşi în tablii, cu podele pe jos, ba şi cu instalaţii de lumină electrică.

Cât de mult s'a schimbat faţa satului!

2. *Ardeluţa.*

Şi dacă s'ar fi petrecut numai aici această schimbare! Dar tocmai la deal, în crierul munţilor, la 24 Km. de primărie, pe Tarcău în sus şi apoi pe apa Ardeluţei, în inima pădurilor, în bârlogurile urşilor, prin ascunzăturile căprioarelor şi vizuinile mistreţilor, pe unde nu se zărea picior de om, deodată ca din poveste, ca o minune fără nume, a răsărit un alt cartier orăşănesc, după frumuseţea, planul şi curăţenia locuinţelor. Ardeluţa! Cine n'a mers cu trenul pe valea îngustă şi prăpăstioasă a Tarcăului până acolo, nu ştie ce poziţii pitoreşti şi fermecătoare ascund munţii noştri. Iar acolo, la Ardeluţa, nu te mai saturi de privit şi de admirat sălbătăcia pădurilor şi hărnicia omului, iar de respirat mireazma aerului, la o altitudine de 1500 m.

3. *Ţ a p u.*

Geniul sfredelitor al omului de stăpânire asupra naturii nu s'a oprit aici. A mai mers încă 7 Km. mai în sus. La „Ţapu" alte aşezări omeneşti. Mai modeste, pentru lucrători, cantina, etc. însă toate merită atenţie şi admiraţie. De aici se mai ramifică pe văi înguste linii ferate pentru transportul butucilor. Imprejurul acestor două localităţi, la depărtări mai scurte sau mai lungi, liniştea maiestoasă a pădurilor este întreruptă de loviturile topoarelor şi ţăcăniturile ţapinelor ale celor uneori până peste o mie de lucrători, ca să transforme brazi în aur, dar nu pentru pungile streinilor, ci pentru îmbunătăţirea traiului atâtor Români neaoşi localnici sau mai de departe, cum şi pentru operile culturale, realizate cu multă dărnicie de către patroana acestor imense întreprinderi: Cooperativa „Albina".

Unde este Brateşul? Ce s'a făcut cu exploatările societăţii Goetz de pe păraele Tarcăului? Au rămas cu mult în urmă, întrecute de avântul şi însufleţirea tinerei cooperative româneşti.

CAP. II.

Infăţişări sociale.

1. Vieaţa culturală.

Creşte şi în întindere şi în adâncime. Pe lângă şedinţele publice ale cercurilor culturale preoţeşti deoparte, învăţătoreşti de altă parte, care adună foarte multă lume, în special cele dintâi dela biserică, necunoscute înainte de răsboi, adunările generale anuale ale Cooperativei Albina, ale Băncii Populare Izvorul, ale Comitetului Şcolar scormonesc oamenii de prin toate colţurile şi ungherile satelor, după un cuvânt de întărire sufletească, după un sfat de îndrumare şi după o pildă de gospodărire a avutului public.

Sfinţirea monumentului eroilor oferă locuitorilor nu numai un prilej de privelişte şi admiraţie a armatei, a autorităţilor judeţene şi un motiv mai mult de petrecere lumească, ci şi un rar, foarte rar moment de înălţare sufletească şi de cultivare a strămoşeştilor virtuţi.

Primul congres al Cooperativelor forestiere din toată ţara ţinut în Tarcău, pe lângă marele interes deşteptat în popor pentru industria lemnului, trezeşte şi ambiţia pentru o colaborare cât mai strânsă între lucrători şi conducători şi pentru chivernisirea gospodăriei acestor muncitori.

Serbarea pomilor, o noutate pentru neamul nostru, prin felul cum se organizează, stârneşte gloatele de prin hăurile Străjii şi ale Tarcăului, umple trenurile de elevi, părinţi şi autorităţi şi face codrii să răsune de cântecele micuţilor copii a nelipsitului taraf de lăutari, de rugăciunile preoţilor, de cuvântul cald şi luminat al conducătorilor sufleteşti ai acestor noroade, dornice nu numai de petreceri ci şi de învăţătură pentru un trai mai bun, mai omenesc.

Serbarea anuală a Cooperaţiei din luna Iulie, altă noutate

proaspătă, adună şi îndeamnă poporul la frăţietate, la muncă cinstită, dar mai ales la muncă românească.

Corul Ateneului Tataraşi din Iaşi, de sub conducerea maestrului V. Popovici, în turneu de propagandă naţională, în sala de festivităţi a Cooperativei Albina, arhiplină de localnici, stârneşte ropote de aplauze, prin producţia lui minunată, ne mai auzită şi ne mai văzută prin partea locului.

Şedinţele duminicale ale Casei de Sfat şi Cetire iarăşi dovedesc dorinţa de cultivare, nevoia de lumină a poporului, tot mai însetat de cunoştinţe folositoare şi întăritoare de suflet.

Dar mai dovedesc încă un lucru. Conducătorii acestui popor îşi înţeleg menirea şi rolul lor social, prind firul vremii şi nu se lasă târâţi de evenimente, ci le stăpânesc şi le îndreaptă pe drumul sănătos al ridicării neamului.

Norodul se înmulţeşte. Cooperativa Albina reclamă personal de administraţie şi braţe de muncă. Populaţia şcolară creşte. Se înfiinţează 2 posturi de învăţători, dintre care unul în capătul satului Tarcău. Funcţionează doi ani. Este adus postul la şcoala cea veche, dar în localul nou din josul satului Tarcău.

Se înfiinţează o şcoală primară în satul Ardeluţa pentru copii personalului de acolo. Asemenea şi în Straja se înfiinţează al doilea apoi al treilea post.

In Straja îşi ia fiinţă şi o grădiniţă de copii, ca apoi, peste câţiva ani, să se înfiinţeze şi în satul Tarcău o grădiniţă de copii.

Posturile dela şcoala primară din Tarcău se înmulţesc ridicându-se la numărul de 6 învăţători. Iar acum, în timpul din urmă, din vara de pomină a anului 1940 se înmulţesc şi preoţii.

Duhul înoirii şi a prefacerii suflă peste toate locurile.

2. *Conştiinţa naţională.*

Acum, după alipirea la patria mamă a provinciilor alipite, conştiinţa naţională se afirmă într'un mod şi mai vădit. Transilvănenii vin cu mare bucurie în comuna noastră la hramuri, mai ales la Schitul Tarcău, la lucru în pădure, cu oile la păşune cu diferite treburi, tot aşa cum şi ai noştri se duc la ei, la neamuri de ale lor, din moşi strămoşi. Ba de vre-o două ori am mers şi la votare în comuna Bicazul Ardelean, în satul Valea Jidanului, fericiţi că putem vedea pe fraţii noştri la casele şi în gospodăriile lor.

Cu câtă mândrie naţională nu priveam noi la fosta frontieră ungară, la pichetul grăniceresc acum pustiu, şi parcă vedeam finanţii unguri desarmaţi şi neputincioşi in faţa convoaelor de

alegători români, care cântând şi chiuind mergeau la vot să desfidă şi să umilească mândria ungurească!

Sărbătorile naţionale acum cu mai multă însufleţire se desfăşoară. La un 10 Mai D-l Invăţător Calistrat Bogdan a organizat o manifestare naţională cu elevii lui în spre sară, pornind cu ei la Straja şi întorcându-se în Tarcău seara târziu în cântece şi strigăte de ura, că se minunau locuitorii de atâtea explozie de sentimente naţionale.

Ziua eroilor se serbează în fiecare an cu mari pregătiri, cu deosebite demonstraţii de naţionalism. Autorităţi, şcoli, popor, lume multă de nu mai încape în biserică. Pomeniri cu parastase şi praznice pentru eroi, cuvântări simţite şi rupte parcă din sufletele vorbitorilor prea măresc eroismul şi vitejia celor morţi pentru patrie şi întregirea neamului. Ţin să subliniez in special cuvântările înflăcărate, din câţi-va ani dearândul, ale D-lui Gh. a Ilincei, un tânăr din popor, plutonier în timpul răsboiului din 1916—1918, cu mărturisirile lui proprii despre unii dintre eroii localnici căzuţi în faţa lui, pentru idealul patriei noastre.

Monumentul eroilor din faţa primăriei este un rod al acestor sentimente.

3. *Mişcarea economică.*

A început să propăşiască mult faţă de trecut.

Acum două societăţi fac exploatări de păduri: Goetz şi Albina. Tânăra societate cooperatistă deşi se sbătea greu în crizele unei jene financiare cu datorii de zeci de milioane, totuşi cu orice risc, îşi continua drumul spre îndeplinirea ţelului urmărit. Lucrul mergea înainte. Braţele de muncă din sat, din comună, din părţile învecinate nu ajung. Se aduc lucrători din sate îndepărtate. Mulţi vin din comuna Borşa din Maramureş. Ismenele lor largi, cămăşile lungi, pălăriile de paie, lucrate de ei, îi caracterizează dela depărtare.

Toate văile şi coclaurile răsună de sgomot şi mişcare.

Incep să răsară pe ici, pe colo, câte o casă mai încăpătoare, gardurile mai bune, grajdurile mai îngrijite. Vitele au islazurile comunale păşunea Crivaia, oile poenile şi rariştile munţilor Tarcăului, totul se resimte de o viaţă mai puţin lipsită ca înainte de răsboi. Deşi populaţia se înmulţeşte şi mijloacele de trai cresc. Cooperativa Albina are grijă de lucrătorii ei. Alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte se vând, se dau pe bonuri, la cele două cantine din Tarcău şi din Ardeluţa.

Viaţa omenească însă nu este scutită de mari încercări de de sus. Atâtea lucrări de exploatare şi atâtea transporturi zilnice aduc victimile lor. Ici un butuc doborât a omorât un om, colo

vagoane încărcate deraiate au zdrobit doi frânari, alte ori trei, dincolo, deraind trenul, lumea a sărit de pe vagoaneie cu butuci, picioare rupte, coaste sfărmate, mâini smulse din umeri şi multe, multe accidente.

Multă jale, neostoită durere.

Această jale a culminat când la 21 Ianuar anul 1926 chiar pe podul de fer peste Bistriţa, la Capra, a deraiat maşina Emil Costinescu a Soc. Goetz cu două vagoane încărcate cu butuci şi a căzut în apă, înecându-se în valuri mecanicul, focarul şi şeful de tren. A fost o groază de neînchipuit, un pelerinaj nesfârşit la locul nenorocirii. Cu mare trudă şi cu multă [cheltuială a fost scoasă locomotiva din Bistriţa.

Rugăciuni, agheazmă, Sf. Masli au făcut preoţii pe urmă, pe pod, pentru alungarea duhurilor rele şi întărirea curajului celor ce aveau de acuma înainte să mai treacă pe acel loc blestemat şi atât de primejdios iarna, când şinele de fier sunt îngheţate iar roţile trenurilor patinează.

Dar de accidente groaznice n'au scăpat nici doritorii de admiraţie a poziţiilor pitoreşti ale Tarcăului.

Şi astăzi, după zeci de ani, este vie în memoria Pietrenilor moartea năprasnică pe valea Tarcăului din deraiarea unui vagonet a tânărului Ioaniu, a lui Klaus Directorul fabricei Eichler din Piatra-N. iar în timpul meu a maiorului M. Pântea, din ciocnirea la Gura Tarcăului a vagonetului cu o locomotivă care suia spre Tarcău in sus.

Şi câte alte accidente de atunci încoce! Dacă nu cu oamenii mai aleşi, apoi cu lucrătorii, destule. De neînlăturat, cu toată atenţia şi grija conducătorilor.

4. *Starea sanitară.*

In această privinţă stăm mai puţin bine de cât s'ar aştepta. S'ar crede că populaţia din părţile muntoase este foarte sănătoasă. Ce i-ar lipsi ca să nu fie aşa? Unde sunt isvoarele cele mai limpezi şi mai răcoroase, aerul cel mai curat, viaţa cea mai plină de farmec şi de poezie, de cât la umbra codrilor de brazi, la poalele munţilor, în rariştea poenilor?

Şi cu toate acestea câte tragedii nu se desfăşoară în unele sălaşuri, focare neisprăvite de sifilis sau de tuberculoză! Ici un tânăr răpus de oftigă, colo o femeie cu trupul îmbâcsit de „cel perit“ arată că aceste boli sociale işi fac victimele lor tocmai în rândurile acelora despre care nici n'ai bănui că sufăr atât de mult şi atât de fără sorţi de lecuire.

Peste toate aceste stări dureroase de lucruri, vântul alcoolismului vine ca o pacoste şi suflă cu putere, aprinzând mai

tare flacăra durerilor şi măcinând trupuri, de multe ori fără altă vină de cât aceia că au fost zămislite la beţie, în amestecătură de sânge stricat şi au crescut în atmosfera îmbibată de microbii oftigei, rămaşi în menajul caselor, din urmaşi în urmaşi.

Pe timpul meu, unei bătrâne A. C. din Lunca Strâmbului, sifilisul îi mâncase buzele, nasul, genele, pleoapele de se sluţise că te temeai să te uiţi la ea. Cu mare greutate, după suferinţe de ani de zile, a iertat-o Dumnezeu.

Altă femeie, în Măciucaşi, A. G. dela vârsta cam de vre-o 40 de ani, acelaş calvar de viaţă îl duce şi astăzi poate de 20 de ani, femeie care totuşi nu-şi are nimic de imputat cugetului ei, sufletului ei, cinstit şi curat.

Astăzi situaţia se prezintă ceva mai îmbucurător ca în trecut. Cooperativa Albina, cu serviciul ei de asistenţă medicală, a contribuit mult la îmbunătăţirea situaţiei sanitare, iar D-na Doctor Lucia Mircea din Pângaraţi, îşi dă tot obolul D-sale pentru îndreptarea stărei de sănătate a populaţiei.

Cercatând statistica Serviciului sanitar al judeţului Neamţ, la comuna Tarcău, pe anul 1940, am găsit următoarele date:

De scarlatină au fost 2 cazuri, care au decedat.

De febră tifoidă nici unul.

S'au constatat 21 cazuri de tuberculoză dintre care 1 a murit.

Asemenea s'au găsit 27 cazuri de sifilis. Nici unul n'a murit. 10 cazuri de pelagră. Mort nici unul. Cancer nici un caz. Paludism, la fel. Guşaţi s'au constatat 80 de cazuri.

Sifilisul, tuberculoza, guşa şi pelagra fiind nişte boli sociale, care fac multe victime în rândurile populaţiei rurale, nu lipsită de interes cred că este statistica acestora din întreg judeţul, repartizată pe comuni, pe anul 1940, pe care o dăm mai jos, ca o comparaţie între localităţi şi ca un studiu al stării sanitare.

Statistica este luată tot dela Serviciul sanitar al Judeţului Neamţ.

No. curent	Comuna	Sifilisul		Tuberculoză		Guşa	Pelagră		Paludism			Observaţii
		Nr, cazu-rilor	Decese	Nr. cazu-rilor	Decese	Nr. cazu-rilor	Nr. cazu-rilor	Decese	Nr. cazu-rilor	Vindecaţi	Rămaşi	
1	Broşteni	63	3	19	3	264	1	1	—	—	—	Valea Bistriţei
2	Crucea	34	2	26	—	176	—	—	—	—	—	
3	Borca	85	2	58	3	31	8	—	1	1	—	
4	Mădei	53	1	51	2	46	2	—	—	—	—	
5	Farcaşa	53	1	78	5	87	9	—	15	15	—	
6	Călugăreni	26	—	20	2	156	26	—	2	2	—	
7	Galu	17	—	22	2	60	20	1	—	—	—	
8	Bistricioara	18	—	26	1	104	6	—	—	—	—	
9	Hangu	92	3	57	6	58	36	—	—	—	—	
10	Ciahlău	34	1	24	3	20	11	—	—	—	—	
11	Bicaz	189	—	27	1	261	18	—	—	—	—	
12	Taşca	80	—	18	2	448	5	1	—	—	—	
13	Buhalniţa	148	2	31	5	163	19	1	—	—	—	
14	Tarcău	27	—	21	1	80	10	—	—	—	—	
15	Pângaraţi	60	—	22	1	77	13	—	3	3	—	
16	Vaduri	39	—	12	—	51	5	—	—	—	—	
17	Bistriţa	23	—	6	—	60	6	—	—	—	—	
18	Bodeştii-Precista	61	1	26	7	52	56	—	6	—	6	
19	Dobreni	32	—	19	4	19	27	—	—	—	—	
20	Negreşti	22	—	18	1	3	25	2	—	—	—	
21	Gârcina	10	1	14	1	22	21	1	—	—	—	
22	Bălţăteşti	47	1	14	3	9	34	3	—	—	—	
23	Filioara	49	—	7	1	20	28	—	—	—	—	
24	Crăcăoaai	46	—	12	1	46	57	—	—	—	—	
25	Pipirig	131	1	69	—	79	31	3	28	11	17	

O şedinţă a Căminului Cultural „Principile Mihai“ din Tarcău

26	Vânătorii Neamțului	58	—	61	4	100	57	1	9	—	9	
27	Grumăzești	9	—	7	7	7	26	3	—	—	—	
28	Răucești	9	—	8	4	—	27	—	—	—	—	
29	General Averescu	104	—	60	5	5	94	1	173	68	103	2 morți
30	Păstrăveni	53	1	35	7	14	89	2	144	46	99	2 mutați
31	Petricani	83	1	43	5	74	103	—	60	17	48	
32	Războeni	50	—	38	7	6	56	1	4	4	—	
33	Țibucani	85	4	21	2	5	43	1	—	—	—	
34	Dragomirești	15	—	18	2	—	50	1	—	—	—	
35	Girov	37	—	37	3	35	31	3	41	3	37	1 mort
36	Căciulești	13	—	23	1	6	12	1	28	5	22	1 mutat
37	Ștefan-cel-Mare	16	—	29	4	32	73	7	11	1	10	
38	Ghigoești	15	—	22	—	—	32	—	32	14	18	
39	Bălănești	14	—	9	3	1	27	—	28	—	28	
40	Bârgăoani	26	—	23	2	1	31	1	4	—	4	
41	Doehia	21	—	26	4	83	36	2	50	—	50	
42	Dumbrava Roșie	72	—	18	1	191	81	1	7	—	7	
43	Mărgineni	45	—	27	1	70	47	—	43	—	43	
44	Roznov	70	2	10	4	308	58	1	9	—	6	3 mutați
45	Podoleni	13	1	10	1	10	117	2	91	8	81	2 mutați
46	Zănești	11	—	20	1	87	74	1	43	2	41	
47	Români	98	—	8	11	12	59	—	24	24	—	
48	Slobozia	14	—	6	1	30	28	—	1	1	—	
49	Tazlău	28	—	16	4	16	29	—	3	—	3	
50	Borlești	44	3	17	5	4	27	—	1	—	1	
51	Rediu	28	7	4	3	—	45	2	74	36	28	10 mutați
52	Cândești	43	—	6	6	1	60	3	9	—	9	
53	Calu Iapa	98	—	8	4	9	186	4	4	—	4	
54	Costișa	38	—	27	3	1	50	1	12	12	—	
55	Vasile Conta	37	—	8	3	2	34	1	—	—	—	
56	Buhuși	73	1	76	8	10	20	—	20	20	—	
57	Târgu-Neamț	110	1	40	8	61	34	2	11	11	—	
58	Piatra-Neamț	1915	—	174	10	113	36	—	5	—	5	
	Total..	4784	40	1632	189	3686	2246	55	1056	304	679	18 mutați, 3 morți

8

Acestea sunt cazurile constatate de personalul medical.
Dar cele nedeclarate, cele tăinuite, cele necercetate de doctori şi sanitari ?
Cred că există mai multe, peste numărul celor arătate mai sus!
Comentariile asupra acestei statistici rămâne să le facă oamenii de specialitate.
Comparând comuna Tarcău cu celelalte localităţi, observăm că stă mai puţin rău ca unele dar cu un procent mai mare de suferinzi ca altele. Lume bolnavă va fi întotdeauna, căci nu se poate viaţă fără durere. Bolile sociale însă dau şi trebuesc să deie mult de gândit conducătorilor noştri.

5. Personalul medical şi sanitar.

Cât timp Tarcăul a făcut parte din circumscripţia Bicaz, a fost îngrijit de medicii din Bicaz. Dintre aceştia amintim pe Gh. Panaitescu, încă înainte de răsboiul mondial şi C. Ciocan, după răsboiu.
La Cooperativa Albina a fost un timp Dr. P. Ionescu din Piatra-N. Toţi foarte iubiţi de popor şi conştiincioşi in datoriile lor.

Personalul sanitar.

Ermil Elad din Bicaz. Moaşă A. Iosifovici, până pe la anul 1920. După această dată. La Ardeluţa N. Robu, J. Imbru, la Tarcău Ilie Axenie, au lucrat mulţi ani, în greaua lor misiune. Astăzi Simion Catrinoiu la Tarcău şi V. Chirilă la Ardeluţa continuă activitatea înaintaşilor lor.

6. Femeia tn slujba neamului.

1. Printr'un articol aparte se cuvine să increstăm pe răbojul vremii activitatea socială desfăşurată între anii 1920—1922 de două doamne: Irina Leca din Straja şi Iulia Antonescu din Bucureşti. Prima soţia diriginteluí postal Gh. Leca, cu locuinţa în Straja şi a doua soţia unui înalt magistrat din Bucureşti. care găzduia la prietena ei.
Amândouă, din partea Soc. Crucea Roşie, străbăteau satele comunelor Tarcău şi Pângaraţi, vizitând casele ţărăneşti, dând sfaturi şi îndrumări femeilor, priviloare la higiena locuinţei şi la păstrarea sănătăţei, împărţind şi ajutoare, unde mizeria era mai vădită. De aceia erau înconjurate de o dragoste foarte mare şi întâmpinate cu tot atât de mare respect.

Iulia Antonescu, din aceste cercetări sociale s'a molipsit de tifos, a murit şi a fost îngropată într'o grădină din satul Straja, de unde peste doi ani a fost transportată la Bucureşti.

D-na Irina Leca a continuat mai departe să se ocupe de educaţia şi îngrijirea poporului. Se ducea pe la biserici unde ţinea cuvântări şt cu subiecte religioase dar cu aplicaţii mai multe la viaţa de toate zilele a credincioşilor şi la întreţinerea sănătăţii. Vorbea şi la adunările religioase din sate, de exemplu la Straja, de ziua Sf. Modest, la crucea unde se face Sf. Masli de obşte, la Tarcău, cu ocazia reîngropării soldaţilor ruşi aduşi din munţii Tarhaosului la 16 Iunie 1922 şi la diferite sărbători.

După moartea soţului său, s'a retras din lume la Mânăstirea Varatec, unde citeşte, scrie şi publică lucrări religioase. Astăzi este Stareţa acelei Mânăstiri.

2. O doamnă din Straja, cu domiciliul de mai târziu în Tarcău, Chiriachiţa C. Turcan, soţia D-lui Inginer C. Turcan, a avut un rol însemnat, tot în timpul acesta, în istoria comunei noastre.

Monumentul eroilor din faţa primăriei din iniţiativa şi prin sprijinul ei neprecupeţit s'a ridicat. Din nimic să înalţi o asemenea statue, pe nişte vremuri grele, ca după răsboi, înseamnă ceva.

Câtă muncă, şi cât sacrificiu n'a cerut această operă de artă! Cine a stăruit, cine a alergat, cine n'a precupeţit niei timp, nici odihnă, de cât această neobosită doamnă? Nopţi de frământare, cu balurile populare, pentru adunarea fondurilor, intervenţie pe la autorităţi cu plasarea biletelor şi la câte alte greutăţi n'a trebuit să se angajeze, numai ca să-şi vadă gândul întrupat.

Pe lângă numele ei ca preşedinta comitetului de iniţiativă de pe placa de marmoră a monumentului, cuvine-se şi aicea să-i aducem prinosul nostru de recunoştinţă.

CAP. III.

Administrația Comunală.

P R I M Ă R I A.

1. Infiinţarea şi personalul comunei.

Data înființărei comunei : 12 Iulie 1908.

Localurile în care a funcționat: Ion Gh. Cinstitu, Alecu Popârda, Ioan Boariu, şi Const. Popescu până la 1914 şi dela 1914 până în prezent în localul propriu.

Primarii cari au funcționat: Const. Popescu 1908—1911, Al. Huian 1912, Ioan Boariu 1913, D. Alexandrescu 1914—1919, Gh. Hărciu 1919—1920, Al. Huian 1920—1923, C. Popescu 1924—1925, I. Antal 1926—1928, Andrei Cojocaru 1929—1932, Gh. a Ilincăi 1933—1934, Gh. Munteanu 1934—1935, Toader a Ilincăi 1936—1937, Gh. Trifan 1938 (40 zile), Ilie Ţenea 1938, I. Busuioc. D. Dumbrăveanu.

Notarii cari au funcționat: N. Horodinceanu 1908—1909, I. Ghimici 1910—1911, N. Blăgescu 1912, Nec, Stănescu 1913, I. Teodorescu 1914—1922, V. Tudose 1923—1936, Anton Copp. 1936—1938, C. Cărpuşor.

Secretarii cari au funcționat : Nechita Adamoaia 1908—1910, N. Ionescu 1911—1914, Ion Popovici 1914—1931, Dimitrie Rață 1931—1933, Ion Popovici 1933—1935, Ion Botez 1936 şi în continuare.

Personalul ad-tiv din Decembrie 1940.

Primar Dumitru Dumbrăveanu, Notar Const. Cărpuşor Secretar I. Botez, Casier I. Huianu, Telefonist D. Rață.
Primăria mai are 2 gardieni şi un camerist

2. *Câteva lămuriri.*

Cunoaşterea oamenilor nu numai după nume, dar şi după unele note caracteristice din viaţa lor, cred că va contribui întrucâtva la istoricul unei autorităţi.

Primarii. 1. C. Popescu, fiu de preot din Muntenia. Cum s'a rătăcit pe aici, nu ştim. Nalt, voinic, spătos, tare de cerbice dar şi de cuvânt. Cu locuinţa întâi în satul Straja.

Murindu-i soţia, după răsboi vine in Tarcău. Se însoară a doua oară cu o văduvă. Gospodar de mijloc. Cu puţină iniţiativă. A murit de curâud, bătrân, peste 75 de ani.

2. I. Bouariu. Transilvănean. Un om foarte deştept. Absolvent al unei şcoli de silvicultură de acolo. Mâna dreaptă a lui Radu Porumbaru. Nalt, ţanţoş, cu prestanţă. Cunoaşte la perfecţie limbile germană şi ungară. Muncitor şi cu mult suflet pentru binele obştesc. Dar un om fără noroc. Azi aici, mâine dincolo. Cât de mult a luptat toată viaţa, n'are căminul lui propriu. Bătrân şi amărât, işi poartă povara anilor incă dârz. După stamba lui, putea să ajungă şi membru în parlament.

A făcut multă cinste comunei.

3. Despre Al. Huţanu a se vedea la „Monografia sociologică" capitolul IX, articolul 1 „Familia".

4. D. Alexandrescu. Idem capitolul III, articolul 4 „Personalităţile mai de seamă".

Ca primari şi unul şi altul au fost la înălţimea chemării lor. D. Alexandrescu, in timpul celor mai grele evenimente ale răsboiului, a stat la datorie, pe care şi-a îndeplinit-o cu tot devotamentul. O fire blândă, ştia să liniştească spiritele frământate de întâmplările răsboiului. A adus făină, zahăr şi le-a împărţit populaţiei. Cu Ruşii s'a purtat cu mult tact, ca să evite conflictele.

5. Gh. Hârciu. Un om foarte cum se cade, dar lipsit de autoritate. Nu putea să se impună să fie ascultat. Avea ceva în trupul lui, care il ducea, cu paşi repezi la un dezastru. Noi ii surprindem simptomele, dar nu bănuiam unde va ajunge. A murit, săracul tânăr, la ospiciul de alienaţi.

6. Ioan Antal. Nalt, voinic, chipeş, molcuţ la vorbă dar foarte bun la suflet. Ca pâinea cea caldă. Să-l pui la rană, vorba Românului. Bun gospodar. Cinstit, cuminte, harnic, a făcut şi el ce a putut la primărie.

7. Andrei Cojocaru. Mărunţel, dar deştept. O inteligenţă înăscută, o judecată sclipitoare, nişte isbucniri de raţionamente, care uimesc la nişte oameni din popor. Autodidact. Numai cu 4 clase primare, are bibliotecă şi-i place să citească. Să-l auzi vorbind în faţa mulţimei, îţi face o plăcere. Fire deschisă, vesel,

glumeț, tânăr, entuziast, și ca primar a făcut bună gospodărie.

8. Gh. a Ilincăi. Vrednic om. Cu o casă de copii, dar și cu mijloace de a-i educa. Gospodar neîntrecut. Casa lui dela Gura Tarcăului atrage privirile tuturor. Harnic, iute, inteligent, și la primărie și-a cultivat aceste calități în interesul instituției.

9. Gh. Munteanu. Tânăr, voinic, gospodăros, s'a ocupat și de primărie cu tot interesul. Harnic, de parcă ar vrea să răstoarne lumea. Cum e iute la vorbă, așa și la treabă. Și în adevăr că este om de ispravă.

10. T. A Iincei. Nu este frate cu Gh. A Ilincei. Iată încă un om din popor, cu o deșteptăciune înăscută. Singur la părinți. Oameni necăjiți. Putea să se aleagă un rău, ca alții de categoria lui. Totuși de mic a fost un băiet foarte cuminte și cu judecată. Gospodar neîntrecut. Casa lui din Măciucaș dovedește această calitate.

Bun primar și vrednic. Ai cu cine să vorbești la primărie. Are bibliotecă în casă. Citește și se cultivă.

11, Gh. Trifan, cântăreț bisericesc. Cu suflet foarte bun. Nu a avut noroc în căsnicie. Numai bunătatea lui sufletească Albina, însă nu-l poate sluji în fruntea unei asemenea autorități.

12. Ilie Țenea. Absolvent al școlii comerciale superioare, căpitan în rezervă, rănit grav în răsboi, șef contabil, la Cooperativa Albina are toate calitățile unui conducător de instituție publică.

13. I. Busuioc. Dintr'o familie numeroasă și cu renume în Tarcău. Deștept, harnic, muncitor și gospodăros Aproape din nimic și-a întocmit o gospodărie model, numai prin munca brațelor lui, până la vârsta de 55 de ani. Dovedește un mare merit de vrednicie. A fost morar, pescar, la primărie cu interes pentru această instituție.

14. D. Gh. Dumbrăveanu. 10 Octombrie 1940—25 Ianuar 1941. Absolvent al școlii comerciale. Tânăr entuziast, numai suflet și viață, de harnic și muncitor ce este. Ce putea să realizeze numai în 3 luni de primariat? A reușit să mărească bugetul comunii. Avea intenții foarte frumoase de gospodărie. Un pod de piatră sau de fier peste Bistrița, în locul celui de lemn. Ajunsesa aproape la definitivare. O aripă la primărie pentru Cazino, cinematograf. Dar evenimentele au luat altă întorsătură, iar el și-a continuat mai departe serviciul la Cooperativa Albina.

Notarii: Vorbesc de cei care i-am cunoscut.

1. I. Teodorescu. Foarte harnic și priceput. Cu multă competență pentru serviciul lui. Autodidact. Citea mult acasă. Cu zece copii, avea casă foarte grea. Pe toți i-a învățat în școli: 3 au murit, 7 trăesc și au ajuns în situații foarte bune. A dat

concurs şi a reuşit pretor. A murit subit la 54 de ani în oraşul Roman.

2. V. Tudose. Un om foarte cum se cade şi prietenos. Un creştin evlavios şi cu mult respect faţă de biserică. Slujbaş model. Nu cunoştea altceva de cât biroul şi căminul. Foarte mult apreciat de superiorii lui. Ieşit la peusie, n'a avut parte să se bucure mult de odihnă. După doi ani a trecut la odihna veşnică, regretat de toţi locuitorii comunei, care au ţinut să asiste într'un număr impunător la înmormântarea lui în Piatra-N.

3. Const. Cărpuşor. Harnic şi muncitor. L'am găsit la datorie, într'un vraf de hârtii, cu diferite lucrări urgente, cu învoeli agricole, cu inspecţii de către cei de sus, frământat, preocupat şi totuşi gata să servească pe ori cine îi cere lămuriri.

Secretari: 1. Ioan Popovici. Bun cancelarist, bun scriitor şi cunoscător al serviciului. Dar cântăreţ bisericesc! O podoabă a cultului divin. Cât e de mare biserica din Tarcău, se umplea de glasul lui răsunător, dulce, lin, înălţător.

Vocea lui, cântul lui făcea din slujbă o armonie sublimă. Câtor femei nu le dădea lacrimile la ondulaţiile şi vibraţiile vocei lui.

Dar un om fără noroc. Din primărie a ramas nenorocit. Pricina? Cimentul de jos din camera în care locuia. Şi el şi soţia lui au ajuns infirmi.

Şi vocea s'a resimţit. Astă-zi nu mai este cel ce a fost.

Cu blesteme îşi târâe paşii, abia mergând, deşi la 54 de ani, numai bătrân nu poate fi.

2. I. Botez. Sucevean de rigină. Absolvent al Gimnaziului de pe vremuri, pe la 1904, din Fălticeni. Cu câtă durere îţi povesteşte despre colegii lui ajunşi în situaţie foarte inaltă. iar el rămas tot secretar de primărie!

Şi acesta un om fără de noroc. Scump şi norocul în viaţă. Munceşte sărmanul din zori până în noapte şi abia reuşeşte să-şi agonisească un codru de pâine.

3. *Mişcarea populaţiei.*

Nr. născuţi, căsătoriţi, morţi şi divorţaţi 1908—1918

Anul	Născuţi	Căsătoriţi	Morţi	Divorţaţi	Total
1908	28	8	19	2	57
1909	68	17	48	3	136
1910	80	14	59	3	156
1911	65	15	43	3	126
1912	69	21	27	1	118
1913	57	13	33	—	103
1914	59	11	48	—	118
1915	46	9	30	—	85
1916	51	13	48	—	112
1917	41	2	80	—	123
1918	28	9	55	—	92
Total	592	132	490	12	1226

Nr. născuţi, căsătoriţi, morţi şi divorţaţi 1918—1928

Anul	Născuţi	Căsătoriţi	Morţi	Divorţaţi	Total
1919	49	12	33	3	97
1920	47	21	39	1	108
1921	49	29	46	2	126
1922	56	18	53	—	127
1923	60	33	53	2	148
1924	88	25	58	1	172
1925	78	17	51	1	147
1926	85	22	49	2	157
1927	76	22	52	3	152
1988	61	16	43		123
	649	215	477	161	1357

Nr. născuţi, căsătoriţi, morţi şi divorţaţi 1928—1938

Anul	Născuţi	Căsătoriţi	Morţi	Divorţaţi	Total
1929	71	18	56	2	147
1930	71	17	33	1	122
1931	81	27	41	4	153
1932	72	29	26	2	129
1933	72	11	34	2	119
1934	78	19	49	2	148
1935	63	25	28	—	116
1936	90	22	26	4	142
1937	94	29	39	4	166
1 38	71	26	48	3	148
	763	223	380	24	1390

Se certifică de noi exactitatea prezentului tablou.

Notar, C. Cărpuşor

23 Ianuarie 1941.

Nr. crt.	Denumirea Satului	Nr. sufletelor	NAŢIONALITATEA					Total general
			Români	Evrei	Italieni	Ruşi	Unguri	
1	Tarcău . .	1053	1037	—	4	5	7	1053
2	Straja . .	619	614	4	—	1	—	619
3	Lunca-Strâmbulu.	139	139	—	—	—	—	139
4	Brateş . .	119	117	—	—	2	—	119
5	Ardeluţa . .	108	85	—	23	—	—	108
	Total suflete. .	2038	1992	4	27	8	7	2038

Nr. crt.	Denumirea Satului	Nr. cap. fam.
1	Tarcău . . .	177
2	Straja . . .	155
3	Lunca Strâmbului . .	40
4	Brateş . . .	31
5	Ardeluţa . . .	30
	Total capi familie.	433

Primăria Comunei Tarcău
Județul Neamț

4. Copie după Bugetul Comunei pe anul financiar 1940 | 41.

Situația generală a **Veniturilor**

Incasărilor pe articole, cu arătarea prevederei bugetare pe exercițiul 1940 | 41.

Nr. art. bug.	Denumirea articolului	Preved. buget. Lei
	Venituri ordinare.	
1	Din cote adiționale	40000
2	Din impozitul agricol	246065
3	Din valoarea locativă	18492
4	Din taxe de firme	7000
5	Din taxe angajamente servitori	1000
6	Din taxe vânzări vite	2000
7	Din taxa eliberarea biletelor de adeverință populației animalelor	1500
8	Din amenzile vitelor închise în oborul comunal	1000
9	Din taxa buletine eliberate dela Biroul populației și viza lor.	2000
10	Din taxa pentru extractele de naștere sau moarte	300
11	Din taxa de pe extractele de căsătorie	400
12	Din taxele la buletinele de căsătorie	120
13	Din taxele pentru actele de dovedire cu martori la ofițerul stării civile	100
14	Taxa pentru înscrierea hotărârilor de divorț	100
15	Taxa de vitele tăiate în abatorul comunal	3000
16	Din arenzi terenuri proprietatea comunei	6500
17	Din arenzi cârciume	72000
18	Din arenda dreptului de vânat	4000
19	Rămășițe de încasat din exercițiul închis ordinar	25000
20	Din amenzi de orice fel în folosul comunei	1500
21	Din taxe telefonice	500
22	Venituri întâmplătoare	500
37	Din taxa de 2 lei la m. c. din lemnăria ce se exploatează de pe terit. comunei.	50000
	Total Cap. I Lei . .	483077

Nr. art bug	Denumirea articolului	Preved. buget. Lei
	Venituri extra-ordinare.	
23	Din excedentele băneşti ale veniturilor	47000
24	Orice venituri întâmplătoare şi neprevăzute	1000
	Total cap. II Lei . .	48000
	Venituri cu destinaţie specială.	
25	Cote adiţionale Drumuri	64000
26	Din vânzarea lemnăriei vechi dela poduri	2000
27	Din taxa pentru uzul excep. al Drumurilor	5000
28	Din ori ce alte venituri privind Drumuri comunale	1000
29	Din plata în bani a zilelor de prestaţie	20025
30	Valoarea celor 5 zile de prestaţie executate de locuitori în natură cu braţele	60500
31	Valoarea celor 5 zile de prestaţie executate de locuitori cu vite trăgătoare	6300
32	Din contrib. locuitorilor pentru plata guarzi. com.	41000
33	Rămăşiţe de încasat din exerc. închise la paza în comună.	3000
	Total Cap. III Lei . .	202825
	Ajutoare familiilor concentraţilor.	
34	Din contribuţia comunei de 1% pentru ajutorul concentraţilor.	8660
35	Din contribuţii benevole, donaţii, serbări etc.	11340
36	Contrib. Rezidenţei Regale a Ţinut. Prut, pentru ajut. fam concentraţi.	135564
	Total Cap. IV Lei . .	155564
	Total general venituri Lei . .	889466

Se certifică de noi exactitatea prezentei situaţii.

Primar, **D. Dumbrăveanu**

Notar, *C. Cărpuşor*

Casier, I. Huian

Primăria Comunei Tarcău
Judeţul Neamţ

Copie de pe bugetul Comunei pe exerciţiul 1940 | 41.

Situaţia generală a **Cheltuelilor**

a prevederei Bugetare pe exerciţiul financiar 1940 | 1941.

Nr. art. buget.	Denumirea articolului	Preved. buget Lei
	Cheltueli ordinare	
1	Retribuţiunea personalului ad-tiv comunal	121200
2	Indemnizaţie de transport primarului	9000
3	Indemnizaţie de transport notarului	20000
4	Rambursarea cheltuelilor de transport a funcţionarilor comunali în interesul serviciului	7000
5	Furnituri de cancelarie	6000
6	Iluminat local primărie	2000
7	Incălzit local primărie	7000
8	Chirie local de percepţie	4000
9	Registre şi imprimate	5000
10	Registre de stare civilă	2000
11	Mobilier şi reparaţie mobilier	2000
12	Publicaţie prin presă	1500
13	Intreţinerea liniei telefonice	2000
14	Abonament Monit. Oficial şi Buletinul Judeţului	2100
15	Intocmirea planului de sistematizare a comunei	5000
16	Plata taxelor poştale pe coresp. of. a comunei	4000
17	Pentru serbări naţionale	3000
18	Procurare de firme, drapele, ştampile etc.	2000
19	Cheltueli de judecată	1500
20	Procurare de măşti A. P.	6000
21	Suprimat	
22	Subvenţie de 3 la sută A. P. şi Aeroporturi	12000
23	Suprimat	
24	Subvenţie pregătire premilitară	2000
25	Subvenţie asupra salarului la casa de pensie	6300
26	Contribuţie as. comunelor pe Plasă	43307
27	Suprimat	
28	Fond ajutorări familiei concentraţi	8660
29	Anuităţi împrumuturilor contractate de comună	1804
30	Rest de plată pentru răscumpărarea casei Cichiva	5000

Nr. art buget,	Denumirea articolului	Preved. buget. Lei
31	Rest de plată la maşina de scris	8000
32	Intreţinerea şi reparaţia edific. prop. comunei	8000
33	Suprimat	
34	Pentru grădina de flori, zarzavat şi rasadniţă	2000
35	Consolidarea stâlpilor reţelei electrice	2500
56	Suprimat	
37	Plata impozitelor pentru proprietăţile comunei	500
38	Asig. contra incendiilor a imobilelor comunei	1812
39	Consolidarea căsoilor la podul de peste Bistriţa	24000
40	Cumpărare de catarguri pod Ianoş	12000
41	Suprimat	
42	Intreţinerea Şcolilor Primare din comună	50000
43	Intreţinerea grădiniţei de copii cu lemne	3000
44	Cărţi şi haine copiilor săraci	1000
45	Plata transportului a gardului dela Troiţă	2000
46	Datorii la Monit. Of. pe 1938	1000
47	Datorii din subvenţii aeroporturi	393
48	Suprimat	
49	Hrana premilit. cari au executat munca de f.obştesc	3000
50	Datorii de plată la Coop. Albina	4000
51	Fond pentru deschidere de credite	17822
66	Ajutor cantinelor şcolare din comună	25000
67	Ajutor pentru îmbrăcămintea copiist Pretură	2200
68	Procur. de haine copiilor săraci a cencentr. şi ref.	23479
	Total cheltueli Cap. I. Lei . .	483077
	Cheltueli extra-ordinare.	
52	Construirea unui beci şi a unei şuri	18000
53	Imprejmuirea cu gard livada comunală	12000
54	Construirea unui grajd model a comunei	18000
	Total Cap. II. Lei . .	48000
	Cheltueli cu destinaţie specială.	
55	Plata a doi cantonieri drumuri comunale	15000
56	Iluminatul drumului comunal	2000
57	Facerea podurilor pe drumul comunal Tarcău	8000
58	Pentru indicatoare drumuri	2000
59	Construcţia din nou a podului Aţa	84000
60	Repararea drumului comunal Tarcău-Brateş	47815

Nr art. buget	Denumirea articolului	Preved. buget. Lei
61	Plata guarzilor comunali	31200
62	Cota parte chirie post Jandarmi	2200
63	Pentru farmacia comunală	4600
64	Plantarea zonelor	6000
	Total Cap. III. Lei . .	202825
	Ajutoare concentraţi.	
65	Ajutoarele familiilor concentraţilor	155564
	Total general cheltueli Lei . .	889466

Se certifică de noi exactitatea prezentei situaţii.

Primar, **D. Dumbrăveanu**

Notar. *C. Cărpuşor*

Casier, I. Huian

5. Averea comunei.

Averea imobilă a comunei constă din:

1. Localul primăriei, zidit din cărămidă, în anul 1914 cu cinci camere pentru birouri, telefon, bancă, percepţie şi o cameră locuibilă în care sălăşlueşte telefonistul.

2. Locuinţa notarului, în dreapta primăriei, o casă mai mică, alcătuită din 4 camere.

3. Locuinţa şi biroul postului de jandarmi, în stânga primăriei, la fel cu locuinţa notarului, compusă din 3 camere.

In spatele primăriei se găseşte un grajd bun de cărămidă şi o ogradă.

Intreg terenul pe care se află construite aceste trei imobile ocupă o suprafaţă de 18 arii.

4. O casă de lemn cu 3 camere, în stare bună, cu 2 ha. de pământ pentru fânaţ, la Cichiva, pe Tarcău în sus, închiriată.

5. 4.13 ha. teren comunal fânaţ, pentru folosul comunei.

6. 318 ha. islaz comunal alcătuit din 7 trupuri:

a. La „Crucea Roşie" 150 ha.

b. La „Lăptoace" 47 ha. folosibile numai 30, restul pământ stâncos.

c. La „Bătrâna" 33 ha.

d. La „Piciorul Caprei" 15 ha, folosibile numai 6—7.

e. La „Tămbeni" 10 ha,

f. La „Prisaca" 25 ha,

g. La „Bocancea" 15 ha.

Livada comunală model din Straja, la hotar cu Bocancea din comuna Pângaraţi, în întindere de 8500 m. p. cu 170 de altoi, meri şi peri.

6. Situaţia la zi a comunei rurale Tarcău din Plasa Peatra Judeţul Neamţ.

Astă-zi 4 Mai 1941.

1. Comuna este înfiinţată la 1 Iulie 1908 cu sediul în satul Tarcău şi are local propriu, posedând şi una casă pentru locuinţa notarului şi una casă pentru locuinţa Postului de Jandarmi.

2. Suprafaţa comunei este de 29.618 hectara. Pe categorii fiind următoarea:

a) Păduri proprietatea Statului ce se administrează de către Ocolul Silvic Regina Elisabeta Tarcău în suprafaţă de 28.165 Ha.

b) Teren arabil şi grădini curţi cu clădiri 223 „

c) Teren fâneţe proprietatea locuitorilor 445 „

d) Teren islaz comunal în suprafaţă de 318 „

Din suprafaţa de 318 Ha. islaz este propriu păşunatului numai 260 Ha. restul fiind acoperit cu pădure, la care sau întocmit studiu de transformare şi amenajamentul Silvico pastoral şi sunt înaintate spre aprobare Onor Ministerului de Agricultură şi Domenii încă din iuna Noembrie 1940.

3. Animale existente în Comună.	Cabaline (cai) . .	103.
	Bovine (boi şi vaci) .	409.
	Ooi . . .	1.604.
	Capre . . .	12.
	Păsări . . .	2.655.
	Stupi de albine. .	144.

4. Comuna are un număr de 2.628 locuitori din care 58 sunt străini şi anume: 34 Italieni, 12 Ruşi, 10 Unguri şi 2 Polonezi.

5. Contribuabili sunt 618.

Ocupaţia principală a locuitorilor este lucrul la pădure şi la Fabrica Cherestea al Soc. Albina, lucrează şi puţinul teren de cultură şi se ocupă şi cu creşterea animalelor.

6. Bugetul comunei pe exercițiul 1941 | 42:

Venituri ordinare .	. Lei	424.288.—
Venituri extra-ordinare .	„	16.100.—
Venituri cu destin. spec.	„	283.200.—
	Total general Lei	723.588.—

7. In comună este o biserică şi un schit de călugări.

8. Şcoli Primare:
I. în satul Tarcău la care frecventează 179 elevi.
I. în satul Straja la care frecventează 138 elevi.
I. în satul Brateş la care frecventează 13 elevi.
I. în satul Ardeluța la care frecventează 30 elevi.

9. O grădiniță de copii în satul Tarcău la care frecvent. 30 copii.

10. Instituții în comună sunt:
a) Primăria cu local propriu
b) Postul de jandarmi în local proprietatea comunei.
c) Ocolul Silvic „Regina Elisabeta" în local propriu.
d) Stabiliment Piscicultură în local propriu.
e) Dispensar Medical în localul primăriei şi 'două al Casei de Asigurări Sociale 1 în Ardeluța şi 1 în Straja.

11. *Cămine Culturale*: sunt unul în satul Tarcău cu denumirea „Principele Mihai" şi unul în satul Straja cu denumirea „Vasile Stroescu" cel din satul Tarcău are înscrişi un număr de 57 membri ear cel din satul Straja are înscrişi un număr de 150 membri înscrişi, ambele activează.

12. *Cantine Şcolare*: una în satul Tarcău unde se dă masă caldă la un număr de 40 copii, odată în fiecare zi şi una în satul Strsja unde se dă ceai cu pâine odată pe zi la toți etevi.

13. *Banca Populară*: 1 în satul Tarcău „Izvorul" în localul primăriel, are un număr de 158 membri, având un capital de 382.533 lei Capital varsat.

14. *Fabrici*: In comună este o fabrică de cherestea a Soc. Coop. „Albina" având în fabrică 320 lucrători ear la pădure 1100 lucrători.

15. *Exploatare de păduri* a Soc. Italo-Română care are 200 lucrători.

16. *Cărciumi, cantine şi prăvălii mixte* pentru locuitori şi lucrători, în comună sunt: 2 în satul Straja, 4 în Tarcău, 1 în Brateş şi 1 în Ardeluța.

Sala de lectură a Caminului Cultural „Principile Mihai“ Tarcău

Prăvălii Mixte: 5 în satul Tarcău şi 3 în satul Straja.
Locante: 1 în satul Tarcău şi 2 în satul Straja.
Măcelării: 3 în satul Tarcău şi 2 în Straja.
Brutării: 1 în satul Tarcău şi 1 în satul Straja.

17. *Bae cu aburi şi căzi* a Soc. Albina pusă în permanenţă la dispoziţia locuitorilor.

18. *Comuna posedă* cinci Tauri unul de rasă Schwitz şi patru de rasă Pinzgau, dintre care doi sunt ţinuţi în grajdiul comunei satului Tarcău, unul la delegatul satului Straja şi unul la delegatul satului Brateş şi unul la delegatul satului Ardeluţa, acesta spre a fi la îndemâna locuitorilor, care sunt la prea mari distanţe de primărie.

19. In comună se găseşte instalată în satul Tarcău Compania 4 de pază grăniceri care are pichetele pe frontieră.

20. In satul Tarcău în prezent se construeşte de către Soc. Coop. Albina un local mare de şcoală care să fie model şi a cărui valoare este de 4.200.000 lei, bani ce numita societate-au şi depus în acest scop odată cu începerea construcţiei ce se construeşte direct de către ea.

Primar, Th. a Ilincăi

CAP. IV.

P a r o h i a.

1. Activitatea pastorală.

Am continuat să păstoresc poporul tărcăoan şi după răsboi, până în anul 1927 April 1 când m'am transferat la Piatra-Neamţ. In acest răstimp de vreme am construit o casă parohială model lângă biserică, în preţ de 52.000 de lei, bani strânşi dela enoriaşi şi din veniturile biscricei, născocite şi economisite de mine, în vederea acestui scop. Casa am făcut-o după planul locuinţei Radu Porumbaru, în care trăisem aproape trei ani, după răsboi. Este un local mare, cu 4 camere 4×4 metri şi un hoi de 5×8 metri, cu un balcon în trei părţi, lat de 1.80 metru şi cu alte 2 balcoane sus, de aceiaş lăţime, la capetele podului, prevăzut cu câte o uşă şi două ferestre, ca la o cameră de locuit.

Cărămida fusese parte furată de Ruşi, parte vândută lor, cu preţul de nimic de dinainte de răsboi. Materialul pentru construcţie l'am cumpărat la licitaţie din vânzarea localutui de şcoală, vechi şi dărăpănat de armatele ruseşti şi româneşti şi de dintele vremii, care nu cruţă nimic. Numai draniţa mai rămăsese cea dinainte de răsboi.

Lângă această casă am făcut un beciu, mare de 8×4 metri, boltit. In locul şurii din ograda bisericii, şură care se prăbuşise pe o furtună, am ridicat o casă de prăznuire de 8×4 metri, cu 21.000 de lei, cu o singură cameră, cu mese şi scaune şi cu piită pentru încălzit mâncarea. Această clădire serveşte în timp de iarnă sau pe vreme rea la adăpostul agapelor creştineşti, care se obişnuesc în partea muntelui, la hramuri, la praznice împărăteşti şi la îngropări.

Am împrejmuit crucea de piatră a Sf. Haralambie din sat cu alt chioşc mai mare şi mai încăpător ca cel vechi, dărăpănat şi primitiv. L'am înfundat până la jumătate cu scânduri, tot

ca un adăpost pe geruri mari și pe ploi, pentru slujitorii bisericii și pentru credincioși.

Am plantat ograda și grădina bisericii cu peste 30 de altoi aduși dela Buftea, meri, peri și nuci, îngrădindu-i ca să-i feresc de vite. Tot o dată am comandat și pentru enoriași altoi dela domeniile Prințului de Schönburg de lângă Bacău.

2. *Biserica veche.*

Se dărăpăna văzând cu ochii. Mai ales acoperișul.

Fonduri nu aveam cu ce s'o repar.

Primăria nici nu voia să audă de așa ceva. In anul 1920 o delegație de gospodari din satul Brășăuți comuna Roznov se prezintă și cer să li-o dăm lor. Vreau ei să aibă biserică. Ca s'o facă din nou, li este peste putință. Mai bine să mute, să ridice de pe undeva o biserică veche și s'o transporte la ei. Fie la Tarcău, fie la Cârnu din comuna Bicaz, fie în altă parte, ei sunt hotărâți să rezolve astfel problema bisericii. Bine înțeles cu avizul favorabil al Protoieriei și cu aprobarea noastră, cum și în schimbul unei sumi de bani.

Ne-am gândit și sfătuit cu epitropii, cu locuitorii, ce să facem. Dacă tot biserică va fi acolo, în loc să se ruineze și să nu se mai înțeleagă nimic din ea, cum am văzut de altfel mai târziu biserica veche din Cotârgaș și poate vor mai fi fiind și altele, am hotărât s'o dăm. Ceia ce s'a și făcut. Acoperișul, bine înțeles n'a putut fi întrebuințat la nimic. Numai corpul bisericii, icoanele, mobilierul, cărțile și vesmintele din biserica nouă. Iar cu banii proveniți din cedarea ei, 6000 lei, am început casa parohială.

Astfel să se știe că biserica actuală din satul amintit mai sus este biserica veche din Tarcău, refăcută.

Tot așa un fapt asemănător s'a întâmplat la parohia unde funcționez acum, Valea Viei, Piatra Neamț.

Biserica veche de lemn, dinaintea actualei biserici, a fost ridicată și refăcută în satul Cășăria din acest județ.

3. *Viața religioasă și morală.*

A sporit față de trecut. Avântul acestui spor l'a prilejuit și activitatea mea pastorală și ședințele publice ale cercurilor culturale preoțești și învățătorești și ale Casei de Sfat și Cetire înființată de mine cu sediul în localul școalei primare cum și sfaturile, îndrumările conducătorilor Cooperativei Albina la diferite ocaziuni și serbări.

Am desvoltat gustul de cetit al enoriaşilor, făcând peste 60 de abonamente la revista religioasă „Duminica ortodoxă" din Bucureşti. Interesul faţă de biserică se arată mai pronunţat: dovadă ajutorul dat pentru casa parohială. Se spovăduesc şi se împărtăşesc mai mulţi. Pomenirile pentru morţi, parastasele din postul mare se cultivă cu mai multă îngrijire.

Mai puţine concubinaje, mai îndeaproape supraveghere a părinţilor asupra fiilor, mai multă ambiţie pentru demnitatea în vieaţă. Mireselor, care se cunună după ce au trăit aşa un timp necununate, eu nu le mai îngădui să-şi pună peteala pe cap, cum merită numai fetele mari, pentru lauda acestora şi dojana celorlalte.

Viaţa poporului se ţine mai strâns legată de biserică, pe care o apără când nevoia o cere. Dovadă faptul următor.

Se pripăşise un adventist cismar în satul Cazaci.

A împuiat el capul clienţilor lui cu fel de fel de rătăciri şi cu duşmănii contra bisericii. Nu i-a mers. Intr'o dimineaţă de iarnă, după o trudă zadarnică de vre-o şase luni, a fost scos cu alai, ca la nuntă, de către locuitori, în frunte cu inimosul V. Irimia Pietosu şi dus ca pe un nemernic până la hotarul comunii, de unde fireşte că trebuia să-şi continue drumul, plecând la Piatra-N.

Cu mare solemnitate au fost sărbătorite în parohie două evenimente rare: unul desgroparea a trei Ruşi de prin pădurile Tarhaoşului şi altul aducerea icoanei Sf. Anei dela Mănăstirea Bistriţa.

Lucrătorii Cooperativei Albina au dat printre frunzele uscate din pădure peste nişte bocanci aproape putrezi, bucăţi de mantale etc. Scociorând mai cu atenţie descoperă cadavre omeneşti, care nu erau altele de cât ale luptătorilor ruşi. Au fost aduşi cu mare pompă, cu serviciile religioase respective, în cântecele corurilor şcoalelor primare, cu autorităţi, cu lume multă cu tren special până la Tarcău şi îngropaţi a doua zi Duminică, cu onorurile cuvenite, în cimitirul satului, la 16 Iunie anul 1922.

Aducerea icoanei Sf. Anei dela Mănăstirea Bistriţa la 1 Martie anul 1925, pentru ajutorul dela Dumnezeu al poporului şi ferirea de boale, pentru ploae la vreme de secetă, a făcut să se reverse în valuri populaţia Tarcăului şi a satelor învecinate sâmbătă seara şi a doua zi Duminică la biserică, fapt care a contribuit mult la ridicarea şi întărirea moralului credincioşilor.

Valuri de noroade au adus la biserica din satul Tarcău zilele de 21 August 1932, 1 Septembrie 1935, 22 Mai 1938 şi 20 Mai 1940, pentru marile evenimente petrecute atunci.

Inaugurarea lucrărilor de reparaţie a bisericii, a casei parohiale şi a prelungirei casei de prăznuire se face în persoana

P. S. Episcop Nicodem, stareţul Sf. Mănăstirl Neamţu viitorul Mitropolit şi apoi Patriarh al Românieî, înconjurat de Părintele Protoiereu al Judeţului, de membrii Cercului preoţesc „Silvestru Bălănescu" care slujesc cu toţii spre lauda lui Dumnezeu şi mulţumirea enoriaşilor, pentru obolul lor oferit cu dragoste acestor frumoase opere, ziua I.

Ziua II. I. P. S. Nicodem, Mitropolit al Moldovei şi Sucevei vine la Tarcău, asistă la slujba din biserică şi mulţumeşte poporului, din sânul căruia a pornit curentul de alegere a I. P. Sale ca Păstor al întregei Moldove.

Ziua III. P. S. Arhiereu Valeriu Moglan Botoşăneanu hirotoneşte ca preot în însăşi biserica satului Tarcău pe noul lui păstor, tânărul Gh. Buba.

Ziua IV. I. P. S. Irineu Mitropolit al Moldovei şi Sucevei pune piatra fundamentală a şcoalei primare cu patru posturi de la Gura Tarcăului, clădire pornită din iniţiativa şi cu tot concursul Cooperativei Albina, după un deviz de 5 milioane de lei.

Şi fiindcă, tot pe terenul comunei Tarcău se află şi podişul Crivaei, nu putem trece cu vederea punerea pietrei fundamentale acolo, în ziua de 14 Septembrie 1939, a Mânăstirii tuturor mângâerilor dorită de M. S. Regina Maria.

Serviciul religios a fost oficiat de P. S. S. Valeriu Moglan Vicarul Mitropoliei Moldovei şi Evghenie Suceveanu Vicarul Mitropoliei Bucovinei. Răspunsurile au fost date de corul Mitropoliei Moldovei.

4. *Introducerea stilului îndreptat.*

Reforma calendarului a dat mult de lucru în toată România, dar mai ales în Moldova, din cauza opoziţiei şi instigaţiilor călugărilor, luând în unele părţi caracterul unor răscoale în masă contra bisericii de stat şi chiar contra autorităţilor.

In parohia Tarcău lucrul acesta nu s'a întâmplat. Greu, foarte greu au înţeles şi Tărcăoanii această schimbare cum şi mai greu li-a venit să se obişnuiască. Discuţii peste discuţii, învinovăţiri aduse celor mari că s'au vândut catolicilor şi multe, multe răstălmăciri în contra lor. La primul hram din 21 Noembrie au venit mai puţini ca de obicei. O parte l-au ţinut la 4 Decembrie. Au venit la biserică, au adus dascălul cu deasila, au tras clopotele, eu fiind dus prinsat cu aghesmele din postul crăciunului, au pus pe dascal să citească în biserică, dar văzându-se fără preot, s'au împrăştiat.

La ajunuri m'au primit toţi credincioşii. Explicaţiile n'au lipsit şi au mai durat multă vreme. Dar fabrica Cooperativei Albina respecta măsurile bisericii şi ale statului. Locuitorii vrând

nevrând trebuiau să lucreze şi să serbeze după cum le suna sirena fabricii.

Astfel s'a potolit şi mişcarea aceasta.

5. *Preotul D. Nourescu.*

Licenţiat în teologie. Păstoreşte poporul dela 1 Mai 1927 până la 1 Octombrie 1935.

A fost un preot harnic, munciior şi cu bune purtări în societate.

Fire liniştită şi paşnică, prietenos şi primitor, din început şi-a apropiat norodul prin blândeţea şi felul său de a fi. Şi aceasta înseamnă mare câştig pentru un preot.

Foarte bun gospodar. Urmele activităţii sale se vor resimţi multă vreme în popor.

A reparat biserica, acoperind cu tablă nouă cele două turnuri. Inlăuntrul ei a făcut două sobe mari de teracotă cu 48.000 lei, a îmbrăcat în argint icoana cea mare din strană a Maicii Domnului şi alta mică a Invierii dela Iconastas cu 50.000 lei, a cumparat un rând de veşminte de mătase, cu 24.000 lei.

A prelungit cu 20 de metri casa de prăznuire de lângă biserică cu 30.000 lei.

La casa parohială a refăcut temelia, a pus duşamele noi, sobe noi, a refăcut beciul, pe care a construit o bucătărie cu două camere, a făcut uluce la casă, o fântână în dosul casei şi a înconjurat cu gard nou cu stâlpi de stejar tot locul de două fălci al bisericii pe o lungime de peste 1000 metri loc pe care se află toată gospodăria parohială.

Pentru aceste lucrări a cheltuit aproape 300.000 lei bani adunaţi dela locuitori, dela Primărie, dela Cooperativa Albina, dela serbări etc.

Cel mai mult concurs l'a avut dela Cooperativa Albina care i-a dat gratuit tot materialul fasonat trebuitor atâtor lucrări.

A fost preşedintele Cercului preoţesc „Silvestru Bălănescu" care cuprinde şapte parohil.

A activat şi în Cooperaţie, ca membru în consiliul de administraţie a Cooperativei Albina.

Permutându-se la Piatra-Neamţ, prin schimbare de parohie cu protoiereul judeţului dela biserica Sf. Ioan Domnesc, mai târziu ajunge protoiereu, în care calitate se găseşte şi azi.

6. *Preotul Gh. Popovici.*

Protoiereul judeţului Neamţ se transferă din Piatra-N. prin bună învoială cu preotul D. Nourescu şi funcţionează ca paroh în Tarcău din Octombrie 1935 până la 20 Mai 1938.

Locueşte foarte puţin în Tarcău, fiind reţinut de treburile protoierlei în Piatra-Neamţ. Işi pune loc ţiitor pe părintele Arhimandrit Chesarie Stelea dela Sf. Mănăstire Durău şi vine de slujeşte numai la zile mari.

Un preot foarte popular, foarte iubit de toată lumea, târgoveţi şi săteni, la care ori cine se duce ca la tatăl său ori ca la fratele său, pentru un cuvânt de conducere şi îmbărbătare în calea spinoasă a vieţii.

Ieşind la pensie, astăzi trăeşte ca un pusnic în satul său natal Tazlău, din acest judeţ.

7. Preot Gh. Buba.

Hirotonit în chiar biserica parohiei pe care o conduce cu mult tact, dela 20 Mai 1938. A fost numit extrabugefar şi a funcţionat fără salar până la 1 August acelaş an, după care dată a fost trecut în statul de salarii.

In vara de tristă memorie a anului 1940 vine ca ajutător preotul Ştefan Moşneaga refugiat din parohia Chiţcani, judeţul Tighina Basarabia. Primeşte saiar şi locueşte în sat, în casa unui enoriaş.

Cântăreţii din timpul de faţă sunt N. Huian şi Gh. Trifan.

Preotul Gh. Buba, deşi tânăr, este un element care promite mult în viitor. Mereu la datorie, la biserică şi în popor, se bucură de simpatia tuturor enoriaşilor. Lucrează în perfectă armonie cu autorităţile. Prezent la şcoală cu predarea gratuită a învăţământului religios, de faţă la primărie, la toate ocaziunile, în care este chemat să-şi spună cuvântul şi să-şi dea obolul ca şi concursul în calitate de preot şi de conducător sufletesc, cu fire prietenoasă şi apropiabilă, înţelegător al timpului şi imprejurărilor, biserica va câştiga mult prin conducerea lui.

Planul său de viitor, de activitate pastorală şi gospodărească schiţat în treacăt dovedeşte aceste afirmaţiuni. Ambiţia de a nu fi mai prejos ca înaintaşii lui îl însufleţeşte şi arată toate bunile lui intenţii de a se menţine la înălţimea chemării sale duhovniceşti.

———

CAP. V.

„A L B I N A"

Societate Cooperativă pentru exploatare de păduri şi industria lemnului.

Comuna Tarcău, Judeţul Neamţ.

---

1) I S T O R I C.

Societatea Coop. „Albina" a luat fiinţă legală la 11 Ianuarie 1914, afiliindu-se Centralei Coop. Săteşti la August 1919.

Scopul Cooperativei: exploatarea pădurilor Statului din masivul şi valea pârâului Tarcău, prin braţele ţaranilor de pe valea Bistriţei, Jud. Neamţ şi părţile limitrofe.

Suprafeţe păduri arendate.

In 1919: 850 ha. pădure virgină, dată în tăere de către Stat în scopul combaterei insectei „Bostricus Typographus" care invadase, ameninţând cu distrugerea intreg masivul de răşinoase de pe valea Tarcăului.

In 1920 | 21 porţiunea de 1265 ha. în tăere rasă, plus cantitatea ce va rezulta din combaterea de pe suprafaţa de 3265 ha.

In 1927: 785 ha. tot tăere rase.

Pe lângă preţul contractului la ha. Cooperativa a mai fost obligată să suporte cheltuelile de combatere şi cele de replantare a masivelor exploatate, şi cedarea fără nici o despăgubire a tuturor instalaţiilor de cale ferată şi construcţii ce Cooperativa ar învesti pe terenul proprietatea Statului.

In 1934: 2173,68 ha. pădure din masivul Tarcăului, după posibilităţile normale actuale — 500.000 mc. — contractul No. 63201 | 934 în curs de executare.

Capital Social a fost de lei 8.000.— în 1919 cu un număr de 50 membri, crescut treptat până la 4.735.256.— în 1930 cu un număr de 464 membri, iar la 30 Iunie 1940, rămâne de lei 2.503.443.— cu 458 membri.

Finanţarea făcută de Centrala Coop. Săteşti Bucureşti, începând cu lei 3.226.000.— în 1918 | 1919, la luarea primului lot de păduri în arendă şi ajungând la un total de lei 129.836.682.— la 30 Iunie 1940, credit acordat de B. C. C. şi I. N. Coop. la care s'a plătit dobânzi de 50.108.141.— Din totalul de lei 179.944.823.— s'a restituit până la 30 Iunie 1940, suma de lei 179.592.823.— rămânând un sold de plată la contul ordinar pentru Cooperativă, în sumă de lei 352 000.—

Averea Cooperativei. După ultimul Bilanţ încheiat la 30 Iunie 1940, atinge cifra de lei 71.806.800.— din care, la expirarea termenului de arendare a contractelor, va rămâne în proprietatea Statului, investiţii făcute la valoarea de circa 38.847.613.— (calea ferată, clădiri, fabrici, etc.).

Exploatarea pădurei, a fabricei şi căei ferate, ocupă anual 5.000 lucrători băştinaşi din judeţ şi Maramureş, care primesc circa lei 20.000.000.— salarii, lucrători cari nu s'au bucurat de împroprietărire şi a căror ocupaţie principală, o găsesc în exploatarea şi industria forestieră.

Pentru formarea unei sincere idei şi a se face o convingere asupra mersului Cooperativei, dăm mai jos tabele explicative de mişcarea principalelor fonduri de activitatea Cooperativei, dela înfiinţarea ei şi până la 30 Iunie 1939.

Tabela I.

Anii	Membri Societ	Capital social	Anii	Membri Societ.	Capital social
1914 | 19	50	8.000	1930	530	4.735.236
1920	214	219.379	1931	506	4.591.011
1921	364	248.764	1932	497	4.485.773
1922	388	277.010	1933	464	4.288.769
1923	450	394.532	1934	255	2.279.045
1924	550	834.297	1935	252	2.446.946
1925	543	795.709	1936	252	2.226.145
1926	547	791.739	1937	287	2.164.397
1927	545	960.610	1938	302	2.254.568
1928	719	2.491.549	1939	456	2.384.088
1929	721	4.653.202	1940	458	2.503.443

Tabela II.

Pădure arendată şi exploatată până la 30 Iunie 1940.

Data cumpărări.		Suprafaţa cumpărată ha.	Valoarea plătită la Stat	Impozit Agricol	Suprafeţe exploatate ha.	Replantare Supraf. ha.	Replantare Cost
1919/1920		850	3.995.000	559.300	780	780	
1920/1932		1265	8.855.002	1.239.700	1265	1264	
1920/1924	Combatere pe supraf. de 3000 ha.		2.100.000	294.000	—	—	
1927/1933	785 ha.		17.910.434	3.233.878 3.454.447	749	749	
1934	2173 „		24.616.158	2.589.384	1279.40	690	
1939			3.200.000	357.767	186.50	238.50	938.210
1940			4.977.031	794.772	200	116.51	483.945
	5072		65.653.625	12.523.248	4458.90	3838	16.422.155
Cota beneficiu C. A. P. S. 1939			1.977.038 982.707	2.729.855			

Tabela III.

Investiţii la 30 | VI. 940.

1) Cale Ferată			
a) Linii	20.008 km.	11.231.355	
b) Lucrări de artă. Poduri	443 ml.	1.676.032	
c) Material de cale şi rulant		5.438.562	
d) „ „ „ în depozit terasamente, etc.		2.650.484	20.996.433
2) Clădiri şi construcţii			
a) 50 locuinţe Tarcău şi Ardeluţa pt. funcţ. şi lucr.		6.137.298	
b) Fabrica şi dependinţe industriale.		4.098.200	10.235.498
3) Maşini şi instalaţii			
Total învestiţii			6.911.652
			38.143.583

Tabela IV.

Fabricaţie şi Randament.

Anii	Lemn brut tăeat în gatere m. c.	Cherestea rezultată	Procent fabricaţie
1924 | 931	373,329	268,109	57 %
1932	48,682	28,104	58,8 %
1933	49,461	30,307	61 %
1934	70,359	41,540	59 %
1935	56,503	33,469	59 %
1936	53,330	32,586	61 %
1937	57,356	36,546	63 %
1938	57,635	32,871	57 %
1939	52,600	32,354	61 %
1940/30/VI.	23,864	15,429	64 %
	943,218	551,315	58,40 % media

Tabela V.

Credite acordate Cooperativei.

Creditorii principali	Timpul la care s'a acordat 1919-940/30-6	Dobânzi capitalizate şi plătite	Instituiri	Datorii rămase 31-12-938
Centr. Coop. Săteşti şi B-ca Centr. Coop.	128.383.382	49.668.026	178.955.710	904.402
Fed. Al. cel Bun Piatra-N.	2.191.758	1.429.639	3.621.397	
Impr. gaj l. N. Coop.	11.880.000	1.716.677	13.244.677	352.000
TOTALURI	142.455.140	52.814.342	193.821.784	552.402

Tabela VI.

R e z u l t a t e.

unea	Beneficii	Pierderi	Divid. distribuite	Prima de muncă distr.	Observaţii
1921	256,740		10%	130,750	
1922	466 560		10%		
1923	973,008		10%		
1924		17,451,993	12%		În anii deficitari atât dividendele cât şi prima de muncă distribuită s'a dat din fondul „Risturnă" acordate de B. C. C.
1925		18,154,079	12%		
1926		24,073,741	15%	414.950	
1927			13%	285,717	
1928	178,109		12%	870,717	
1929	429,767		8%		
1950	1,679				
1931		4,180,717			
1932		7,194,551			
1933	38,954		10%		
1934	564,946		10%	147,201	
1935	714,823		7%	241,668	
1936	902,338		8%	381,812	
1937	2,790,075		8%	453,412	
1938	2,567,114		10%	230,000	
1929	3.976.645		10%	685,421	
	13. 860. 758	72,077,928	107%	5,961,648	

S I T U A Ț I E

Contul nostru la Centrala Coop. cu capitalul împrumutat, dobânzi și capital respectiv.

Anul	Capital Imprumutat	Dobândă capitalizată	Restituiri de datorii	Datoriile la finele anului
1919	3 226.000	1,524	1,000	3,226,324
1920	8,688.922	733,368	69,384	12,579,250
1921	13,576,199	1,393,691	40,000	27,509,120
1922	21,687,552	2,541,268	11,267	51,726,673
1923	12,013,055	2,228,946	117,865	65,850,809
1924	11,259,255	5,276,564	3,414,103	78,972,525
1925	20,733,836	6,795.433	31,065,008	75,435,788
1926	9,657,422	6,645,865	25,675,610	66,063,465
1927	5,955,312	6,293,512	25,824,121	52,488,168
1928	6,370,838	5,309,829	18,526,547	54,642,288
1929	3,422,292	4,291,017	21,287,814	32,067,783
1930	2,435,278	2,950,838	3,457,652	33,996,247
1931	5,162,423	2,541,277	7,999,289	33,700.658
1932	1.719,982	1,812,152	12,037,012	24,395,781
1933	857.686	244,208	15,239,531	10,258,144
1934	430,785	369.765	9,394,360	1,664,337
	Viriment la cont neproducător de dobânzi		1,024,926	639,411
1935	1,186,443	127,416	164,440	1,788,830
1936	—	73,902	—	1,862,732
1937	—	37,649	2,646,438	746,057
1938	—	—	158,345	904,402
	128,383,382	49.668,026	178,955,710	+ 904,402

Tabela VII.

Despre vânzările anuale de materiale lemnoase.

Anul	Lemn rășinos brut		Preț mediu	Cherestea		Preț mediu	Țanduri, Rumeguș Lemn de foc	Total vânzări Lei
	mc.	Lei		mc.	Lei			
1924	48.033	6.982.133	146	12,691	10.794.264	850	404.419	18.180.816
1925	8.573	2.233.709	260	32.715	36.035.641	1162	3.165.312	41.434.602
1926	1,899	1.044.550	550	33.479	47.166.864	1409	2.568.783	50.780.197
1927	2,498	2·605.816	1043	32,223	45.974.822	1427	3.232.389	51.813.027
1928	4.301	4.420.357	1028	38.749	52.415.437	1353	3.181.731	60.017.525
1929	5.830	6.501.838	952	38.567	55.682.039	1444	3.306.201	65.490.078
1930	5.084	3.694.170	726	19.883	26.953.858	1455	4 448.837	35.102.965
1931	2.311	818.637	354	20.308	22.532.443	1110	3.469.371	26.820.451
1932	2.729	407.238	149	30.595	21.906.060	716	1.726.633	24.039.931
1933	3.674	553.123	151	25.019	18.605.129	744	1.190.076	20.348.328
1934	3.248	744.098	229	38.503	30.402.044	789	1.394.457	32.547.599
1935	3.927	912.291	232	30.231	24.994.975	827	2.373.560	28.280.826
1936	1,385	336 759	243	36.085	27.405.725	760	3.160.102	30.902.646
1937	1.847	677.845	367	35.785	39.210.321	1095	4.094.009	43.982.175
1938	1.913	1.222.131	639	29.674	36.903.913	1244	5.386.963	43.513.007
1939	1.665	2.518.540	1511	30.542	41.329.967	1353	3.715.716	45.564.223
1940	1.364	2.683.337	2042	12.247	19.977.473	1631	663.596	23.324 406
	101.231	38.356.572		497.296	558.293.975		47.482.155	644.132.702

Furnituri către O. N. A. C. (coloniști)

1932	Material Mc.	Constr. Val.	Tâmplărie Mp.	Tâmplărie Lei
1932	5086,5	5.410.179	6879	3.980.759
			1910	477.517
1933	5694,8	7.280.914		
	461	701.786	9603	4.991.137
1937	1417	2.643.714		
1938	1000,1	1.875.000		
	13659,3	21.901.595	18392,7	9.449.413

Tabela. VIII

Ajutoare pentru opere culturale și sociale acordate de „Albina" dela înființare și până la 30 Iunie 1940.

Contribuții la înființarea și întreținerea Căminului Cultural Tarcău. .	Lei 316.484
Pentru construcții și reparații de biserici	„ 2.129.512
Idem Idem școli .	„ 3.449.562
Ajutoare și propagandă Cooperatistă .	„ 314.320
„ elevilor saraci și meritoși .	„ 278.051
„ Primărie Tarcău pentru construcția podului . .	„ 475.577
„ sinistrați, nevoiași și Ap. Naț,	„ 655.747
Diverse opere sociale și ajutoare pentru construcții de locuință membrilor societari . . .	„ 2.201.244
Total. . .	Lei 9.860.597

Tabela IX.

Fonduri diverse la 30 Iunie 1940.

a) Fonduri diverse.

Fond de rezervă	Lei	3.367.312	
„ prevedere	„	852.946	
„ ameliorare terenuri degradare .	„	146.916	
„ daune incendiu	„	72.976	
„ asistenţă medicală funcţionari .	„	24.936	
„ fond cultural şi propag. coop. .	„	1.332.647	
		5.797.733	

b) Fond amortisment.

Pentru investiţii . .	38.038.194.—	
„ Creanţe dub. .	1.328.464.—	39.366.658.—

c) Fond pentru replantare . . . 5.422.260.—

Total general fonduri Lei 50.586.651.—

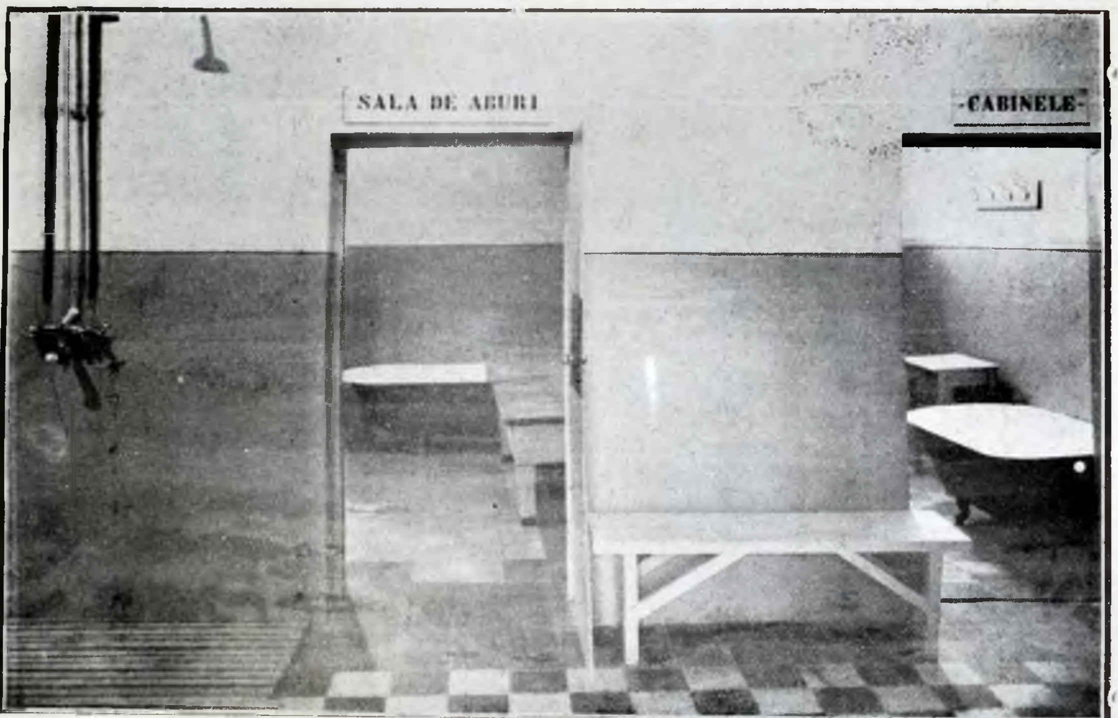
U T I L A J.

Ca utilaj Cooperativa are:

Fabrica propriu zisă pusă în mişcare de o semi-stabilă triplă expansiune, verticală, de 300 H. P. putere, cu una ajutătoare de 100 H. P. putere şi două cazane buliere pentru aburi, cu o suprafaţă de încălzire de 154 m. p. fiecare cazan.

Industrializarea lemnului se face prin 6 gatere „Teichert" de 530, 630, 730, 990, 830 şi 1050 mm. deschidere, cu două fostengatere, 5 circulare şi una maşină de geluit; pentru marfa destinată exportului, ne folosim de o pendulă „Konigsfelder".

Cooperativa are instalaţiuni proprii pentru lumina electrică şi atelierele mecanice, înzestrate cu toate maşinele necesare fabricaţiei şi construcţiei oricărei piese metalice, atât pentru fabrică cât şi pentru reparaţia locomotivelor şi vagoanelor de cale ferată; strunguri diferite, presa excentrică, bohrmachine, raboteuză, frezmaschin, ştanţe de mână, maşină pentru tăiat fier, presă hidraulică pentru bandaje de 30 tone presiune, atelier de fierărie, turnătorie de fontă şi bronz, etc.

Baia Cooperativei „Albina“ — Tarcau

Producţia zilnică a celor 6 gatere în 24 ore (două echipe) este de 280—300 mc. material brut sau 140—150 matarial lemnos fasonat.

Pentru transportul materialului brut dela centrul de exploatare Ardeluţa la Fabrica Cooperativei, se serveşte de cele 12 Km. cale ferată de 1 m. ecartament, proprietate, de cale ferată a Soc. Goetz pe o distanţă de 20 Km. şi apoi de linia ferată internă a fabricei Coop. din Tarcău (ca material rulant Cooperativa dispune de 7 locomotive şi 160 per. trucuri).

Pentru transportul cherestelei dela Tarcău la Gara Piatra-N. Coop. se serveşte de linia Statului Straja-Piatra-N. 22 Km. concesionată pentru exploatare şi utilitate publică, Cooperativei noastre.

Cooperativa are două depozite pentru materialele fasonate, unul central în Tarcău şi altul de transit din Gara Mică Piatra-Neamţ destinat mărfurilor în curs de expediere la clienţi.

Comercializarea materialului lemnos exploatat de Cooperativă, se face atât ca lemn brut (lemn rotund) cât şi din cherestea (margini, draniţă).

Lucrările de exploatarea pădurei, fabricaţie, administraţie şi comercializare, se fac la Coop. de organele sale, însă sub controlul delegatului Institutului Naţional al Cooperaţiei, aflat permanent la Cooperativă.

CONCLUSIUNI.

Existenţa Cooperativei pe valea Bistriţei şi Tarcăului a avut ca rezultat:

a) Valorificarea avuţiei Statului, — materialul lemnos din masivul Tarcău, — pentru care Cooperativa a plătit suma de Lei 65.653.625.— echivalentul suprafeţelor exploatate, plus 2.729.855.— cota de beneficiu.

b) A făcut pe propria-i socoteală, replantarea suprafeţelor exploatate, 3838 ha. în sumă de 16.429.155.— până la data de 30 | VI | 940, precum şi combaterea insectelor în 1920 | 922, pentru care a cheltuit suma de lei 5.725.000.—

c) A plătit Statului sub forma de impozite, atât pentru exploatare cât şi pentru comercializare, suma de Lei 42.200.581.— până la 30 | VI | 940.

d) Va lăsa Statului în plină proprietate la expirarea actualului contract, întreaga avere imobilă, evaluată la lei 39.156.458.

c) A restituit Centralei Coop. Săteşti şi Băncei Centrale Coop. capitalul iniţial împrumutat de Lei 128.383.382.— cu dobânzile caleulate şi capitalizate trimestrial de Lei 49.668,026.—

fără să obțină dela Stat vre-o reducere de creanțe cu ocazia conversiunei.

f) A procurat muncitorilor de pădure din Valea Bistriței și Tarcăului, jud. Neamț și Maramureș, existența zilnică pentru ei și familiile lor, începând dela 1919 | 1920 până azi.

g) Ajută pe cât puterile și restricțiile contractului azi în vigoare îi permite, la întreținerea școlilor și bisericilor din regiune, la înfăptuirea operelor de interes obștesc, ajutarea la studii a tinerelor elemente din comună, cu aplicațiuni pentru carte și în fine, contribue în bună parte la întreținerea finanțetor comunei Tarcău și Județului Neamț, prin cotele impozite ce-i revin.

h) A dovedit țărei întregi de ceiace poate înfăptui prin puterea de muncă și sacrificiile personale ale membrilor săi, o instituție Cooperativă, pusă în slujba intereselor obștești, și crede că, timpul și împrejurările mai puțin vitregi ca cele prin care a trecut și trece azi, îi vor da putința unor opere folositoare și și intereselor membrilor, comunei și regiunei in care activează Cooperativa „Albina".

2. *Consiliile de Administrație.*

Primul Consiliu de Administrațieal Societății a fost compus:

In 1913 din D-nii G. T. Leca Președinte, D. Trif Vice-Președinte, Victor Filip, D Alexandrescu, I. Boariu Membri; Const. Turcan, G. Dumbrăveanu și G. Aronescu Cenzori.

In 1919 din Dnii: Const Turcan Președinte; D. Alexandrescu, Victor Filip, G. Dumbrăveanu, G. Zaharia Rotaru Membri; G. Aronescu, N. Mărculescu și Th. Gh. Grasu Cenzori.

In 1940 din D-nii: Leon Mrejeru Președinte; D. Alexandrescu Vice-Președinte; Const. Turcan, Arhim. Ghenade Caraza, Panaite Popovici, Th. A Ilincăi, Calistrat Bogdan, Vasile Anton, Preot V. Ghelase Membrii; Ioan Timofte, Petre Podoleanu și Ilie Săvescu Cenzori.

Acesta din urmă a fost dizolvat în Decembrie 1940 și înlocuit printr'o comisie interimară compusă din D-nii: Profesor G. Ioniță Piatra-Neamț, Dr. C. Ciocan Bicaz, Const. Turcan, Calistrat Bogdan, Gh. Epure, Vasile Anton.

Ca președinți ai Consiliului de Administrație Cooperativa noastră, a avut pe D-nii:

1913 D-l Gh. T. Leca, 1914 și 1915 D l D. Alexandrescu, 1916, 1917, 1918 și 1919 D-l C. Turcan, 1920 D-l C. R. Teofănescu-Gribincea, 1921 D-l Nicu Calmuschy, 1922 - 1923 -1 924 - 1925 - 1926 - 1927 - 1928 D-l Leon Mrejeru, 1929 - 1430 - 1931 D-l Nae Stoenescu, 1932 D-l Panaite Popovici, 1933 D-l

N. Calmuschi, 1934 - 1935 - 1936 şi 1937 D-l Vasile Anton, 1938, 1939 şi 1940 D-l Leon Mrejeru.

Ca Directori Societatea a avut în 1920 | 922 pe D-l Const. Turcan, în anii 1922 | 924 pe D-l Ing. Ciupală I., iar dela 1924 până astăzi pe D-l C. Turcan.

3. *Oameni.*

La lămuririle arătate de către Administraţia Cooperativei Albina, mai adăugăm şi noi următoarele:

Orice instituţiune este în funcţie de oamenii care o conduc. Consiliile de administraţie, întrunite în şedinţe odată sau de două ori pe lună, dau directivele conducerei numai în linii mari şi în chestiunile mai grele de rezolvat de către un singur om.

Dar cine stă nelipsit la postul lui de comandă, zi şi noapte, cine rezolvă toate lucrările de amănunt ale tuturor treburilor Cooperativei, cine desleagă imediat problemele mari şi urgente până la întrunirea Consiliului, dacă nu Directorul asupra căreia cade toată greaua răspundere şi a momentului şi ansamblului de împrejurări, uneori critice, prin care trece?

Şi acesta este vrednicul şi neobositul Director al Cooperativei, D-l Inginer C. Turcan.

Consiliile de administraţie se primenesc din 3 în 3 ani. Preşedinţii lor se schimbă uneori şi mai des. Organele Casei centrale la fel.

Cine a rămas neclintit la postul lui în fruntea conducerei Cooperativei, timp de 20 de ani, cu excepţia a 2 ani de tristă memorie, dacă nu D-l Inginer C. Turcan, căruia îi revine tot meritul conducerii atât de înţelepte a acestei Cooperative?

Dacă vom tăcea noi, pietrile vor striga adevărul acesta, care trebue să rămână încrustat pe răbojul vremii.

Ajutorul nepreţuit al D-lui Inginer C. Turcan în conducerea grea a acestei instituţii este D-l Şef Contabil I. Ţenea, prin mâna căruia trec toate calculele şi toată gospodăria Cooperativei.

Această Cooperativă de exploatare de pădure mai are încă două energii, fără de care nu se poate concepe funcţionarea ei.

Cine dirijează exploatarea atâtor mii de hectare de pădure în munţii din jurul Ardeluţei, de 20 de ani neîntrerupt, cu miile de lucrători?

Este D-l Victor Filip din Ardeluţa mereu prezent la datorie, şeful acestui centru de exploatare.

Dar butucii pădurilor de brad capătă mai mult preţ fasonaţi. Cine îi primeşte la Gura Tarcăului, îi transformă în sute

de stive, care stau pe malul Bistriței, ca nişte paseri călătoare cu aripile ridicate, gata de sbor peste alte meleaguri?

D-l Scarlat Orzescu, Administratorul fabricei veşnic la datorie, şi el în serviciu de 20 de ani, de când funcționează această instituție.

Pricеperea şi îndemânarea acestor doi vajnici muncitori şi susținători ai lucrului cooperatist le dă drept să fie menționați şi apreciați, să rămână în istoria comunei Tarcău, alături de D-nii Inginer C. Turcan şi I. Țenea, cei patru stâlpi de granit, care susțin, aşezământul Cooperației româneşti pe valea Tarcăului.

Cooperativa nu are numai păduri, maşini, capital, ci are şi suflete mari, suflete de oțel, neînvinse, nebiruite, puse în serviciul binelui obştesc.

Pe lângă simpatia unanimă de care se bucură aceşti patru pioneri ai Cooperației, din partea tuturor personalului de conducere, a lucrătorilor şi a locuitorilor comunei Tarcău şi a satelor învecinate, cuvine-se şi din partea noastră un cuvânt de admirație, iar din partea poporului un cuvânt de recunoşiință.

Un rol deosebit de însemnat în desvoltarea şi propăşirea Cooperativei Albina îl îndeplineşte acel care împarte numai bucurie tuturora: funcționari şi muncitori, furnizori şi negustori: casierul. Această societate a avut norocul să-l găsească în persoana D lui Ioan Văideanu. Cinstea şi corectitudinea tui în cei 15 ani de slujbă îl aşează în rândurile dintâi ale conducătorilor Cooperativei, urmând exemplul înaintaşului său, D-l D. Alexandrescu.

Fiu băştinaş al satului Tarcău, din moşi strămoşi, fost primar în timpul răsboiului, unul din primii fondatori ai Cooperativei, comerciantul cinstit şi stimat de toți locuitorii comunei, D-l D. Alexandrescu şi în câmpul Cooperației şi-a adus obolul său, cu sfatul, cu îndemnul, cu munca sa de casier 5 ani, în timpurile cele mai grele prin care a trecut această instituție.

Nu putem trece cu vederea nici pe D-nii G. Aronescu, Alexandru Huian, Gh. A Ilincăi, Gh. şi V. Dumbrăveanu cantinieri, care de 20 de ani muncesc mereu pentru binele şi propăşirea Cooperativei.

Din organele Casei Centrale delegate pe lângă această instituție. trebue să scot în relief munca şi osârdia rodnică a D-lui Inginer Inspector Ioan Dimitrescu, între anii 1920—1928 a cărui bogată activitate a condus Cooperativa spre o situație atât de înfloritoare.

Veşnic pe drumuri, în căutare de debuşeuri pentru desfacerea mărfei, pentru închipuirea capitalurilor, care pe atunci erau atât de greu de găsit, mereu frământat de gândul aprovi-

zionării Cooperativei cu toate cele necesare mersului ei normal, aşa l-am cunoscut, harnic şi neobosit totdeauna.

Tânăr, priceput, însufleţit pentru misiunea sa, a făcut mult bine şi instituţiei şi poporului şi multă cinste Casei Centrale pe care a reprezentat-o atât de demn.

La Minister, la Casa Centrală a Cooperaţiei, susţinând şi apărând interesele Societăţii Albina, om răsbătător, aprig şi neînduplecat, şi-a îndeplinit sarcina sa cu multă conştiinciozitate.

Cuvinte bune de muncă şi devotament pentru Cooperaţie exprimăm şi urmaşilor săi, D-lor Gh. Minescu, Gh. Mandache, C. Ionescu, Victor Ciolofan şi I. Focşăneanu.

Cele afirmate de noi în privinţa Cooperativei „Albina" sunt întărite şi de următoarele aprecieri din „Enciclopedia Română" anul 1938, pagina 940: „O însemnată parte din industria de cherestea a ţării este destinată azi de C. A. P. S., Fondul religionar ortodox din Bucavina şi de unele Cooperative, dintre care este de amintit în prima linie „Albina" din Tarcău-Neamţ".

Raportul secţiunei A. Sburlan.

4. *Şi fapte.*

Când vine rândul să trecem la fapte, nu în domeniul exclusiv al exploatărilor, al comercializărilor şi al industriei forestiere, ci pe terenul social şi cultural, avem nespusa bucurie şi mulţumire sufletească să înşirăm lucruri necunoscute, nu numai la noi în judeţ, ci poate şi în toată ţara.

Cine a avut prilejul să răsfoiască luxosul călindar de birou al Cooperativei Albina pe anul 1940, nu mă îndoesc că a rămas mirat de înfăptuirile ei atât de folositoare societăţii.

Ctitora şcoalei primare din Tarcău, a locuinţei directorului, a grădiniţei de copii, a şcoalei primare din Ardeluţa, a Căminului cultural „Principele Mihai", a casei parohiale din satul Pângărăcior, numele ei deapururea va fi pomenită de aceste instituţii. Noul local frumos al primăriei Pângaraţi, comună vecină cu Tarcăul, s'a ridicat datorită şi contribuţiei Cooperativei Albina cu peste 120.000 lei. Biserica nouă din satul Stejaru care tânjea neisprăvită, numai cu nepreţuitul concurs al ei îşi termină lucrările şi se sfinţeşte, spre marea bucurie şi mângâere a credincioşilor.

Cooperativa Albina se îngrijeşte şi de buna gospodărie a locuitorilor. Ea ajută pe membrii muncitori la construcţie de locuinţe sănătoase, potrivit vremurilor ce trăim şi rostului social al ei. Casa gospodărească tip „Albina" din calendarul amintit ilustrează afirmaţiile noastre.

Ea se îngrijeşte şi de sănătatea personalului funcţionăresc

şi a lucrătorilor, puindu-le la dispoziţie săli moderne de bae, cu căzi de faianţe, cu mozaic pe jos, băi de aburi, duşuri, care toate se oferă gratuit şi permanent. Altă fotografie din călindar reprezintă această realizare.

Ea ajută şi întreţine la studii băeţi sârguincioşi fii de lucrători din Tarcău, fii care mâine vor face deosebită cinste protectorilor lor.

Dar pe câţi oameni săraci şi nevoiaşi nu ajută Cooperativa! Până şi în parohia mea dela periferia oraşului Piatra-N. a ajuns mila şi ajutorul ei, cu scânduri etc.

Toate aceste opere sociale prea puţine câte le cunosc eu, multe rămânând înregistrate numai în conturile Cooperativei, încă sunt de ajuns să atragă toată admiraţia celor care de departe privesc şi cântăresc faptele în cumpănă nemitarnică a judecăţii opiniei publice, iar din partea beneficiarilor adâncă şi eternă recunoştinţă.

Iată ce înseamnă Cooperativa românească „Albina"!

Ca un document de mare preţ şi ca o probă tare şi răsunătoare despre cele afirmate mai sus adăugăm şi tabloul familiilor ajutate de Cooperativa Albina pentru copii la învăţătură.

„ALBINA"
Societate Cooperativă
pentru
Exploatare de păduri
şi industria lemnului
Tarcău-Neamţ

TABLOU

De ajutoarele acordate de Coop. la diferiţi membri societari pentru întreţinerea copiilor la şcoală.

Nr. crt.	Numele, pronumele şi domiciliul	Suma acordată	Sumele primite	Anul
1	Fracase M. Tarcău	1500		
2	Ioan Gh. Jitaru Pângaraţi	500	2000	1931
3	Fracase Maria Tarcău	4500		
4	Fracase Maria "	1500	6000	1933
5	Crişu C. Ioan "	2500	2500	1934
6	Meilă V, Gavril "	1500		
7	Vicior Nicolau "	1000		
8	Crişu C. Ioan "	2000		
9	Grechi Artur "	2000	6500	1935
10	Crişu C. Ioan "	1500		

Nr. crt.	Numele, pronumele şi domiciliul	Suma acordată	Suma primită	Anul
11	Carpen G. Dumitru Tarcău	1000		
12	Aronescu Gheorghe „	2000		
13	Popa Gheorghe Pângaraţi	1000		
14	Filip Victor Tarcău	5000		
15	Grechi Artur „	1000		
16	Ficlinescu Ioan P.-Neamţ	1000	12.500	1936
17	Antal N. Gavril Tarcău	6730		
18	Vasile Ţuţuianu „	6750		
19	Dumitru Craiu „	6750		
20	Gavril Ştirbu „	6750		
21	Ioan C. Crişu „	3500		
22	C. Orzescu „	3000		
23	Popa Const. Pângaraţi	2000		
24	Gheorghe Carpen Tarcău	6000		
25	Dumbrăveanu Vasile „	3000		
26	Popa Gheorghe „	1000		
27	Apachiţei Chirică „	2000	47.500	1977
28	Antal Gavril „	6750		
29	Ţuţuianu Vasile „	6750		
30	Craiu Dumitru „	6750		
31	Ştirbu Gavril „	6750		
32	Ioan Zaharia „	5000		
33	C. Orzescu „	4000		
34	Popa Constantin „	4000		
35	Filip Victor „	6000		
36	Carpen Gheorghe „	4000	50.000	1938
37	Craiu Dumitru	4000		
38	Baltag Octav	3646		
39	Scurtu Dumitru	1017		
40	Baltag Şc. Nor. Iaşi	6877		
41	Gh. Dumbrăveanu	6000		
42	C. Ştefănescu	3000	24.440	1939
43	Maria Tasson	3000		
44	Gh. Aronescu	3500	6.500	1940
45	Gh. Dumbrăveanu	5000	3.000	1941
	Total Lei . . .		162.940	

5. *Din trecutul Cooperativei „Albina".*

1. Domnul Inginer Constantin Turcan Directorul Cooperativei „Albina" şi Cooperativa „Albina" sunt două noţiuni care nu se pot concepe una fără alta. Acest lucru l'au ştiut membrii Cooperativei chiar dela înfiinţare, dar mai ales din momentul trecerei dela idei la acţiune, în vremea de după războiul mondial, mai precis dela anul 1919 înainte. Energia şi sufletul pus de D-lui in propăşirea Cooperativei poporul i le-a înţeles dela început.

Pe lângă D-l Inginer C. Turcan, Casa Centrală a Cooperativelor prin D-l N. Cercel, Preşedintele ei, cum şi Institutul Naţional al Cooperaţiei au dat cel mai larg sprijin acestei Cooperative, ca să reuşească. Ca un părinte devotat, care urmăreşte pe fiul lui drag la tot pasul şi în cele mai grele momente se dărueşte lui cu totul, numai ca să-l scoată la liman, aşa au făcut şi aceste două instituţii cu cooperativa „Albină" la crizele prin care a trecut ea. Noi nu putem uita aceasta, ci o recunoaşem, cu mare mulţumire.

2. Cei de astăzi care văd pădurea de stive de lemn fasonat dela Gura Tarcăului, cu fabrica în mijlocul ei, cu toate instalaţiile, cu materialul rulant, cu toate clădirile pentru personal atât aici cât şi la Ardeluţa sunt dispuşi a crede că toate aceste lucrări se vor fi făcut şi uşor şi la iuţeală. Iuţeala este în ritmul vremii.

Noi cei mai vechi însă nu putem şi nici nu trebueşte să uităm prin câte greutăţi a trecut Cooperativa ca să ajungă aici, dar mai ales promotorii acestei activităţi prin câte svârcoliri nu s'au sbătut dela început.

In anii 1919—1920, linia ferată a Soc. Goetz, demontată de serviciul apărării ţării şi aşternută dealungul văei Bistriţei, încă nu fusese aşezată iar la loc. Dar până la centrul de exploatare a Cooperativei Albina din Ardeluţa era o depărtare de 24 Km. dela şoseaua naţională. Câte greutăţi neînchipuit de mari cu transportul până acolo numai cu căruţele! Şi drumul de pădure atât de părăsit, cu poduri stricate, cu mlaştini, cât de primejdios de străbătut. Făcuseră şi Ruşii oarecare îmbunătăţiri, dar de puţină durată. Nu mai vorbesc de terasamentul căei ferate absolut cu totul impracticabil. Adânciturile de traverse nu se putuseră nivela, cu toate căruţele Ruşilor din timpul răsboiului.

Prima fabrică de cherestea a Cooperativei Albina nu a fost aceasta care se vede acum.

O maşină de treierat cumparată dela D-l C. Onu *) din Almaş Com. Dobreni, acest judeţ târâtă cu 6—8 perechi de boi şi trasă cu multe sudori dar şi cu mai multe sudalme şi cu şi mai multe primejdii până sus la Ardeluţa, aceasta şi cu un gater purtat de ea au inaugurat era nouă de viaţă a Cooperativei Albina, tocmai sus în crierul munţilor.

La şueratul acesteia s'au trezit sălbătăciunile codrilor, iar pustietăţilor li s'a dat viaţă.

Toate clădirile de acolo din materialul fasonat de această făbricuţă s'au construit, iar multe din planurile locuinţelor de acolo de către răposatul inginer Arsenie Constantinescu au fost făcute şi de către antreprenorul Carol Zane executate.

Cu cât greu a fost trecută maşina peste podul slab de lemn dela Gura Tarcăului. pod pe care numai nişte sfinte zile îl mai ţineau pe picioarele vlăguite de puhoae! L'au întărit purtătorii maşinei eu nişte catarguri mari, lungi şi grele, puse dealungul podelelor şi cu chiu cu vai, cu frica la fie care pas de a nu se prăbuşi în apă şi maşina şi boii şi oamenii, din cauza greutăţii făbricuţei şi cu cruci, cu rugăciuni şi cu Doamne ajută, au scos-o în sfârşit teafără la malul opus al Bistriţei.

Ca şi necazurile din vieaţa unui om aşa şi toate aceste greutăţi s'au uitat, la bucuria propăşirei treburilor de astăzi. Numai noi cei mai din vechime le mai ţinem minte şi le spunem urmaşilor noştri, ca să aibă idee de câtă luptă s'a dus şi de câtă trudă s'a pus la temelia acestei opere româneşti, cu care azi se laudă nu numai regiunea sau judeţul nostru, ci ţara întreagă.

6. Şi un cuvânt despre Preşedinţii Consiliului de administraţie.

1. Primul hârleţ împlântat pe câmpul plin de bojii şi de gropile bordeilor ruseşti din Gura Tarcăului sub preşedenţia D-lui Nicu Calmuschi s'a făcut. Eu ca preot am blagoslovit locul, şi se vede că blagoslovenia mea şi rugăciunile către Dumnezeu au scoborât din belşug îndurarea Celui de sus asupra oamenilor şi locuriior acestora. D-l N. Calmuschi a pus piatra fundamentală a fabricei. Şi ca Prefect atunci şi ca Preşedinte al Consiliului de ad-ţie lucrurile i-au mers în plin, datorită atât meritelor sale cât şi oamenilor care l-au ajutat.

Nalt, voinic, cu un talent oratoric care cutremură pe ascultători cu avântul, cu tonul, cu toată fiinţa sa, a adus multe servicii Cooperativei. Plecarea lui de câţi-va ani dintre cetăţeni

*) Şi tot lui vândută, după construirea actualei fabrici.

oraşului Piatra şi ai judeţului Neamţ este regretată şi astăzi de cei care l'au cunoscut şi apreciat şi ca om, şi ca avocat şi ca bun român.

2. Despre D-l Leon Mrejeru ce aş putea èu să spun?

Este aşa de cunoscut în toată ţara românească şi are atât de multe merite încât ori ce aş scrie eu, mă tem că i-ar impuţina din ele. Prezenţa sa în fruntea unui asemenea aşezământ este cea mai bună chiezăşie de reuşită tuturor afacerilor Cooperativei, datorită legăturilor sale sociale cu cele mai înalte autorităţi, de care ar avea nevoe această instituţie.

Intre altele contractul cu Casa pădurilor pe 10 ani care asigură Cooperativei 500.000 m^3 în exploatare dela 1934—1944 este opera sa personală.

Pentru popor este un frate, pentru lucrători un părinte, pentru funcţionari un ocrotitor, atât îl simt de apropiat de sufletul lor, toţi cooperatorii „Albinei".

Costumul său veşnic naţional umilitului îi dă curaj să vorbească, apăsatului să-şi apere dreptul, nesocotitului să-şi valorifice meritul lui. Iar firea lui răbdătoare îl face să asculte păsurile şi să mângâe necazurile.

Un om, cu o atât de bogată experienţă, nici că se putea mai potrivit altul de cât el în fruntea treburilor Cooperativei.

3. D-l Nae Stoenescu, vechi profesor şi director de Şcoală Normală la Piatra Neamţ, unde a funcţionat vre-o 17 ani şi de unde a plecat la Bucureşti, iar acum cred că o fi ieşit la pensie. Foarte mult iubit şi stimat de popor, în sânul căruia şi-a făcut intrarea prin politica îmbrăţişată atunci la nebunie de poporul dornic de o refacere a vieţii.

Conducătorii partidului au găsit în el pe omul care în cel mai înalt grad întrunea calităţile de a se face ascultat, respectat şi iubit de popor. După firea sa prietenoasă, apropiabilă, populară, liniştită mă simţiam parcă înrudit sufleteşte cu el, făcut parcă mai mult pentru o conducere pastorală de preot de cât de profesor. De aceia şi părinţii săi din adâncul sufletului lor l'au înţeles şi l'au afierosit preoţiei dându-l la seminar, pe care l'a şi isprăvit cu succes, dar după care a urmat altă carieră.

Pentru Tărcăoani prezenţa lui a fost o binefacere, un suflet care vibra la toate necazurile şi greutăţile lor.

4. Pe D-l Panaite Popovici, vechi profesor de liceu, în trecut şi director de Şcoală Normală, fost deputat, senator, prefect, cine oare din Piatra Neamţ şi din judeţul Neamţ nu l'a cunoscut ca pe unul dintre cei mai săritori la nevoia şi la necazul altora? La casa D-sale era un devarat pelerinaj, în timpul exercitării demnităţilor avute. Ca preşedintele Asociaţiei profe-

sorilor secundari mulți ani de zile a fost colegul cel mai serviabil pentru toți camarazii să. Cu atâtea comisioane la Minister, nu știu când mai avea timp să se mai ocupe și de interesele sale.

Ca membru în Consiliul central de administrație al Institutului național al Cooperației care oare altul ar fi putut fi mai de folos Cooperativei „Albina" de cât D-lui? Larga sa buna voință a dovedit-o din belșug față de interesele Cooperativei, susținând-o tocmai acolo unde avea ea mai mult de aparat afacerile ei, acolo la M-rul Domeniilor și la Casa Pădurilor.

De aceia aportul adus de D-sa trebuește scos în relief și cunoscut, mai mult de cât în linii generale, ca aici.

5. Poporul din Tarcău și cel din Pângarați, membrii Cooperativei „Albina" când au ales președinte pe D-l V. Anton au dovedit o mare înțelepciune. Omul dreptății, omul legii, dar și omul cu suflet care pricepe nevoile poporului, ca unul care din popor s'a ridicat, era cel mai indicat pentru asemenea demnitate.

Il cunosc mai bine de 20 de ani și mă simt fericit cu megieșia lui.

Ca judecător la Hangu a dovedit cele mai distinse însușiri de împărțitor al dreptății. Ca avocat în Piatra-N. toți muntenii roesc în jurul său. Le înțelege ca nimeni altul, toate nevoile dar și situația lor.

Ca președinte al Cooperativei a condus cu mult tact și pricepere instituția pe calea propășirei. Iar ca avocat al ei i-a susținut interesele în mod magistral, scutind-o de multe angarale la care era expusă de valurile vremilor.

Vecin cu el, mă împac ca doi prieteni vechi.

7. Activitatea socială a Cooperativei „Albina" dupa darea de seamă la Adunarea generală din 10 Aprilie 1941.

(pag. 57).

Suma totală cheltuită de cooperativă până la 31 Decembrie 1938, cu aceste opere sociale se ridică la 8.175.012 lei.

Din acestea sunt vrednice de cunoscut:

1. Renovări la biserica din Tarcău și Casa Parohială	Lei	120.000
2. Construcția bisericei Stejarul-Pângarați	„	1.380.420
3. Ref. bisericii Pângărăcior și Casa parohiată	„	80.300
4. Pentru clădiri și reparațiuni la diferite biserici din județ și din țară	„	75.000
5. Contribuții pentru clădirea actualului local al școalei din Tarcău.	„	380.000

6. Contribuţie pentru construcţia noului local al şcoalei din Tarcău	Lei	1.500.000
7. Intreţinerea şcoalei din centrul de exploatare „Ardeluţa"	„	151.420
8. Contribuţia la construcţia şcoalei „Regina Maria" din Balcic.	„	306.842
9. Contribuţia la construcţia şcoalei din suburbia „Regina Maria" — Tecuci	„	116.462
10. Contribuţia pentru şcoli din judeţ şi din ţară	„	85.000
11. Contribuţia la clădirea internatului liceului „Petru Rareş" din Piatra-N. pentru fii de săteni.	„	25.000
12. Burse şi ajutoare elevilor săraci şi silitori, ai cooperatorilor din regiune, la felurile şcoli secundare şi speciale.	„	266.151
13. Pentru întreţinerea copiilor mici, sub vârsta de şcoală şi pentru cantinele şcolare din comunele Tarcău şi Pângaraţi.	„	78.000
14. Pentru îmbrăcarea copiilor săraci din Tarcău, Pângăraţi şi Bistriţa.	„	28.000
15. Ajutoare copiilor săraci din judeţul Neamţ, prin Prefectură.	„	10.000
16. Ajutor pentru întreţinerea copiilor din regiunile înfometate din Basarabia, prin Federala Cetatea Albă.	„	44.000
17. Fond pentru ridicarea statuei lui Spiru Haret	„	50.000
18. Contribuţie la înfiinţarea şi înzestrarea „Căminului Cultural" din Tarcău.	„	215.635
19. Contribuţii pentru organizaţiunile „Străjereşti" şi „Premelitare"	„	10.000
20. Construcţia băiei populare din Tarcău.	„	148.545
21. Ajutor pentru sinistraţii din Podoleni-Neamţ	„	10.000
22. Contribuţii pentru: poduri în Tarcău, instalaţia luminii electrice din sat, construcţia primăriei din Pângăraţi, pomi fructiferi donaţi cooperatorilor, ajutoare dispensariilor şi infirmerii, etc.	„	799.677
23. Ajutoare pentru clădiri de case, grajduri, cumpărături de pământ, etc. membrilor societari.	„	1.910.299
24. Contribuţii la fortificarea graniţei de vest.	„	57.000
25. Contribuţii Ministerului Aerului şi Marinei, pentru aviaţie	„	50.000
26. Contribuţii la construcţia localului Ocolului silvic „Regina Elisabeta" din Tarcău.	„	243.500
27. Diverse ajutoare.	„	33.761

Deosebii de toate operele sociale înfăptuite de cooperativă şi de avantajele creiate întregii regiuni, cooperativa a distribuit membrilor ei dividende la capitalul vărsat 7% — 15% iar prima de muncă, distrib. asociaților, însumează Lei 3.276.227;

8. *Serbarea Cooperației în Tarcău* *)

Pe lângă sărbătorile religioase şi naționale obişnuite din timpul anului, pe lângă serbarea sădirei pomilor, de origină postbelică la noi în țară, zilei de 4 Iulie a. c. i-a fost hărăzit să ne înfățişeze o altă sărbătoare, unică în felul ei, necunoscută până acum: „Serbarea cooperației înfrățită din toată lumea".

Înmulțirea sărbătorilor, fără stingherirea vre-unei activități, prin coinciderea lor cu cele religioase, dovedesc două lucruri; întâi, societatea omcnească, ajunsă la saturație de duhul moleşitor materialist ce suflă din toate părțile azi în secolul egoismului şi setoasă după un ideal mai înalt, se grupează în înjghebări sociale pentru înfrățirea indivizilor răzlețiți şi închegarea energiilor izolate pentru susținerea şi propăşirea ei, în care scop caută să dea cât mai mare atenție şi încurajare cooperațiilor de toate nuanțele, al doilea, motorul care pune în mişcare societatea şi canalizează energiile spre prosperarea şi susținerea celor slabi, este tot religia creştină, care propagă frăția între oameni şi noroade, iubirea aproapelui şi ocrotirea nevoiaşilor.

Ziu fixată pentru această serbare anuală, în toată lumea cooperatistă este ziua de 3 Iulie, dar ca să se poată serba cu mai multă amploare şi în fața unui grup mai numeros de asistenți fără ca să se întrerupă lucrul, s'a ales a doua zi Duminică 4 Iulie, atunci când liberi de orice preocupație, cooperatorii pot participa cu sufletul împăcat la asemenea serbări.

Era şi de aşteptat ca în Tarcău, unde Cooperația românească forestieră a luat un avânt foarte însemnat, dela înființarea cooperativei „Albina" — mai puțin înainte de război, în toată accepțiunea cuvântului după război — această serbare chiar pentru prima dată şi în scurt timp pregătită, să se desfăşoare într'un mod demn de faima cooperativei.

Datorită inițiativei lăudabile a d-lui inspector al Casei cenrtrale a cooperației Inginer I. Dumitrescu şi d-lui Director general al cooperativei „Albina" Inginer C. Turcan, în sala mare a cantinei la ora 11 jum. ziua se adună toate autoritățile din comună, elevii de şcoală cu învățătorul, tot personalul administrativ al cooperativei din localitate, locuitori din sat, membri cooperatori, iar la ora 12 soseşte şi preoiul care oficiază imediat

*) După ziarul „Reformatorul" din 12 Iulie 1926. Piatra-N.

slujba sfinţirea apei terminată cu un polihronion pentru Dinastie, Mitropolit, Guvern, asistenţi şi cooperatori. Parte din public neînţelegând deajuns rostul acestei întruniri aşteaptă cu nerăbdare lămuriri care nu întârzie să vină din partea d-lui Inspector I. Dumitrescu, care într'o frumoasă cuvântare ţine atenţia încordată a auditorilor aproape jumătate de ceas, prin datele interesante ce le dă asupra progresului cooperaţiei din alte ţări în special din Cehoslovacia şi Danemarca, aportul valoros adus de ea în civilizaţia lor, binefacerile cooperaţiei şi asupra mediului românesc şi apelul ca toţi românii să sprijine ideia şi alcătuirile cooperatiste, în special cooperativa „Albina".

Preotul Gh. Verşescu ia cuvântul şi arată că ideia cooperatistă este întemeiată pe principiul fundamental al religiei creştine : iubirea şi proteguirea aproapelui şi după cum copii trebue să asculte de părinţi chiar când au ajuns la maturitate, să-i respecte şi să-i susţină, asemenea şi cooperativele trebue să ţină seamă de religia lui Hristos iar cooperatorii să asculte de glasul bisericii Sale. Civilizaţia popoarelor şi progresul Cooperativelor din alte ţări se datoreşte în mare parte şi religiunei, dovadă puternicul sentiment religios promotorul tuturor actelor frumoase de umanitate — al popoarelor nordice al Englezilor, Germanilor etc.

D-l învăţător Calistrat Bogdan vorbeşte despre greutăţile îndurate de Coop, „Albina" în activitatea ei despre progresul îmbucurător realizat până acum, despre bogăţia avutului ei şi viitorul frumos spre care trebue să păşească cu încredere. Atrage atenţia auditorilor asupra râvnirei străinilor la averea ei, datoria de a păstra şi cultiva să nu cadă în mâinele altora.

Urmează recitări de poezii şi cântece executate de elevi şi aplaudate de public.

Serbarea se sfârşeşte cu o gustare frugală la care D-l Inginer C. Turcan ţine un înflăcărat toast asupra începutului cooperativei „Albina" întemeiată de d-sa acum doisprezece ani, sprijinit tot de ideia divină de înfrăţire a indivizilor şi susţinerea celor slabi, emiţând o ideie pe cât de frumoasă pe atât şi de adevărată, *că nu cei tari se înfrăţesc, ci cei slabi şi nevoiaşi, ca să înfrunte cerbicia şi nepăsarea celor tari*, iar acum priveşte cu satisfacţie sufletească că ideia sa a triumfat şi îndeamnă asistenţa la muncă dreaptă şi cinstită.

Tuturor celorlalţi participanţi li se serveşte câte un pahar de vin şi o modestă gustare, rămânând toţi mulţumiţi de cuvintele auzite şi îndemnurile primite.

Asistent Preot Gh. Verşescu

CAP. VI.

Ocolul Silvic Tarcău.

1. *Generalităţi.*

Denumit în anul 1903 Ocolul Silvic model „Regina Elisabeta“ a luat fiinţă în anul 1888.

Pădurile care aparţin de acest Ocol au trecut în proprietatea statului. în urma decretului lege din 15 Decembrie 1863 pentru secularizarea averilor mănăstireşti. Până la această dată aparţineau la doi stăpâni: partea dreaptă a apei Tarcăului Mănăstirilor Sf. Munte Atos, iar partea stângă Mânăstirii Pângaraţi.

Suprafaţa totală a acestor domenii păduroase este de 29110 hectare. Din acest total, pădurea ocupă o întindere de 28706 ha. iar poenile şi terenurile stâncoase 404 ha.

Esenţele care alcătuesc aceste păduri sunt următoarele: 42% molid, 30% brad, 27% fag şi 1% diverse.

Valoarea inventarului patrimonial este socotită la circa 72 milioane lei, după calculul din anul 1940. Iar veniturile anuale aduse statului de acest Ocol se ridică la 18 milioane lei, toate provenind din produsele lemnoase.

2. *Exploatările.*

Lucrările de exploatare în stil mare au luat naştere din anul 1850, când prin întocmiri de amenajament s'au regulamentat şi tăerile precum şi lucrările de împădurire şi refacere a pădurilor.

In Tarcău Soc. Letea cumpără dela stat 6000 ha. pădure rasă la anul 1883 pe care o isprăveşte de exploatat în anul 1932.

Asemenea Soc. Tarcău exploatează 4834 ha. pădure rasă între anii 1902—1922.

Cooperativa „Albina“ în 1919 exploatează 850 ha. extracţie.

Cooperativa „Albina" în 1920 | 21 cumpără pentru exploatare 1265 ha. tăere rasă.

Cooperativa „Albina" în 1927 cumpără pentru exploatare 785 ha. tăere rasă.

Cooperativa „Albina" în 1934 cumpără pentru exploatare 2173.68 ha.

Tot pentru combaterea insectei „Bostricus Typographus" Cooperativa „Albina" ca şi în 1919, şi în anii 1920—1924 mai arendează dela stat 3000 hectare pădure, ceia ce face un total de 5072 hectare pădure.

Circa 15.000 ha. pădure s'au exploatat în total cu tăere rasă. Lucrăriie de regenerare şi împădurire au început la 1895 şi au continuat stăruitor şi fără întrerupere până în timpul de faţă, executându-se complect toate planurile de refacere a acestor suprafeţe, în aşa măsură, încât printre primele operaţiuni de împădurire se pot face şi exploatări normale (extracţiuni).

Nu este însă cazul a fi atacat acest capitol lemnos, deoare ce Ocolul Tarcău mai posedă încă păduri virgine, în care nu a intrat până acum toporul, pe o întindere de peste 10.000 ha. Apoi exploatarea în mod raţional de fiecare an numai a suprafeţei de 230 ha. asigură statului şi continuitatea lucrărilor şi încasarea veniturilor.

3. Scrieri despre Ocol.

1. Dintre autorii care s'au ocupat cu istoricul acestui Ocol notăm pe C. D. Gheorghiu, care în Dicţionarul geografic al Judeţului Neamţ din anul 1890 scrie la pagina 363: „Tarcău, pădure, în întindere de 35.000 de hectare, este proprietatea statului. Din această întindere enormă numai 10.000 hectare sunt puse în exploatare.

Diferenţa în plus dela 29110 ha. până la 35.000 ha. cât o găseşte el, se poate explica prin greutatea aflărei unor isvoare exacte şi precise în alcătuirea unor asemenea lucrări.

2. Şeful acestui ocol Mihai Anania publică în anul 1900 la Bucureşti „Descrierea pădurei Tarcău şi Plutăria pe Bistriţa", o lucrare de mare valoare, din care şi noi am extras unele date.

3. Dr. C. Bungeţianu, în lucrarea sa: „Industria şi Comerţul lemnului în România, din anul 1916, ne dă următoarele lămuriri:

„Regiunea Tarcăului" Masivele păduroase de aici sunt constituite din Răşinoase.

Ca esenţă principală în masiv este Molidul, care pe Valea Tarcăului formează 75 la sută masiv, restul fiind alcătuit din Brad şi esenţe foioase de diseminaţie.

Repicajul (rărirea şi resădirea pueţilor de brad
într'o pepinieră a Coop. „Albina“.

Exploatarea se face de către societăţile „Letea" şi „Tarcău", lemnele exploatate se transportă pe apa Tarcăului şi văile secundare până la Bistriţa, unde se leagă în plute şi sunt trimise la Galaţi pag. 31.

Mai jos, vorbind în general despre situaţia pădurilor din toată ţara, acelaş autor scrie: „Până la 1900 judeţele Neamţ, Tulcea şi Bacău aveau cele mai întinse suprafeţe împădurite exploatate sau în curs de exploatare (dela 128.000 hectare — 52.000 hectare)".

„După speciile ce compun pădurea avem:

Răşinoase. Primul loc îl ocupă judeţul Neamţ.

Fag pur sau amestecat cu răşinoase, tot judeţul Neamţ ocupă primul loc.

După venitul brut pe an şi pe hectar:

Cel mai mare venit se realizează în judeţul Ilfov:

16 lei bani 45. pag. 46.

Acelaş autor: „Inainte de 1900 judeţele Gorj, Vâlcea, Bacău şi Neamţ aveau fiecare peste 200.000 ha. pădure".

Judeţele Neamţ, Bacău şi Vâlcea au un procent păduros mai mare ca 50%, după N. Popovici, în articolul „Problema împuţinării pădurilor şi lipsei lemnului în România", publicat în revista „Economia Naţională" din 1915, scrie acelaş autor la pag. 57, în lucrarea amintită.

4. In privinţa exploatării lemnelor din Tarcău, M. Florescu, în conferinţa „Pădurile judeţului Neamţ" ţinută la Piatra-N. în anul 1925, scrie la pag. 10 următoarele:

Prin legea dela 18 Martie 1881, Soc. Letea face exploatarea lemnului. Dela 1893 concesionează pădurea Soc. Tache Anastasiu.

La 1901 Letea îşi vinde partea ei lui Goetz.

4. *Noţiuni administrative şi geografice despre Ocol.*

Situaţia administrativă. Domeniul acestui Ocol silvic este aşezat pe teritoriul a trei comuni:

Tarcău, Pângaraţi şi o parte din comuna Vaduri.

Situaţia geografică. Poziţia geografică a proprietăţii Ocolului este couprinsă între 46°, 39', 28" latitudine nordică şi 23°, 42', 43" longitudine estică.

Punctul cel mai jos se găseşte la întâlnirea bazinului Tarcău cu Bistriţa de 420 m. altitudine *), iar cel mai înalt este Tarhaoşul cu altitudinea de 1667 m. socotit la nivelul mării.

---

*) C. D Gheorghiu în „Dicţionarul geografic al Judeţului Neamţ" găseşte 396 35 m.

5. *Averea Ocolului.*

Avutul imobil al ocolului constă din casa de reşedinţă, o clădire frumoasă de cărămidă, zidită în anul 1898, compusă din 5 camere, cu atenansele trebuitoare unei gospodării model, înconjurată de unul din cele mai minunate parcuri din ţara întreagă, în întindere de circa 5 ha., cu alei plantate cu diverse esenţe forestiere şi cu o pepinieră şcolară.

Cancelaria Ocolului, o clădire şi mai frumoasă, construită din lemn între anii 1935—1936 chiar lângă şoseaua naţională şi pe malul stâng al Bistriţei, cu o poziţie încântătoare. Are 10 camere, iar după stilul în care e ridicată, constitue o podoabă a acestei localităţi. Atenansele trebuitoare nu lipsesc nici dela această locuinţă.

Ocolul mai posedă 5 cantoane locuibile în diferite puncte ale domeniului şi 36 de imobile rămase dela exploatările Societăţilor Letea şi Tarcău, cu sediul în Brateş, colonie de muncitori rămaşi mai departe cu aceiaş ocupaţie şi mijloc de existenţă folosiţi la lucrările altor stăpâni.

Acesi Ocol posedă şi o uscătorie de seminţe prin care trece anual circa 1000 Kgr. sământă de molid şi diverse alte seminţe, care se distribuesc la toate Ocoalele silvice din Direcţia silvică Bacău, după trebuinţe.

Deasemenea mai produce aproximativ $1^1/_2$ milion puieţi de molid, din care Ocolul întrebuinţează circa 1 milion anual, iar restul se împarte la alte Ocoale silvice de stat sau particulare. Aceşti puieţi sunt produşi în 4 pepiniere. Tarcău, Brateş, Poiana lui Irinarh şi Hans.

Ocolul posedă în toată lungimea lui drumuri de străbătut bine întreţinute şi pietruite pentru planul de lucru respectiv precum are în proprietate şi 8 Km. de cale ferată ecartament 1 m. dela Brateş la Dumitru.

6. *Lucrări de măsurătoare.*

Are ridicat în plan suprafaţa de 15.000 ha. iar astăzi s'au fixat semnale geodizice pe întreg cuprinsul Ocolului şi este în curs a se executa fotogrametria întregului domeniu, împreună cu basinul Bistriţei, fiind unica lucrare în geniul acesta din toată ţara.

Lucrări de asanarea pădurilor. Pădurea Tarcău, situată în centru păduros, populat cu molid, din pricina dobărâturilor de vânt şi din cauza răsboiului din 1916—1918, când nu s'a putut face higiena ei, precum şi din pricina stagnării economiei forestiere, a fost atacată de „Bostricus Typographus". Azi aceste

focare de viermi au fost stinse comptect, datorită muncei perseverente a corpului silvic. Micile focare, apărute sporadic in unele locuri, inerente unui masiv de 30.000 ha., se distrug la timp, prin higiena care se face pădurii, scoţindu-se căzăturile şi uscăturile, imediat ce se observă apariţia acestor duşmani primejdioşi ai pădurilor.

7. *Vânatul şi pescuitul.*

Vânatul. Pădurea Tarcău este prototipul regiunei prielnice creşterei şi înmulţirei vânatului. Cu păduri seculare în crierul munţilor, intercalat cu seminţişuri şi păduri tinere cu locuri de refugiu inaccesibile omului. departe de sate şi cu o linişte absolută a pădurii, în care îşi găsesc patria animalele sălbatece ca urşi, lupi, mistreţi, cerbi, căprioare, vulpi, jderi, apoi cocoşi de munte şi găinuşe, aceşti codri, nesfârşiţi de împrăştiaţi, oferă cele mai bune condiţiuni de existenţă sălbătăciunilor, iar omului cele mai ispititoare şi mai atrăgătoare poziţii pentru vânat.

Este o frumuseţă a naturii de a trece pe orice pârău afluent al Tarcăului pentru a vedea în poeniţe cârduri de căprioare, formate din câte 3 până la 5 bucăţi, păşunând tiniştit, sau trezindu-te în cale cu câte un cerb sau cerboaică speriată.

Faima urşilor din Tarcău a trecut de mult peste hotarele ţării noastre iar portul bărbătesc al cerbilor formează un mândru şi scump trofeu pentru toţi vânătorii.

Tot prin codrii Tarcăului au hălăduit în vechime şi vestiţii zimbri moldoveneşti. Dealul „Piciorul Zimbrului" dela Schitul Tarcău spre Tarhaoş arată lămurit acest fapt, iar locul numit „Bour" dela isvoarele pârăului Gura Aţei ne spune că şi pe aceste meleaguri au vecuit acele vietăţi rare şi scumpe ţării noastre, care şi-a luat emblema istorică a unui cap de bour sau de zimbru.

Pescuitul. In apa Bistriţei se găsesc peşti rari ca bostriţa, lipanul, mreana, boiştenii, zlăvoacele, grindeii, beldiţii şi chiar racii. In apa Tarcăului şi cu afuenţii lui se găseşte păstrăvul cu pigmenţi vineţi roşiatici, precum şi zlăvoci şi boişteni.

Este de observat un fapt Direcţia zootechnică din Ministerul de Domenii nu poate să facă paza pescuitului din lipsă de personal. Aceasta se săvârşeşte tot de către personalul Ocolului silvic şi ar trebui ca această însărcinare precum şi administraţia pescuitului să treacă în întregime la administraţia Casei Pădurilor, Ocolul silvic in subordine, pentru a se putea stârpi braconajul. Această instituţie are personal şi suficient şi format în direcţia corespunzătoare scopului arătat mai sus.

8. Şefii de Ocol.

Numele şi Pronumele	Gradul	Timpul cât a funcţionat	Denum. Ocol.
1. V. Bontaş	Sub insp.	1888-1891	Gura Tarcăului
2. Al. Angelin	" "		" "
3. N. Ionescu	Guard ajutor		" "
4. P. Grumău	" general	1892-6 Aug. 1892	" "
5. Ernest Gheorghiu	" "	6 A. 1892-Ap. 1893	" "
6. M. Anania	Silvic. Şef	26 Ap. 1893-1902	Tarcău
7. Victor Pop Hârsan	Silv. cl. II.	1 Mai 1902-15 Mart 1905	R. Elis.
8. V. Merica	" "	15 Mart 1905-1 Ian. 1908	"
9. D. I. Borş prin delegaţie ajutor N. Brătescu şi apoi St. Caraman	Silv. Şef	dela 1 Ianuarie 1908 la 1 Aprilie 1910	"
10. St. Caraman	Silvicult. cl. II.	1 April 1910-Mai 1913	"
11. I. Nistoi Văleanu	Silv. Şef	Mai 1913-15 Aug. 1924	"
12. I. Szontag	Ing. Şef silv.	15 Aug. 924-1 Noemb. 931	"
13. N. Breţcanu	" " "	1 Noemb. 931-15 Iulie 934	"
14. P. C. Ghervasia	" " "	15 Iulie 934-15 Noemb. 936	"
13. Const. Gheorghieş	Ing. Şef. silv.	15 Noembrie 1936	"

9. Cei cunoscuţi de noi.

Nu credem fără folos câteva cuvinte despre şefii de Ocol, cu care am lucrat, în interesul obştesc.

1. Ioan Nistor Văleanu din comuna Vaduri, acest judeţ. Ridicat din popor, dar de o fire nobilă. Cu dragoste pentru şcoală, căreia i-a dat tot concursul. A fost şi preşedintele comitetului şcolar comunal. Iubit de subalterni, stimat de popor, a lăsat o impresie foarte bună şi a fost mult regretată plecarea lui din comună.

2. I. Szontag. Ungur din Ardeal. Cu toate acestea era un om cum se cade şi foarte manierat faţă de toată lumea.

In privinţa şcoalei, a urmat tradiţia înaintaşului său. Bun organizator de serbări populare, prilejuite de serbarea pomilor. Prietenos şi amabil cu toţi care aveau de a face cu el. Şi bisericii i-a dat mult concurs.

3. C. Gheorghieş, actualul şef al Ocolului. Muntean de ai noştri, de pe valea Bistriţei, din satul Buhalniţa. Ca nimeni altul mai bun cunoscător al locurilor şi mai îndrăgostit de pădure, de ape şi de farmecul lor, ca unul care şi-a petrecut copilăria în mijlocul lor. Gospodar neîntrecut. Tăria şi frumuseţea localului pentru cancelaria Ocolului lui se datoresc. El l-a construit. Dar administraţia întinselor domenii atât de bine condusă de el?

Harnic, muncitor, când la cancelarie, când pe teren, au-

toritar cu subalternii. prietenos cu toată lumea, veşnic preocupat de lucrările serviciului său, este un model de şef de serviciu, totdeauna la datorie.

Şi el, ca şi cei amintiţi mai sus, are aceiaş atenţie şi bună voinţă faţă de biserică şi şcoală, ca şi pentru oricine, care îi cere concursul său.

1. *Personalul Ocolului Silvic de astăzi.*

Inginer Şef C. Gheorghieş Şeful Ocolului Silvic.

Conductor silvic Alex. Ivanciu.

Brigadieri silvici:
- I. Vasilache
- Gh. Bendrea
- I. Obreja
- Florea Radu

11. *Pădurari.*

Nu putem trece cu vederea nici pe cei doi brigadieri silvici, de curând pensionari, C. Revent şi Gh. Nemţişor, foşti funcţionari devotaţi serviciului lor.

Gh. Nemţişor este şi un foarte bun enoriaş. Consilier parohial, apoi epitrop al parohiei a dat şi dă şi astăzi foarte mult concurs la propăşirea bisericii.

Lăudându-l pe el, nici de cum nu vrau să micşorez calitatea de buni creştini ortodoxi a celorlalţi. Scot însă în relief un merit, care nu trebueşte nesocotit, ci încurajat.

12. *Un mic corolar.*

Frumuseţile naturei din munţii Tarcăului, cu izvoarele de apă cristalină şi cu bogăţiile ei, au îndemnat pe conducătorii statului să dea acestui Ocol silvic denumirea de „Regina Elisabeta" ca o recunoştinţă şi veşnică aducere aminte de aceia care a întruchipat morala riguroasă atmosfera simplă şi plină de demnitate şi s'a identificat perfect cu sufletul şi cu aspiraţiile poporului român.

13. *O serbare a pomilor în Tarcău *).*

In puţine părţi din judeţ cred că s'o fi sărbătorit cu atâta fast şi succes acest important eveniment din viaţa patriarhală a satelor noastre, cum s'a sărbătorit pe valea Tarcăului sosirea primăverei, sărbătoarea pomilor, a florilor, a tinereţei. Cultul arborilor religia popoarelor păgâne politeiste, reînviază, dar cu un fond şi sub o formă diametral opuse, într'un duh spiritualist, în senzul respectărei, păstrărei şi cultivărei a tot ce este bun frumos şi folositor individului ca şi colectivităţei, elemente condiţionate numai de un oare care grad de cultură şi civilizaţie. Populaţia sătească, deprinsă, parte din ea, numai cu arbori sălbateci, crescuţi la întâmplare şi lăsaţi în voia soartei, cu păduri, bune numai de exploatat şi apoi de transformat în lanuri de agricultură, fără grija viitorului forestier sau a economiei casnice, are nevoe de educaţie cât mai întinsă, în îngrijirea arborilor, în special fructiferi, educaţie care nici nu se poate să nu se facă cu mai deplină reuşită, de cât prin serbările de felul aceleia ce a avut loc, după cum urmează:

Datorită iniţiativei şi întinsei propagande a D-lui Şef de Ocol silvic din Tarcău I. Sontag şi a subalternilor săi, a preotului şi învăţătorilor din comună. Duminecă dimineaţa 10 Mai la ora 9, trenul Soc. Goetz din Straja, împodobit cu steaguri tricolore, cu ghirlande de flori şi ramuri de brad încărcat de săteni, cu preotul lor, cu învăţătorii şi elevii soseşte în Tarcău.

Peste puţin timp, trenul Coop. Albina, iarăşi arhiplin de locuitorii bărbaţi şi femei, îmbrăcaţi în frumoasele costume naţionale, în haine de sărbătoare, în frunte cu personalul silvic, cu couducătorii Coop. Albina cu preotul, învăţătorii şi elevii şi primarul comunei Tarcău porneşte în urma celuilalt tren, în cântecele de bucurie ale elevilor şi a unui taraf de lăutari, pe o vreme admirabil de frumoasă de Mai.

Ne oprim câtva timp în Brateş, de unde se mai sue încă alţi doritori de petrecere, iar la ora 1, parcurgând o distanţă de 19 Km. dela Gura Tarcăului, ajungem la Schitul Tarcău. De aici ne îndreptăm pe jos cu toţii spre pitoreasca poiană de a lungul pârâului Bolovaniş, unde gropile săpate mai dinainte aşteptau cu nerăbdare plăpânzii pueţi de brad.

Se face în grabă un careu din toţi asistenţii, se oficiază serviciul — sfinţirea apei de către 3 preoţi — momente solemne, când în tăcerea maiestoasă a naturei, murmurul gălăgiosului pârău, zumzetul albinilor şi freamătul codrilor acompaniază cântecul divin în preamărirea Creatorului.

---

*) După Ziarul „Reformatorul" din 31 Mai 1926. Piatra-N.

Preotul Gh. Verşescu din Tarcău rosteşte o cuvântare explicativă a rostului acestei serbări, a cultului arborilor fructiferi şi rolului lor estetic economic şi moral în gospodărie, cu dovezi din viaţa practică, din istorie şi din viaţa altor popoare, după care ia cuvântul D-l I. Dumitrescu Inspectorul Casei Centrale pe lângă Coop. Albina, arătând însemnătatea pădurilor, ca bogăţie naţională a ţărei noastre, cu dorinţa şi convingerea ca în viitor să ajungă a fi exploatate de români, aducând mulţumiri organizatorilor acestei serbări.

A urmat apoi plantarea a 100 de brădeţi de către elevi şi stropirea lor cu aghiasmă. Pe platoul înalt din apropiere, în dosul Schitului, s'a aşezat lumea la masă, grupuri, grupuri, de familii şi prieteni, pe pajiştea verde, într'o însufleţire şi atmosferă frăţească.

După masă s'a executat frumoase dansuri naţionale de către cei maturi, tragere la ţintă, diferite concursuri de jocuri între elevi, cu premii acordate de D-l Sontag şi D-l Dimitrescu ca: alergări libere, alergări cu câte o lingură cu ou în ea, alergări în saci, suirea pe prăjini etc.

D-l Fotograf Chevallier a luat mai multe instantanee pitoreşti.

La ora 6 s'au suit în trenuri toţi cei veniţi, ducând cu sine cele mai frumoase amintiri despre această încântătoare petrecere câmpenească.

O parte din public s'a oprit la Brateş la locuinţa d-lui Inginer unde s'a încheiat serbarea printr'o petrecere intimă cu lăutari.

Asistent Preot Gh. Verşescu

CAP. VII.

Schitul Tarcău.

1. *Intemeierea.*

Pe un dâmb înalt, aproape de vărsarea pârăului Bolohaniş în apa Tarcăului, la poalele pădurilor de brazi şi cu o privelişte fermecătoare, care stăpâneşte văile din faţă şi munţii din prejur, străjueşte de 108 ani modestul şi tăcutul Schit Tarcău. Pustietăţile nu-l înfioară, zgomotul apelor nu-i tulbură liniştea, sălbătăciunile desişurilor de molizi nu-i populează singurătatea. Izolat şi tăcut, ca şi viaţa celor câţi-va eremiţi retraşi din vârtejul patimilor lumii amăgitoare, stă de veghe, în freamătul codrilor, la afirmarea şi păstrarea unei credinţe de două ori milenară într'un ideal deapururea viu în conştiinţele creştine.

„Este zidit la 1833 de către Eromonacul Avram, cu cheltuiala bine-făcătorilor (prin milostenie); are hramul Dumineca tuturor sfinţilor" (C. D. Gheorghiu Dicţionarul geografic al jud. Neamţ 1890. pag, 363).

2. *Administrarea.*

La început independent, mai apoi depinzând de Mânăstirea Pângaraţi, în timpurile mai târzii a trecut sub conducerea când a Schitului Durău, când a Mănăstirii Bistriţa. Din anul 1922 atârnă de aceasta din urmă.

Biserica este construită din lemn de frasin, acoperită cu draniţă. Dealungul timpului a fost reparată după nevoi şi împrejurări. In special în urma războiului din 1916—1918 când a fost ocupată complect de Ruşi, care i-au dăunat foarte mult, din cauza stricăciunilor făcute.

De aceia Prea Cuviosul Părinte Arhimandrit Ghenadie Carază Stareţul Mănăstirii Bistriţa, după luarea pe seamă a Schi-

tului a avut de necăjit foarte mult, cheltuind mulţi bani pentru reparaţia lui, atât a Sf. Locaş cât şi a chiliilor, care deveniseră o ruină complectă.

Reparaţiile şi îmbunătăţirile făcute de P. C. Sa au fost complectate şi cu o casă mare cu mai multe camere şi încăpătoare şi luminoase, a căror inaugurare şi sfinţire s'au făcut la hramul Schitului, în Duminica tuturor sfinţilor, la anul 1926, cu mare fast şi cu o deosebită sărbătorire a reuşitei ostenelilor depuse.

Trei ieromonahi, un ierodiacon şi cinci monahi alcătuesc astăzi toată obştea lui monahicească.

Dintre aceştia un ieromonah şi ierodiacon sunt studenţi în teologie şi urmează la cursuri, un monah este trimis la ascultare la Schitul Nechit iar altul este adus tot pentru ascultare la Mănăstirea Bistriţa.

In jurul său Schitul mai are şase case de locuit pentru personalul deservent, 14 hectare teren pentru fânaţ, grădină, arătură şi cimitir. Mai posedă şi 12 vite mari, boi şi vaci. Apoi porci, păsări etc.

Obiecte mai de valoare nu are de cât o salbă cu 8 galbeni austrieci (nota autorului).

La împroprietărirea din ultimul timp nu i s'a dat nimic.

Deşi la 7 Km. mai la nord de satul Brateş şi la 5 Km. spre sud de colonia Ardeluţa, totuşi credincioşii acestor sălăşluiri vremelnice omeneşti, în trebuinţele lor religioase, aleargă la serviciile preoţilor dela Schit, iar duminica şi sărbătorile, cât cu trenul, cât pe jos, vin în grupuri evlavioase de asistă la slujbele bisericeşti.

Hramul Schitului este sărbătoarea nu numai a lui şi a personalului slujitor ci şi a întregei populaţiuni de pe valea Tarcăului şi a Străjii, ba şi din Piatra Neamţ.

Trenuri supra încărcate de pelerini pornite în zorii zilei din Piatra-N., din Straja şi din Tarcău, umplu văile şi pustiurile de cântece şi de voe bună iar Schitul de credincioşi, de dragoste şi frăţie între admiratorii acestor locuri şi închinătorii Sfântului Lacaş. Dintre aceştia nu lipsesc nici o dată fraţii de dincolo, chiar înaintea alipirei la patria mamă a întregei Transilvanii. Nu ştim acum la câtă bunăvoinţa se va mai îndupleca această stăpânire haină.

3. *Egumenii.*

Superiorii Schitului din timpurile mai proaspete cunoscuţi de noi, în intervalul dela 1910—1940 au fost: 1. Părintele Ghenadie Carază, amintit mai sus, 2. Dionisie Stahie, 3. Varahil Lăcătuşu, 4. Pahomie Grigoriu, 5. Vitale Păucă, 6. Teofil Luca,

7. Elisei Zaiţ, 8. Evloghie a Catrinei, 9. Mazarin Galerie, 10. Varsanovie Botezatu, 11. Iulian Danielescu, 12. Neonil Bodescu, iar acum Teofan Crăciun, ucenicul Părintelui Ghenadie Carază, un harnic şi bun gospodar.

Cel care a condus mai mult acest Schit din vechime, înaintea celor de mai sus, a fost Daniil Nechita, care vreme de aproape 40 de ani a ţinut aprinsă făclia credinţei pe aceste meleaguri pustii. Despre evlavia lui adâncă şi sufletul lui bun şi ospitalier îşi amintesc şi astăzi cu duioşie credincioşii din Tarcău, cum şi foştii lui ucenici, dintre care mai trăesc şi astăzi.

4. *Autorii care s'au ocupat de el.*

Din trecutul acestui Schit găsim următoarele însemnări:
1. D. Frunzescu în: „Dicţionarul topografic al României" anul 1872 spune între altele că Schitul are 12 călugări.

2. C. Bilciurescu în: „Monastirile şi bisericile din România" 1890 scrie: „Această Mănăstire în vechime depindea de Mănăstirea Pângaraţii şi tocmai la anul 1842 s'a format Mănăstirea propriu zisă şi după regulele stabilite pe la alte Mănăstiri; acum se administrează de un Stareţ ajutat în partea administrativă de un consiliu economic şi în partea duhovnicească de un consiliu spiritual. Monahii sunt în număr de 11, dintre care cei mai mulţi bătrâni şi slabi".

3. C. Turcu în „Preocupări de cultură regională" vol. II. 1939 Piatra-N. la articolul: „Dela hanul schitului Tarcău la şcoala No. 2 de băeţi" pag. 28, scrie următoarele:

„Se vede că schitul Tarcău, care era situat pe moşia mănăstirei Pângaraţi. a primit dela aceasta, ca ajutor, un loc cu o casă, pentru a-i servi de metoh şi a-i aduce oare care venituri. Căci, dintr'un act din 1844, pe care-l avem în biblioteca noastră, aflăm că Mănăstirea Pângaraţi a mai dat schitului Tarcău, tot pentru a-şi agonisi venituri, un vad de moară pe Cracău, la Ivăneşti. Numai aşa ne explicăm, de ce o casă ce aparţinea Mănăstirei Păngaraţi se numea, totuşi, hanul schitului Tarcău".

Că schitul Tarcău avea în vechime un metoh în oraşul Piatra-N. mai reiesă şi dintr'un act de veşnică vânzare, găsit în arhiva primăriei, pe care îl dăm mai jos:

Act de veşnivă vânzre.

„Subsemnatul Dascalu Ioanu Orza domiciliat în comuna Pângaraţi, declar prin acest act, că am vândut Primăriei Comunei

mi se pare că a fost găsit şi publicat de C. Turcu

Urbane Piatra, pentru trebuinţa Şcoalei No. 2 de băeţi, cu preţ de 1433 lei bani 50, adică una mie patru sute treizeci şi trei de lei, bani cincizeci un loc din Oraşul Peatra strada Alexandru cel Bun megieşit cu şcoala No. 2 de băeţi, *ce se nume din vechime hanul schitului Tarcău*, cu strada Alexandru cel Bun, cu drumul ce din vechime se nume Obştescu, care acum se numeşte strada bunilor copii şi casa D-lui Neculai Prasa, cu alt local al şcoalei No. 2 foastă a lui Iuan Bărbieriu şi cu Vasile Gheorghe Covrig;

Acest teren iam vândut liber de orice sarcini şi cu dreptul deschis de împresurări fără a fi eu răspunzător la aceasta.

Primăria Urbei Piatra va putea usa de astăzi în nainte de acest locu care iiam şi tradat în posesiune după cum interesul ăi va cere în limitele actuale şi acele după documentele vechi pe care tot acum ileam tradat la facirea acestui act în numer de trei. — Valoarea am primito.

Subsemnatul Primar al Urbei Piatra conform deciziunei Consiliului Comunal declar că primescu vânzarea ce se face de D-l Orza în condiţiunile stipulate.

Făcut astăzi 10 Mart anul 1881 oraşul Piatra.

p. PRIMAR, *Indiscifrabil.*

I. ORZA
(Literc chirilice iscălitura)

Dosarul No. 3 din arhiva serviciului tehnic al Primăr e Piatra-N.

Astăzi Schitul Tarcău are norocul, încă din anul 1922, să să fie condus de către Părintele Ghenade Carază, care este un neîntrecut gospodar.

5. Infàptuirile realizate de P. C. Părinte Ghenadie Carază.

Pe lângă reparaţiile şi îmbunătăţirile amintite, încă dela început a înfiinţat acolo o ştupină de albine, care numără uneori până la 100 de ştiubee.

Incă o minune a înfăptuit P. C. Sa. In crierul munţilor într'o izolare de vizuină, Schitul Tarcău este luminat cu electricitate! Fără să fie adusă de nicăeri. P. C. Sa a făcut acolo la Schit o turbină, cu cădere de apă. Cu forţa motrice a acestei căderi poartă turbina şi Schitul ca şi locuinţele care sunt luminate

cu electricitate. 60 de becuri împrăştie lumina în bezna nopţii prin toate ungherele Schitului.

Incă o minune. P. C. Sa a făcut şi o piscină de păstrăvi! A întocmit cu mijloace foarte simple o clocitoare de ouă de păstrăvi. I-a prins, i-a muls de ouă. A pus ouăle să clocească la un izvor la 1 Octombrie şi la 15 Februar ouăle au scos pui, iar la 1 Mai, a dat drumul puilor pe pârae pentru înmulţirea peştelui păstrăv.

Aşa a făcut trei ani dearândul: 1935—1936 şi 1937. In primul an a dat 2000 de pui pe pârae, în al doilea an 4000 de pui, în al treilea an 12.000 de pui.

Toate aceste operaţiuni le-a făcut după îndrumările D-lui Inginer Rusov din Ministerul Domeniilor.

Şi acum o desiluzie. In anul 1937 primeşte ordin dela Minister că nu are voe să facă piscicultură de păstrăvi. Şi astfel i se spulberă tot avântul său pentru o economie naţională de interes obştesc.

Schitul Tarcău a avut cinstea de a fi vizitat de mai multe ori de către răposatul întru fericire Patriarhul Miron Cristea, de I. P. S. Irineu Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, de P. S. Grigorie Episcopul Huşilor, de P. S. Valeriu Moglan Vicarul Mitropoliei Moldovei, toţi atraşi şi de vraja locului pitoresc dar şi de rânduiala unei aşa de bune gospodării, condusă de Stareţul Mănăstirii Bistriţa.

6. Sfinţirea Schitului Tarcău *).

Rare sunt momentele de înălţare sufletească, trăite de credincioşii creştini de pe valea Tarcăului şi a Bistriţei, ca acelea din ziua de 30 Mai a. c. data sfinţirei schitului Tarcău, în urma reparaţiei lui de din lăuntrul şi de din afară.

La măreţia acestor momente şi-au dat tot tributul lor de contribuţie omul şi natura: omul cu tot ce are mai nobil în adâncul sufletului său, iar natura cu bogăţia ei nesfârşită de frumuseţi. Dărnicia sufletului creştinesc, mai accentuată în sprijinirea mănăstirilor de cât a bisericilor mireneşti, hărnicia conducătorilor schitului Tarcău şi mănăstirei Bistriţa, de care depinde schitul, conştiinciozitatea lucrătorilor şi afluenţa credincioşilor din împrejurimile apropiate şi mai depărtate, unite cu poziţia pitorească a schitului Tarcău, care ne aminteşte de versurile lui Uhland din „die Kapelle" *„Droben stehet die Kapelle, Schauet still ins Thal hinab"*... şi o vreme splendidă de luna Mai, după

*) După ziarul „Reformatorul" din Piatra-N. din 7 Iunie 1926.

după câteva zile de ploi, au făcut ca această zi să rămână memorabilă, nu numai în istoricul schitului, ci şi în viaţa tuturor participanţilor la această înălţătoare sărbătoare. Dela întemeierea lui din anul 1833 de către Eroschimonahul Avramie şi până azi — afară de vremea răsboiului din 1916—1918 — nu cred să se fi mai bucurat de o aşa de multă lume, ca acum.

De Sâmbătă, de pe la vremea toacei celei mari, pâlcuri de pelerini dornici să se împărtăşească din darul divin, scoborât de sus la asemenea ocazii asupra credincioşilor, încep să se strecoare pe potecele tăinuite de prin îndepărtatele sate ale Transilvaniei, cu toată vizita Mitropolitului catolic la Ghimeş pentru mirungerea copiilor între 12—14 ani.

La ora 7 seara soseşte trenul Coop. Albina cu un grup de credincioşi, în frunte cu Părintele Protoiereu Gh. Popovici, Părintele V. Constantinescu din Piatra-N. şi Pr. Gh Verşescu din Tarcău întâmpinaţi cu toţii de cei veniţi mai dinainte, împreună cu Pr. Arhimandrit Ghenadie Caraza, Stareţul Mănăstirei Bistriţa şi schitului Tarcău, care primeşte cu toată amabilitatea-i cunoscută pe deosebiţii oaspeţi.

Se oficiază serviciul Vecerniei cu litie de către părinţii noi veniţi, în biserică, într'o atmosferă de evlavie şi cucernicie, demnă de admirat. Se relevă în special atitudinea pioasă a transilvănenilor, care nemişcaţi, sorb cu nesaţiu cântările melodioase ale preoţilor şi ale stranei, la care D-l A. Lupei primul psalt al Catedralei din Piatra-Neamţ, cu un elev al său — un picolo — fac adevărate furori, cu vocea lor artistică.

Arhondaricul şi puţinele chilii nu pot adăposti pe noapte toată mulţimea credincioşilor, dintre care mare parte, în jurul focurilor din ograda schitului, ca într'un tablou feeric din noaptea Invierei, îşi comunică impresiile slujbei, bucuriile şi nădejdiile, până târziu, când tăcerea suverană îşi afirmă stăpânirea ei în tot cuprinsul văzduhului.

A doua zi dimineaţa, la ora 7 slujba Utreniei. Numărul celor prezenţi se sporeşte cu locuitorii veniţi pe jos din satele Brateş şi Ardeluţa. La 9 se oficiază sfinţirea apei şi Sf. Maslu de către trei preoţi în ograda bisericei, în mângăerea razelor binefăcătoare ale soarelui de primăvară, în mireasma florilor, în frăgezimea ierbei, în aerul proaspăt al dimineţei şi puternic al pădurilor de brazi şi în fumul de tămâie şi smirnă, care împreună cu rugăciunile preoţilor şi cugetele curate ale mulţimei se înalţă la ceruri, ca jertfa cea plăcută a lui Avel.

In sunetele duioase ale clopotelor se face înconjurul bisericei şi stropirea ei cu aghiazmă, iar înlăuntru se procedează la sfinţirea ei prin miruire şi rugăciuni de către Păr. Protoiereu Popovici asistat de preoţii Constantinescu, Verşescu şi un iero-

monah, în fața mulțimei, cuprinsă de fiorii solemnității momentelor.

Slujba Liturghiei se desfășoară cu un fast specific soboarelor pompoase bisericești, care transportă pe credincioși în alte lumi mai fericite de cât aceia în care își torc firul vieței materiale de toate zilele. Abia la ora 11—11 jum. sosesc și cele două trenuri: dela Piatra și dela Gura Tarcăului, supra încărcate de lume și de zăduful greutăței urcușului de drum, din care peste o mie de călători se revarsă în valuri spre neîncăpătoarea biserică primitoare a schitului. Greutatea răsbaterei în lăuntrul bisericei și aglomerația în care n'ai unde asvârli un ac, se uită de frumusețea slujbei și sfințenia locașului.

Părintele Constantinescu ține o cuvântare asupra pericopei evangheliei zilei, arătând puterea credinței sfinților martirizați pentru Hristos, rostul bisericei în educația poporului și datoria de a ne purta fiecare crucea greutăților și suferințelor noastre. fără a râvni la închipuita fericire a altuia.

După oficierea slujbei panahizilor pentru ctitori și alți răposați, slujba se termină prin o cuvântare ocazională a Păr. Protoiereu Popovici, afară în fața mulțimei, căreia îi amintește de datoria de a ajuta locașurile sfinte, a le frequenta și urma cuvântul Domnului, mulțumind tuturor ostenitorilor reparației schitului pentru concursul dat.

Chiliile, ograda și poiana schitului răsună de veselia moderată a vizitatorilor, așezați în grupuri la mese sau pe pajiștea de verdeață mulțumind și trupul, după ce sufletul se nutrise cu merindea duhovnicească a sfintelor învățături.

Persoanele invitate au luat masa în casele Părintelui Ghenadie Caraza unde a domnit o atmosferă frățească, înveselită mult de glumețele impresii recente dela alegeri ale D-lui Deputat N. Calmuschi. S'a toastat de către Păr. Protoiereu, D-lu Calmuschi și Păr. Ghenadie care aduce laude și mulțumiri Soc. Goetz din Straja pentru ajutorarea reparației schitului cu 52000 lei, Ministerului de Culte cu 15000 lei și Prefecturei Județului Neamț cu 12000 lei și tuturor celorlalți donatori.

* * *

La ora 4 trenurile au fost luate cu asalt de mulțimea călătorilor dintre care mulți au fost nevoiți să vină pe jos, iar alții să aștepte pe a doua zi alt tren, toți însă mulțumiți că au participat la această deosebită sărbătoare creștinească.

Asistent Preot Gh. Verșescu.

CAP. VIII.

Şcoalele din comună.

1. Şcoala Primară din satul Tarcău

(Continuare)

Anul 1916—1917

Dirlginte Preot Gh. Verşescu.

Şcoala n'a funcţionat tot anul. Nici n'a fost deschisă măcar în Septembrie. Localul a fost ocupat încă din luna August de numărul mare al muncitorilor mobilizaţi pentru lucrările terasamentului liniei ferate strategice Piatra-N. — Prisecani.

Odată isprăvite aceste mijloace mai lesnicioase de transport, clădirea s'a şi umplut în întregime de armata rusească, precum s'a văzut în partea a II-a a acestui volum.

Anul 1917—1918.

Incepe la . . . . sub dirigenţia Sf. Preot Gh. Verşescu Amenzi nu s'au aplicat. Frecvenţa bună.

Situaţia Şcolară.

Inscrişi la începutul anului	29 b.	+	28 fete	=	Total	57
Promovaţi	20 b.	+	20 „	=	„	40
Repetenţi	6 b.	+	7 „	=	„	13
Alte situaţii	3 b.	+	1 „	=	„	4.
						57

Examenul de absolvire de 5 clase a fost în ziua de 11 Iunie 1918. — S'au prezentat 3 elevi, şi'au reuşit 3 elevi.

Serbare de sfârşit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1918, s'au împărţit premii la 5 premianţi şi 7 menţiuni, cărţi în valoare de lei 150.

Şcoala a fost inspectată în ziua de 6 Martie 1918 de d-l Revizor şcolar Gh. S. Ioneanu care constată progres mulţumitor atât la elevi cât şi în ceia ce priveşte întreţinerea localului ; în ziua de 23 Mai 1918, insp. de d-l Rev. şc. N. Constantiniu, care constată că părintele Gh. Verşescu munceşte cu drag pentru şcoală.

Localul de şcoală bine întreţinut.

Materialul didactic şi mobilierul bine întreţinut.

Anul şcolar 1918—1919.

Anul şcolar se deschide la 17 Septbmbrie, sub diriginţia Sf.-Sale Preot Gh, Verşescu, — în localul deteriorat — proprietatea comunei.

Frecvenţa bună. Amenzi sunt aplicate în valoare de Lei 166.20 pe întreg anul.

Situaţia Şcolară.

Inscrişi la începutul anului	36	băeţi	+ 36	fete.	Total	74
Au urmat regulat şi neregul,	34	„	+ 38	„	„	72
Promovaţi	24	„	+ 20	„	„	44
Repetenţi	11	„	+ 16	„	„	27
Alte situaţii	1	„	+ 2	„	„	3
						74

Examenul de absolvire a 4 clase s'a ţinut în ziua de 4 Iulie 1919 — la şc. din Straja Tarcău.

Şcoala din Tarcău a prezentat 11 elevi din care au reuşit 8,

Impărţirea premiilor s'a făcut în ziua de 29 Iunie, când s'au împărţit la cei 4 premianţi cărţi strânse din colectă publică.

La şcoală au funcţionat în anul 1918—1919 doi învăţători : Focşa Const. şi Preot Gh. Verşescu.

Şcoala a fost inspectată în ziua de 6 Martie 1918 de revizorul şcolar, Gh. Ioneanu — când constată progres mulţumitor în şcoală, în ziua de 23 Mai, de către d-l Revizor N. Constantiniu, care constată că părintele Verşescu, fiind suplinitor de 4 ani, munceşte cu drag în şcoală, iar în ziua de 10 Iunie 1919, şcoala a fost inspectată de d-l Revizor, Alex. Gheorghiu care apreciază munca părintelui Verşescu.

Lucrări în pepinieră. — Semănatul Molidului

Starea sanitară a elevilor a fost mulțumitoare — Medicul de circumscripție a vizitat școala.

Localul de școală complect deteriorat, iar mobilierul insuficient.

Anul Școlar 1919—1920.

Se deschide la 16 Octombrie, diriginte fiind d-l Ioan Ciobanașu. — Cursurile s'au început în localul primăriei.

In acest an, Revizoratul Școlar Neamț, cu ord. No. 4225 din 19 Sept. în conformitate cu ord. Ministerului No. 11655 | 919, anunță transformarea claselor în divizii.

Pe ziua de 17 Oct. 1919, se numește diriginte d-l Polcovnicu Gh. Amenzi școlare nu s'au aplicat.

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	47 băeți	+	44 fete.	Total	91
Promovați	26 „	+	28 „	„	54
Repetenți	18 „	+	14 „	„	32
Alte situații	4 „	+	1 „	„	5

Examenul de absolvire s'a ținut la școala din Straja-Tarcău sub președinția d-lui I. Timofte. Dela școala Tarcău s'au prezentat 4 băeți și 4 fete care au absolvit.

Serbarea de sfârșit de an s'a făcut în ziua de 29 Iunie când s'a împărțit cărți de premiu la cei 7 elevi din donația filialei „Crucea Roșie" din Tarcău.

Atât d-l Ciobanașu cât și d-l Polcovnicu au funcționat regulat.

Școala a fost inspectată de d-l Revizor școlar cl. II, I. T. Crețulescu, în ziua de 12 Feb. 1920, când face aprecierile următoare:

„Răspunsurile școlarilor în marea lor majoritate sunt bune. Citesc și povestesc cu ușurință".

Starea sanitară a elevilor a fost bună. In timpul anului a fost cori și la unii râie — școala n'a fost închisă — școala n'a fost vizitată de medic.

Sala de clas e bună, însă prea mică față de numărul elevilor. Mobilierul didactic insuficient, zestrea școalei nu s'a mărit cu nimic.

Bugetul școalei a fost într'o măsură prea mic față de cerințele școalei.

Serbări școlare s'au făcut cu ocazia zilelor naționale și la crăciun. D-l Polcovnicu a ținut o conferință despre „Caracter".

Anul şcolar 1920—1921.

Anul şcolar începe la 1 Sept. sub diriginţia d-rei Paraschiva Tofan, care funcţionează până în ziua de 13 Dec. 1920, când este înlocuită din cauza lipsei dela şcoală cu d-l Stăhescu Const. Cursurile au început în localul primăriei Tarcău. Frecvenţa slabă. Amenzi s'au aplicat în valoare de lei 380.—

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	44 băeţi	+ 35 fete.	Total	79
Promovaţi	28 „	+ 31 „	„	59
Repetenţi	16 „	+ 4 „	„	20
				79

Examenul de absolvire s'a ţinut la şcoala din Pângaraţi Şcoala Tarcău a prezentat 10 elevi şi au absolvit 9.

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut în ziua de 29 Iunie când s'au împărţit cărţi în valoare de lei 400 donaţi de primăria Tarcău, la cei 8 elevi premiaţi şi 12 cu menţiune.

Atât d-ra Tofan cât şi d l Stăiescu au funcţionat neregulat. Rev. şcolar cu ord. Nr. 2392 | 920 reţine salarul pe o zi a d-lui Stăhescu.

Şcoala a fost inspectată la 29 Ianuarie şi 8 Mai 1921 de Rev. şcolar Eug. Mitru care face următoarele constatări:

„Răspunsuri foarte slabe la citire şi arit. D-l Stăhiescu să muncească să nu stea copii degeaba la şcoală. Comitetul şcolar nu se interesează de aproape de nevoile şcoalei." La 18 Mai constată progres în şcoală.

Starea sanitară bună.

Sala de clas bună, însă prea mică faţă de numărul elevilor.

Comitetul şcolar s'a interesat prea puţin de şcoală.

Localul, mobilierul, zestrea didactică, ţinută curat şi bine întreţinute.

Serbări şcolare n'au fost.

Activitate extra şcolară n'a desfăşurat.

Anul şcolar 1921—1922.

Cursurile încep în ziua de 1 Sept. dirigintă fiind d-ra Paraschiva Orghidan, care funcţionează până în ziua de 19 Oct., când este numit tot ca suplinitor d-l Pomoja Gh.

Amenzi s'au aplicat în sumă totală de lei 297.—

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	42 băeți	+	39 fete.	Total	81
Promovați	33 „	+	27 „	„	60
Repetenți	11 „	+	9 „	„	20
Alte situații	— „	+	1 „	„	1
					81

Examenul de absolvire s'a ținut în ziua de 10 Iunie la centrul Bicaz, sub președinția d-lui D. Trifan, s'au prezentat la examen 13 elevi și au absolvit 11.

Serbarea de fine de an s'a făcut în ziua de 29 Iunie când s'au împărțit cărți la cei 5 premiați, 18 mențiune in val. de lei 500 strânși prin colectă.

D-l Pomoja Gh. a funcționat regulat la școală.

Școala a fost inspectată de d-l Revizor școlar D. Trifan, Grigore Vlad și P. Gheorghiasa. Toți constată progres și laudă activitatea d-lui Pomoja.

Starea sanitară a elevilor bună. Școala a fost vizitată de medicul de circumscripție.

Școala funcționează tot în localul primăriei.

Localul, mobilierul, zestrea didactică, toată bine întreținute.

Serbări școlare s'au dat.

D-l Pomoja deși suplinitor și numai cu 3 clase normale se ocupă și în afară de școală, ținând conferințe locuitorilor.

Anul școlar 1922—1923.

Cursurile încep în ziua de 18 Septembrie 1922, diriginte fiind d-l Pomoja Gh. care funcționează până la 1 Noemb. 1922, când va lua în primire școala d-l Calistrat I. Bogdan, învățător cu titlul provizoriu conf. ord M. I. No. 108815 | 922.

Amenzi școlare s'au aplicat în val. de lei 1155.—

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	45 băeți	+	33 fete.	Total	78
Promovați	38 „	+	32 „	„	70
Repetenți	5 „	+	1 „	„	6
Alte situații	2 „	+	— „	„	2
					78

Examenul de absolvire s'a ținut în ziua de 29—30 Iunie la centrul Pângarați sub președinția d-lui D. Trifan, sau prezentat 3 elevi și au absolvit 3.

Serbare de fine de an s'a făcut în ziua de 2 Iulie când s'au împărțit cărți la cei 8 premianți și 25 mențiune, în valoare de lei 700 strânși prin colectă de d-l C. Bogdan.

Atât d-l Pomoja cât și d-l Bogdan au frecventat regulat școala.

Scoala a fost inspectată de d-l D. Trifan, revizor șc. cl. II în zilele de 26 Oct. 1922, 28 Noembrie și 22 Dec. 1922, cu următoarele mențiuni:

„Frecvența bună", am primit răspunsuri bune și la cursul complimentar. Aceasta dovedește că d-l C. Bogdan muncește cu dragoste în școală.

In ziua de 3 Febr. 1923, d-l Rev. școlar, P. Gheorghiasa scrie: „găsesc un progres pe deplin mulțumitor, ceea ce dovedește că d-l înv. își face datoria cu drag și în chip conștiincios. Ordinea și curățenia exemplare.

Starea sanitară a elevilor bună. Vizita medicală s'a făcut.

Școala funcționează tot în localul primăriei.

Mobilierul și material didactic insuficient.

Serbări școlare s'au făcut.

D-l Bogdan activează și pe tărâm extra-școlar ținând conferințe locuitorilor.

Aual școlar 1923—1924.

Anul școlar începe în ziua de 22 Septembrie 1923, diriginte fiind d-l Calistrat Bogdan, în localul primăriei Tarcău.

Frecvența bună. Amenzi s'au aplicat III grade, în sumă totală de lei 5800.

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	43	băeți	+	36	fete.	Total 79
Promovați	36	„	+	32	„	„ 68
Repetenți	5	„	+	4	„	„ 9
Alte situații	2	„	+	0	„	„ 2
						79

Examenul de absolvire s'a ținut în ziua de 7 și 8 Iulie 1924 la contru Bicaz sub președinția părintelui Th. Borș, s'au prezentat la examen 9 băeți și 8 fete și au reușit 9 b. și 8 f.

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut în ziua de 20 Iulie, când s'au împărţit cărţi la 12 premiaţi 11 menţiune, în valoare de lei 650, donaţi de primărie.

Dirigintele şcoalei a funcţionat regulat, deci nu i s'a făcut reţineri din salar.

Şcoala a fost inspectată de d-l revizor D. Trifan în zilele de 5 Noembrie 1923, 10 Dec. 1923, 31 Ianuarie 1924, 16 Mai 1924 şi la 23 August 1924, precum şi de d-l Revizor cl. I, P. Gheorghiasa 22 Ianuarie 1921. D-i Trifan scrie; „Am căpătat răspunsuri bune". Aceasta îmi dovedeşte că d-l Bogdan, munceşte cu toată inima la luminarea elevului ce i s'a încredinţat.

Starea sanitară a elevilor bună. Vizite medicale s'au făcut.

Starea localului, mobilierului şi materialului didactic insuficient.

Serbări s'a făcut cu ocazia serbărilor naţionale.

D-l Bogdan activează la casa de sfat şi banca populară.

Anul şcolar 1924 | 1925.

Incepe în ziua de 15 Sept. 1924 în o sală dela primărie, Frecvenţa foarte bună. Amenzi nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	50 băeţi	+	62 fete.	Total	112
Promovaţi	38 „	+	45 „	„	83
Repetenţi	2 „	+	8 „	„	10
Alte situaţii	10 „	+	7 „	„	17
					112

Examen de absolvire nu s'a ţinut, întrucât elevii au fost promovaţi în cl. VI-a curs complimentar.

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut în ziua de 29 Iunie 1925, cu care ocazie s'a împărţit cărţi la 9 premiaţi şi 16 menţiune, în valoare de lei 800 donaţi de comitetul şcolar şi coop. „Albina".

Dirigintele şcoalei a funcţionat regulat la şcoală, deci nu i s'a făcut reţineri din salar.

Şcoala a fost inspectată de d-l revizor şcolar D. Trifan, în zilele de 31 Oct. 1924, 8 Dec. 1924, 27 Ianuarie 1925, 19 Februarie 1925 în care arată că d-l Bogdan munceşte şi la cursul de adulţi.

In acest an a fost înfiinţat şi postul II unde a funcţionat d-ra Elena Pecec suplinitoare.

Vizite medicale s'au făcut la timp.
Starea localului, mobilierului şi materialului didactic sunt insuficiente.
Serbări şcolare s'au făcut.
D-l Bogdan activează la casa de sfat şi citire, bancă şi cooperativă.

Anul şcolar 1925—1926.

Incepe în ziua de 15 Septembrie 1925, director fiind d-l Calistrat Bogdan înv. provizoriu. Cursurile au început în noul local de şcoală construit de Coop. „Albina".
In postul II, funcţionează d-ra Laontina Veliche Popescu, iar în postul III d-ra Maria Pitariu actualmente Bogdan.
Frecvenţa bună. Amenzi nu s'uu aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	49 băeţi	+	57 fete.	Total	106
Promovaţi	42 „	+	54 „	„	96
Repetenţi	4 „	+	1 „	„	5
Alte situaţii	3 „	+	2 „	„	5
					106

Examen de absolvire nu s'a ţinut întrucât elevii au fost promovaţi în clasa VI-a curs complimentar.
Serbarea de sfârşit de an s'a făcut la 29 Iunie 1926, când s'au împărţit cărţi la premiaţi şi meritoşi de 1000 lei, donaţi de Comitetul Şcolar.
Şcoala a fost inspectată de d-l Revizor şcolar D. Trifan, P. Gheorghiu şi P. Drăguşanu, în zilele de 21 Sept. 1925, 28 Oct. 1925, 14 Noembrie 1925, 15 Dec. 1925, 7 Iunie 1926. D-l Revizor şcolar P. Gheorgheasa constată:
„Din tot ce s'a făcut constat o muncă pricepută şi metodică. Cunoştinţele predate sunt suficiente faţă cu timpul şi se posedă temeinic. Elevii sunt vioi, sănătoşi, senini şi cu o înfăţişare atrăgătoare ceea ce denotă că între dânşii şi învăţătorul lor, domneşte viaţă plăcută, ce se întemeează pe dragoste şi respect reciproc.
Mobilierul, localul şi arhiva didactică suficientă.
Serbări şcolare s'au dat.
La activitatea extra şcolară activează şi d-rele Maria Pitariu şi Leontina Veliche Popescu.

Anni şcolar 1926—1927.

Incepe în ziua de 15 Septembrie 1926, în localul nou cu 2 sale de clasă, 1 antreu şi 1 cancelarie, sub direcţia d-lui Calistrat Bogdan inv. definitiv şi d-rele Maria I. Pitariu şi Leontina Veliche Popescu înv. provizorii.

Frecvenţă foarte bună. Amenzi nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	59 băeţi	+	64 fete	Total	123
Promovaţi	38 „	+	39 „	„	77
Repetenţi	9 „	+	13 „	„	22
Alte situaţii	12 „	+	12 „	„	24
					123

Examen de absolvire nu s'a ţinut întrucât elevii au fost promovaţi în cl. VII.

Serbarea de sfârşit de an s'a făcut la 29 Iunie 1927, când s'au împărţit la 12 premiaţi şi 18 cu menţiune, cărţi în sumă de lei 2000 donată de comitetul şcolar şi Coop. „Albina".

Şcoala a fost inspectată de d-l P. Drăguşanu Revizor şcolar în zilele de 15 Sept. 1926, 20 Ianuarie 1927, 26 Ianuarie de d-l Insp. Şcolar P. Gheorghiase, 6 Martie 1927, 26 Mai 1927, de către d-l P. Drăguşanu.

Toate inspecţiile d-lui P. Drăguşanu se notează cu „Bine" pentru d-rele Veliche şi Pitariu, iar pentru domnul Bogdan că şi face datoria conştiincios a înfiinţat cămin cultural, bibliotecă şcolară, casă de economie, dă serbări şcolare şi că ea parte activă la şedinţele cercului cultural.

Vizită medicală s'a făcut la timp de medicul de circumscripţie.

Starea localului, mobilierului şi materialului didactic este suficient şi se păstrează bine.

Anul şcolar 1927—1928.

Anul şcolar începe în ziua de 15 Oct. 1927, în noul local de şcoală, sub direcţia d-lui Calistrat Bogdan. Invăţători ai şcoalei: D-ra Maria Pitariu şi Ecat. Nourescu.

Frecvenţa foarte bună. Amenzi şcolare nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	51	băeţi	+	57	fete	Total 108
Promovaţi	43	„	+	51	„	„ 94
Repetenţi	6	„	+	4	„	„ 10
Alte situaţii	2	„	+	2	„	„ 4
						108

Examenul de absolvire de 7 clase s'a ţinut în zilele de 8 şi 9 Iunie 1928, la şcoala din Bicaz. Dela şcoala din Tarcău s'au prezentat 4 elevi şi au absolvit 4. Aceasta e prima serie de absolvenţi a 7 clase.

Serbarea de fine de an s'a ţinut la 29 Iunie 1928. Cu această ocazie s'a împărţit cărţi la 9 premiaţi şi 22 cu menţiune, în valoare de 1000 lei. Fondul de 1000 lei s'a primit dela comitetul şcolar.

In acest an şcoala a fost inspectată de d-l revizor şcolar D. Trifan în ziua de 30 Ianuarie 1928, 18 Februarie 1928, 26 Februarie 1928, 25 Aprilie 1928, 20 Iunie 1928, 1 August 1928, 26 August 1928. In toate aceste procese verbale se laudă activitatea M. C. D. din toate punctele de vedere.

Starea sanitară a elevilor bună. Vizite medicale s'au făcut regulat,

Starea localului, mobilierului, zestrea didactică suficiente. Biblioteca s'a mărit cu 350 volume donate de Coop. „Albina".

Bugetul şcoalei a fost de lei 10 000.

Invăţătorii şcoalei au activat la casa de sfat, bancă şi cooperativă.

Anul şcolar 1928—1929.

Anul şcolar începe în ziua de 25 Septembrie 1928, în localul şcoalei, de sub conducerea d-lui C. Bogdan director, având ca colaboratori pe D-ra Maria Pitariu şi D-na Ecat. Nourescu.

Frecvenţă foarte bună. Amenzi şcolare nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	61	băeţi	+	59	fete	Total 120
Promovaţi	42	„	+	41	„	„ 83
Repetenţi	15	„	+	13	„	„ 28
Alte situaţii	4	„	+	5	„	„ 9
						120

Examenul de absolvire de 7 clase s'a ţinut în ziua de 9-10 Iunie 1929. Au fost înscrişi 11 elevi şi absolvit 9.

Serbarea de sfârşit de an s'a ţinut în ziua de 29 Iunie cu care ocazie s'au împărţit cărţi la 14 premiaţi şi la 28 cu menţiune, în valoare de lei 2725, donate de Coop. „Albina".

Şcoala a fost inspectată de d-l Inspector Şcolar P. Gheorghiu, cu menţiunea: „Ţin să remarc cu o deosebită mulţumire sufletească, că d-l Calistrat Bogdan, directorul acestei şcoli este un învăţător model sub toate raporturile".

La 10 Ianuarie 1929, şc. a fost inspectată de d-l I. Timofte, rev. şc. D-sa scrie: „D-ra Maria Pitariu munceşte în clas. Copii sunt vioi şi disciplinaţi. Atenţia bine susţinută. La 14 Martie 1929, a fost inspectată d-na Ecat. Nourescu, de d-l I. Timofte când remarcă munca stăruitoare a d-nei.

Starea localului, mobilierului, bun şi suficient.

Sănătatea elevilor bună. Vizite medicale s'au făcut regulat.

Dela comitetul şcolar s'au încasat 11.000 lei pt. şcoală.

Auul şcolar 1929—1930.

Anul şcolar începe în ziua de 16 Sept. 1929, Diriginte fiind d-l Calistrat I. Bogdan. Invăţătoare: D-na Maria C. Bogdan şi Ecat. Nourescu. — Cursurile se ţin în localul propriu.

Amenzi nu s'au aplicat. Frecvenţa foarte bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	70 băeţi	+	59 fete	Total	129
Promovaţi	43 „	+	32 „	„	75
Repetenţi	16 „	+	22 „	„	38
Alte situaţii	11 „	+	5 „	„	16
					129

Examenul de absolvire de 7 clase s'a ţinut în ziua de 15 Iunie 1930 la şc. Tarcău, unde s'au prezentat 3 elevi şi au absolvit 3.

Serbarea de sfârşit de an s'a ţinut în ziua de 29 Iunie 1930, cu care ocazie s'au împărţit la 19 premiaţi şi 28 menţiune, cărţi în valoare de 2000 lei, donaţi de Comitetul şcolar şi Cooperativa „Albina".

Şcoala a fost inspectată de d-l Revizor Şcolar I. Andriescu, în ziua de 16 Ianuarie 1930, când încheie „In general vorbind, învăţător, şcoală, şi învăţământ sunt exemplare la Tarcău".

Starea sanitară a elevilor s'a prezentat bine. Vizite medicale s'au făcut la timp.

Bugetul şcoalei e de 12.000 lei.

Invăţătorii au activat la casa de sfat şi au dat regulat serbări.

Anul şcolar 1930—1931.

Anul şcolar începe în ziua de 15 Septembrie 1930, în localul propriu de şcoală, sub direcţia d-lui Calistrat I. Bogdan, învăţători fiind: D-na Maria C. Bogdan şi Ecat. Nourescu.

Frecvenţa bună. Amenzi nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	74 băeţi	+ 35 fete	Total	129
Promovaţi	53 „	+ 37 „	„	90
Repetenţi	11 „	+ 11 „	„	22
Alte situaţii	10 „	+ 7 „	„	17
				127

Examenul de absolvire a 7 clase s'a ţinut în ziua de 26 Iunie 1931 la şcoala din Tarcău sub presedinţia d-lui Ion Timofte. Dela şcoala noastră s'a prezentat 3 elevi şi absolvit 3.

Elevii au fost bine pregătiţi.

Serbarea de sfârşit de an a fost la 29 Iunie 1931, cu care ocazie s'au împărţit cărţi la 21 premianţi şi 17 menţiuni, în valoare de lei 2000. Comitetul şcolar a donat 1000, iar Coop. „Albina" 1000.

Şcoala a fost inspectată de d-l Insp. şc. I. Radu, în zilele de 15 Noembrie când propune pentru gr. II pe d-na Nourescu şi Calistrat Bogdan. D-l Revizor Timofte inspectează pe d-na Maria Bogdan, în ziua de 7 Martie 1931, când scrie: „D-na Bogdan munceşte cu drag în şcoală putându-se bucura de roadele muncei sale. La 18 Iunie a mai fost inspectată de d-l Insp. D. Bejenaru.

Starea generală a localului, [mobilierului şi materialului didactic este bună.

Bugetul şcoalei a fost de 9500 lei.

Starea sunitară a elevilor mulţumitoare. Vizite medicale s'au făcut.

Invăţătorii în general au muncit atât în şcoală cât şi înafară de şcoală contribuind la ridicarea morală, culturală şi economică a satului.

Anul şcolar 1931—1932.

Anul şcolar începe în ziua de 15 Septembrie 1931, în localul propriu de şcoală şi sub direcţia d-lui Calistrat Bogdan. Invăţători fiind d-le Maria C. Bogdan şi Ecat. Nourescu.
Frecvenţă bună. Amenzi nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la inceputul anului	74	băeţi	+ 54	fete	Total	128
Promovaţi	49	„	+ 37	„	„	86
Repetenţi	17	„	+ 11	„	„	28
Alte situaţii	8	„	+ 6	„	„	14
						128

Examenul de absolvire a 7 clase s'a ţinut la şcoala din Tarcău, în ziua de 3 Iunie 1932. S'a prezentat 1 elev şi absolvit 1.
Serbarea de sfârşit de an a fost în ziua de 29 Iunie 1932, cu care ocazie s'a împărţit cărţi la cei 21 premiaţi şi 14 menţiune, în valoare de lei 2000 donaţi de Coop. „Albina".
Şcoala a fost inspectată în ziua de 2 Martie 1932, de d-l Rev. Şc. C. Luchian care scrie despre d-na Bogdan: „In general, această clasă este o clasă bună şi elevii promit a fi o serie minunată, ceea ce dovedeşte munca şi strădania dascălului".
Starea generală a localului, mobilierului şi materialului didactic bun.
Bugetul şcoalei a fost de 11000 lei.
Starea sanitară a elevilor a fost bună. Vizite medicale s'au făcut regulat de către medicul de circumscripţie.
Invăţătorii au organizat 14 şezători şi 4 serbări şcolare.

Anul şcolar 1932—1933.

Anul şcolar începe în ziun de 15 Septembrie 1932, în localul propriu al şcoalei, sub direcţia d-lui Calistrat Bogdan.
Invăţătort ai şcoalei fiind: D-na Maria C. Bogdan şi Ecat. Nourescu.
Frecvenţa şolară bună. Amenzi nu s'au aplicat.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	95	băeţi	+ 66	fete	Total	161
Promovaţi	61	„	+ 35	„	„	96

Repetenţi	20 „	+ 22 „	„ 42
Alte situaţii	14 „	+ 9 „	„ 23
			161

Examenul de absolvire s'a ţinut în ziua de 23 Iunie în Piatra-N., sub preşedinţia d-lui I. Niculescu, insp. şcolar.

S'au prezentat 2 elevi şi au absolvit 2 clasa VII.

Serbarea de sfârşit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1933, când s'au împărţit cărţi la cei 20 premiaţi şi 16 menţiune, în valoare de lei 2000 donaţi de Coop. „Albina".

Şcoala a fost inspectată în zilele de 27 Februarie 1933, 16 Martie 1933 şi 19 Martie 1933. In toate se elogiază activitatea învăţătorului dela şcoală.

Localul de şcoală, mobilierul şi materialul didactic completate, sunt suficiente şi bine păstrate.

Stnrea sanitară a elevilor bună. Vizite medicale se fac regulat.

Conitetul şcolar a achitat 9000 lei pentru întreţinerea şcolii.

Anul acesta s'a ţinut 18 şezători de seară şi dat 6 serbări şcolare.

27 Feb. C. Luchian, 16 Martie. Insp. şc. Gh. Tomulescu, 19 Martie Rev. şc. I. Timofte.

Anul şcola 1983—1934.

Anul şcolar începe în ziua de 15 Sept. 1933, în localul propriu al şcoalei, sub direcţia d-lui C. Bogdan. Invăţători fiind d-na Maria C. Bogdan, d-na Aurelia Dumbrăveanu şi d-na Ecat. Nourescu.

Amenzi nu s'au aplicat. Frecvenţa bună.

Situaţia şcclară.

Inscrişi la începutul anului	86 băeţi	+ 66 fete	Total 152
Promovaţi	45 „	+ 42 „	„ 87
Repetenţi	33 „	+ 18 „	„ 51
Alte situaţii	8 „	+ 6 „	„ 14
			152

La examenul de absolvire de cl. VII n'au fost elevi de prezentat.

Serbarea de sfârşit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie când s'au împărţit cărţi la 18 premiaţi şi 21 menţiune, în val. de lei 2500 donaţi de Coop. „Albina".

Şcoala a fost inspectată în zilele de 19 Febr. 1934, 25-26 Mai 1934, de d-l Revizor Grigore Vlad şi insp. şcolar N. Teodorescu, când notează cu foarte bine activitatea învăţătorilor.

Localul de şcoală se menţine bine.

Mobilierul şi materialul didactic completat şi bine întreţinut.

Starea sanitară a elevilor bine. Vizite medicale s'au făcut.

Comitetul şcolar a dat pentru şcoală suma de lei 12000.

D-na Bogdan şi Aurelia Dumbrăveanu au organizat 17 şezători cu gospodinele din sat şi 5 serbări cu caracter moral şi naţional.

Anul şcolar 1934—1935.

Anul şcolar începe la 15 Septembrie 1934, în localul propriu al şcoalei, sub direcţiunea d-lui Calistrat I. Bogdan. Invăţători fiind: D-na Maria C. Bogdan, D-na Ecat. Nourescu şi N. V. Zaharia.

Amenzi s'au aplicat gr. I în val. de lei 1040. Frecvenţa bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	95	băeţi	+ 81	fete	Total	176
Promovaţi	66	„	+ 57	„	„	123
Repetenţi	4	„	+ 3	„	„	7
Alte situaţii	25	„	+ 21	„	„	46
						176

La examenul de absolvire a 7 clase n'au fost elevi.

Serbarea de sfârşit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1935, când s'au împărţit cărţi la 18 premiaţi şi 22 menţiune, în valoare de lei 2000, primiţi 1000 dela comitet şi 1000 dela Coop. „Albine".

Şcoala a fost inspectată în zilele de 3 Oct. 1934, 10 Ianuarie 1935 şi 9 Martie 1935. S'au făcut aprecieri frumoase pentru toţi învăţătorii, iar pentru d-l Bogdan din punct de vedere administrativ şi gospodăresc se notează cu *foarte bine.*

Localul de şcoală bine păstrat şi întreţinut.

Mobilierul şi materialul didactic la fel.

Comitetul şcolar a achitat cota de 10.500 şcoalei.

Invăţătorii au organizat şezători şi serbări şcolare.

3 Oct. Rev. şc. Simion Purice, 10 Ianuarie 1935, Insp. şc. V. Găbureanu, 9 Martie C. Luchian Revizor şcolar.

Anul şcolar 1935—1936.

Anul şcolar începe la 16 Septembrie 1935, în localul de şcoală propriu, sub direcţia d-lui Calistrat Bogdan. Învăţători ai şcoalei au fost: D-na Maria C. Bogdan, D-na Aurelia Dumbrăveanu şi N. V. Zaharia.

Amenzi şcolare nu s'au aplicat. Frecvenţă bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	98 băeţi	+ 86 fete	Total 184
Promovaţi	81 „	+ 71 „	„ 152
Repetenţi	2 „	+ 2 „	„ 4
Alte situaţii	15 „	+ 13 „	„ 28
			184

Examenul de absolvire s'a ţinut în ziua de 16 Iunie 1956. S'a prezentat dela şc. Tarcău 5 elevi şi'au absolvit 5.

Serbarea de sfârşit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1936, când s'au împărţit cărţi la 21 premiaţi şi la peste 60 menţiune în valoare de lei 4000 donaţi de Coop. „Albina".

Aceasta pentru a se răspândi cât mai mult cărţi în popor.

Şcoala a fost inspectată în ziua de 10 Martie 1936, de d-l Revizor Grigore Vlad, care a apreciat munca tuturora şi a notat pe fiecare, învăţător în parte cu *foarte bine.*

Localul de şcoală bine păstrat.

Mobilierul şi materialul didactic s'a mai completat.

Comitetul şcolar a achitat cota de 9800 lei pentru şcoală.

In acest an învăţătorii şcoalei au organizat serbări de unde au strâns suma de lei 16000 cu care s'a făcut o excursie la toate mânăstirile din Bucovina.

Anul şcolar 1936—937.

Anul acesta începe în ziua de 15 Sept. 1936, în localul propriu de şcoală, sub direcţia d-lui C. Bogdan. Invăţătorii fiind D-na Maria C. Bogdan, D-na Aurelia Dumhrăveanu şi N. V. Zaharia.

Amenzi şcolare nu s'au aplicat. Frecvenţă bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	101 băeţi	+ 94 fete	Total 195
Promovaţi	81 „	+ 82 „	„ 163

Repetenți	12 „	+ 7 „	„ 19
Alte situații	8 „	+ 5 „	„ 13
			195

Examenul de absolvire a cl. VII a fost în zilele de 16-17 și 18 Iunie. S'au prezentat la acest examen 18 elevi și'au absolvit 18.

Serbarea de sfârșit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1937, când s'au împărțit cărți la cei 21 premiați și 19 mențiune în val. de lei 1000 dați de comitetul școlar.

Școala a fost inspectată în ziua de 24 Noembrie 1936, de d-l Insp. șc. C. Lascăr în ziua de 14 Dec. 1936 de d-l Insp. șc. V. Găboreanu. In aceste două inspecții se propun pentru gr. II d-na Bogdan și N. V. Zaharia.

Localul de școală bine păstrat.

Mobilierul și materialul didactic suficient.

Comitetul școlar a achitat cota de 11400 școalei.

D-nele Bogdan, Aurelia Dumbrăveanu, N. V. Zaharia au organizat șezători și serbări școlare.

Anul școlar 1937—1938.

Anul școlar începe în ziua de 15 Sept. 1937, în localul de școală propriu, director fiind d-l Calistrat Bogdan. Invățători: D-na Maria C. Bogdan, N. V. Zaharia și Aurelia Dumbrăveanu.

Amenzi nu s'au aplicat. Frecvența bună.

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	101 băeți	+ 95 fete	Total 196
Promovați	72 „	+ 78 „	„ 150
Repetenți	9 „	+ 10 „	„ 19
Alte situații	20 „	+ 7 „	„ 27
			196

Examenul de absolvire a fost ținut în zilele de 13-14-15 Iunie 1938. S'au prezentat 10 elevi și au absolvit 10.

Serbarea de sfârșit de an a avut loc în ziua de 29 Iunie 1938, cu care ocazie s'au împărțit cărți la 21 premiați și 30 mențiune, în valoare de lei 2000 donați de Coop. „Albina".

Școala a fost inspectată în ziua de 12 Februarie 1938, de d-l Insp. General regiunei Iași, N. Tomulescu, când propune la gr. I pe d-l Calistrat Bogdan cu calificativul „foarte bine" și nota 10 (zece), în ziua de 21 Februarie 1938 școala a fost ins-

pectată de d-l N. Zaharia subrevizor unde notează pe d-na Aurelia Dumbrăveanu cu „foarte bine" pentru activitatea din şcoală şi în afară de şcoală.

Localul de şcoală bun şi bine întreţinut.

Mobilierul şi materialul didactic bine păstrat.

Comitetul şcolar a achitat cota de 12500 pentru şcoală.

D-nele Maria C. Bogdnn şi Aurelia Dumbrăveanu au organizat cu femeile şi tinerele din sat şezători cu care ocazie au împărţit modele naţionale şi desvoltat gustul de cetit.

Anul şrolar 1938—939.

Anul şcolar începe în ziua de 20 Sept. 1938 în localul propriu de şcoală, director fiind d-l Calistrat Bogdan.

Invăţători: D-na Maria C. Bogdan, Aurelia Dumbrăveanu şi N. V. Zaharia.

Amenzi nu s'au aplicat. Frecvenţa bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	94 băeţi	+ 94 fete	Total 188
Promovaţi	68 „	+ 77 „	„ 145
Repetenţi	20 „	+ 11 „	„ 31
Alte situaţii	6 „	+ 6 „	„ 12
			188

Examenul de absolvire a 7 clase s'a ţinut în zilele de 21 şi 22 Iunie 1939. S'au prezentat 11 elevi şi au absolvit 11.

Şcoala a fost inspectată de d-l Revizor şcolar G. Pricop în ziua de 3 Martie 1939, când a notat cu „foarte bine" pe d-l Bogdan şi cu „bine" pe d-na Aurelia Dumbrăveanu.

Localul de şcoală bine păstrat.

Comitetul şcolar a achitat cota de lei 10000 pentru şcoală.

Invăţătoarele şi învăţătorii şcoalei activează în sat prin serbări şi şezători.

Anul şcolar 1939—940.

Anul şcolar începe în ziua de 10 Septembrie 1939, în localul propriu, director fiind d-l Calistrat Bogdan. Invăţători: D-na Maria C. Bogdan, N. V. Zaharia şi Nechita Mihai, Pr. Gh. Buba şi d-na Veronica Zaharia dela 19 Decembrie 1939.

Amenzi nu sau aplicat. Frecvenţă bună.

Femei plivind straturile cu pueţi de molid într'o pepinieră
a Cooperativei „Albina“.

Situația școlară.

Inscriși la începutul anului	100 băieți	+ 97 fete	Total	197
Promovați	72 „	+ 76 „	„	148
Repetenți	16 „	+ 12 „	„	28
Alte situații	12 „	+ 9 „	„	21
				197

Examenul de absolvire de 7 clase s'a ținut în ziua de 5 Iunie 1940, s'au prezentat 15 elevi și au absolvit 15.

Serbarea de sfârșit de an a avut loc la 29 Iunie 1940, când s'au împărțit cărți la 21 premiați și 17 Mențiuni, în valoare de lei 2000. S'a primit 1000 dela Comitet și 1000 dela Cooperativa „Albina".

Școala a fost inspectată în zilele de 16 Ianuarie 1940, 6 Februarie 1940, 13 Martie 1940, 20 Martie 1940, 17 Mai 1940, 21 Mai 1940, 23 Mai 1940 și 18 Iulie 1940.

In aceste procese verbale se laudă activitatea D-lor Maria C. Bogdan a d-nei Zaharia și preot Gh. Buba.

Localul de școală bine întreținut.

Mobilierul și materialul bine păstrat.

Comitetul școlar a achitat cota de 12000 lei.

In acest an deși au lipsit titularii, fiind concentrați, datorită strădaniei d-nei Bogdan și a celorlalți învățători suplinitori învățământul n'a suferit cu nimic.

16 Ianuarie și 6 Februarie V. Sumanaru. 13 Martie și 20 Martie Revizor școlar V. Sumanaru și I. Iliescu. 17 Mai I. Iliescu Borlești. 21 Mai și 23 Mai Rev. șc. V. Sumanaru. 18 Iulie I. Iliescu Borlești.

Anul școlar 1940—41.

Se deschide în Septembrie, în acelaș local, sub aceiaș direcție și cu personalul didactic următor: C. Bogdan, Maria Bogdan, N. V. Zaharia, Veronica Zaharia, la care se mai adaugă și învățătorii refugiați din Transilvania I. C. Popescu și soția lui Eugenia I. Popescu.

Școala din Cazaci — Tarcău.

Anul școlar 1922 | 923.

Anul școlar începe în ziua de 25 Oct. 1922, în localul închiriat. Director e d-l Pomoja Gheorghe și Silvia Tudoraș.

Amenzi nu s'au aplicat. Frecvenţa bună.

Situaţia şcolară.

Inscrişi la începutul anului	5 băieţi	+	12 fete	Total	17
Promovaţi	4 „	+	12 „	„	16
Repetenţi	1 „	+	0 „	„	1
					17

Elevi de prezentat la examenul de absolvire de 7 clase nu sunt.

Serbarea de sfârşit de an s'a ţinut în ziua de 29 Iunie 1923 când s'au împărţit la toţi 17 elevi cărţi ca premii.

Cărţile au fost donate de primăria Tarcău.

Şcoala a fost inspectată de D. Trifan, revizor şcolar, în care notează bine activitatea d-lui Pomoja şi Silvia Tudoraş.

Şcoala în 1923 se contopeşte cu şcoala din Tarcău.

Toată arhiva şi mobilierul e la şcoala din Tarcău.

2. Şcoala primară Straja — Tarcău — Neamţ.

Infiinţată la 1 Noembrie 1905 în localul propriu, nou construit din fondurile marelui român basarabeam V. Stroescu. Primul învăţător al şcoalei a fost D-l I. C. Criveţ, absolvent al şcoalei normale „V. Lupu" Iaşi, azi pensionar.

Şcoala a fost inspectată prima dată de A. Bradu revizor şcolar la 11 Februar 1906. A funcţionat în primul şi al II-lea an cu o singură divizie deservind satele Straja şi Stejaru din com. Pângaraţi.

In anul 1906 a funcţionat D-l M. Rotaru învăţător azi institutor în Piatra-N. Din 1906 şi până în anul 1928, Gh. Gavrileţeanu, azi decedat. Dela 1928 şi în prezent P. Podoleanu înv. gr. II.

Toţi învăţătorii directori ai aceste şcoli: I. Criveţ, M. Rotaru, Gh. Gavrileţeanu şi P. Podoleanu sunt absolvenţi ai şcoalei normale „V. Lupu" Iaşi.

Şcoala a fost inspectată pe rând de A. I. Bradu, Gh. Nicolau, L. Mrejeriu, Sim. Scutărescu, A. Gheorghiu, N. Constantiniu, Gh. Simionescu, N. Gavrilescu, Eug. Mitru, Gh. Andronie, D. Trifan, P. Gheorgheasa, Gr. Vlad, A. Ionescu, I. Timofie, C. Teodorescu, C. Luchian, N. Teodorescu, V. Găbureanu. Toţi au făcut aprecieri elogioase despre mersul acestei şcoli. Şcoala a funcţionat cu un singur post până în anul 1923 1 Septembrie, când s'a înfiinţat postul al II-lea fiind numit D-l N. Fermeşanu.

Postul al II-lea a funcționat până în anul 1929 (când s'a făcut a doua sală de clas din locuința veche) în o sală dată de fabrica Göetz. Postul al III-lea s'a înființat în anul 1925 1 Sept. și a fost numită D-ra Eug. Moza. Tot în anul 1925 s'a înființat și un atelier de lucru de mână la fete, iar în anul 1928 un atelier de băeți, care au funcționat până în anul 1935 când au fost desființate mai multe ateliere în județ. Atelierul de băeți funcționează și astăzi fiind dotat cu sculele necesare.

In anui 1927 prin pensionarea lui Gh. Gavrileteanu s'au schimbat toți învățătorii acestei școli: D-na Eug. Moza (Borș) a plecat la Iași. D-l H. Fermeșanu la Brașov. In anul 1928 direcția școlii o ia P. Podoleanu, în postul II D-ra Laurenția Popescu (azi Podoleanu) iar în postul III D-ra Maria Crișu. In 1929 în postul III vine D-ra Maria Pozmoșanu (azi Prăjescu). De atunci nu a mai fost nici o schimbare la această școală. Acești trei învățători au dat examenele de definitivat și înaintare funcționând la această școală.

Realizări din 1928: S'a construit a doua sală de clas din locuința veche, s'a acoperit și renovat din temelie școala. S'a construit locuința nouă care s'a terminat în 1932, fiind începută din 1926.

S'a împrejmuit cu gard nou tot terenul școalei.

Odată cu locuința s'au construit dependințe noui.

Cooperativa școlară s'a înființat în anul 1935 și are un capital astăzi de 1490 lei. In anul 1938 s'a înființat cantina școlară la care s'au hrănit zilnic 120 elevi, cheltuindu-se 4—5000 lei lunar, fiind ajutați de căminul cultural „V. Stroescu" și Cooperativa de consum „Straja" tot din localitate.

S'a înființat un muzeu regional la școală.

Școata are azi bibliotecă populară cu 380 volume și biblioteca școlarilor cu 132 volume.

Tot la această școală este sediul subcentrului premilitar Tarcău, comandant fiind P. Podoleanu Locot. rez. și instruește tinerii din comuna Pângarați și Tarcău, este înființat în anul 1935. Are un efectiv de 120 tineri și e dotat cu un bogat material de instrucție.

Școala mai are azi pepinieră, stupărie, o frumoasă livadă de pomi și grădină, fiind dată de model.

Școala a dat 112 absolvenți a 5 clase dela înființare și 78 absolvenți a 7 clase, până astăzi.

Astăzi are înscriși și urmează regulat 150 elevi față de 30 elevi din 1903 la înființare.

Starea sanitară a localului este cât se poate de bună și se menține bine cu tot fondul mic de întreținere de 10—12000 lei anual, în care intră toate cheltuelile de întreținere, reparații, încălzit etc. Starea sanitară a elevilor e bună, nu au fost până

acum cazuri de scarlatină sau exantematic, au fost unele scutiri dela şcoală fiind cretini, dar în procente mici de 1—2% anual.

Se duce o mare luptă pentru menţinerea portului naţional, care a început a fi abandonat mai ales că în acest sat este multă populaţie flotantă cu obiceiuri orăşeneşti, din cauza fabricelor Göetz şi Bocancea din localitate.

Realizări în afară de şcoală:

La 1 Octombrie 1937 am înfiinţat în satul Straja Cooperativa de consum „Straja" care are azi 152 membri, cu un capital deplin vărsat de 169.000 lei şi fonduri diverse de 190.000 lei. Are un dever de 2.000 000 lei anual şi a dat primă de consum la membri lei 126.000 dela înfiinţare şi până azi.

A donat pentru şcoală, biserică, cămin cultural, cantină şcolară şi ajutor familiilor concentraţilor suma de lei 48.000 dela înfiinţare şi până azi.

A stârpit specula pe această vale, asigurând o aprovizionare eftină şi bună locuitorilor. Are la conducere pe C. Turcan preşedinte, P. Podoleanu vice, L. Mrejeriu, C. Bogdan, E. Purcherea, Pr. E. Niţă, Gh. Orzescu. T. Allincei, A. Paşcu. Cenzori: I. Ţenea, I. Văideanu, Gh. Chindea. in această operă cooperativa a fost ajutată de sora ei mai mare Cooperativa „Albina" Tarcău.

La 1 Aprilie 1928 a luat fiinţă căminul cultural „V. Strescu" tot din iniţiativa subsemnatului, care are 300 membri şi un buget anual de lei 40—50.000 cu care ajută cantina şcolară, familiile concentraţilor a dotat căminul cu mobilier, bibliotecă care numără 600 volume, firmă şi sediu cu chirie.

Are cor bisericesc sub conducerea Pr. E Niţă şi cor popular sub conducerea D-nei Laurenţia Podoleanu învăţătoare.

Satul Straja are azi o livadă comunală, făcută cu concursul primăriei Tarcău şi a subcentrului premilitar. Are plantată şoseaua ce trece prin sat, drumul ce urcă la şcoală reparat, cimitirul îngrădit, capelă construită la cimitir şi biserică parohială terminată şi sfinţită.

3. Şcoala Primară din Ardeluţa.

1 Decembrie 1919—31 Mai 1941.

In primăvara anului 1919, prin luna Martie a luat fiinţă colonia din Ardeluţa, pentru exploatarea pădurilor statului, cumpărată de Coop. „Albina“ din Com. Tarcău Jud. Neamţ, pe timp limitat. Această exploatare dată sub conducerea D-lui V. Filip, ad-tor forestier care împreună cu câţiva funcţionari şi lucrători, s'au şi stabilit permanent, fixându-şi ca domiciliu, poiana Ardeluţa, devenită apoi satul Ardeluţa, în scopul arătat mai sus.

Denumirea acestei localităţi „Ardeluţa“, a fost dată după cum se povesteşte de nişte bătrâni din părţile Tazlăului, dela numele unei femei „Adeluţa“ care a fost prinsă în acest punct împreună cu amantul ei, de către bărbatul legitim, pe care se zice că ar fi omorât-o cu toporul şi ar fi îngropat-o chiar aici, în acest gol de pădure pe malul apei din fundul Tarcăului, luând denumirea de Ardeluţa şi colonia de exploatare stabilită aici.

După începerea lucrărilor de exploatare la 1 April 1919, această localitate începând să se populeze cu funcţionari şi lucrători familiari, cu copii care ajunseseră la vrâsta de şcoală, D-l Adm. V. Filip s'a gândit că ar fi necesar ca acest tineret crescut în mijlocul pădurii să nu rămână fără ştiinţă de carte.

In aeest scop, a luat măsuri, angajând în mod particular pentru prima dată ca învăţător diriginte pe D-ra Maria Guţu, tânără, care pe lângă câteva clase secundare avea şi cursurile de vară ale învăţătorilor pe acea vreme.

La data de 1 Decembrie 1919 a luat fiinţă şcoala cu înv, D-ra M. Guţu aceasta fiind salariată de către Soc. Albina, cu 300 lei lunar, pensiunea fiindu-i servită gratuit de către părinţii ce aveau copii la şcoală.

Şcoala a început cu 5 clase, cu un efectiv de 17 elevi (10 fete şi 7 băeţi). Şcoala şi-a urmat cursurile regulat, având ca manuale didactice pe acele recunoscute de stat, astfel că la finele anului şcolar D-ra învăţătoare s'a putut prezenta în condiţiuni f. bune cu elevii clasei a V-a la centrul de examinare Pângaraţi, preşedinte fiind D-l Inv. I. Timofte. Şcoala, în forma descrisă mai sus, era sub directa supraveghere şi control a Coop. Albina prin D-l V. Filip care avea şi grija întreţinerii localului (încălzit, curăţenie etc.) procurarea materialului didactic şi mobilierului şcolar necesar, astfel ca şcoala, încă dela început să nu sufere, făcând-o astfel să corespundă tuturor regulamentelor şi legilor şcolare în fiinţă, iar pe elevii din ultima clasă să se poată prezenta în condiţiuni bune la examenul de absolvire.

D-ra înv. Maria Guţu a condus această şcoală în anul şco-

lar 1919—1920, dela 1 Decembrie 1919 până la 1 Septembrie 1920. După care dată şcoala înşi continuă cursurile sub conducerea D-rei Aurelia Surdu absolventă a şcolii Normale de Fete din Iaşi, fără diplomă, devenită la 1 Martie 1921 D-na Aurelia C. Robu, funcţionând până la 1 Septembrie 1923.

In intervalul acestor 4 ani şcolari (1919—20, 1920—21, 1921—22 şi 1922—23) deşi şcoala a funcţionat sub formă particulară, totuşi, D-rele învăţătoare au executat şi programul practicei agricole în grădini particulare, program cerut de părinţii copiilor prin D-l V. Filip, precum şi excursiuni cu caracter şcolar prin împrejurimile localităţii Ardeluţa, unde în 1916—1918. au fost date lupte între armatele Româno-Ruse şi duşmani în timpul răsboiului pentru întregirea neamului, găsindu-se chiar în satul Ardeluţa şi împrejurimile ei, morminte de ale eroilor din toate armatele.

In primul an şcolar 1919—1920 s'a dat de către elevii acestei şcoli două serbări şcolare: prima la sfârşitul lunei Februar 1920 cu caracter cooperatist adică: felul în care Coop. Albina a luptat pentru stabilirea ei pe valea Tarcăului, greutăţile pe care le-a infruntat cu Soc. străină de pe această vale, „Göetz, a doua, la 29 Iunie 1920 cu caracter istoric, reprezentând momente şi scene ale soldatului român în răsboiul mondial 1916—1918.

Predarea lecţiunilor de către D-rele înv. în cursul acestor patru ani şcolari, în care şcoala funcţiona în mod particular, se făceau conform programei analitice de stat, după care se conduceau toate şcolile primare din ţară.

Cursurile s'au ţinut permanent pe zile întregi cu toţi elevii şcoalei.

Amenzi şcolare în aceşti patru ani, nu s'au aplicat, copii frequentând cursurile în mod regulat şi cu multă tragere de inimă. Higiena, atât a locului cât şi a şcolarilor a fost la înălţime, prin grija învăţătorilor cât şi a serviciului sanitar din Ardeluţa, unde exista şi un agent sanitar al Coop. Albina stabilit aici.

Anii şcolari se încheeau cu o serbare şcolară în a cărei program exista şi premierea elevilor silitori din toate clasele, cărora li se acorda ca premii pentru silinţă la învăţătură şi bună purtare, diferite cărţi potrivit sufletului lor, şi rechizite şcolare folositoare învăţăturii în valoare de lei 1000 anual. Toate aceste premii, au fost acordate în mod benevol de către Coop. „Albina" prin D-l adm. V. Filip, care era totdeauna prezent la toate întrunirile şcolare. Atât cu ocazia examenului de absolvire, cât şi la excursiuni şi diferite şezători sau serbări şcolare, se punea foarte mare preţ pe întărirea credinţei în păstrarea portului naţional, cu care toţi copii şcolari şi neşcolari erau îmbrăcaţi.

Ca local de şcoală în timpul acestor patru ani s'a folosit în primul an o cameră în locuinţa administraţiei, iar în ultimii trei ani a funcţionat într'o cameră din corpul clădirii destinat funcţionarilor din Ardeluţa.

Inspecţii oficiale ale organelor superioare şcolare, de stat, nu s'au făcut acestei şcoli în decursul anilor şcolari: 1919—1923 cât a funcţionat ca particulară, şi totuşi, munca depusă în această şcoală a fost destul de fructuoasă, dând şcolilor secundare, elevi eminenţi, iar societăţii elemente de mare folos. Aceasta, datorită şi D-lor Calistrat Scutărescu, institutor Piatra-N. şi I. Timofte învăţător Pângăraţi, primul deţinând funcţia de administrator delegat, iar secundul de preşedinte al Coop. „Albina", cari în toate ocaziunile când veneau la Ardeluţa făceau inspecţii şcolare cu caracter îndrumător, dând toate explicaţiunile regulamentelor şcolare şi instrucţiunilor autorităţilor superioare şcolare.

Cercuri culturale nu s'au făcut.

Material didactic şi mobilierul şcolar necesar acestei şcoli procurat de către Coop. Albina prin D-l V. Filip a fost suficient şi în condiţiuni pedagogice.

Cu anul şcolar 1923—1924 şcoala primară-mixtă, particulară din Ardeluţa, începe să funcţioneze sub formă statizată dela data de 1 Septembrie 1923, având ca înv.-diriginte, numit de Revizoratul şcolar Neamţ, în mod provizoriu pe D-ra Alex. Pitaru.

Şcoala a continuat cursurile cu patru clase cu un efectiv de 22 elevi înscrişi din care la finele anului şcolar, 19 promovaţi, restul 3 elevi fiind plecaţi din localitate. Şcoala a fost inspectată la 8 Iunie 1924, când s'a ţinut şi primul cerc cultural la această şcoală, de către D-l Revizor şcolar C. Trifan dând calificativul „bine".

Anul şcolar 1924—1925.

Invăţătoare D-ra Alex. Pitaru.—Şcoala a funcţionat cu 5 clase cu un efectiv de 30 elevi înscrişi, din care au promovat 26, restul fiind plecaţi din localitate. Şcoala a fost inspectată la 20 Iunie 1925 de D-l revizor şcolar C. Trifan, dând calificativul „Bine".

Anul şcolar 1925—1926.

Invăţătoare D-ra Alex. Pitaru. — Şcoala a funcţionat cu 4 clase, majoritate din elevii clasei a IV-a, repetând de bunăvoe clasa, cu un efectiv de 21 elevi înscrişi din care 1 amânat medical; iar 20 elevi promovaţi.

Anul şcolar 1926—1927.

Invăţătoare D-ra Alex. Pitaru. — Şcoala a funcţionat cu 4 clase mai puţin clasa II-a din lipsă de elevi, cu un efectiv de 22 elevi înscrişi, din care la finele anului şcolar, 12 elevi promovaţi, 4 repetenţi şi 6 retraşi din şcoală. Şcoala a fost inspectată la 21 Ianuarie, şi, 6 Mai 1927 de D-l revizor şcolar P. Drăguşanu dând calificativul „F. Bine".

In toţi aceşti ani, cât a funcţionat Domnişoara A. Pitaru (1923—1927) s'au pregătit şi desfăşurat atât în cursul anului cât şi la finele anului numeroase serbări şcolare, cu caracter naţional-istoric şi moral din care copii şi părinţii lor, au rămas cu cele mai frumoase învăţăminte.

Anul şcolar 1927—1928.

Invăţătoare D-ra Corina Craiu. — Şcoala a funcţionat cu patru clase, cu un efectiv de 17 elevi înscrişi din care la finele anului, au promovat 15 elevi, doi elevi fiind permutaţi. Şcoala a fost inspectată de către D-l revizor şcolar C. Trifan la 18 Iunie 1928.

Anul şcolar 1928—1929.

Invăţătoare D-ra Corina Craiu. — Şcoala a funcţionat cu 5 clase cu un efectiv de 17 elevi înscrişi, 17 frequenţi, promovaţi 17. Şcoala a fost inspectată la 10 Noembrie 1928 de D-l revizor şcolar C. Trifan şi la 16 Martie 1929 de D-l revizor şcolar I. Timofte.

Anul şcolar 1929—1930.

Invăţătoare D-ra Craiu D. Aurelia suplinind ca detaşată, pe titulară.

Şcoala a funcţionat cu 4 clase, având un efectiv de 19 elevi înscrişi din care 15 promovaţi, 3 repetenţi, 1 retras.

Anul şcolar 1930—1931.

Invăţătoare D-ra Aurelia Craiu. — Şcoala a funcţionat cu 4 clase, având înscrişi 20 elevi din care au promovat 15, 2 repetenţi, 2 retraşi 1 amânat medical. Şcoala a fost inspectată la 30 Aprilie 1931 de D-l revizor şcolar I. Timofte, dând calificativul „Bine".

Anul Şcolar 1931—1932.

Invăţătoare D-na Aurelia Dumbrăveanu, fostă D-ra Aurelia Craiu. — Şcoala a funcţionat cu 4 clase, având înscrişi 22 elevi din care au promovat 20 şi rămaşi repetenţi 2 elevi.

Anul şcolar 1932—1933.

Invăţătoare D-na Aurelia Dumbrăveanu. — Şcoala a funcţionat cu 4 clase având înscrişi 24 elevi din care au promovat 20 repetenţi 1 şi retraşi 3.

Anul şcolar 1933—1934.

Invăţătoare D-na Corina Bontaş, fostă D-ra C. Craiu.
Şcoala a funcţionat cu 4 clase, cu un efectiv de 22 elevi înscrişi din care au promovat 21, iar 1 fiind retras medical. Şcoala a fost inspectată la 25 Maiu 1934 de D-l revizor şcolar G. Vlad dând calificativul „Bine".

Anul şcolar 1934—1935.

Invăţătoare-director fiind D-ra Marutta Tasson, absolventă cu diplomă de capacitate a şcolii Normale de Fete din Botoşani. Tânără, ce intră pentru prima dată în cariera de dăscălie, ca suplinitoare.

Şcoala a funcţionat cu patru clase, având înscrişi 21 elevi cu următoarea situaţie la finele anului şcolar: 19 elevi promovaţi, 2 retraşi din cauză de boală. In cursul acestui an şcolar, pe lângă sărbătorile naţionale, s'au mai dat serbări şi în zilele de 26 Decembrie 1934, Serbarea Datinelor strămoşeşti, 29 Aprilie 1935 cu piesa morală „Orfana", la 8 Iunie sărbătorirea zilei şi 29 Iunie serbarea sfârşitului de an şcolar cu împărţirea premiilor şi darurilor tuturor copiilor promovaţi. Premii în valoare de cca. 1000 lei acordate de Coop. „Albina" prin D-l administrator V. Filip. Şcoala a fost inspectată la 8 Martie 1935 de D-l revizor şcolar C. Luchian dând calificativul „F. Bine".

Anul şcolar 1935—1936.

Invăţătoare D-ra Marutta Tasson. — Şcoala a funcţionat cu patru clase cu un efectiv de 19 elevi înscrişi din care au promovat, la finele anului şcolar, 17 elevi, 2 (doi) fiind permutaţi în cursul anului. In acest an şcolar majoritatea elevilor şi elevelor

din clasa IV-a repetă clasa de bună voie, aceasta datorită convingerii din partea D-rei Invățătoare că mai folositor este pentru tineret să-și repete această ultimă clasă, decât să rămână izolați și departe de binefacerile luminii școalei. In acest an școlar, s'au dat numeroase șezători și serbări școlare printre care menționăm pe acele din 26 Decembrie 1935, „Datinele strămoșești" și Pomul de Crăciun. la 14 Aprilie 1936 serbarea Invierii, la 17 Maiu 1936 în care zi s'a ținut și Cercul Cultural al circumscripției școlare Pângărați la care au luat parte toți D-nii și D-nele învățătoare din cerc, 8 Iunie 1936 sărbătorirea zilei și 29 Iunie serbarea de fine de an cu împărțirea premiilor. Școala a fost inspectată la 20 Martie 1936 de D-l revizor școlar Gr. Vlad, dând calificativul „F. Bine".

Anul școlar 1936—1937.

Invățătoare-director D-ra Marutta Tasson. — Școala a funcționat cu 5 clase având înscriși 21 elevi din care, la finele anului școlar au promovat 18 elevi, 2 repetenți, 1 retras.

In cursul acestui an școlar, s'au dat serbări școlare cu ocazia tuturor zilelor naționale precum și în zilele de 26 Decembrie 1936 cu piesa „Nașterea Domnului", la 3 Mai 1937 cu piesa „Florin și Florica", la 27 Iunie 1937 serbare de sfârșit de an școlar cu piesa „Greerele și Furnica" și „Două Vecine" cu care ocazie s'au împărțit și premiile oferite de Coop. Albina, în valoare de 500 lei.

In cursul acestor ani școlari 1934—1937 pe lângă programul didactic și serbările arătate, s'au mai executat cu elevii școalei, excursiuni școlare în împrejurimile satului, s'au pregătit și executat cu elevii acestei școli o serbare în cadrul Căminului Cultural Tarcău, dată în localu Căminului din satul Tarcău cu piesa „Orfana".

Anul școlar 1937—1938.

In acest an școlar au funcționat ca învățători la această școală, în ordinea numirei următorii: D-l Vasile Aschiopoae trei luni, D-l Const. Cuciuc trei luni, D-l Gavril N. Zaharia dela 1 April până la finele anului școlar. Școala a funcționat cu 5 clase având înscriși 20 elevi din care au promovat 19 elevi, 1 fiind repetent.

Anul școlar 1938—1939.

Invățător-director D-l Mihail Nichita. — Școala a funcționat cu 6 clase având înscriși 23 elevi din care la finele anului școlar,

au promovat 21, 2 elevi fiind repetenţi.

In cursul acestui an şcolar D-l învăţător a pregătit şi desfăşurat o serie de şezători şi serbări şcolare, rămase încă multă vreme în inima şi memoria copiilor şi a locuitorilor acestui sat.

Anul şcolar 1939—1940.

Invăţătoare-director D-na Aurelia Dumbrăveanu, ca detaşată.

Şcoala a funcţionat cu 6 clase având înscrişi 23 elevi din care au promovat 19 elevi, 2 fiind repetenţi şi 2 retraşi.

Şcoala a fost inspectată la 21 Martie 1940 de către D-l revizor şcolar V. Sumănaru, dând calificativul „F. Bine".

Se notează că D-na Invăţătoare Aurelia Dumbrăveanu care a funcţionat în mai multe rânduri la această şcoală, deşi cu familia în satul Tarcău şi-a achitat misiunea de dăscăliţă faţă de şcoala din Ardeluţa în condiţiuni destul de conştiincioase.

Anul şcolar 1940—1941.

Şcoala, funcţionează cu două posturi, unul titular de director ocupat de D-l Dumitru Mohoreanu şi al II-lea utilizat, ocupat de D-na Maria D. Dumbrăveanu, ambii învăţători titulari utilizaţi la această şcoală pentru anul şcolar 1940—1941, refugiaţi fiind din Transilvania—Oradia Mare. Şcoala funcţionează cu şapte clase având înscrişi 31 elevi din care frequentează cursurile regulat 30 elevi.

Ca local de şcoală se foloseşte una cameră din apartamentul fostului spital, proprietatea Coop. Albina, cameră ce întruneşte toate condiţiunile pedagogice scopului urmărit.

Cursurile se ţin pe zile întregi prin rotaţia claselor pe învăţători, astfel ca elevii să fie ocupaţi toată ziua. Frequenţa fiind sută la sută, amenzi şcolare nu s'au aplicat.

Şcoala a fost inspectată la 15 Noembrie 1940 de către D-l revizor şcolar V. Sumănaru dând calificativul „F. Bine" şi la 22 Ianuar 1941 de către D-l inspector şcolar M. Grossu, dând calificativul „F. Bine".

Dela 1 Decembrie 1919, când a luat fiinţă această şcoală şi până în prezent. s'au perindat 11 învăţători şi învăţătoare. In tot acest timp, şcoala primară mixtă din Ardeluţa a dovedit un progres atât în materie didactică cât şi în efectiv şi frequenţa şcolarilor, aceasta datorită metodelor pricepute a învăţătorilor ce s'au succedat cât şi sprijinului efectiv al Coop. „Albina" prin D-l administrator V. Filip, care s'a interesat şi se interesează de soarta tineretului şi a şcolii din Ardeluţa.

5. *Grădina de copii din Tarcău.*

Este înfiinţată în anul 1936, prin mutarea ei din satul Straja comuna Tarcău, în satul Tarcău, la stăruinţa Cooperativei „Albina“. Localul spaţios este proprietatea protectoarei ei. Mobilierul şcolar, scaunele şi mesele, din lemn de brad vopsite în alb, este donat de amintita Societate.

Şcoala are un singur post, Directoară este D-na Elena Purcherea, titulară. La inspecţii a fost notată cu calificativul „f. bine“ şi nota 9.

Cu toate că şcoala se află într'un mediu sătesc, poporul înţelege rostul ei şi îşi trimite copiii la grădiniţă.

In anul 1940—1941 se află înscrişi 40 de copii: 20 de băeţi şi 20 de fete. Urmează regulat 30 de copii.

Salarizarea postului este făcută de stat.

La Sf. Sărbători ale Crăciunului şi Paştelor, Cooperativa „Albina“ dărueşte copiilor diferite obiecte de îmbrăcăminte.

Titulara fiind în concediu, este suplinită de D-ra Ana Grădinescu diplomata Şcolii Normale Piatra-N.

După declaraţia Doamnei Inspectoare generale a grădinilor de copii din ţară, Doamna Diamandi, este una din cele mai înzestrate instituţii de acest fel din ţară, datorită numai Cooperativei „Albina“ de la care primeşte tot sprijinul.

Este subvenţionată şi de comitetul şcolar, de la care primeşte în fiecare an câte 4—5000 de lei.

6. *Comitetul şcolar.*

Se înfiinţează la 1 Iulie 1919 sub preşedinţia Preotului Gh. Verşescu, până la 1921. Urmează apoi eforia şcoalelor.

Comitetul alcătuit din: Preşedinte I. Teodorescu, membri Pr. Gh. Verşescu, Ing. Nistor Văleanu, C. Revent, A. Huian, D. Alexandrescu şi Gh. Gavrileţeanu secretar. Bugetul pe acest an a fost în sumă de lei 21.088, suficient pentru scumpetea de atunci. Acum e de 40—50.000 lei, insuficient faţă de scumpetea de astăzi. Subvenţionează în fiecare an şcoala din Tarcău, şcoala din Straja, grădina de copii şi şcoala din Brateş. Comitetul şcolar judeţean încasează în fiecare an 10—15 % din veniturile comitetului,

Preşedinţii care s'au succedat: I. Teodorescu, Ing. Nistor Văleanu, I. Ciupală, I. Santag, I. Antal, Pr. D. Nourescu şi C. Bogdan. Comitetul de astăzi: C. Bogdan preşedinte, membri: I. Văideanu, A. Huian, Pr. Gh. Buba, T. A Ilincăi, Ilie Grasu şi P. Podoleanu secretar.

CAP. IX.

Celelalte autorităţi.

1. Căminul Cultural din satul Tarcău

DATE MONOGRAFICE

Asupra Căminului Cultural „Principele Mihai“ Tarcău-Neamţ

Din nevoile satului, la 28 Noembrie 1926, a luat fiinţă în zi de sărbătoare în biserica Tarcăului şi a funcţionat până la 9 Octombrie 1927 folosindu-se localul de şcoală, Cassa de Sfat şi Cetire „Principele Mihai“ din iniţiativa Cucernicului Părinte Gheorghe Verşescu, Parohul Bisericei, Calistrat Bogdan-învăţător, Ing. Const. Turcan Directorul Coop. „Albina“, ş. a.

Primul comitet ales de Adunarea Generală, s'a alcătuit din:

Preot Gh. Verşescu, Preşedinte.
Ing. Const. Turcan. Vice Preşedinte.
Ioan Antal, Vice Preşedinte.
Toader A Ilincăi, Secretar.
Alexandru Huian, Casier.
Calistrat Bogdan, Bibliotecar.
Vasile Tudose, Membru.
Ing. I. Szontag, Membru.
Mariana Ing. Dumitrescu, Membru.
D-tru Alexandrescu, „
Gheorghe A Ilincăi, „
Andrei V. Cojocaru, „
Gheorghe Nemţişor, Cenzor.
Vasile Irimia-Pletosul „
Gh. Zaharia Rotaru „

In timpul celor 16 ani de existenţă, a Casei de Sfat şi Cetire şi apoi dela 9 Octombrie 1927, adoptând statutele Fun-

dației Culturale Regale „Principele Carol", devenind Cămin Cultural, pe la Preşedinția acestui Cămin au trecut Domnii:

Preot Gh. Verşescu, Preot D. Nourescu, Ing. Const. Turcan şi Calistrat Bogdan.

La 2 August 1929 şi 23 Septembrie 1933, D-nii Ing. Ioan Dumitrescu şi Const. Turcan au fost aleşi Preşedinți de onoare a Căminului Cultural.

In cei 16 ani de funcționare a Căminului Cultural, activitatea s'a desfăşurat astfel:

Au fost rezolvate la Intrare-Eşire un număr de 1062 corespondență.

Sfatul a ținut 76 şedințe.

S'au ținut 16 consfătuiri anuale.

Au avut loc 22 consfătuiri de educație cu caracter general, pentru Sănătate, Muncă, Minte şi Suflet.

Zilele de sărbătorire națională, au fost în număr de 17.

Serbări culturale şi câmpeneşti, cu recitări, coruri pe 4 voci cu tineretul intelectual, fetele şi flăcăii satului, teatru, jocuri româneşti ş. a., urmate în parte de hore țărăneşti şi baluri, au avut loc un număr de 31.

La Cămin au avut loc 22 hore țărăneşti, cu orchestra Căminului, unde costumul național şi obiceiurile strămoşeşti au fost evidențiate.

S'au făcut 3 excursii: la Cheile Bicazului, Borca-Broşteni şi în Bucovina, cu 80 săteni-membrii.

Timp de 3 ani a funcționat aparatul de radio şi cinematograf, puse la dispoziția noastră spre folosință de Cooperativa „Albina".

S'a întreținut numai un singur an pentru a frequenta cursurile liceale, un elev sărac.

Echipa sportivă a dat 2 mathuri de Footbal şi Woley cu echipa Liceului „Petru-Rareş" din Piatra-Neamț.

A fost înființată orchestra Căminului, compusă din 5 persoane, care s'a folosit la serbări şi hore țărăneşti.

Corul religios-laic cu adulți, a fost organizat pentru orice ocaziune, care că pe lângă a cântat la biserică şi serbări, dar a fost pregătit şi pentru concursurile anuale ținute la Fundația din Bucureşti.

Echipa de jocuri româneşti, folosindu-se de cimpoi, fluer şi frunză, s'a înscris pentru a participa şi la expoziția dela New-Yorc.

Căminul Cultural, a fost totdeauna reprezentat la Congresele şi serbările anuale ținute de Fundație la Bucureşti,

Obiceiurile şi datinele de Crăciun şi Anul Nou, au fost înfățişate de multe ori prin Căminul Cultural.

S'au procurat sătenilor-membri un număr de 2175 pomi fructiferi dela diverse pepiniere cu prețul de 15 lei bucata — la jumătate de preț — căci cealaltă jumătate din cost a fost suportată de Cooperativa „Albina".

S'a colectat suma de lei 1272, care s'a dat ajutor săteanului Gh. Lipovanu, pentru a-și cumpăra un cal în locul celui mort.

Toate sălile Căminului au fost amenajate cu mobilierul necesar, tablouri-potrete și împodobite cu pânză tricolor, iar sala de consfătuiri, s'a zugrăvit și montat abajoruri pentru lumina electrică, cu concursul Cooperativei „Albina".

Datorită îndemnurilor și intervențiilor noastre și a Primăriei, s'au aliniat 3500 m. l. gard, iar 600 m. l. s'a uniformizat, întrebuințându-se 8 m. c. scânduri, la care Coop. „Albina" a făcut o reducere de 40 %, adică lei 3000.

Căminul Cultural a luat parte la curățirea islazurilor și săptămâna curățeniei.

S'a luat parte activă la serbările sădirii pomilor.

De sărbătorile Sf. Paști și cele următoare, tineretul a petrecut la Cămin, unde au fost organizate jocurile și scrânciobul.

De comun acord cu Primăria, s'a intervenit pentru procurarea unui pod de fier dela C. F. R., care să fie construit peste Bistrița, iar alt pod de lemn s'a construit peste apa Tarcăului, unde face legătura ce drumul ce duce spre proectatul stadion al Căminului.

Cheltuelile acestui pod au fost suportate de către:

Cooperativa „Albina" materiale	Lei	35.000
Primărie, plata manoperei	„	20.000
Căminul Cultural „	„	10.000
Contribuție locuitorii din partea locului . .	„	4.000
	Lei	75.000

Biblioteca, cu mobilierul necesar cumpus din 2 dulapuri, 3 mese și 8 bănci de platin lustruit și donat de Cooperativa „Albina" și-a înscris activitatea astfel:

Are înregistrate un număr de 644 volume, din cari 176 volume ne-au fost donate de Casa Școalelor, 78 volume donate de Cooperativa „Albina" și 390 cumpărate de Cămin din comerț.

S'au cetit acasă și în sala de lectură un număr de 1833 de cărți de către cetitori.

Căminul, a îngrijit să fie abonat la toate publicațiile Fundației: „Albina", Căminul Cultural, Curierul Echipelor, Școala Țăranului, Sociologie Românească, Buletinul Serv. Social. Apoi la Satul, Drumul Nou, Cele Trei Crișuri, Pescăria și Piscicul-

tura, Comoara Plugarului, România Satelor şi Cuvântul Generalului.

Timp de 3 ani, Căminul, cu sprijinul Cooperativei „Albina" a făcut abonamente la revistele „Albina" şi „Satul" pentru 30 săteni-membrii.

Prin biblioteca Căminului, s'au desfăcut sătenilor 105 volume din colecţia „Cartea Satului".

La 2 Februarie 1939, în prezenţa tuturor autorităţilor, Sfatului, Membrilor şi elevilor-cursişti, s'a inaugurat „Deschiderea cursurilor ţărăneşti".

După 2 zile de cursuri cu cei 35 cursişti, asupra satului s'a abătut nenorocirea epidemiei tifosului exantematic aşa cum se constată din adresa No. 901 din 5 Februarie 1939 a Medicului de Circomscripţie. Din această cauză cursurile au fost suspendate, interzicându-se şi orice activitate cu obştea satului.

In Octombrie 1939, s'au făcut memorii documentate de nevoile satului şi mai cu seamă a islazurilor, trimise Rezidenţei Iaşi, dar fără să se obţină vreun rezultat.

Sub auspiciile Căminului Cultural, la 7 Aprilie 1940, s'au pus bazele a unei asociaţii de pescuit şi a altei de vânătoare „Trei urşi".

La 11 Iulie 1940, pentru Asociaţia Vânătoarei, Fundaţia Bucureşti cu No. 10535 restituie toate actele-Statute, Procese-Verbale şi Bugetul, deoarece Direcţia Vânătoarei cu adresa No. 12343/940 nu poate autoriza pentru funcţionare decât Societăţi de Vânătoare cu organizaţie separată-independentă.

Iar la 25 Octombrie 1940, pentru asociaţia de pescuit cu No. 26376, Direcţia Pescuitului face cunoscut că Consiliul Superior al Pescuitului în apele de munte, prin decizia Ministerială dela Jurnal No. 19431/940, nu a aprobat înfiinţarea secţiei de pescuit în apele de munte, în cadrul Căminului Cultural.

Şi astfel, două iniţiative cu reale foloase atât pentru Stat cât şi pentru Sat, n'au putut lua fiinţă şi deci să dea rezultatele dorite.

La 9 şi 10 August 1939, la sediul Căminului cât şi la sat, s'au făcut vizite antropologice, cercetându-se 85 săteni, de către D-ra Olga Necraşov, asistentă universitară la Iaşi.

Sfatul de împăciuire, la 6 Maiu 1939, a avut prilejul să convingă două familii (Andrei Cojocaru cu Racira N. Tulan) a se împăca şi astfel să evite cheltuelile de judecată zadarnice.

La 19 Martie 1939, într'un cadru de înaltă sărbătorire, s'a dăruit un plug, tânărului gospodar Gh. N. Tulan.

In câţiva ani, prilejuit de hramul satului (Adormirea Maicei Domnului) Căminul a organizat mari serbări câmpeneşti aşa cum a fost cea depe terenul Soc. „Letea" din faţa Primăriei şi în lunca Grăsenilor, unde s'a proectat stadionul Căminului.

O gospodărie țărănească din Tarcău tip „Albina"

Contul de Gestiune şi Investiţii, se prezintă astfel:

LA VENITURI:	Din cotizaţii . .	Lei	9480	
	„ donaţii . .	„	86480	
	„ serbări . .	„	63128	
	„ expl. Cinema .	„	5983	
	„ venit. depuneri .	„	1532	Lei 166.603
LA CHELTUELI:	Ajutoare . . .	„	21813	
	Abonamente . .	„	11690	
	Legat cărţile . .	„	5270	
	Administrativ . .	„	2914	
	Diverse . . .	„	32569	Lei 81.256
PLASAMENTE:	In Soldul casei .	„	237	
	„ Depuneri la Bancă	„	11106	
	„ Mobilier . .	„	8897	
	„ Reg. Dos. şi Rechiz.	„	122	
	„ Bibliotecă . .	„	27980	
	„ Diverşi . .	„	21677	
	„ Unelte sport şi Instrumente muzicale	„	15328	„ 85.347
				Lei 166.603

In totalul cheltuelilor, se cuprinde şi amortismentul plasamentelor în sumă de Lei 12628, cheltueli efective, rămânând suma de Lei 68628.

Impus de împrejurările anului 1939, în cadrul Căminului, a luat fiinţă un Comitet de Ajutorare a concentraţilor, a familiilor lor şi a Cantinei şcolare, sub preşedinţia D lui Ing. Const. Turcan, care până la 31 Decembrie 1940, a activat astfel:

A realizat la Venituri:

Din contribuţia sătenilor . .	Lei	2070	
Colecta personal. Coop. „Albina" (muncitori şi funcţionari) .	„	149089	
Donaţiile Cooperativei „Albina" .	„	20000	
Donaţii Diverse	„	55255	Lei 217414

Şi s'a întrebuinţat astfel:

Ajutoare familiilor concentraţilor	Lei 101800	
Cantina şcolară, masa zilnică la 60 elevi săraci, cea mai mare parte fiind fii de ai concentraţilor	„ 39816	
Imbrăcăminte şi încălţăminte la un număr de 31 elevi săraci . .	„ 37922	
Obiecte pentru ostaşii depe zonă: 93 cămăşi, 81 perechi indinspensabili, 38 „ ciorapi de lână, 14 „ mănuşi „ „, 6 veste de lână şi 2 per. manşete de lână, Total	„ 23176	
Ajutoare plătite familiilor lipsite de mijloace şi bătrâni . .	„ 14700	Lei 217414

Acest Comitet de Ajutorare a fost alcătuit din:

D-l Ing. Const. Turcan, Preşedinte
„ Ioan Văideanu, Casier
„ Emil Aronescu, Secretar-Contabil
„ Ilie Ţenea, Verificator
„ Preot Gh. Buba Membru
„ Artur Grechi „
„ Const. Cărpuşor „
„ Emanoil Purcherea „

La Cantina şcolară s'a remarcat munca depusă de D-ra Aneta Dumbrăveanu, însărcinată cu economatul, Carolina Gogut bucătăreasă şi a D-lor Maria C. Revent, Maria I. Livescu, Ines şi Lili Grechi, Georgeta Babici, însărcinate cu supravegherea copiilor în timpul meselor.

La 2 Iulie 1940, în sala de consfătuiri a Căminului Cultural, se deschide Cantina Refugiaţilor, condusă de un comitet, sub preşedinţia D-lui Ing. Const. Turcan, compusă din membrii tuturor Instituţiilor Culturale şi de Ajutorare, din Tarcău.

Dela Primul lot de 8 persoane, a ajuns să se servească masa la un număr de 86 refugiaţi din Basarabia, dându-li-se dimineaţa: cafea cu lapte sau ceai cu pâine, Prânzul: 2 feluri de mâncare şi un dulce, Seara: un fel de mâncare şi un ceai sau lapte cu pâine.

Cu această ocazie, au avut loc următoarele operațiuni:

Donațiile și contribuțiile funcționarilor Cooperativei „Albina" și funcționarilor publici din sat	Lei 29032
Donațiuni în alimente	„ 1331
Total	Lei 30363

Tablourile specificative de toți cei ce au adus aporturi funcționării acestei cantine, se găsesc la Căminul Cultural.

Din această sumă, s'a cheltuit Lei 29.219, costul celor 22 zile în care s'a dat masa, — rezultând un sold de Lei 1144 — rămas la dispoziția Comitetului pentru a hotărî și dispune.

Sufletul acestui Comitet a fost D-na Chiriachița Ing. Turcan, care zi de zi a îngrijit ca această cantină să dea rezultatele cele mai mulțumitoare.

Cu economatul au fost însărcinate D-ra Ileana Gh. A Ilincei și D-na Maria C. Crișu.

Doamnele Maria C. Bogdan, Jenica Ing. C. Gheorghieș, Maria I. Țenea, Aurelia Dumbrăveanu, Alexandrina Văideanu, D-rele Revent Babici, Livescu Grechi și Dumbrăveanu, au dat concursul necesar acestui comitet.

Casieria, s'a încredințat d-lui Ilie Țenea.
Contabilitatea, „ „ „ Emil Aronescu.
Secretariatul, „ „ „ D-tru Dumbrăveanu.

In anul 1940, Căminul Cultural a avut Sfatul compus din:

D-l Ing. Const. Turcan . .	Președinte de Onoare
„ Calistrat Bogdan . . .	Președinte activ
„ Neculai Zaharia . . .	Vice-Președinte
„ Toader A Iiincăi . . .	„ „
„ D-tru Dumbrăveauu . .	„ „
„ Emil Aronescu . . .	Director
„ Gheorghe Epure . . .	Casier
„ Gheorghe Teodorescu . .	Bibliotecar

Membri d-nii: Ing. Insp. General C. Ionescu, Ing. Constantin Gheorghieș, Preot Gh. Buba, Preot Ștefan Moșneaga, Ioan Popescu-învățător, Gheorghe Aronescu, Artur Grechi, Toader Balhon, Dumitru Olaru, Gav. Gav. Știrbu, Gheorghe Trifan, Em. Purcherea, Alexandru Huian, Toader Grasu, Gheorghe Teodorescu, Gheorghe N. Grasu, Andrei Cojocaru, Petre Măciucă, Mihai Geangalău, Const. Cărpușor, Petre Podoleanu, Ion Botez, Gheorghe A Păvăloaie.

Cenzori d-nii: Ilie Țenea, Ion Văideanu, Alex. Th. Grasu.

2. Banca populară.

DATE MONOGRAFICE

Asupra Băncei Populare „Izvorul"

Tarcău-Neamţ

La 23 Octombrie 1908, la Tarcău a luat fiinţă Banca Populară „Izvorul", cu raza de activitate în satele comunei Tarcău, înscriindu-se un număr de 62 membrii cu o subscripţie în sumă de Lei 8040, iar capital vărsat, fiind suma de Lei 1084.

In cei 34 ani de funcţionare a Băncii Populare „Izvorul", au trecut pe 11 conducerea ei ca preşedinţi, următorii:

Ioan Bouaru, Dumitru Alexandrescu, Gh. Th. Leca, Constantin Revent, Al. Gav. Grasu, Ioan Alex. Antal, Andrei Cojocaru, Gh. Zaharia Rotaru, Th. A. Ilincăi, Calistrat Bogdan, Gheorghe Aronescu, iar astăzi se găseşte preşedinte D-l Calistrat Bogdan-învăţător.

Pe lângă operaţiunile ei normale, Banca a avut un rol bine determinat la înfiinţarea Cooperativei Forestiere „Albina" în 1914 şi aprovizionarea sătenilor cu cele necesare în timpul războiului mondial.

In anii 1934—1937, gestiunea Băncii s'a soldat cu deficite, consecinţa aplicării Legii Conversiunii, de pe urma căreia a rezultat o reducere la împrumuturi în suma totală de Lei 293.423.

Aceasta s'a acoperit din fondurile proprii ce erau creiate pentru construirea localului, fonduri de rezervă cultural, amortismente şi din ajutorul statului, de unde mai are încă de încasat suma de Lei 134.974.

La 15 Maiu 1938, odată cu reînoirea Consiliului de Administraţie a Comisiunii Cenzorilor, conducerea băncii fiind asumată de D-nii Calistrat Bogdan-Preşedinte, Emil Gh. Aronescu contabil şi Mihai D. Măcărescu casier, astfel dându-se o nouă organizare, anii 1938—1940 au înregistrat rezultate beneficiare, servindu-se în fiecare an, Capitalului social şi depunerilor spre fructificare, devidende şi dobânzi ce au variat între 1—3 %.

La 31 Decembrie 1940, Bilanţul şi l-a încheiat cu rezultatul următor:

Disponibil în Casă şi Participaţiuni . .	Lei	18.181
Debitori-diverşi şi ajutorul Statului . .	„	547.931
Imobilizări	„	9.964
	Lei	576.076

Provenind din:

Capital social	Lei 257.255
Fonduri de rezervă și amortismente . . .	„ 25.090
Depuneri spre fructificare	„ 183.779
Creditori diverși	„ 101.564
Beneficiul nett al anului 1940	„ 8.388
	Lei 576.076

Capitalul social de Lei 257.255, — se bazează pe cei 158 membri societari — cu 615 mize sociale complect vărsate, iar depunerile de Lei 183.779 sunt ale celor 312 depunători.

Constituirea Consiliului de Administrație pe anul 1941 s'a făcut astfel:

D-l Bogdan Calistrat, Președinte învățător.
„ Aronescu Gh., Vice-Președinte, șef depozit cherestea Coop. „Albina".
„ Turcan Const. membru, Director Coop. „Albina".
„ Văideanu Ioan, casier Coop. „Albina".
„ A Ilincăi Toader, membru primar.
„ Filip Victor, membru Ad-tor Coop. „Albina".
„ Dumbrăveanu Gheorghe, cantiner Coop. „Albina".
„ Huian Alexandru, membru, aproviz. Coop. „Albina".

Și comisiunea cenzorilor formată din:

D-l Ilie Țenea, expert contabil, Șeful Contabilității Coop. „Albina".
„ Gheorghe A Ilincei, comerciant.
„ Gheorghe Nemțișor, pensionar,

Personalul de executare este format din:

D-l Emil Gheorghe Aronescu, contabil, funcționer Coop. „Albina".
„ Ioan Popescu, casier învățător.

3. *Pescăria Statului.*

Una din cele mai delicate specii de pește este păstrăvul. Mediul în care el poate trăi și se înmulți nu este un râu mare ca Bistrița — nici nu mai vorbesc de apele de câmp — ci pârâie mai mici, ca Tarcăul și afluenții lui, Bicazul, Oanțul și afluenții lor și altele deasemenea acestora. Râurile mari mai dese ori vin tulburi. Nămolul și nisipul acestor tulbureli omoară peștele gingaș ca păstrăvul.

Statul, (Direcția Pescăriilor) a înființat pe valea Tarcăului un stabiliment de piscicultură. In anul 1914 când m'am mutat eu în Tarcău exista. Pe pârâul Frasin, aproape de revărsarea lui în Tarcău, vre-o patru iazuri naturale unul după altul, pline cu păstrăvi de diferite vrâste, cu o clădire pentru „laboratorul" clocirii icrelor, arătau că aici se lucrează pentru cultura acestui soi de pește. Punți peste iazuri, gheretă în fund pentru paznic, locuința agentului lângâ laborator, grădină de flori în față, dădeau a înțelege că aici se lucrează la o activitate specială și pentru un anumit scop: înmulțirea păstrăvilor.

Un alt idealist, Radu Porumbaru, directorul fabricei de hârtie din Bacău, fost primar, fost deputat, cheltuise o sumedenie de bani, se împrumutase, rămăsese dator, ca să-și facă pe Tarcău mai în jos, aproape de revărsarea lui în Bistrița, o instalație de piscicultură sistematică, cu iazuri betonate, cu agenți speciali aduși din Germania, cu planuri mari, dar moartea îl răpise înainte de a-și fi văzut opera împlinită.

Casele lui de locuit și instalațiile lui ocupate de Ruși în timpul războiului, apoi de Armata Românească, sunt singurele care au mai rămas împreună cu iazurile. Aparatele și instalațiile de piscicultură au dispărut. Astăzi tot statul le-a luat și a strămutat în ele piscicultura de pe Frasin, unde iazurile s'au părăginit, casele s'au ruinat, din lipsă de fonduri, poate și din calcule anume hotărâte.

Agentul de pescărie are atribuția ca împreună cu cei doi oameni de servici să păzească pâraele de pescuitul celor fără permise, cărora le dresează procese-verbale de contravenție ca ocupație secundară, iar cea principală : laboratorul și piscicultura.

Primul cunoscut de mine a fost D-l Ștefan Petrovici la 1914. Apoi după războì D-l Ioan Livescu, agent care funcționează acolo neîntrerupt de 20 de ani. Om foarte cum se cade în societate, dar serviciul este de așa natură că fără să vrea trebuește să vină în conflict cu câte un contravenient.

Iată ce găsim în „Enciclopedia Română" din anul 1938 privitor la această instituție și la cultura păstrăvului.

„Stațiunea piscicolă Tarcău, județul Neamț, aflată în curs de reorganizare". pag. 491.

Mai jos, la pag. 493 cetim următoarele:

„Cu ajutorul stațiunii piscicole de la Beclean, județul Făgăraș, Institutul Național Zootechnic a început din anul 1932 o acțiune intensă de repopulare a apelor de munte cu păstrăvi, specie ce devine tot mai rară. Capacitatea de producție a fermei Beclean fiind prea mică față de nevoi. Institutul a organizat, atât la numeroși particulari cât și la diferite instituții de Stat sau asociații de pescuit, stațiuni de clocitul icrelor. Multe din aceste

stațiuni constituesc și puncte de observație ale Institutului pentru anumite probleme din biologia păstrăvului. Stațiunile cele mai însemnate pentru clocitul icrelor sunt la: Brașov, Băile Herculane, Slănicul Moldovei, Tarcău (Neamț), Drajna (Prahova), Giucea (Cluj). Cumpăna (Argeș), Baia Sprie (Satu-Mare), Valea Putnei (Câmpu-Lung Bucovina)".

Iar mai jos, ca o mustrare aspră pentru cei în cauză, cetim:

„Râurile de munte nu au importanță în producția pescăriilor românești. In general producția acestor râuri este foarte redusă, din cauza condițiilor de viață pe care le oferă peștilor. La noi însă aceste râuri sunt depopulate, din cauza unui pescuit abuziv și de exterminare, aplicat de zeci de ani, precum și din cauza condamnabilei neglijențe a industriilor forestiere, care barează pâraele sau le astupă cu rumeguș, și în modul acesta, opresc trecerea păstrăvilor la locurile de reproducere. Păstrăvii caută într'adevăr pâraele cele mai prăpăstioase și mai izolate, unde să-și asigure clocirea îndelungată a ouălor lor". pag. 575. Raportor acestei secțiuni: T. Bușniță.

4. Postul de jandarmi.

S'a înființat la 1 Iulie 1908, odată cu comuna Tarcău. Sediul lui a fost din început în casele răposatului dascăl bisericesc Chindea, din satul Straja, până în anul 1914. Atunci construindu-se local propriu pentru primărie, postul de jandarmi și notar, s'a mutat în casa respectivă, ne mai plătind chirie nimănui.

Postul este încadrat cu un număr de 3—5 jandarmi, în raport cu nevoile serviciului.

Șefii de post de la înființare până azi au fost următorii:

1.	Plutonierul	Ciobanu Vasile	dela	1908 la 1910
2.	„	Grama Gheorghe	„	1910 — 1911
3.	„	A Preotesei Const.	„	1911 — 1918
4.	„	Ciobanu Ioan	„	1918 — 1919
5.	„	Enăchiuc Vasile	„	1919 — 1920
6.	„	Silion Gheorghe	„	1920 — 1923
7.	„	Grigoriu Ioan	„	1923 — 1924
8.	„	Buhuși Gheorghe	„	1924 — 1925
9.	„	Bărzu Gheorghe	„	1925 — 1929
10.	„	A Lupului Dumitru	„	1929 — 1931
11.	„	Bădița Nechita	„	1931 — 1938
12.	„	Rătleanu Eftimie	„	1938 — 1939
13.	„	A Păvăloae Gheorghe	„	1939 — 1941

5. Percepia sciţfală.

Funcţionează în localul primăriei. Percepţia de circumscripţie este Bicazul, cu reşedinţa în Bicaz, iar în Tarcău se găseşte numai o agenţie fiscală. Titularul acestei agenţii se numeşte C. Nichifor. El are titlul de agent de urmărire.

Inaintaşii lui de aici au fost: C. Iosub, Gh. Măzăreanu, N. Mărculescu, C. Nemţişor, V. Şova. Toţi au fost funcţionari harnici şi cinstiţi, ca şi actualul agent. Unii au ieşit la pensie, alţii au fost avansaţi în serviciu.

Situaţia încasărilor, denumirea lor pe categorii şi numărul contribuabililor a se vedea la capitolul „Fiscul" din partea IV cap. V, punctul 8.

CAP. X.

Instituții care au fost.

1. Societatea Goetz.

Societatea Anonimă pentru exploatare de păduri și ferestrae cu vapori fostă P. și C. Goetz & Co., ocupă un loc de mare însemnătate. In satul Straja cu fabrica de cherestea, pe văile Tarcăului cu exploatarea, în satul Brateș cu administrația exploatării, în orașul Piatra-Neamț și în toată țara prin activitatea ei și în alte județe de munte este foarte cunoscută. Nu știu exact dacă primele terasamente de cale ferată îngustă ea le-a făcut. D. Hogea în „Amintiri" din 1936 spune că Nicu Albu, fost prefect și deputat, a construit linia ferată de pe Valea Tarcăului, după anul 1880. Socotim că nu el singur, ci în sânul unei societăți va fi dat concursul cu autoritatea de care dispunea. Dar dacă C. D. Gheorghiu în „Dicționarul Geografic al județului Neamț" din anul 1890 nu vorbește nimic de această linie ferată, urmează că ea s'a făcut după această dată a apariției cărții amintite.

Acelaș D. Hogea însă spune la pag. 162 din „Amintiri" că „primele instalații industriale Soc. Goetz le-a reînoit". Unde și care? Credem că cele privitoare la fabrica de cherestea din Straja.

Oricum, într'o vreme, când nici un alt izvor de câștig nu exista în această comună, Soc. Goetz făcea întinse lucrări de exploatare, la care erau angajați atâția muncitori. La fabrică, la tren, la pădure, la telefoane, la întreținerea liniei ferate, la plantațiile de puieți în terenurile exploatate, Românii erau pretutindenea. Bine înțeles numai la munca de rând. In posturile administrative și de conducere majoritatea absolută erau streini.

Această situație umilă a elementului românesc se găsea nu numai la Soc. Goetz, ci la toate societățile cu capital strein, din al căror consilii de administrație făceau parte numai câți-va

Români, puternicii cei mai mari ai zilelor de totdeauna, iar restul toți streini.

Așa cum se aflau ei, lucrătorii erau bucuroși că-și pot agonisi un codru de pâine la ei acasă, în satul lor, în comuna lor, în munții lor. Prin urmare această societate, prin activitatea ei întinsă și împrăștiată pe multe din văile Tarcăului, a răspuns unei mari necesităii de existență a întregului popor din părțile locului.

Școli și biserici nu le-a făcut. Cămin Cultural ar fi fost o idee prea înaintată pentru acele vremuri, deși a mijlocit pentru înființarea unei grădini de copii în satul Straja, dar cantine a avut și la Straja și la Brateș. Alimente și mai ales băutură din belșug.

In Brateș avea un beciu scobit sub o colină, în care butoaele erau duse pe vagoanele liniei ferate. In mijlocul lui linia ferată, de o parte și de alta, vasele cu cele mai delicioase vinuri. Și lucru foarte curios. Unele vinuri slabe, ținute acolo câteva luni, se transformau în băuturile cele mai renumite.

Societatea aceasta a făcut și opere de binefacere, după concepția vremurilor de atunci. A ajutat pe unii lucrători la construitul caselor, fie cu lemn gratuit, fie cu preț redus. De această favoare m'am bucurat și eu în anul 1926. Mi-a dat 10 metri de lemn fasonat, pentru casele din Piatra-N.

Administratorul fabricei din Straja, D-l Koeller în anul 1922 se oferise să-mi dea material fasonat pentru amenajarea unor lucrări la casa parohială. Nu m'am folosit de această indulgență și mi-a părut rău mai târziu.

Și câtor altora le va fi dat ajutor în curgerea vremii! De ce să nu mărturisim adevărul?

Intr'un cuvânt vorbind, a făcut mult bine populației, după timpul și împrejurările de atunci.

In comercializarea și industrializarea lemnului, această societate a avut un rol foarte mare, și prin activitatea ei dar și prin favorurile de care s'a bucurat.

P. Antonescu în lucrarea sa: „Comerțul și industria lemnului" din anul 1907 scrie următoarele:

„Societatea Anonimă fostă P. și C. Goetz & Co., avea dreptul de a introduce din Bucovina trunchiuri de brad și molid fără a plăti vre-o taxă vamală, cu îndatorirea însă de a reexporta cel puțin 80 % din materialul în chestiune, transformat în scânduri, în marea fabrică de cherestea din Galați".

Alt autor, N. I. Păianu, în broșura sa de statistică „Industria mare între anii 1866—1906", înșirând toate fabricile de diferite produse din România, cu localitățile lor, dă următoarele date și despre această societate:

Societatea Anonimă fostă P. şi C. Goetz & Co., cu centre de activitate şi fabrici:

	Data înființării	Acordarea avantajelor	Expirarea avantajelor
La Straja-Tarcău	1872	1904	1908
„ Comăneşti Bacău	1892	1894	1908
„ Isvorul Alb „	1905	1905	1920
„ Galați	1872	1888	1907
„ Straja-Tarcău firma Kissing-Mölmann	1905	1905	1920

La pagina 68 ne dă următoarele lămuriri:

55 de fabrici mari erau încurajate de Stat, pe baza legei de încurajare a industriei naționale din anul 1887, fabrici între care intrau şi cele ale Soc. Goetz, după tabloul de mai sus.

In ce consta această încurajare?

1. Acordarea de teren gratuit pentru fabrică până la 5 ha
2. Scutiri de impozit către Stat, județ, comună.
3. Scutiri de vamă pentru maşini şi aparate precum şi pentru materii prime, care nu se aflau în țară.
4. Reduceri de 45 % pe C. F. R. pentru transportul fabricatelor.

Căror fabrici li se acorda acest ajutor?

1. Celor cu 50.000 lei capital, cel puțin.
2. Celor cu cel puțin 25 lucrători.
3. Celor cu maşini perfecționate.

Că Soc. Goetz îndeplinea aceste condițiuni, reiesă din faptul acordării acestor protecții, după tabloul de mai sus.

Deci pe văile Tarcăului, această societate, timp de 68 de ani, a făcut cele mai întinse exploatări forestiere, credem că din toată țara.

In locul ei acum a venit Societatea Italo-Română *). Fabrica de cherestea din Straja a încetat lucrul încă din anul 1934, rămânând acolo numai atelierul de reparat maşinile şi vagoanele trenurilor de transportat butucii. Materialul rulant a trecut tot în posesia nouei stăpâniri, care face acum exploatări în munții Tarcăului pe „Radu".

Cooperativa Albina are domeniile ei de exploatare iar Societatea Italo-Română are cercul ei aparte de activități.

*) „Foresta".

2. *Grădina de copii din Straja.*

A fost înființată în anul 1921, cu sediul în una din clădirile fabricei Soc. Goetz. Mobilierul a fost făcut din materialul oferit de administratorul fabricei pentru 30 de copii, constând din mese și scaune, cum și două dulapuri, unul pentru arhiva și materialul didactic iar altul pentru dispensarul medical. Lucratul acestui material a fost plătit cu banii strânși din serbări.

Administrația fabricei avea și grija întreținerei acestei instituții, ca lumina, lemnele. Primăria plătia camerista și suporta cheltuelile de cancelarie.

Prima conducătoare a grădinei de copii a fost D-ra Căciuleanu. A funcționat un an, după care a urmat D-ra Elena Bălănescu, astăzi Preot Crivăț, de la 1922 la anul 1927, venind dela Tg. Neamț, în al doilea an de învățământ. Harnică și sârguitoare, i-a plăcut să muncească foarte mult și în cadrul obligativității și în afară de școală.

In lăuntrul acestui local funcționa și dispensarul medical pentru sugaci „Principele Mircea" sub direcția D-nei Irina Leca, cu conducerea medicului Panaitescu din Bicaz, apoi a doctorului P. Ionescu din Piatra-Neamț, președenția activă a D-nei Lia Brătianu, iar Președinția de onoare a Reginei Maria.

D-ra Elena Bălănescu a activat la acest dispensar ca secretară, pentru care primea 300 lei lunar, iar ultimul an și ca infirmieră, gratuit, dispensarul ne mai având mijloace cu ce plăti 800 lei o anumită persoană cu aceste atribuții.

Prin stăruința ei s'a făcut și materialul didactic, ce consta din 30 de cutii pline de cuburi, prisne, triunghiuri, etc. Ea era la datorie în fiecare Joi, când veneau la dispensar femeile cu copiii, pe care ea îi cântărea pe balanță, puși în coșulețe de pae, apoi dădea mamelor sărace zahăr, săpun, griș și medicamente, din averea dispensarului.

După ea urmează D-ra Maria Ungureanu, Necula Ana, Natalia Roșu, Pricop Ana, Alexandrescu Alexandru apoi D-ra Elena Popescu, care în 1936 trece la Tarcău, unde prin căsătorie devine Elena Purcherea.

In paranteză, un amănunt.

Casa Regală a trimis 5000 de lei dispensarului amintit pentru botezul copilei Irinela Teodorescu, fiica notarului comunei Tarcău, I. Teodorescu, împovărat de familie grea, atunci cu 8 copii, iar mai târziu cu 10, copilă a cărei nașă a fost D-na Irina Leca, în anul 1921.

3. Oficiul postal din Straja.

A fost înființat în anul 1905, după cererea Societății Goetz, pentru servirea intereselor postale ale industriei forestiere de sub conducerea ei. De aceia și sediul acestui oficiu a fost în una din clădirile Societății amintite.

Diriginții acestui oficiu au fost:

1. Oficiantul superior Gh. Leca, de la 1906—1924.
2. „ Toader Vasiliu, 1924—1927.
3. „ Ioan Dobrovici și
4. „ Const. Munteanu, până la 1939 când, încetând activitatea forestieră a Societății Goetz în acest sat, s'a desființat și oficiul P. T. T.

4. De pe vremea Străjeriei.

Câteva veri dearândul, diferite școli secundare din regiunea de câmp a țării, chiar și din Piatra-Neamț, și-au trimis cohorte de străjeri și străjere, care în cantonamente prin satul Tarcău, și prin lunca Grăsenilor, făceau tabără și duceau viața și spiritul străjeresc. Din aceste vremuri îngropate cu mare răsunet, a rămas stingheră și plângătoare după ele, o troiță împlântată la răscrucea drumului, care pleacă spre satul Tarcău, cu candela stinsă lipită de cruce, cu vălul mohorît al uitărei și părăsirii, înegrită parcă și de ploi, nu numai de duhul răsvrătirii, cu următoarea inscripție: „Ridicatu-s'a această troiță de către Tabăra Legiunii de străjeri Brăila. 31 Iulie 1938. Credință și muncă pentru țară și rege".

CAP. XI.

Serviciile județene.

1. *Camera de agricultură.*

Situația pe care o avea comuna

In anul 1940.

1) S'au arat şi însămânțat 85 ha.
2) Fânețe = 936 ha.
3) Păşuni = 807 ha.
4) Livezi de pomi = 15 ha.
5) Păduri = 8374 ha.
6) Teren neproductiv = 190 ha.
7) Totalul populației din comună 1860 ha.
8) Totalul populației celor capabili de a munci în agricultură = 471 (copii sub 7 ani, locuitori, funcționari etc.)

Brațe de muncă în agricultură.

Total bărbați dela	18—62 ani	=	436.
„ femei „	18—62 ani	=	513.
Totalul cailor, iepe, etc. . .		=	113.
tineret 1—3 ani, cai		=	10.
boi . . .		=	18.
vaci de lapte . .		=	273.
tauri . . .		=	4.
oi şi berbeci . .		=	1493.
porci . . .		=	32.

Inventar mort.

Total	pluguri . . .	=	31.
„	grape . . .	=	26.
„	sape de mână . .	=	453.
„	care pentru boi .	=	12.
„	căruțe pentru cai .	=	37.

Buchete agricole din 1941.

Total	suprafață arabilă	=	92 ½ ha.
	fânețe . .	=	233,43 ha.
	pășuni .	=	415,79 ha.
	livezi . .	=	6,50 ha.
	păduri . .	=	28.155.15 ha. (cu ale Stat).
	Neproductiv .	=	715,18
		Total	29618,05 ha.

Făcută de șefii de sectoare 1941.

CAP. XII.

F e l u r i t e.

1. Tarcăul. stațiune climaterică.

Aşa l'a socotit încă din anii imediat de după războiul din 1916—1918 familia D-lui Inginer Leonida, care şi-a cumpărta casă în Lunca Strâmbului, unde şi astăzi vine în fiecare vară şi îşi petrece vilegiatura. Vecinătatea munților, la poalele cărora este aşezat, mulțimea şi desişurile pădurilor de brad şi de molid, ozonul şi mireasma de răşină a aerului, cu adevărat fac din această localitate un binecuvântat refugiu de căldurile şi atmosfera înăbuşitoare de vară a oraşelor.

Altă familie T. Capraru Institutor din Tecuciu, şi-a construit o casă pe Tarcău, mai în sus de biserică, tot cu acelaş scop.

Iar între anii 1936—1937 Fabrica Letea din Bacău, ridică, pe locul ei din fața primăriei, trei case de locuit, pentru odihna personalului ad-tiv şi al lucrătorilor, care în serie de câte 30, dintre cei mai vlăguiți la muncă, sunt trimişi aici, ajungând astfel cam la 150 de persoane, rânduiți pe vară, pentru recreație şi întărire.

Acest loc, cam 1 $^1/_2$ ha. pământ, aşezat pe malul stâng al Bistriței, la confluența Tarcăului cu aceasta, a fost cumpărat în scopul înființării pe el a unei fabrice de celuloză, care transportată cu plutele la Bacău, să fie transformată mai uşor în hârtie.

Locul rămăsese multă vreme părăginit şi fără nici o întrebuințare. In anul 1914 am găsit pe el o casă dărăpănată, care servise cândva de crâşmă unui evreu şi o altă bojdeucă pentru un păzitor, care n'avea ce păzi.

Se zice că scopul fabricei ar fi ca pe acest loc să instaleze o turbină pentru luminatul cu electricitate a unei întinse regiuni muntoase.

Dacă satul Tarcău oferă vizitatorilor o privelişte pitorească a naturei şi un loc de vilegiatură, ce să mai spunem de locurile încântătoare de pe valea Tarcăului în sus, de Brateşul şi de

Şcoala primară din centrul de exploatare Ardeluţa

Ardeluţa, de schitul Tarcău şi de toate văile pâraelor acestor munţi, a căror frumuseţe şi decor întrece ori ce închipuire?

Linia ferată îngustă înlesneşte drumul iar cantinele, din amintitele colonii, mijloacele de existenţă. De aceia, toate verile, aceste localităţi sunt foarte frecventate de mulţime de excursionişti. Multe familii vin şi poposesc mai multe zile, altele stau câte o lună, atraşi de vraja şi farmecul acestor locuri, blagoslovite şi de Dumnezeu şi de oameni: de Dumnezeu prin bogăţia frumuseţilor naturii, de oameni prin născocirea mijloacelor de a le putea gusta farmecul în linişte şi odihnă.

2. Prăpădul de la 19 Iunie 1941.

Infricoşată este Bistriţa, când îşi tulbură apele şi le umflă de se revarsă peste maluri, dar mai cumplit de groaznic a fost Tarcăul în noaptea acestei zile, cum nu l'au mai apucat Tărcăuanii, de când se pomeneşte satul.

Huetul năprasnic al apei, izbiturile de maluri şi de stânci ale lemnelor, buciumul fabricei şi întunerecul nopţii, umpleau de groază văzduhul şi sufletele locuitorilor, treziţi din somn, de furiile unei ape de obiceiu liniştită, adâncă de s'o treci cu piciorul pe unele locuri, şi limpede ca un cristal. Podeţe, punţi n'au mai rămas nici una, atât pe Tarcău, cât şi pe afluenţii lui, Poduri mai mari rupte, desfăcute, coteţe, puieţi, garduri, toate au fost smulse de potopul apelor.

Dar jalea cea mai mare se tălăzuia în sufletele localnicilor de la „Gura Tarcăului". Podurile şi cel de lemn şi cel de fier, fuseseră luate de puhoi. Apa năvălise în locuinţele funcţionarilor şi lucrătorilor, ameninţa fabrica, sala gaterilor, motorul de electricitate, iar oamenii ce ar fi putut face să stăvilească ori măcar să domolească sălbăticia potopului de ape, de cât să-şi salveze întâi vieaţa şi apoi unele articole din menajul caselor lor.

De pe urma acestui prăpăd al râului Tarcău, în afară de pagubele locuitorilor şi ale comunii, Cooperativa Albina a suferit cel mai mult.

Brutăria ei, cu aluatul în coveţi, gata pentru făcutul pâinei, a fost luată cu totul de şuvoiul apelor. Două bărătci mari pentru locuinţa lucrătorilor, de pe malul drept al apei din Lunca Grăsenilor, au fost rase de pe suprafaţa pământului, cu paserile şi puii din ogrăzi şi cu multe din lucrurile casnice ale locatarilor,

Pierderile ei au trecut de cinci milioane de lei, în materiale și instalații, în distrugerea unor locuințe și în stricăciunile altora, cum și în depozite.

Va trebui să treacă multă vreme, ca să-și poată reveni din această lovitură a naturii și să-și pună iarăși la curent toate lucrările ei.

Și toate acestea s'au petrecut cu trei zile înainte de intrarea României în războiul de reîntregirea sfintelor ei hotare!

PARTEA IV.

Monografia sociologică
a
Comunei Tarcău (satele Tarcău și Straja)

CAP. I.

Cadrul cosmologic.

1. Satele. Numele. Depărtarea de oraş.

Satul Straja se află la o depărtare de 15 Km. de oraşul Piatra-Neamţ iar Tarcău, la o depărtare de 20 Km.

Comuna Tarcău se găseşte situată în regiunea muntoasă a masivului Carpaţilor, pe văile munţilor Tarcău.

In Dicţionarul Şăineanu, ediţia VI anul 1929, cetim următoarele:

„Tarcău (Muntele) 1. massivul Carpaţilor din S. Moldovei; 2. pisc al Munţilor Apuseni, între Bistriţa şi Bicaz, la poalele cărora s'au dat lupte între Români şi Unguri (1848—1849). Piscul Tarcăului e situat chiar pe fosta graniţă dintre Moldova şi Transilvania; sat şi carieră de piatră în jud. Neamţu cu o gresie cenuşie foarte dură; 1700 loc".

Profesorul C. D. Gheorghiu în „Dicţionarul geografic al judeţului Neamţ, scrie în anul 1890 următoarele:

„Tarcău, sat in comuna Pângaraţi, plasa Piatra-Muntele, situat pe pîrîul cu a sa numire.

Are o populaţie de 400 suflete sau 113 capi de fam., care trăesc în 119 case, dintre aceştia 210 sunt bărbaţi, 190 femei; după starea civilă: 198 necăsătoriţi, 172 căsătoriţi, 29 văduvi, 1 divorsat; in raport cu instrucţiunea: 23 ştiu carte, 378 nu ştiu.

Locuitorii se îndeletnicesc cu agricultura, dar mai cu seamă cu plutăria". pag. 363.

Despre satul Straja, acelaş: „Straja, sat în comuna Pângaraţi, plasa Piatra-Muntele, situat pe stânga râului Bistriţa.
Are o populaţie de 299 suflete sau 83 capi de familie, ce trăesc în 93 de case, dintre aceştia: 151 sunt bărbaţi, 148 femei; după starea civilă: 150 necăsătoriţi, 122 căsătoriţi, 26 văduvi, 1 divorsat; în raport cu instrucţiunea: 6 ştiu carte, 293 nu ştiu. Locuitorii se îndeletnicesc cu plutăria şi agricultura." pag. 358.

2 *Condiţiile atmosferice.*

a) **Clima.**

Clima acestei comuni este cea obişnuită prin părţile muntoase. Iarna mai friguroasă ca la câmp, vara mai puţin arzătoare ca pe întinsul şesurilor noastre, ceia ce face ca topitul zăpezii să se întârzie, iar paserile călătoare să plece mai devreme de prin aceste părţi.

Locurile fiind ridicate ca altitudine şi climă, cerealele nu se cultivă. Nu se coc. Porumburile sămănate mai din vreme se coc. Asemenea cartofile, care se fac foarte bune, cum şi zarzavaturile.

Pe valea Tarcăului, din cauza înălţimei munţilor este puţin soare. Iarna de la 10—2. De aceia aerul e puţin uscat. Lipsa de soare aduce umezeală.

b) **Vânturile.**

Crivăţul de iarnă şi borile răcoroase de vară învăluesc văzduhul acestei comuni. Locul de războire a crivăţului este Gura Tarcăului. O vântoasă năstruşnică la involburarea curentului Bistriţei cu al Tarcăului. Pe valea acestuia, munţii înalţi ţin dos din partea vântului, ca un fel de perdea, care adăposteşte satul, de suflarea lui vijelioasă.

Pe şesul Străjei, vântul, gâtuit în strâmtoarea de la Capra, se răzbună şi suflă turbat, de-ţi îngheaţă respiraţia. Totuşi locuitorii de sub poalele muntelui Prisaca sunt cruţaţi prin păretele lor din spate, de asprimile năbădăioase ale acestor musafiri ernatici.

c) **Ploile.**

La munte sunt mai dese. Umezeala pădurilor atrage nourii iar ploile sunt mai îmbelşugate. Dovadă, mulţimea pârăiaşilor de munte şi a izvoarelor. In Tarcău, în multe grădini ţişnesc izvoare cu ape limpezi şi fântâniţe, cum e cazul cu locul bisericii.

Ploile torenţiale fac să reverse puhoae pe toate văile şi vâlcelie şi să iasă apă în unele beciuri. In ograda casei parohială era un beciu, care se umplea cu apă, când ploile durau mai mult, din cauza şuvoaelor scurse de pe dâmburi şi îndreptate pe lângă el.

Ploile îndelungate aduc uneori prăpăd. Apele se umflă, ducând la vale punţi, podeţe, butuci, garduri, coteţe. Tarcăul vine foarte vijelios, cu un vuet de parcă se prăbuşeşte lumea şi cu o iuţeală care te ameţeşte. Nu puţin expuse distrugerii sunt morile de pe malul lui.

Bistriţa este şi mai furioasă în mânia ei. Convoiul lemnelor, butucilor, copacilor desrădăcinaţi, al podurilor, al scândurilor şi alcâtor înjghebări omeneşti nu se mai isprăveşte. Nu rareori sunt văzute paseri vii, cucoşi cântând pe resturile de poeţi, cărate la vale. Vite moarte, uneori şi oameni.

Aceste prăpăduri de ape aduc şi o parte de bucurie. Femeile şi copii mai mari ies cu crâsnicul la prins peşte. Barbaţii la tras butucii de pe apă pentru foc. Iar babele şi copiii mai mici la privit şi admirat furiile naturei.

Podurile de lemn sunt ameninţate straşnic. Ineapăt de butuci se formează la picioarele a câte unuia dintre ele. Lemnele celelalte, care vin mereu, se izbesc de piciorul din mijlocul apei, se opresc, se încalecă, se ridică în sus, aducând şi alte plute peste ele. Cu zgomot asurzitor de urletul apei, de pocniturile catargurilor, care se lovesc, de trosniturile podului, din toate încheieturile lui, de trăsnetul stâncilor şi bolovanilor, care se răstogolesc năprasnic, nu mult trece şi podul, doborît de atâtea lovituri cumplite, se desprinde din loc şi o ia la vale, spre desnădejdea locuitorilor, care privesc neputincioşi.

Podului de lemn din timpul de faţă din Tarcău nu-i vor sosi asemenea ceasuri rele. Primăria şi Cooperativa Albina sunt mereu de veghe. Altora, înaintea acestuia, li s'a întâmplat pozna. Unul, din timpul nostru, era aşezat mai în jos de cât acesta, cam cu vre-o 50 de metri. Inaintea aceluia fusese altul, drept pe locul acestuia de acum. Dar câte altele, înaintea acestora, nu se vor fi dus pe apa Sâmbetei!

„Vine valea“ strigă speriaţi locuitorii, sculându-se buimaci din somn. Şi în adevăr. Parcă vine sfârşitul lumii, cu larma potopului de ape şi plescăitul ploilor care nu mai contenesc.

Locuitorii Bicazului ardelean de mai multe ori au băut din paharul acesta amar al distrugerii avutului lor, de pe malul Bicazului.

3. Geologia comunei.

In privinţa structurei pământului, iată ce spune C. D. Gheorghiu în „Dicţionarul geografic al judeţului Neamţ“. 1890.

Solul judeţului, după structura geologică, aparţine aceluiaş strat geologic, care s'a ravinat, prin acţiunea erosivă a cursurilor de apă, cuprinse în regiunea dintre Prut şi zona munţilor. pag. 248.

Geologia. Vorbind despre straturile ce formează terenurile judeţului Neamţ, despre aluviunile moderne care se află mai pe toate albiile râurilor, despre grupa deluvică reprezintată prin ambele sale nivele petrişul şi nisipul la bază şi argilul galben, mai mult sau mai puţin năsipos sau Löessul la partea superioară, formând teraţe, despre grupa terţiară, alcătuită din grupurile Pliocen, Miocen şi *Eocen*, scrie mai jos despre acest din urmă grup, „care ocupă basenul Bistriţei de la oraşul Piatra pe râu în sus prin valea Tarcăului, până în sus de Hangu la Largu, până la Pipirig, pe pârâul Neiut şi până la Bălţăteşti. El se rezimă când pe stratele cretaceie, când pe şisturile cristaline arhaice". pag. 251.

Adăugăm şi cercetările D-lor S. Mehedinţi şi V. Mihailescu în tratatul geografic „România". 1937.

„Munţii şi o parte din dealuri sunt alcătuiţi din roci mai variate şi mai rezistente. In preajma lor s'a clădit cele mai vechi şi mai frumoase mănăstiri la Răsărit şi Carpaţi şi cele mai puternice castele la Apus de Carpaţi. Dar piatra de construcţie, cimentul, varul, sunt cele mai mici avuţii ale acestor Ţinuturi. pag. 215 şi mai jos.

Munţii cei mai vechi şi cei mai roşi sunt cei mai bogaţi în minerale. Carpaţii însă nu sunt nici prea vechi şi nici roşi. De aceia e de aşteptat ca ţara noastră să nu se poată pune alături cu alte ţări din Apus, mult mai bogate în produse minerale.

Vrednice de notat sunt observaţiile lui C. D. Gheorghiu în tratatul amintit, privitoare la râul *„Bistriţa"*.

„Rîu numit astfel pe slavoneşte, din pricina curgerii sale pe o pantă foarte înclinată (în unele locuri înclinarea trece peste 4 metri pe Kilometru); mai înainte se numea de către unii geografi Rapida, iar în timpurile mai vechi, se zice că era cunoscută sub numele de Aurar, fiind-că în apele şi năsipul său se pescuia firicele de aur". pag. 56.

„Stratul albiei sale e stîncos şi e de remarcat că în multe localităţi: Toancele, Piatra lui Osman, Piatra Dracului etc. în jud. Suceava; Cheile Bicazului, la mora lui Bocancea, în jud. Neamţ; aceste stînci se ridică deasupra feţei apei periclitând adesea-ori vieaţa şi avutul plutaşilor şi al diverşilor exploatatori, care-şi transportă produsele din partea munţilor pe cursul rîului;

Apele Bistriţei de obicinuit sunt limpezi şi reci: coloarea (privită în câtime mare) e albastră-verzue; conţine multe minerale în desoluţiune, dar mai cu seamă borvis". pag. 57.

Nu mai puțin interesante sunt studiile D-lor S. Mehedinți și V. Mihailescu, privitoare la acelaș râu, în lucrarea amintită *).

„Poți zice că sunt trei crâmpeie de Bistriță, după felul pământului prin care trece. Până la Broșteni, în cristalin, are înfățișare alpină. De la Broșteni la Piatra, prin gresie (fliș) valea se lărgește și numai insula calcaroasă a Ceahlăului mai înfățișează priveliști sălbatece de munte. In sfârșit de la Piatra Neamțului taie valea largă prin podișul tânăr și neîncrețit al Moldovei". pag. 149.

La capitolul „Munții" vorbind despre munții Petrosul, Grințieșul sau Budacul și Ceahlăul, cu văi adânci și strâmte priveliște aducând aminte de Alpi, adaugă în notiță:

„E vrednic de observat că ținutul cu adevarat alpestru e cel în care predomină rocele cristaline. Mai la Sud de Broșteni, îndată ce iese din cristalin, valea Bistriței străbate roce mai moi, se lărgește și capătă o înfățișare mai blândă; apoi la Sud de Piatra ea intră în „podișul moldovenesc" șerpuind printre dealuri mărunte până la Bacău". pag. 57.

Tot despre acelaș râu D. Cantemir se exprimă astfel: „Bistriți'a curge din alpii Transilvaniei, *și este* atâtu de repede, în câtu celle mai mari pietre le surpa din munte si le duce cu sine".

Tomul II, Descrierea Moldaviei. 1875. pag. 7. Bucuresci.

4. *Cariere de piatră.*

Chetroncu

Tarcăul a avut și cariere de piatră în coasta muntelui din spatele satului, la punctul „Botul Runcului", 200 de metri departare de la apa Bistriței. Și în cimitirul orașului Piatra Neamț se mai găsesc pietre funerare din această carieră. Piatra se ciopleşte nu numai dintr'un anumit loc. Meșterii pricepuți și din alte stânci, din masivul acestor munți, dăltuesc si cizelează piatra, cu instrumentele lor speciale, pentru diferite întrebuințări.

Temelia bisericii, a casei parohiale și a primăriei din piatră cioplită sunt ridicate. Chioșele dreptunghiulare, de câte 40-50 cm. lungimea și 20 cm. lățimea, 30 cm. înălțimea, cioplită în linie oblică și cu dâmburi între linii, au o înfățișare de gust artistic, pe lângă puterea lor de rezistență. Colțare cu două laturi de pus la colțurile temeliei, cu o lature într'o direcție și cealaltă lature în altă direcție, pentru o mai temeinică închegare a zidului, un fel de „piatra cea din capul unghiului" din evanghelie, acestea dau construcțiilor tărie de veacuri.

Scările bisericii, scările casei parohiale, aduse de la biserica

*) România. 1937.

veche şi ajustate după poziţia locului, sunt piatra cioplită de meşteşugarii dibaci ai acestui sat.

Dar şi meseria cioplitorilor de piatră merge spre declin. Lumea care se ridică, atrasă de câştigurile mai grase din exploatarea lemnului, nu se mai ocupă cu ciocănitul pietrelor, mai puţin bănos, dar care cere foarte multă răbdare şi mult praf de piatră în plămâni. Noui'e ziduri de beton concurează până la desfiinţare temeliile de piatră cioplită iar carierile de piatră au amuţit, poate, pentru totdeauna.

5. *Bogăţii naturale.*

Solui acestei comuni, aşa pietros cum este, cuprinde în măruntaele lui şi unele bogăţii minerale. Aşa C. D. Gheorghiu vorbind despre bogăţiile naturale ale jud. Neamţ, scrie la pag. 252 despre piatra acră următoarele: „Pétră acră (Schiste alunifere, Alan slate, bituminöser alannschifer) se găsesc stânci păturóse, atât din jos de Mst. Bisericani cum şi în valea Tarcăului, din sus de gura p. Bolohaniçş. Acéstă pétră de la Bisericani se potriveşte pentru producerea petrei acre şi a vitriolului; însă acea de la Tarcău pentru producerea unei petre acre fórte curată şi bună pentru boale, medicamente, fabrică de hârtie". *)

Intre numeroasele izvoare, cum am amintit la ploi, găsim şi izvoare de ape minerale. Acelaş autor, enumerând localităţile din judeţ cu „surse minerale" pomeneşte de „Straja şi Tarcău". pag. 253.

In Tarcău, asemenea isvoare există în Lunca Strâmbului în dreptul locuitorului N. Tulan. La poalele muntelui Cozmiţa, lângă drumuşorul de pe sub coastă, se află două fântâni cu apă puturoasă, cum i se zice în limbajul locului. Miroase foarte greu a pucioasă. Şi totuşi e suportabil la băut un pahar, numai aşa ca să-i afli gustul. Este greoae şi are o densitate mai mare ca apa curată, din cauza mineralelor dizolvate în ea.

Locuitorul amintit a pus două ţevi la cele două fântâni şi a improvizat primitiv un fel de băi, cu cazan pentru înfierbântat apa, cu 2 căzi pentru bae, iar câte un suferind vine vara, stă în gazdă la proprietarul amintit sau la altul şi vine de face băi acolo, băi din care nu lipsesc nici odată frunze din nucul rotat care umbreşte grădina gospodarului.

6. *Căile de comunicaţie.*

Locuitorii comunei Tarcău au trei mijloace de comunicaţie: două pe uscat şi unul pe apă. Primele se fac pe şoseaua na-

*) Dicţionarul geografic al judeţului Neamţ.

ţională şi pe linia ferată îngustă iar ultimul cu pluta pe Bistriţa.

Şoseaua naţională Piatra-Prisecani, făcută de colonelul Roznovanu, fost prefect al judeţului, între anii 1871—76 *), cu zile de prestaţie, trece la 15 Km. din Piatra, prin satul Straja, iar la 20 Km. prin satul Tarcău. Este calea principală de comunicaţie. Foarte mult frecventată zi şi noapte, întreţinută şi îngrijită de serviciul technic al judeţului, înlesneşte într'o mare măsură toate transporturile.

Linia ferată îngustă, construită de armată în toamna anului 1916, pe distanţa Piatra-Prisecani, răspunde unor mari necesităţi de transport Cooperativei Albina, Soc. Foresta, cum şi nevoilor locuitorilor de pe întinsul ei, pentru trebuinţele lor zilnice şi legăturilor cu oraşul reşedinţă de judeţ.

Râul Bistriţa oferă un mijloc mai avantajos pentru transportul lemnăriei, în special butuci. Depozitele de scânduri îşi au artera lor specială de transport: calea ferată. Pe malul Bistriţei în Tarcău, în Straja, cu câţiva ani mai în urmă, toată vara plutaşii legau catargurile de brazi cu gâjuri puternice apoi le duceau pe apă la Piatra, la Bacău şi până la Galaţi. Se mai urcau pe plută şi unii drumeţi. Cârmaciul ştia să tragă aproape de mal ca să poată sări din mers pe uscat călătorul. Acum numai cu plutele din sus dacă mai vrea cineva să călătorească pe apă.

In afară de aceste căi principale de circulaţie mai sunt drumurile comunale, întreţinute de primărie. In satul Tarcău, este un drum care începe din faţa postului de jandarmi, din şoseaua naţională, trece peste Bistriţa pe un pod de lemn cu două căsoae, străbate satul pe o lungime de 6 Km tot pe malul apei Tarcăului în sus, iesă din sat de la „Bătrâna" dă în poiană, merge prin păduri, printre fâneţele locuitorilor, pe la Cheia, pe la Aţa, de unde se bifurcă: o parte spre Bou şi alta spre Brateş, peste pârăul Aţa, prin apă.

Cât ţine satul, drumul este cum este, dar cum apucă spre desişul codrilor, ca drumurile de pădure, cu umbră multă şi soare puţin, ca drumurile de ţarină, bune mai mult pentru carat fânul şi lemnele iarna, pe zăpadă. Vara, au ele farmecul lor neîntrecut de poetic, şi de admirat, cu şipotele lor gălăgioase, cu mireazma florilor de iarbă, cu cântecele păsărelelor, farmec gustat numai când mergi pe jos, cel mult calare, dar nu cu trăsura, expus în multe locuri sau să cazi în râpă, sau să se rupă osia, — de arcuri mici nu mai pomenesc — sau cine ştie ce alt ghinion să mai păţeşti,

De la Brateş în sus continuă drumul la schitul Tarcău,

*) Amintiri. D. Hogea. 1936.

încă 7 Km. tot în aceleaşi condiţiuni ca şi până acolo, ba încă mai rele. Foarte puţin umblat. Lumea se foloseşte de calea ferată. Acest drum de pădure nu a rămas de cât o amintire din ceia ce a fost pe vremurile vechi, când şuerul maşinilor nu umplea văzduhul pădurilor. Mai mult o potecă de cât un drum.

De la schit în sus spre Ardeluţa şi spre celelalte văi ale afluenţilor Tarcăului, nu sunt de cât cărări înguste. Anevoe se poate merge călare. Cu trăsura nici vorbă. In schimb calea ferată de la Gura Tarcăului serveşte din plin toate interesele locuitorilor, pe o distanţă de 24 Km. până la Ardeluţa, 31 Km. până la Ţapu, cu opriri la Radu şi în Brateş. La Radu, în Brateş şi în Ardeluţa ca şi la Gura Tarcăului, sunt mai multe linii de garaj pentru manevrarea vagoanelor.

Drumul cu trenul de la Gura Tarcăului până la Ardeluţa şi Ţapu este de un farmec, ce nu se poate exprima în cuvinte. Pe malul apei Tarcăului urci uşor la deal numai printre munţi înalţi, în vârful cărora te doare gâtul sucit când te uiţi, deasupra prăpăstiilor adânci, la a căror zimţi şi stânci de piatră ameţeşti de spaimă privind, peste poduri, parcă ar fi suspendate, atât de departe de matca apei ce sunt, simţi că nu te mai saturi de admirat. Sălbătăcia naturei, geniul născocitor al omului, priveliştea minunată a locurilor îţi umplea sufletul de cea mai mare mulţumire.

Pe calea ferată îngustă, scobită în coasta muntelui, nu vezi altceva de cât o fâşie de cer şi o dungă de apă. O mişcare greşită a mecanicului şi trenul poate să se prăbuşească în albia colţuroasă a apei. Fioruri te cuprind, atât de aproape eşti de moarte, pe cât de departe eşti de restul lumii şi de vârtejul vieţii, rămas cu mult în urmă.

Şi toată această desfătare a sufletului, lacom de senzaţii pitoreşti, nu te costă nici un ban. Şi localnicii şi streinii călătoresc absolut gratuit cu acest tren de la Gura Tarcăului la Ardeluţa şi înapoi.

Dar la întoarcere! Drumul cu vagonetul e o minune fără nume. Suişul durează trei ceasuri. Scoborîşul cel mult un ceas. Poţi veni şi cu trenul încărcat de buluci, mai încet. Dar cu vagonetul, fără nici un alt mecanism de cât frâna mânuită de un priceput conductor şi cunoscător al locului, e o plăcere nespus de mare. Cu o iuţeală fulgerătoare, de parcă sbori prin văzduh, nu mergi pe pământ, printr'un curent de aer, care îţi umple plămânii de viaţă, prins şi ţinut bine cu mâinile de bara vagonetului, sunt nişte clipe sburătoare din viaţă, care nu se pot uita. Şi de ce faci tocmai un ceas, cu aşa de mare iuţeală? Pentru că ritmul ei slăbeşte la unele pante atât de mult, că trebue să te dai jos şi să împingi de vagonet, ca să-şi ieie iar vântul trebuitor.

Dar primejdia morței te pândește la fiecare cotitură. Un om pliurd care n'aude semnalul, pe linie, o vacă țăună, vre-un butuc pus de rău voitori, sau un vagon uitat și neanunțat la telefon te costă viața; ori sai din vagon și te alegi cu coastele rupte, ori rămâi în el și te faci țăndări, cu tot cu vagon.

Drumuri vicinale mai sunt: în Cazaci, dincolo de apa Tarcăului, pentru locuitorii de acolo, cam 1 Km. lungime. Altul în Măciucași tot cam 1 Km., altul în Lunca Strâmbului, pe sub muntele Cozmița, din șoseaua națională, pe lângă izvorul apelor minerale de pucioasă, până la locuitorul P. Cârlig.

Poduri. Podul de lemn peste Bistrița de la Gura Tarcăului, podul de fier peste Tarcău, din apropierea fabricei „Albina" podul de lemn peste Tarcău, nu departe de cel de fier, podul de fier de peste Bistrița de la Capra, podurile de lemn peste Tarcău, unul în dreptul lui Al. Huian și altul în fața casei lui Gh. Ianoș iar altele de fier peste Tarcău, mai în susul apelor, până la Ardeluța.

Poteci. Pe malul Bistriței, de la Gura Tarcăului, pe la Potoci, până în Crivaia, drumul de altă dată al vacilor la imaș. Pe Frasin, la uscături în pădure și la bureți și pe toate pâraele, după smeură și după mure, căile urșilor și cărările căprioarelor.

Punți. Peste apa Tarcăului, una în dreptul morii lui C. Popescu și alta mai la vale, în dreptul casei lui Al. T. Grasu.

In satul Straja. Șoseaua națională pe o lungime de 3 Km. Drumul comunal care începe din acesta și merge printre două șiruri de case până la satul Stejarul trecând pela școala primară.

Un alt drum, cam 200 de metri tot din șoseaua națională spre fostul oficiu poștal.

Cărări. Cărarea care merge de la școală, deadreptul pe câmp și ajunge în șoseaua națională, scurtând lungimea drumului prin sat.

Intre satul Straja și Oanțul nu este pod peste Bistrița. Pentru înlesnirile ocupațiunilor dintre cele două sate se înființase mai de mult o căulă peste Bistrița, în dreptul fabricei Goetz. O barcă de lemn legată cu lanț puternic mergea pe scripți pe un alt lanț de fier care lega cele două maluri. Un vâslaș cu 2 lopeți conducea barca, în care luau loc 3—4 călători, în schimbul unui pitac.

Astăzi barca nu mai există.

Prin 1938 primarul Tarcăului Toader a Ilincăi a făcut un fel de punte „chinezească" între Măciucași și Lunca Strâmbului peste Bistrița, cu un singur picior. Niște odgoane de sârmă pe care s'au așternut scânduri. A funcționat 1 ½—2 ani. Sârmele s'au bălțat și puntea a fost închisă, fiindcă devenise primejdioasă.

7. *Fauna. (Animalele).*

Ocupaţiunile principale ale locuitorilor sunt lemnăria şi creşterea vitelor, două izvoare de mare bogăţie ale ţării. Aici ne vom ocupa de al doilea izvor: creşterea vitelor. Oile sunt în număr cu mult mai mare ca la câmp şi de rasă ţurcană.

Păşunile fiind mai bogate, desigur şi vitele şi oile sunt mai de valoare. Lâna mai mătăsoasă şi mai bună, laptele mai gros, brânza mai untoasă, iar untul mai gustos. Asemenea şi carnea de miel mai fragedă, iar carnea de berbece de toamnă mai suportabilă, Chiar carnea de oaie mai puţin respingătoare de cât carnea de oaie de la câmp.

Din primăvară, de la Sfântul Gheorghe, oierii se urcă la munte cu lighioele lor, cu caii încărcaţi de merinde, făină, sare, cu turmele de oi după ei, cu dulăii niţoşi, cu ciobanii inimoşi, în lătratul câinilor din sat, în sbieretul mamelor după miei, în sunetul tălăncilor şi într'o volbură de praf, de parcă s'a scormonit pământul.

Acolo pe munte, îşi instalează stâna cu toate aşezările ei şi stau până toamna, la Sfântul Dumitru, când iar se pogoară în vale şi înapoiază tovarăşilor oile fiecăruia, oprindu-şi-le pe ale lor, după ce le-au dat în timpul verii câtimea de brânză precum le-a fost învoiala şi lâna oilor, tunsă chiar de stăpânii lor respectivi, iar dragomanul a primit de la ei plata păşunatului pe vară.

Sătenii, o parte din brânză o mănâncă, alta o vând, alta o bat la putină, în putini numite „berbinţi" sau în băşici de vită. Brânza de băşică este cea mai bună şi mai scumpă.

Mieii o parte îi vând, o parte — mieluţele — este lăsată pentru continuarea şi înmulţirea neamului oilor, iar altă parte, foarte redusă este mâncată.

Lâna, sătencele o întrebuinţează în casă: la tors, ţesut, la sumane, la ţoale bătute la pioă, numite plocăzi, groase, niţoase şi călduroase, la ciorapi, mănuşi, iţari, bernevici.

Locuitorii mai cresc şi vite mari: boi, cai, vaci. Cu boii se servesc la arat, la carat fânul, lemnele, gunoiul, la tras butucii în pădure iarna, când îi scot la loc de bou.

Pe viţeii de un an sau de doi ani, unii îi vând, alţii îi taie şi carnea o vând, pe alţii îi cresc, îi împerechează cu câte alt juncan şi ridică astfel perechi de boi, ţinuţi câtva timp, pentru nevoile gospodăriei sau vânduţi cu bani grei.

In aceste locuri, boii sunt mai puţini. Locul lor îl iau caii. „Calul e gândul omului" spune o zicătoare. Şi de aceia mai dragi sunt aceştia. Cărăuşia la Piatra sau în satele vecine, în sat ori la pădure, pe munte chiar la tras butucii, caii sunt preţu-

tindenea tovarăşul nedespărţit al omului. Până şi în faţa crâşmei, ei rabdă mai fără primejdii prea mari, uitucia stăpânului înfierbântat de băutură.

Dintre toate aceste patrupiede mari, cele mai numeroase sunt vacile. Vaca ţine casa omului glăsueşte o vorbă din bătrâni. Şi aşa este. Unde este o vacă şi cu viţel, şi cât ţine mulsoarea ei, acolo hrana familiei este asigurată. Laptele, brânza, untul, îndulcesc viaţa celor din casă. Vorba vine de unt. Din lapte gospodina mai vinde streinilor de la fabrică, iar untul, chiar dacă îl face ea, tot la aceştia ajunge. Ori cum, este lapte, lapte dulce, lapte acru, chişleag, brânză, smântână şi tot înseamnă un belşug în casă, faţă de acele gospodării sărace lipsite, care n'au nici o vită. De astfel asemenea gospodării sunt în minoritate.

Sătenii mai cresc şi porci, prea puţini de rasă, dar îi cresc. Vara pe drumuri, pe lângă garduri, pe locuri părăsite, iar din toamnă puşi la coteţ, ca să fie îngraşaţi şi tăiaţi la Sfântul Ignat, la 20 Decembrie — poporul zice la Ignat — sau în preajma acestei zile.

Cum întreţin oamenii aceste vite? Vara, vacile sunt date la islazul comunal, viţeii şi cârlanii — mieii luaţi de la mamele lor, ţinuţi şi crescuţi pentru prăsilă — păşteau altă dată liberi pe la deal de sat, în imaşul păduros al satului Tarcău şi al satului Măciucaşi. Acum numai cu învoirea organelor silvice.

Animalelor de tracţiune — cailor şi boilor — li se dă mâncare din podul grajdului, şi vară şi iarnă. Fân şi tărâţe boilor, fân, ovăs cailor. Unii gospodari mai cultivă pe lângă casă lucernă 3—4 prăjini, dar de unde să ajungă? Cumpără bieţii oameni fân de se spetesc, este o vorbă. Ba vacilor, când nu plouă sau înspre toamnă, când islazul este ros de atâta păşunat, sau ars de soare, trebuesc să le mai dea seara şi lor fân, tărâţe, hurluială de tărâţe, altfel scade laptele.

Nici strujenii — cocenii de porumb — nu sunt aruncaţi. Le mai încurcă pe vite şi câte un snop de strujeni. Nu prea îi mânâncă, dar de foame ce să facă? Unii gospodari prea puţini, doi, trei din tot satul, au un aparat de tăiat mărunt hlujanul popuşoiului numit „şişcă". Il taie, îl amestecă bine cu apă, cu sare, cu tărâţe şi făcând astfel hurluială, o dau la vite, care o mânâncă lacom şi cu folos.

Ca să se înmulţească nutreţul, unii gospodari cosesc strujenii, după ce mai întâi au cules ştiubeţul de popuşoi şi au smuls şi tufele de fasole dintre ei. Astfel se strânge şi mohorul de printre strujeni, uneori crescut până la brâu, aşa că nutreţul sporeşte.

Alteori gospodarii mai cumpără şi câte un car două de

paie de orz de la ţară. Slab nutreţ, dar ce să facă atunci când fânul este scump şi lipseşte ?

Vitele sunt întreţinute bine, în grajduri închise, podite pe jos. Li se aşterne iarna turiştea de făn rămasă în iesle, ogrinjii de strujeni, li se râneşte grajdul în fiecare dimineaţă. Caii mai sunt seceiaţi câte odată. Boii şi vacile nici odată.

Asemenea şi porcii sunt ţinuţi iarna în coteţe închise şi bine păzite noaptea de câinii casei, fără de care nu se poate închipui o gospodărie la ţară.

8. *Alte ocupaţiuni.*

Locuitorii de munte, care îşi câştigă existenţa numai din munca la pădure şi la fabrică din creşterea vitelor, n'au timp, nu mai au răgaz să se ocupe şi cu alte treburi. Pădurea şi fabrica cer munca zi la zi. O zi nu se poate să lipsească, fără ca să nu se producă tulburare în serviciul muncitorului, de cât numai în cazuri de forţă majoră : boală, judecată, etc.

Totuşi nu toţi sunt destul de vrednici pentru asemenea lucrări. Cum nu toţi au aceiaş tragere de inimă pentru ele. Se mai găsesc unii care cred şi altfel. Vânători şi pescari. Vânători mai mult de plăcere şi dintre lefegii, aşa ca o pasiune nu ca un mijloc de existenţă, însă pescari da, sunt care din pescuit îşi întreţin casa, dar nu numai din aceasta, căci ar muri de foame, ci şi din alte ocupaţiuni.

Se vânează iepuri, căprioare, porci sălbateci sau mistreţi, urşi *) lupi, vulpi. Iepurii, căprioarele şi porcii sălbateci, chiar şi urşii pentru carne şi blană, lupii şi vulpele pentru blană. Carnea de vânat este cea mai gustoasă. Pusă la afumători spe-

---

In anul 1934, prin luna April, pe când lucrau oamenii la plantaţie, au fost surprinşi, in desişurile pădurii, trei pui de urşi. Prinşi imediat de lucrători, au fost aduşi in Tarcău şi ţinuţi un timp la şeful Ocolului, hrăniţi cu lapte, cu carne, într'un şopron anume întocmit pentru ei, ca să nu fugă. După vre-o două săptămâni, au fost duşi iar la munte, în lunca Hausului, la Victor Paulon, care i-a îngrijit mai departe câteva luni.

In timpul acesta D-l I. Manolescu-Strunga vine pe acolo şi-i vede. De dragul lor cumpără cu 500 de lei un stup de faguri şi albine şi li-l dă lor, să vadă ce-au să facă? Imediat l-au înşfăcat, l-au desfăcut şi mormăind de bucurie i-au golit conţinutul în faţa musafirilor cu o poftă specială fiarelor sălbatece.

Nu mult timp după aceasta, ca să nu fugă din adăpost, au fost împărţiţi, de Cooperativa Albina astfel: unul dăruit D-lui Mircea Cancicov fost Ministru, la Bacău, iar doi oraşului Buzău, pentru grădina publică.

Ursuleţul de la D-l Mircea Cancicov, odată în faţa oaspeţilor, a intrat în camera cu bufetu' şi cu tacâmurile respective pe masă, le-a răsturnat pe toate pe jos, cu labele şi cu botul, pricinuind şi pagubă mare şi multă răscoală gazdei lui, atât de ingăduitoare cu dânsul.

ciale, cum numai muntenii ştiu s'o facă, apoi înfăşurată în cetină de brad, are un gust şi un parfum ce face să-ţi lese gura apă, vorba poporului.

In apele Tarcăului şi afluenţilor lui, pescarii prind mai mult păstrăv, cel mai fin şi mai scump dintre toate speciile de pe valea Bistriţei. In aceste ape se mai găsesc slăvoci, boişteni, grindei şi raci. Mrene se află numai până la Brateş. Seara, la lumânare ies racii din apă de unde se pot scoate foarte uşor cu furculiţa.

Din Bistriţa se vânează lostriţa, peşte de 2-3-4-5 Kgr., cel mai gustos şi mai bun dintre toate felurile de peşti al acestei ape, dar şi cel mai greu de prins. Apoi mrene lini, chitici, un fel de peşte mărunt şi totuşi bun la gust.

Instrumentele pentru pescuit sunt: undiţa, mreaja, coşul, crâşnicul, plasa, volocul sau năvodul şi ostia. Când vine puhoiul, atunci se pescueşte mai din belşug.

Şi în privinţa albinelor avem ceva de spus. In satul Tarcău se găsesc ca la 30 de stupi, la „Radu" în sus, în poiana pârăului cu acest nume, alţi vre-o 30, la Brateş vre-o 66. La schitul Tarcău exista adevărata prisacă cu aproape 100 de stupi, la Cichiva D-l Emil Aronescu are 75 de stupi, în lunca Hausului Victor Paulon 125 de stupi, alţii tot acolo cam la 40 de stupi.*)

Grădinăritul dă puţin de lucru sătencelor noastre. Pământul pietros, dar mai ales puţin, nu produce mult. Totuşi gospodinele îşi pun straturi de zarzavat pe lângă casă. Ba cultivă şi varza, cu toate că este teioasă, greoae la murat ca şi la mâncat.

Pomilor fructiferi nu prea le merge, tot din pricina solului pietros. Nucilor însă le prieşte asemenea soi de pământ şi se fac. Aceasta nu însemnează că Tarcăul şi Straja sunt lipsite de copaci roditori. In fiecare gospodărie se află câte câţiva meri, peri prea puţini, ca şi vişini şi cireşi, perji, pruni mai mulţi. Nuci mai puţini fiindcă ocupă loc prea mult cu umbra lor. Zarzărele nu se coc, de aceia nici nu sunt.

9. *Flora.*

Tarcăul nu este satul florilor, cum nici Straja. Nu din cultivarea lor îşi întreţin femeile existenţa, cum se întâmplă în alte părţi. Dar nici nu putem spune că sunt cu totul neglijate de gospodine. Un strat două de flori tot mai vezi prin faţa casei, sau măcar printre zarzavaturi.

Aşa ele cultivă: ochiul boului, gura leului, bujori albi şi roşi,

*) In satul Straja sunt 58 de ştiubee; 30 sistematice a învăţătorului P. Podoleanu şi 28 la locuitorii I. Zaharia şi C. Paşcu.

zorele albe, garoafe, flori nemuritoare galbene, roşii, buna dimineaţa albastre agăţătoare pe sfoară în faţa casei, conduraşi vişinii, pansele gânditoare, zarnacadele albe şi galbene, gherghine albe, roşii, violete, crini albi, galbeni, dimitriţe de toamnă, busuiocul nelipsit din nici o casă, rozeta sau smeurica cea mică, vâzdoagele galbene închise şi altele.

Dar şi poiana din pădure ca şi colinele din grădini au florile lor de câmp, aşa salbatece cum cresc ele prin iarbă, îşi au farmecul şi poezia lor sălbatecă.

Brânduşele albastre, gingaşe şi delicate din mustul omătului, deschid timid sezonul florilor, cu petalele lor plăpânde. Vin apoi încetul cu încetul, ghiocei albi cu capul în jos ca un clopoţel, de unde şi al doilea lor nume de „clopoţei" apoi dediţeii şi viorele, toporaşii, florile Paştelui, ciuboţica cucului, sânzienile albe şi bogate, margaretele albe de câmp, panselele salbatece, gura leului, cicoarea albastră, romaniţa, floarea găinii sau păpădia, pojarniţa, sovârful, garoafele de câmp, trandafirii salbateci, măcieşii, limba cucului şi altele.

Dintre acestea sovârful este bun pentru oblojeli, romaniţa pentru ceaiuri, pojarniţa cu untdelemn face unt de pojarniţă pentru rane.

Dintre burueni frunzele de patlagină se pun la rană.

CONCLUZIA

In general vorbind, populaţia ştie să se folosească de mediul geografic şi să profite de mijloacele de existenţă, oferite sau prilejuite de natură. Unde puterile ei nu-i ajung, se găsesc oameni providenţiali, care o ajută în scopul acesta cu dragoste, cu devotament şi cu sacrificiu.

Cel dintâi este statul, care pune la îndemâna locuitorilor toate înlesnirile pentru muncă, prin drumuri bune, prin poduri solide, prin arendarea pădurilor pentru exploatare, prin acordarea permiselor pentru vânat, pescuit. Iniţiativa particulară, luată de conducătorii luminaţi din comună, face toate sforţările în folosul acestor oameni, prin Cooperativa de exploatare Albina, prin Societăţile forestiere, prin banca populară, prin îndrumările preoţilor şi învăţătorilor, ca stăpânirea omului asupra naturii să se exerciteze cu adevărat în cât mai multe şi mai rodnice direcţii.

Comuna întreagă este o prisacă de stupi cu albine lucrătoare. Se verifică odată mai mult adevărul zicătoarei: „Omul sfinţeşte locul, nu locul pe om".

Tot ce le stă în putinţă fac aceşti oameni harnici şi muncitori, ca să scoată din pământ, din apă, din pădure, din piatră

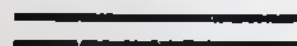
Schitul Tarcău

chiar mijloacele lor de trai, un popor cu atât de puţin pământ de cultură dar cu voinţă de fier, ca să trăiască şi să muncească. Nu există trântor în aceste părţi, căci moare de foame, fără discuţie. Numai dacă este bolnav stă acasă, cu jale.

Dacă este ceva de adaos, ar fi ca nici un petec de pământ de lângă casă să nu rămână neîntrebuinţat. Bojii, pălămida, buruenile dovedesc însă că încă mai este loc părăginit, care înseamnă o pagubă pentru gospodărie.

Puţin loc în adevăr şi pietros. Dar lucrat mai sistematic îngrăşat mai bine, ar produce mai mult.

Rămâne conducătorilor sarcina de a stărui la o cât mai intensă întrebuinţare a tuturor izvoarelor de câştig şi de trai din partea unui norod harnic şi foarte muncitor.

CAP. II.

Cadrul biologic.

1. Mişcarea populaţiei.

Se poate vedea la capitolul „Administraţia comunală" pe timp de 30 de ani. 1908—1938.

2. Migraţiunile.

Populaţia românească este strâns legată de pământul ei strămoşesc, de biserica satului, de mormintele părinţilor, de locurile în care a copilărit. Se duc tinerii la oaste, dar tot în satul lor se gospodăresc. Pleacă vitejii la război, ajung unii prizoneri, dar tot la căminurile lor dragi se întorc, de ar fi frumuseţile raiului meleagurile pe unde hălăduesc.

Pleacă din sat temporal fete ca servitoare la oraş, care-s mai uşuratece, 2-3 din ele, dar tot la părinţii sau neamurile lor o nimeresc. Altele se duc de sărăcie, însă tot mai bine se simt între tovarăşele lor de copilărie.

In Tarcău însă viu mulţi bărbaţi la lucru şi la diferite ocupaţiuni. Cooperativa Albina este ca un stup încărcat cu faguri de miere, care atrage tot mai multe albine lucrătoare. Unii vin singuri, apoi rămân aici. Se însoară, îşi fixează un rost în sat şi nu mai pleacă inapoi. Alţii vin cu familii. Şi din aceştia unii rămân definitiv. Işi cumpără loc, îşi fac casă şi se statornicesc pentru totdeauna. Unii chiar streini de origină, se însoară cu românce şi se stabilesc în sat. Pentru funcţionari sau lucrători, oameni de specialitate sau muncitori comuni, satul Tarcău cu lucrările lui întinse mereu prezintă o atracţie, o vrajă, ca pentru toţi care caută un mijloc de existenţă, un codru de pâne pentru sine şi ai săi.

3. B o l i l e.

A se vedea la capitolul: „Starea sanitară".

Cum se tratează? In mod empiric în cazurile mai uşoare.

cu leacuri băbeşti, cu oblojeli, cu descântece. Uneori cu medicamente de la spiţerie, fără o reţetă medicală, ci după sfaturile cumetrelor şi reclama farmaciştilor. In cazuri mai grele aleargă la doctori şi la preoţi.

Un fapt caracteristic. La naşteri mai grele sau care se presupun a fi mai grele, chiamă pe preot să le cetească. Femeia se trudeşte să nască, iar preotul să se roage în camera ei, alături de moaşa satului, care o asistă şi-i dă ajutorul ei cum se pricepe. De câte ori, în puterea nopţii n'am fost sculat eu şi chemat pentru asemenea treburi! Credinţa în Dumnezeu şi în puterea rugăciunilor o face să nască mai uşor, deşi sfatul meu de totdeauna a fost pentru intervenţia moaşei cu diplomă sau a medicului.

Fac şi Sf. Masli în cazuri de boală mai îndelungată.

Altele beau rachiu ca să-şi amorţească durerile.

In cazuri grele chiamă doctorul, sau se duc la spitalul din Piatra-Neamţ. Când însă boalele se învechesc, orice căutare ajunge zădarnică

In ce priveşte comuna noastră, ne-am ocupat şi în trecut despre primejdiile sociale, care sapă la temelia acestui popor. Dovadă articolele noastre din colecţia ziarelor locale „Reformatorul", altul de puţină durată „Săgeata" etc. din anii 1927—1928. Deşi acum situaţia se înfăţişează ceva mai liniştitoare ca în trecut, totuşi mai este încă mult de lucru.

Problema guşaţilor, ori cât ar fi de supărătoare, trebueşte discutată cu toată competenţa celor cunoscători în materie.

Să dăm părerile unui medic:

„Astă-di se înţelege de tótă lumea că causa guşii sunt apele nesănetóse ale munţilor, fiind-că s'a observat că sătenii unor anumite localităţi muntóse sufer de guşâ şi cei veniţi din alte părţi o pot lua, hrănindu-se cu apele isvórelor acelor locuri: de altă parte locuitorii cari au băut alte ape sănătoase sunt feriţi. Acest fapt s'a observat în munţii Anzi din America, se observă şi la noi în districtul Ilfov, în satele mărginaşe ale Argeşului, unde familiile cari beau apă de rîu au guşă, pe când cele-alte, cari iau apele de puţuri din terenuri ce nu comunică cu albia Argeşului, sunt ferite. Acésta probéză că apele venite de pe munţi, încărcate de fiinţe şi de otrăvuri speciale, sunt cauza directă şi principală a guşii." *)

Caracterele guşii: Bóla începe cu o umflătură móle, nedurerósă, pe laturea gâtului lângă laringe, ocupând corpul tiroid; de obiceiu începe prin cel drept şi mai târziu prinde şi pe cel stâng.

---

*) Noţiuni de higienă şi medicină populară Dr. S. Argesianu, pag. 399.

Umflătura cresce cu timpul atât de mult în cât ia mărimea unor ghemuri cărnóse, ce atêrnă de o parte şi de alta a gâtului, împedicând mişcările mai cu sèmă, deformând pe suferind şi cu timpul, apèsând pe laringe, schimbă sunetul vocii până la răguşèlă. In unele casuri, umflătura fiind răsunătóre, omul vorbeşte ca din guşă.

Starea generală scade în puterea de nutrire şi în funcţiuni; guşaţii sunt slabi, nepuincioşi din tóte punctele de vedere. Sistemul nervos degenerèză; inteligenţa e limitată şi scade din ce în ce mai mult, până ce trece la idioţie sau cretinism".*)

In satul Tarcău, se găsesc acum 12 fântâni la următorii locuitori: Gh. a Ilincei, D. Alexandrescu la primărie, V. Muntianu, P. Măciucă, Gh. Cârlig, I. Busuioc, Gh Tulan, I. Cinstitu, I. Popovici, Gh. Nemţişor şi la casa parohială.

In satul Straja sunt două cişmele, şase fântâni cu roată şi lanţ, patru cu câte o cumpănă şi trei budăe.

Cu toate acestea fântâni, totuşi se mai bea apă şi din Bistriţa şi din Tarcău.

De la multe case, până la fântână se întinde uneori un drum lung, cât o zi de post. De ce să mai străbată omul atâta cale, când pârâul limpede şi argintiu îşi murmură apele prin faţa casei lui? E limpede ca şi cristalul. Nu vezi nimic în el decât câte un păstrăv pistruet cu puncte roşii. Şi apa-i bună şi dulce şi rece. Şi iaca aşa se amăgeşte omul. Microbii guşei nu se văd cu ochii liberi. Ii ia neştiutorul din apă şi nici nu prinde de veste când se trezeşte cu o modâlcă de carne la gât. Dar modâlca aceia creşte cu timpul. Şi cu ea se lărgeşte şi golul din puterea de judecată a guşatului. Ea aduce şi o scădere în facultăţile sufletului, în priceperea şi înţelegerea lucrurilor, ba o slăbire şi în puterile trupului.

Câţi atinşi de această infirmitate nu se văd nu numai idioţi, dar şi paralitici sau cu mersul anormal, păşesc parcă prin străchini, vorbesc rău sau nu grăiesc de fel?

Şi iată numai o parte din formele sub care se prezintă această boală.

Dar tuberculoza? Dar sifilisul?

Toate aceste boli sociale reclamă o desbatere specială. Din spirit de proporţionalitate suntem nevoiţi să ne oprim aici:

4. *Felul de vieaţă.*

Ţăranul nostru de la munte, vorbind în general, duce aceiaş vieaţă patriarhală de acum 2000 de ani în urmă. La câmp locui-

*) Noţiuni de higienă şi medicină populară Dr. Argesianu, pag. 400.

torii robesc din primavară până toamna târziu, iar iarna hibernează ca urşii în bârlog. La munte nu este aşa. Mai ales în Tarcău, unde se săvârşesc atâtea lucrări. Aici munca nu cunoaşte repaos de cât sărbătoarea. Vara şi iarna omul nu mai prididește cu diferite lucrări, acasă ca şi la pădure sau la fabrică. Am putea spune că bărbatul este mai mult musafir acasă. Tot timpul la lucru, la câştig.

N'are ce face la cositul, la caratul şi la clăditul fânului, vara. Trebue să-l lucreze el. Incolo pădurea şi fabrica ştiu de ştirea lui. (expresie locală).

De aceia femeii îi revine tot greul gospodăriei casei. Prăşitul popuşoilor, zarzavaturile, grija vacilor, a mieilor, a lighioilor din ogradă. Dar de copii şi de mâncare cine caută? De straele şi îmbrăcămintea celor din casă cine poartă răspunderea?

Ţăranii folosesc în parte aproape acelaş costum ca şi al Dacilor de acum 2000 de ani. Căciulă de oaie sau pălărie de păr cu marginea lată şi întoarsă, altădată, acum nu se mai găsesc de vânzare din moda veche şi se poartă pălărie de oraş; camaşa de cânepă, alţii de bumbac, iţari de cânepă, prea puţini poartă opinci, cei mai mulţi cu bocanci, curea la mijloc, sau un fel de chimir de piele în care mai păstrează banii, prea puţini pungă cu baere de piele prinsă după grumaz, sumane scurte sau cojocele până la mijloc.

Ţăranca se îmbracă şi ea cu catrinţă, se încalţă prea rar cu opinci, cele mai multe cu pantofi, babele cu ghete, ciorapi de lână împletiţi în casă, alteori cumpăraţi din târg, bondiţe de miel cusute artistic, broboadă pe cap. Puţine, cele mai libere, cu capul gol.

La fabrică şi la pădure poartă pantaloni strânşi jos cu o agrafă, flanea peste camaşa vârîtă în pantaloni, botfuri, scurtă de postav, ca să fie mai sprinteni la treabă.

De altfel pantalonii mai peste tot au înlocuit iţarii, în zilele de lucru. Chiar şi lucrătorii de la câmp, veniţi aici, tot în asemenea costum se îmbracă, în vremea lucrului.

Generaţia nouă s'a mai împestriţat cu moda împrumutată de la oraş. Bărbaţii cu pălărie de stofă pusă pe o ureche, cu surtuc sau scurtă, alţii cu scurtă de piele blănită sau căptuşită cu stofă, unii paltaloni în loc de iţari. Cismele aproape că au dispărut.

Femeile cu fuşte de stambă eftină şi cu polcuţe şi mai de rând.

Acesta este portul de toate zilele.

Costumul de sărbătoare este însă o splendoare, un lux, am putea mărturisi cu bună dreptate. Numai bondiţele şi ale bărbaţilor şi ale femeilor, făcute din piei de miei, dublate pe din afară cu piei fine de „jams" costă mii de lei. Cusăturile acestor

bondiţe atât de migăloase şi cu strămătură aleasă, cu blăniţe pe margine şi cu „Prim" fac din ele podoabe de îmbrăcăminte adevărate obiecte de artă. Dar catrinţele cu alesături de fir cu râuri de peteală şi de mătase, dar cămăşile cu altiţe, toate numai flori şi fluturi, sclipitori la soare, la umere şi dealungul mânecelor, până şi la poale, toate dovedesc un simţ şi o pricepere artistică a ţarancei române, comori de artă, a cărei taină numai ea o înţelege şi a cărei privire stârneşte adâncă admiraţie.

Nici cămăşile bărbaţilor nu sunt mai prejos ca artă de cusături.

Cu flori la guler, la mânece, la piept, la poale, ca desemn artistic, aţă, arnici, îmbinări de flori şi de culori, sunt de toată frumuseţea.

Din pânză fină de bumbac, camaşa este un articol aparte, iar poalele sunt alt articol. Ca să nu se boţească, sau să se rărească din creţi, poalele sunt croite aparte, creţii bine calculaţi şi cusuţi, aşa că totdeauna rămân aceiaş. De aceia poalele se îmbracă peste cămaşă.

Bernevicii de abá, un fel de postav alb de lână groasă, complectează cadrul de frumuseţe al costumului naţional. Alţi bărbaţi poartă iţari creţi de bumbac fin, tot frumoşi şi strânşi pe picior, pe când abaua cade dreaptă, ca un pantalon.

Ghete peste tot. Şi bărbaţi şi flăcăi şi băeţi, toţi la sărbători poartă ghete.

Sigur că nu lipsesc nici pantofi cu tocuri înalte, nici ciorapii de mătase, nici baticurile tot de mătase, iar bărbaţilor nedeslipita geantă de piele la şold, caracteristica ţaranilor mai înstăriţi de pe toată valea Bistriţei.

Că printre catrinţe se mai amestecă şi câte o rochie de catifea la horă aceasta nu e de mirare, cum tot de mirare nu sunt nici rujul de buze şi de pe obraz cum şi indispensabila pudră, uneori apa de colonia, binefacerile civilizaţiei orăşeneşti.

5. *Hrana.*

Spre deosebire de ţăranii dela câmp, muntenii se alimentează mai substanţial. Poate munca mai istovitoare la exploatarea lemnului, poate unde banul joacă mai din belşug, poate contactul cu streinii de la care iau exemplu de un trai mai omenesc, poate departarea de cămin — în pădure cine să le fiarbă mâncarea — i-au făcut să preţuiască mai mult valoarea mâncării la oţelirea puterilor trupeşti.

Mâncarea celor care iau masa in familie are la temelie tot mămăliga. Brânza, carnea de porc iarna, de vită vara, ouăle laptele, cartofele şi fasolele, verdeţurile sunt hrana zilnică

Să nu trecem cu vederea că şi în Tarcău şi în Straja sunt căsăpii: 3 în Tarcău şi 2 în Straja. Asemenea şi brutării: 1 în Straja, 1 în Tarcău. Sau brutarii din Bicaz şi Pângaraţi nu neglijează să aducă zilnic pe la crâşme pâine şi covrigi, tot aşa cum nici mezelarii din Piatra nu uită să facă dese transporturi de produsele afumate ale cărnii de porc. Cantinierii din Tarcău, Brateş şi Ardeluţa aceiaş grijă au, să încarce prăvăliile lor cu tot felul de alimente — nu mai puţin şi cu tot felul de băuturi — pentru clienţii lor pretenţioşi.

La câmp un ţăran n'ar mânca de frupt în post sau în zilele oprite din câşlegi, Doamne fereşte, privind ca un păgân şi ca un spurcat pe cel care calcă poruncile bisericii. La munte lucrătorii şi familiile lor îşi iau ei singuri deslegare. „Muncim din greu şi numai cu mămăligă rece şi cu castraveţi nu putem ţinea la prubă" zic ei în limbajul lor local.

La pădure mâncarea caldă lipseşte. Pâne uscată, un boţ de brânză, o haşchină de porcină afumată, slănină, uneori câte o mămăliguţă preparată într'un ceaunel, aceasta este toată mâncarea. Uneori cutii cu sardele, nu totdeauna din cele proaspete alteori peşte afumat formează mâncarea de lux a altora.

Fapt este că muntenii se nutresc bine.

Moşnegii şi babele, care-şi caută de suflet, precum şi unii din cei mai puţini bătrâni, totuşi postesc. La fel face şi restul populaţiei, în săptămâna întâia şi ultima a postului mare. Borş cu fasole, fasole prăjite cu untdelemn, fasole bătute şi mestecate cu usturoi, borş cu cartofi, cartofi prăjiţi şi cu murături, cartofi dulci, borş cu urzici, borş cu buruene, pere şi mere uscate şi fierte, perje uscate şi fierte cu cireşe şi vişine uscate, găluşte de crupe amestecate cu orez, alte ori numai cu orez, pilaf de orez, piftele de cartofi, bureţi cu mujdei — usturoi pisat şi amestecat cu oţet. —

Bureţii sunt de mai multe feluri: hribi, ghebe, pânişoare, păstrăvi, râşcovi, sbârciogi. Unii dintre aceştia, cum sunt hribii, se usucă şi se strâng pentru iarnă, când sunt mai gustoşi şi se prepară cu orez. Ceilalţi se prepară verzi, se fierb şi se mănâncă salată cu usturoi.

Câte unul mai fanatic posteşte post negru, adică nu mănâncă nimic toată ziua până la ivirea stelelor.

La mâncarea de post se mai adauga icrele de crap, alva şi maslinele.

In postul Crăciunului şi al Sân-Petrului se mai mănâncă şi peşte: rasol, borş, prăjit, marinat, conserve sau prins din pârău.

Murăturile se fac din curechi sau varză, pepeni sau castraveţi, în care se mai adaugă şi câţi-va chipăruşi, ca să aibă moarea un gust mai pişcător de limbă, din harbuji mai mici,

aşa cam cât pumnul, în butoae de stejar sau putini de brad, ţinute la beciu sau pivniţe, uneori boltite, alteori zidite, dar acoperite cu lătunoae de stejar cu pământ mult aşezat deasupra, în preajma casei.

Ca băutură foarte gustoasă în timpul iernii unii gospodari beau must de pădureţe. Toamna culeg pădureţe din pădure, le pun într'un butoi în beciu. Mai adaugă şi perje ca mustul să aibă culoare şi gust mai dulce şi umplu butoiul cu apă. Peste două luni, se face o băutură foarte plăcută. Fierbe în pahar când îl scoţi de la cep.

Pădureţile murate sunt bune şi de mâncare,

Alţi oameni pun pădureţe şi în podul casei. Deşi toamna sunt acre, cu neputinţă de gustat măcar din ele, iarna se transformă ca prin farmec în mere dulci şi bune de mâncat.

O mâncare foarte gustoasă de post, în unele case numai pentru zile mari, oferă malaiul. In forma unei păşti, însă mai simplu, fără nici o înflioritură, mai gros, copt în cuptor, pe frunze de nuc, alte ori în tigăi, este înfulicat cu poftă de ai casei. Gospodina îl face din făină de popuşoi, amestecată cu puţină făină de grâu, numai atât cât să ajute la închegare, şi cu bucăţele mici de bostan turcesc.

Tot pentru post, sătenii strâng sămânţa de cânepă din haldani, o duc la oloerniţă şi scot din ea oloiul, care în gust şi în întrebuinţare concurează, dacă nu întrece untdelemnul. Cel puţin pentru populaţia de la ţară.

Tot în acest scop adună şi sâmburii de bostan. Dar din aceştia scot untdelemn, tot foarte bun, însă nu la oloerniţă, ci la fabrica de untdelemn din Piatra-N.

6. *Distracţii.*

Munteanul şi munceşte din greu toată viaţa, dar şi îi place să petreacă. Răul constă în faptul că nu totdeauna nimereşte locul demn unde să petreacă. Petrece el la cumătrii, la nunţi, dar acestea sunt evenimente rare. Toată viaţa lui de distracţie cu rare abateri, se învârteşte în jurul crâşmei *). Ce să mai spun? Cu durere trebueşte să afirm cum chiar unele nunţi tot la crâşmă le face. Acasă băutura n'are nici gust, nici haz. Adevărata petrecere acolo, la crâşmă o soarbe el cu lăcomie.

Se distrează oamenii noştri la hramuri, la cele 4 hramuri de peste an a Tarcăului, Adormirea Maicei Domnului, Inălţarea Sf. Cruci, Intrarea în biserică a Maicii Domnului şi la Sfântul Haralambie, la cele 3 hramuri Străjenii: Sânta Măria mică, Sf.

*) Crâşmă sau cantină tot una este.

Neculai și Sf. Modest, când le vin neamurile în vizită și se ospătează și se cinstesc cu băuturi și la biserică și pe acasă, ca s'o desăvârșească tot la crâșmă. Altfel nu se poate închipui o mulțămire și o amintire că au petrecut zile așa de mari în viața satelor lor. Și sunt în Tarcău 4 crâșme, iar în Straja 2.

Se mai distrează oamenii noștri la Anul nou și Sf. Vasile cu urătorii, cu caprele, cu horele, cu buhaii, cu țiganii, cu plugușorul. In noaptea spre Nașterea Domnului copiii umblă cu colindele.

Toamna se adună tineretul la clacă de desfăcat popușoii. Dar tocmai la munte, unde atât de puțin loc arabil este, durează puțin și aceste momente plăcute.

Iarna se mai strâng femeile și fetele la câte o clacă de tors lâna, de scărmănat penele. Dar fără flăcăi nu prea sunt atât de atrăgătoare, chiar când se fac acasă la Părintele sau la D-l Invățător.

Distracția pur sufletească o au oamenii noștri la Căminul Cultural, Duminica ascultând Radio, sau conferințele a câte unui învățător sau preot, la Cercurile culturale preoțești și învățătorești și la manifestările religioase, de care Tarcăul a avut parte în ultima vreme.

7. *Locuința.*

a) **Până în anul 1930.**

Casa tipică țărănească până în jurul acestei date era alcătuită dintr'o singură cameră cu tindă, cu dolie în dos, cu prispă sau cerdac în față. Camera de 5×5 m., alta de 4×5 m., alta de 4×4 m. înaltă de 2 m., 2½ cel mult, rar, foarte rar de 3 metri. Cu lut pe jos, rar, foarte rar podită. Cu 3 ferestruice, geamurile bătute în cuie. Cu grinzi și podea lămbuită. Foarte rar cu plafon.

Mobila. Un pat de scânduri acoperit cu un țol întins pe pae sau pe o saltea de lână. Deasupra lui o prăjină numită culme *) pe care stau atârnate lăicere, haine.

De către cele 2 ferestre spre miazăzi o lăiță de lemn bătută pe patru pari înfipți în pământ. O sobă de cărămidă cu plită, în cazul când se locuește în această cameră. Deseori în locul sobei găseai cuptorul cu hornul străvechi. Icoana despre răsărit încadrată în ștergare și cu busuioc în spate. Pe capătul laiței de către ușă căldarea cu apă, blidarul cu străchini și oale. Sub laiță o măsuță rotundă joasă cu trei picioare, în jurul căreia cinau membrii familiei, cu bătrânii pe scăunele mici, cu trei sau patru picioare, iar cu copiii pe brânci.

---

*) Acum sunt puține culmi.

Tinereţea dormea pe cuptor, bătrânii îşi hodineau ciolanele pe pat. Uneori şi laiţa îngustă cât o jumătate de pat servea de dormitor casnicilor.

Sub pat cloştile cu pui, răţele sau gâştele pe ouă. In casă purcelul, care la coteţ îngheţa, viţelul fătat de curând, care în grajd înţepenea de ger, mielul crud şi gingaş la frig, toate vietăţi cu simţire, de care trebuia să ai şi milă de bicisnicia lor dar şi grijă de punga ta.

Erau case în care se locuia în tindă. Lungă de 4 metri, lată de 1.80—2.00 metri cel mult. Aici vedeai şi soba şi plita şi hornul cu cuptorul şi patul, blidar, caldare, etc. Camera servea pentru oaspeţi. Atunci acolo patul era plin cu zestrea fetei şi camera ţinută mai cu îngrijire, de gospodari care se simţiau mai cu ambiţie. Aici mai găseai şi scaune cu spătar, masă cu cărţi, fotografii, cărţi poştale ilustrate.

Alţii locuiau în dolie, care nu era alta de cât o şandrama transformată în cameră de locuit. Dolia servea în special de magazie, când i se zicea „chiler". Locuibilă, ea avea înfăţişarea şi mobilierul unei camere de locuit. Ţinea în lungime cât toată casa, în dosul şi sub streşina căreia se găsea. Deci o lungime de 6—7 metri, lăţime cât şi tinda, înălţimea, ajungeai cu capul în pod, alteori trebuia să te pleci ca să poţi sta în picioare.

Aici se locuia parcă mai cu plăcere decât în toată casa. Avea pentru localnici un aer mai prietenesc şi mai familiar. Omul tot la pământ se trage. Dacă din pământ este făcut! Dar uşor erau de închipuit condiţiile higienice din asemenea hrube, cu o singură ferestruică şi cu o uşă!

Mai erau şi case cu câte două camere şi un antret. De multe ori acestea se găseau numai aşa ca să fie, dar nu erau locuite. O bucătărie improvizată în ogradă servea de locuinţă. In casa mare doar musafirii dacă intrau. Acelaş model de locuinţă era şi în Straja, ca şi în Tarcău.

b) In anul mântuirii 1940.

Astăzi s'a schimbat faţa satelor noastre, de mai nu le mai cunoşti. După o lipsă de 13 ani, când m'am dus să le revăd, mai nu-mi venea să cred ochilor. In special satul Tarcău.

Din Straja privirea îmi rămâne aţintită la casele din stânga Bistriţei, de lângă şosea, unele mai înalte, mai arătoase ca altele.

Dar în Tarcău! Gura Tarcăului cu nişte case, parcă ar fi un fel de vile dintr'o staţiune climaterică. Pe Tarcău, în sus, o mare schimbare, care mie unuia, cunoscător al situaţiei de altă dată, nu prea îndepărtată, îmi umple sufletul de bucurie. Case tot una şi una. Una mai frumoasă şi mai curată ca alta.

Cele vechi, câte cu o cameră şi o tindă, aproape că au dispărut. Tot case câte cu două camere şi antret, cu acareturi gospodăreşti în spatele lor, cu garduri bune, de-ţi face mai mare dragul să le priveşti.

Despre locuinţele administraţiei Cooperativei Albina nu mai vorbesc. Erau şi mai înainte frumoase, la rând toate construite după anumit stil românesc, o podoabă a satului.

Dar chiar casele ţărăneşti au o înfăţişare foarte frumoasă. In special casa şi gospodăria lui Ion Busuioc sunt o mândrie a satului. Şi peste apa Tarcăului, casele lui T. A. Ilincei şi Al. Hunian, atrag toată admiraţia.

Ne pare bine că roadele Cooperativei „Albina" se văd culese cu grijă de către aceia în folosul cărora ea desfăşoară atâta activitate şi în atâtea direcţii.

Şi dincolo de biserică până în Cazaci a răzbătut curentul înoirei şi al prefacerilor vechilor concepţii de vieţuire, la unele gospodării.

Lumina electrică este dusă până la biserică. Iar din firul ei sunt trase şi alte fire la casele ţărăneşti, ceia ce înseamnă un înaintat grad de civilizaţie.

M'am dus înadins la o casă dintre acestea noi. Era o zi de lucru. Gospodina curat îmbrăcată mi-a ieşit în întimpinare, voinică, voioasă şi primitoare. In casă mobilă şi aranjament de oraş: holl, dormitor, sufragerie, bucătărie în ogradă.

Mobila corespunzătoare. In holl: masă, scaune, lăicere pe jos. Podit. In dormitor: pat de lemn lustruit curat aranjat în mijloc, şifonieră cu oglindă, masă de noapte. O curăţenie neobişnuită în casele ţărăneşti. Gospodina se numeşte Ecaterina N. Costache iar soţul ei N. Costache.

Insoţitorul meu D-l C. Bogdan îmi spune că mai sunt şi alte case şi mai bogat mobilate şi mai cu gust aranjate. In casa lui Alex. Hunian m'am convins de acest adevăr. Onoare lor şi cinste celor care i-au convins să ducă un trai mai omenesc.

c) Construcţia casei.

Casele se construiau în vechime din bârne, şipcuite cu câte două rânduri de ţanduri *) peste care se aşternea un strat gros de lut, apoi alt rând de lut mai subţire, cu care se feţuia, se tencuia şi se văruia.

De când funcţionează fabricile, bârnele au fost înlocuite cu lătunoi de scânduri. Cu acestea, tot scheletul casei s'a modificat. Tot materialul de construcţie este fasonat.

---

*) Aşezate oblic, cruciş.

Grinzile se aştern pe temelie de piatră. Pe grinzi se împlântă stâlpii, între care vin aşezate lătunoaele de scânduri. Stâlpii se adâncesc în scobiturile grinzilor: la colţurile casei, ai camerilor, la uşi, la ferestre. Sus, se suprapune pe ei alt rând de grinzi ca şi cele de jos. Se fixează bine stâlpii de grinzi şi cu scoabe de fier dar şi cu contra fişe.

Peste grinzile de sus ale scheletului casei se aştern grinzie podului, care se întind peste cerdac şi încă vre-o jumătate de metru mai mult, pentru ştreşină. Peste capetele acestor grinzi se fixează căpriorii, în direcţie oblică, fiindcă sus ei se îmbină la capete, doi câte doi: cel din spatele casei cu cel din faţă.

Peste căpriori, în linie curmezişă, se bat leţurile, iar peste ele se ţintueşte şindrilă.

Sunt două feluri de şindrilă, după cum sunt şi două feluri de şindrilit: dreaptă sau în solzi. Dreaptă este în formă dreptunghiulară; în solzi, adică în formă de solzi de peşte: măruntă, fină, mai subţire şi mai scumpă.

Şindrilitul cu şindrilă dreaptă este mai simplu. Leţurile la bătut pe căpriori se potrivesc după lungimea şindrilei. Pe un rând de leţuri merge un rând de şindrilă.

In limbajul locului mai dese întrebuinţate sunt cuvintele draniţă şi drăniţit.

Drăniţitul în solzi este mai complicat. Şi la aşezatul leţurilor ca şi la bătutul draniţei.

Până mai acum câţi-va ani, de când există Tarcăul, casele s'au acoperit numai cu draniţă simplă. In timpurile din urmă s'a adoptat drăniţitul în solzi, bine înţeles numai din cei mai cu dare de mână.

Ca unul care m'am născut şi am trăit în regiunea de câmp, arăt marea deosebire în construcţia caselor de aici şi de acolo.

La ţară, cum se exprimă muntenii despre aceste regiuni, casele se fac din furci de stejar, înfipte în pământ. Partea, care vine vîrîtă în pământ, se arde în foc, să nu putrezească.

Scheletul casei este făcut din grinzi încleştate cu aceste furci. Stâlpi drepţi la toate încheieturile camerilor, la uşi şi la ferestre, iar între ei păruşteţi de lemn. Peste aceştia se izbesc vălătuci groşi de pământ, frământat cu pae. Urmează un strat gros de lut, lipitul şi văruitul.

Casele la ţară, în majoritatea absolută, se acoperea cu maidări de stuf şi pae. In timpurile mai noui cu şindrilă sau cu tablă.

Am făcut această digresiune, ca să se vadă care sunt mai solide, mai uscate şi mai sănătoase.

Temelia caselor din Tarcău totdeauna este de piatră. Păreţii totdeauna uscaţi şi călduroşi. Durabilitatea şi până la 100 de ani, mai ales cele din vechime, de bârne.

La fel se construesc şi grajdurile şi poeţile. Grajdurile la unele poduri au o modificare. Sunt făcute în formă de sân, pentru ca să încapă mai mult fân, ceia ce la ţară nu se ştie, nici nu se văd asemenea construcţii.

Acoperişul casei nu este mai înalt de cât corpul casei, cum vedem locuinţele unor sălaşuri ardelene. Inchis complect de jur împrejur, nu are de cât o deschizătură la mijloc, în faţa casei, numită bagea, ca să intre lumina în pod. Prin el sunt scoase afară hogegile de cărămidă. In vechime hogeagul se isprăvea în pod, pentru uşurinţa afumatului cărnii de porc, dar şi de groaza dărilor domnitorilor fanarioţi care, şi pe aceste organe respiratoare ale caselor, puneau biruri. Fumăritul, nu era altul de cât impozitul pe coşurile caselor.

Acum au început câte unul dintre locuitorii Tarcăului, să-şi facă podul deschis la două capete, cu câte un balcon la deschizătură, după modelul caselor foste ale lui Radu Porumbaru şi după casa parohială. Acest fel de pod dă casei o notă de distincţie. Astfel este construită locuinţa lui I. Busuioc.

8. *Observaţii etnologice.*

In privinţa obârşiei locuitorilor, majoritatea obsolută este de origină etnică română. Din tabloul de la partea III, cap. I, punctul 4, se vede că numărul streinilor este numai de 46, la o populaţie de 2038 de suflete.

Dacă aruncăm o privire asupra numelor de familie ale populaţiei băştinaşe, întâlnim unele cu caracter unguresc: Antal, Voaideş, deşi purtătorii lor sunt Români curaţi. Se poate însă ca strămoşii lor să fi fost Unguri. In satul Tarcău erau Andraş Cojocaru, luat drept Ungur de consătenii lui, I. Gabor, Ion Siladi, erau Români, dar după nume Unguri. Poate chiar şi după înfăţişare. Gh. Son după nume Neamţ, după înfăţişare poate Ungur, deşi era Român sadea.

De altfel se şi explică. Apropierea comunei de frontiera ungară a şi înlesnit strecurarea streinilor pe aceste meleaguri, streini care mai târziu s'au statornicit aici prin căsătorie cu Romånce şi s'au românizat.

Tot astfel au venit la noi fraţi de ai noştri urgisiţi de unguri. Aşa am avut pe bătrânul Ilie Gârbuleţ, de mult adormit întru Domnul. Iosub chindea, Gherasim Chindea, Alexandru Rocneanu, de obârşie tot din Transilvania, unde şi azi au neamuri.

Mai observăm încă un fapt. Unele familii get-beget Tărcăoance au dispărut din catalogarea populaţiei acestei comuni, neavând urmaşi în linie bărbătească. Gh. Ciubotaru şi V. Tărniceru, Gh. Panaite, I. Panaite, P, Gongu, Gh. Flueraşu, C. Buză

Verde, Gh. Tilican, N. Chitic, Al. Nemțanu, Gh. A Paraschivei, I. Iliucă, I. Năvăreanu. Unii dintre aceștia n'au avut nici băeți, nici fete. Numele lor au rămas doar numai în memoria celor ce i-au cunoscut. In curs de dispariție Gh. Șerpe, I. Lungu, Gh. Olaru, T. Hurjui.

Cea mai veche familie care se menține este Munteanu. Acest nume îl găsim și în pomelnicul ctitorilor bisericei vechi. Fie sub numele de Busuioc Munteanu, fie numai Munteanu, constatăm că are o putere mai mare de vitalitate și i se păstrează neamul.

Populația cea mai numeroasă o prezintă familia Grăsenilor și în satul Măciucași sau Grăseni și în satul Tarcău. Urmează familia Tulan din Lunca Strâmbului, A Ilincăi, Cinstitu, D. Olaru, V. Danciu, A. Hunianu, tot din Tarcău.

In satul Straja familiile Țuțuianu și Mocanașu par la obârșie a fi venit din Transilvania. Țuțuenii erau mocanii scoborîți cu turmele de oi din munte și veniți de dincolo de vitregia Ungurilor. Voaideș, Doarbeș sunt nume care sună a ungurește, deși purtătorii lor sunt Români. La fel Geangalău. Geangăi și azi numim pe Ungurii din unele sate compact ungurești ai județelor Bacău și Roman.

Intâlnim și familii cu nume neaoșe românești: Uscatu, Pașcu, Olaru, Anastasiei, Prepeleag, Cojoc, Chițigoi etc.

Ne bucură găsind familii cu mai mulți copii, ca: Țuțuianu, N. Pașcu, Gr. Pașcu, Al. Pașcu. Se vede că familia Pașcu este cea mai răspândită și mai blagoslovită de Dumnezeu cu urmași în linie bărbătească. Și ne întristăm când dăm peste alte familii, menite să dispară din registrele primăriei și din rândurile populației românești, pentru lipsă de copii, ca V. Mocanașu, I. Mazere, G. Olaru, Al. Merlă, iar alții despre care doar numai în amintirea megieșilor și prietenilor au mai rămas, ca: I. Balan, Simeon Ardeleanu, Lupu Zaharia, C. Oșlobanu, plecați de mult pe calea veșniciei, fără ca acest nume de familie să-l mai poarte cineva.

CONCLUZIA

Vieața socială a comunei se îmbină într'un chip deosebit de mulțumitor cu viața ei biologică. Numărul mare al familiilor cu mulți copii dovedește că Tarcăul și Straja sunt sate cu populație numeroasă și cu tendința de a se înmulți. Afirmăm acest lucru cu toată convingerea, când privim în trecut și vedem și în prezent deosebirea mare dintre unul și altul.

Acum 27 de ani, puțini copii. Școlile câte 40—50 de elevi. Astăzi câte 170-180-200 de elevi în fiecare din aceste 2 sate.

Pe atunci multe familii cu câte 3-4-5 copii. Astăzi multe cu câte 8-10-12 copii.

Aceste sate nu sunt pe cale de degenerare, ci pe pe drum de creştere şi înmulţire, în ciuda boalelor şi primejdiilor sociale, care rod la temelia lor.

Explicăm acest fenomen ciudat prin buna stare materială a locuitorilor, prin găsirea mijloacelor de muncă şi prin folosirea mediului geografic, de care am vorbit la cadrul cosmologic.

Acest fapt trebueşte să ne bucure şi să ne dea nădejdi frumoase de viitor.

CAP. III.

Cadrul psihic.

1. Conştiinţa socială.

In general vorbind, conştiinţa socială a populaţiei săteşti este foarte pronunţată. La oraş există un fel de răceală, un fel de indiferentism al unora faţă de alţii. La ţară cu totul din contra. La munte în această privinţă stăm şi mai bine.

Referindu-ne la comuna noastră, există o legătură strânsă între toţi locuitorii, legătură sprijinită pe uniformitatea aceluiaş trai, aceleiaş concepţie de viaţă, aceloraşi condiţiuni de existenţă, aceloraşi ocupaţii. Adăugând şi legăturile de sânge de rudenii, de nemuşug, de cuscrie, de vecinătate, de interese comune, vom înţelege uşor această solidaritate între săteni.

Nu rare sunt ocaziile când se dovedeşte această solidaritate. La necazuri ca şi la bucurii, la treabă ca şi la distracţii, toţi sar unii pentru alţii. Ce sunt priveghiurile la morţi, petrecerea cu lacrimi a morţilor la groapă, ce trădează mulţimea nuntaşilor la cele două trei mese mari, darurile la cumătrii, de cât dragostea şi unirea dintre consătenii aceleiaş localităţi.

Prăşitul. Deşi se face pe o bucată foarte mică de pământ, 6-8-10 prăjini, rar 20 de prăjini şi vezi numai de cât mai multe femei pe ogor. Culesul popuşoilor la fel. De este vre-o treabă mai grea, vecina nu lipseşte. De cade la pat cineva bolnav, neamurile nu rămân indiferente. Dacă nu se pricep cumva la leacuri, măcar cu vorba, cu prezenţa să mângâe bolnavul şi familia.

Lipsesc bani. La bancă nu se mai dau împrumuturi, la Cooperativă avansurile nu sunt îngăduite. Pun oamenii mână de la mână şi ajută pe cel bolnav.

Ce sunt Sf. Masli de milostenie pentru un bolnav, de cât dovada simţului de compătimire între oameni? Dar clăcile la coasă, la adunat, la clădit, la deşfăcat popuşoii, decât proba văzută a acestui simţimânt social.

Grădinița de copii din Tarcău

In sufletul acestor oameni există zăcăminte bogate de bunătate, care fac erupţie imediat, când împrejurările le lovesc.

Biserica şi şcoala pe aceste simţiminte nobile s'a clădit. De aceia temelia lor este nezdruncinabilă.

2. *„Conştiinţa de noi“.*

In sufletul acestui popor mocneşte o puternică solidaritate între membrii aceieaşi comunităţi. Aceasta se vădeşte la diferite ocaziuni. Răceala faţă de străini, ce trădează altceva de cât unirea între băştinaşi? Bucuria întâlnirei a doi sau trei din sat într'un loc străin, ce dovedeşte altceva de cât strânsa legătură între ei? De se găsesc doi localnici până şi la o biserică streină ori la o mănăstire, unde înfrăţirea pluteşte deasupra tuturora, ei tot mai apropiaţi se simt unul de altul, de cât faţă de toţi ceilalţi din casa lui Dumnezeu.

„Mai bine ca la noi nu-i nicăirea“ zic Tărcăoanii chiar dacă ar fi mai rău la ei, dar ambiţia, mândria şi iubirea satului şi a comunităţii lor îi îndeamnă să-şi formuleze clar convingerea frăţietăţii lor.

Chiar criticarea altora dă pe faţă strânsa legătură între dânşii. Cu prilejul permutării mele la Piatra, toţi mă compătimeau zicând: „La târg lumea este mai rea, mai fără credinţă, mai puţin evlavioasă, are s'o ducă greu părintele nostru“ ceia ce înseamnă patru lucruri: întâi religiozitatea lor cu adevarat neprefăcută, al doilea dragostea sinceră faţă de păstorul lor sufletesc, al treilea părerea de rău pentru plecarea lui şi al patrulea conştiinţa lor de „noi“ toţi, ca de o familie singură.

„Cutare e un venetic“ se exprimă ei cu dispreţ. Această exprimare arată iubirea faţă de ai lor, de satul lor, de pământul lor, de neamul lor.

„Să cumpărăm un rând de veşminte la biserică, oameni buni. Ne daţi ajutor?“ zice preotul. Ei răspund toţi în cor, ca unul: „Dăm părinte, dăm cu toţii“. Fiecare răspunde şi în numele lui şi în numele comunităţii şi în numele celor absenţi, fiindcă se simt toţi uniţi. In anumite chestiuni, ce gândeşte unul, gândesc toţi.

In desvoltarea simţului acestei solidarităţi, nimeni nu va contesta, nici chiar duşmanii noştri, că biserica este cea dintâi care îşi are partea ei de merit şi de contribuţie.

Când l'am întrebat pe Al. Huianu, dacă horele se mai fac şi acum la crâşmă, mi-a răspuns oarecum supărat, că-i batjocuresc satul, fiindcă de mai mulţi ani s'a părăsit obiceiul acesta iar tinerii joacă la Căminul Cultural sau în sat la T. Grasu.

De mai multe ori am insistat să-mi spicuiască şi câteva porecle din sat, ca să mă conformez planului monografiei. N'a vroit cu nici un preţ să-mi spună una singură măcar. De ce să-şi facă de râs consătenii?

Am vroit să aflu, să culeg şi câteva vrăji de la femei. Nu mi-a fost cu putinţă. De ce să se mai ştie şi de alţii tainele unor practice magice atât de blestemate în public dar folosite cu atâta convingere în întunecimile nopţilor?

Conştiinţa de noi înşine, de numele bun şi faima de cinste a comunităţii i-a oprit pe toţi să-şi umilească satul lor, vatra lor, neamul lor.

I-am ripostat lui Al. Huianu că în satul lui casele sunt tot cu o tindă şi o cameră cele mai multe, cum le ştiam eu. Tot indignat mi-a răspuns că nu mai este astăzi aşa. „Să veniţi Sf. Voastră singur să vedeţi schimbarea care s'a făcut de atunci şi până astăzi".

Nu numai respectul adevărului se vede în răspunsul lui ci şi dragostea pentru ai săi, ambiţia pentru numele lor bun, dorinţa lui de a fi cât mai bine socotiţi, cât mai cu vază apreciaţi.

Acest simţ de solidaritate, această mândrie a săteanului nostru caracterizează fiinţa etnică a unui întreg popor. Sunt însuşiri alese pentru care nu avem cuvinte destule de admiraţie, nu numai ca Român, ci şi ca simplu cercetător.

3. *Obiceiuri şi credinţe.*

La naştere. Se leagă o panglică roşie la broboada lehuzei ca să nu se deoache. Şi la copil la fel. Să nu stea nimenea pe patul lehuzei, ca să nu i se transmită cu uşurinţă vre-o boală, ei sau copilului. Se duc lehuzei plocoane, ca după putere, iar la plecare pun pe pieptul pruncului un ban, ca să poată dormi. La opt zile vine preotul şi-i ceteşte molifta de curăţenie. Până la patruzeci de zile n'are voe să iasă din ogradă. E necurată şi dacă trece peste o apă, o spurcă. La patruzeci de zile se duce la biserică, să-i cetească preotul altă moliftă de curăţenie, să-i închine pruncul la icoane, şi apoi liberă este să plece ori şi unde.

Dar altele mai nerăbdătoare mai vin la biserică şi înainte cu câte o săptămână şi mai bine, ca să poată ieşi odată în lume. Sunt nunţi, sunt hramuri, toată lumea petrece şi numai ea să stea în casă?

La botez nu se stânge lumânarea, ci se lasă să ardă cât a ţinea ea, ca să trăiască pruncul mai mult. După botez nu se scaldă copilul, ci se lasă în „Mir" până a doua zi, când vine naşa de-l pune în scăldătoare, unde strecoară bani de argint, ca să-i meargă bine. La fel fac şi însoţitoarele cumetrii celei mari,

Lumânarea de botez nu se duce niciodată goală, ci împrejmuită de stofe sau pânză pentru rochia lehuzei, sau pentru bluza ei, sau pentru lenjeria copilului, iar preotului i se duce săpun de spălat pe mâini la botez, untdelemn de turnat în cristelniţă şi trei lumânărele de aprins în sfeşnic. După botez unii cumetri aduc şi câte un pahar de vin să cinstească pe părintele

şi ai lui din casă ori din biserică, pe moaşă şi pe ei singuri.

Vine la botez numai cumătra cu moaşa şi copilul. Cumătria o fac a doua zi. Alteori o amână până Duminică sau sărbătoarea care vine mai curând. In zi de lucru nu-ţi vine nimenea la petrecere.

La cununie. Mirele şi mireasa mai întâi îşi iau de la părinţi cuvenita iertăciune, bine înţeles nu fără lacrimi şi din partea unora şi din partea altora, în timp ce lăutarii cântă de jale, apoi pornesc cu alai şi împuşcături la biserică, unde de obicei se oficiază cununia Duminica dimineaţa, după Sf. Liturghie. Alteori după amiază. Au fost şi cazuri când cununia s'a oficiat şi în sala cantinei sau într'o sală din crâşmă, când nunul cel mare era însuşi crâşmarul. Cele sfinte nu se întinează ci curăţă unde se oficiază cu demnitate şi cucernicie.

Inainte de a începe serviciul religios, mireasa dacă are vre-o meteahnă, e bine s'o spună naşa preotului, atunci, la ureche. Dacă i-o spune se vindecă.

Nunilor şi mirilor li se aşterne în biserică pe locul unde stau la cununie un lăicer pe care să stee. Dar sub lăicer nunul trebue să strecoare o piesă din cele sunătoare. Aceia e partea paraclisierului bisericii.

La eşirea din biserică, alteori la intrarea mirilor cununaţi în sala de nuntă, li se aruncă o caldare de apă înainte, ca să le meargă bine în viaţă. Bacşişul trebue să sară din buzunarul nunului şi aici. Lumânările nu se sting la ieşirea din biserică, ci se lasă aşa în voia soartei, tot ca să trăiască mirii cât mai mult. Ajunşi la locul de petrecere, sunt puse într'o cofă şi ard toată noaptea în cazul când nu fac fum mare ca nişte opaiţe, cum de multe ori e cazul.

Tinereţea petrece, lăutarii cântă cu foc, gospodarii stau la sfat. Seara se pune masa cea mare şi se fac închinăciunile. Vornicul, cu o tabla şi cu paharul plin cu vin începe cu nunul cel mare; care trebue să deie mai mult de cât ori care din cei prezenţi. Ce dă, pune pe tabla, bea vinul din pahar şi închinăciunile se înşiră la fiecare mesean, cap de familie, închinăciune din care nu trebue să lipsească vorbe de haz, vorbe cu tâlc, fără să fie jignitoare la adresa celui cărui se adresează.

Tot la fiecare vornicul spune câţi bani a dat ca să ştie toţi cei de faţă.

Mirele cu mireasa stau în capul mesei. Nunul lângă mire, nuna lângă mireasă şi tot aşa la rând fiecare după rangul lui din sat, după ierarhia locală a valorilor.

Dimineaţa se mai aşează o masă, pentru cei puţini care au mai rămas şi pentru intimii casei. După masă alte jocuri. De astă dată se prind la horă şi bătrânii şi babele, în hazul tuturor celor de faţă.

La îngropare. Cum moare omul, îl scaldă afară pe nişte

scânduri cu apă încălzită într'un ceaun mare din mijlocul ogrăzii. Il îmbracă cu cele mai bune strae, îl încalță, îl așează pe laița de lângă cele două ferestre, îi închide ochii, îl leagă cu un şervet pe sub bărbie şi peste cap, ca să i se închidă bine gura, îi leagă picioarele, ca să steie unul lângă altul, îi pune mâinile pe piept, una în alta, îi aşează o icoană pe piept, aduce de la biserică sfeşnicul, în care aprinde toiegul, o lumânare de casă, făcută după lungimea mortului şi încolăcită în formă de disc, iar paraclisierul sfântului locaş trage clopotele trei zile, până la îngropare.

Mortului i se fixează între degete o cruce de ciară de albine pe care se lipeşte un ban de aramă sau de argint, pentru plata vămilor văzduhului.

Cei de casă bocesc, în special femeile. Fetele îşi despletesc cozile. Mai de mult bărbații — soțul şi feciorii — umblau cu capul descoperit toate cele trei zile până la ingropare. Acum nu se mai respectă acest obicei. Câte o mamă mai duioasă sau o soție mai îndurerată după mort, boceşte mortul pe prispa casei în gura mare.

Incep să vină vecinii şi neamurile. Cum intră, se închină cucernic în fața mortului, sărută icoana, dacă mortul e bătrân şi din familie cu dânşii, sărută şi mâna mortului, apoi încep compătimirile.

Seara, priveghiu. Flăcăi, fete, femei se strâng în camera mortului. Compătimiri apoi glume. Uneori se întrec cu glumele. Bătrânii îi mai brăzdează. Mi-amintesc cum odată — cred că şi la alți morți — nişte flăcăi, ca să sperie fetele, cu nişte bețe ascunse pe sub laiță, precis nu ştiu cum, au ridicat mortul în sus de la mijloc. Țipete, răcnete, isbituri pe la uşă şi câte altele, în timp ce flăcăii nu mai puteau de râs.

A treia zi cu preot, cu dascăli, cu prapuri, cruci, felinare, sfeşnice cu năsălia cu pomene, *) şi colivă, cu lume multă şi jale

*) Un colac mare rotund şi nu gol la mijloc, ci plin, cam de 5-6 kgr. şi alți 9 colaci de câte 3 feluri: 3 în formă de semnul înmulțirei ×, 3 în formă de S şi 3 în formă de 8, neîncheiat la capete. Toți cam de câte 1 kgr, 1 1/2 kgr, fiecare. Se mai adaugă 3 colăcei mici şi o prescure.

Pe fiecare din cei nouă colaci se înfige câte o țandură de brad, naltă cam de 30—40 cm. groasă cam cât degetul cel mic de la mâna unui copil. Este înfăşurată de jur împrejur până la vârf cu o bandă îngustă de hârtie albă tăiată cu foarfecul. In vârf i se implântă câte un măr, la alta o lămâie, sau o portocală. Aproape de vârf i se mai adaugă oblic şi câte alte două țănduri mici, cam de câte 10 cm. lungime, împlântate în câte o smochină din artera principală. Aceste raze de lemn sunt trecute prin smochine, altele prin stafide negre sau albe.

Nu lipsesc nici lumânările. Una mare în colacul cel mare. Câte trei mici în vârful altor 9 țănduri îmbrăcate în hârtie la fel cu celelalte, dar fără nici o fructă pe ele. De la Paşti şi până la Inalțarea Domnului pomenile la înmormântare constau din nouă păşti şi ouă roşii, lucrate în casă, pe când colacii amintiți sunt comandați la brutărie.

şi mai multă pornesc spre biserică. De obicei, după ora 12. Dau de pomană acasă peste sicriul mortului aşezat pe altă năsălie perne, lăicere, plapome, câte o oaie, aştern lăicere în faţa scărilor casei, punţi de pânză în faţa porţei şi pe la răspântiile drumurilor ca şi peste poduri, cu câte o ulcică plină cu apă şi un colăcel, sortite mai dinainte anumitor ostenitori, punţi la care preotul trebue să oprească şi să facă ectenia morţilor şi să citească o evanghelie, în timp ce clopotele trag cât ţine mersul cortegiului mortuar până ajung la biserică. După slujba prohodului se îndreaptă cu toţii spre cimitir, unde în ţipetele sfâşietoare ale familiei, mortul, după ce i s'au deslegat picioarele si şervetul de sub bărbie, i s'a întins şi peste obraz pânza de pe sicriu, după ce a fost stropit de preot cu paos (vin) şi i s'a aruncat tot de el câteva boabe de ţărână în sicriu, cu formele sacramentale stabilite, este scoborit în groapă cu funii sau bârneţe de către patru oameni. Funii nu prea sunt şi atunci bărbaţii, în lipsă femeile, se descing de bârneţe şi se servesc de ele la scoborît sicriul în groapă. Deasupra gropii, peste mort, se dă groparului o găină, o ulcică de apă şi un colac afară de plată. Apoi urmează o gustare, alte ori praznicul în casa de prăzmuire din ograda bisericii, cu preot şi cu toată lumea care a asistat la înmormântare.

Pe tot cursul drumului de acasă până la biserică bocesc membrii familiei, partea femeiască. Nu lipsesc nici bocitoarele de meserie, cărora, ca să poată răcni mai tare şi să înduioşeze asistenţa, familia le dă câteva păhăruţe de rachiu. Cea mai repetată jelanie mi-a rămas şi acum în minte:

„Bucură-te Mănăstire
Că frumoasă floare îţi vine;
Dar nu vine să înflorească
Ci vine să putrezească"

Aceasta la fete sau neveste tinere.

La alţi morţi le spun să se întâlnească cu neamuri de ale or şi să le istorisească despre traiul greu care-l duc, despre eciorii şi fetele care au rămas şi câte altele.

La ecteniile de pe drum, un membru din familie, împarte câte o piesă de 1 leu, 2 lei, la fiecare din oamenii de servici ai cortegiului mortuar, afară de preot şi cântăreţ.

Mortul trebue să fie dus descoperit. Pentru ultima dată mai vede şi el lumina soarelui, chiar când soarele e sub nouri.

Când moare cineva din personalul administrativ al fabricei sau din familia lui, atunci şueră prelung buciumul fabricei, în momentul scoaterei răposatului din casă.

Când moare cineva mai de seamă la Brateş sau la Ardeluţa, societatea respectivă, Goetz sau Albina pune la dispoziţia familiei

trenul cu vagonul clasă pentru familii şi un vagon platformă pentru mort, vagon împodobit cu ghirlande de brad, cu flori dacă este vară şi adus cu mare cinste la biserica din Tarcău, prohodit şi înmormântat în cimitirul acestui sat.

Eresuri. Nu mică mi-a fost mirarea odată la o îngropare când, după ce-am ieşit din casă cu mortul, am auzit acolo o pocnitură. Ce se întâmplase? O femeie sfărmase o oală nouă în mijlocul casei, ca să nu mài moară nimenea.

Morţii nu se îngroapă Lunea, ca să nu înceapă de Luni cu înmormântările şi să le mai urmeze şi alţii tot de acolo din casă. Nu se îngroapă nici Miercuri, nici Vineri, căci sunt zile de post şi nu-i bine, tot în vederea aceasta.

In satul Straja, morţii sunt prohodiţi la cimitirul de pe câmpul dintre cele două sate Stejarul şi Straja, unde s'a ridicat şi o capelă în ultimii ani, iar gustarea se serveşte acolo pe câmp sau acasă. Uneori se face praznicul acasă, în ogradă, în timpul verei, apoi se începe slujba înmormântării. Tot cu aceleaşi obiceiuri, credinţe şi datini ca şi în Tarcău.

Biserica parohială este departe şi ar răpi prea mult timp înconjurul până acolo şi întorsul înapoi.

La Crăciun. In ajunul Crăciunului preotul şi cu dascălii de pe la ora 4 dimineaţa, umblă cu icoana Naşterii Domnului Iisus Hristor din casă în casă, începând cu Cazacii şi sfârşind cu Măciucaşii pe la 8—9 seara. Băeţii se ţin droae după preot şi vestesc pe credincioşi cu străvechiul „Chiraleisa" (Chirie eleison din greceşte) iar la ajunul Bobotezei mai strigă şi „Onihoho". Gazda primeşte preotul cu lumânarea aprinsă, preotul cu ai lui cântă troparul şi condacul praznicului Naşterii Domnului, cei de casă sărută icoana şi mâna preotului, care îi felicitează la mulţi ani îi mai întreabă de sănătate, de ale gospodăriei necazuri şi greutăţi şi pleacă la alţi enoriaşi.

Toate gospodinele au grijă ca să primească pe preot cu casa văruită pe din lăuntru sau cel mai puţin lipită proaspăt pe jos. Camera măturată şi curăţită frumos de praf, de paianjeni. Altele ţin obiceiul din vechime să omenească pe preot cu masa plină de bucate de post, gătite cu ceapă prăjită în untdelemn, boambe ferte, pere, mere, cireşe uscate, fierte şi aburind de clocotit, cu farfurii pline de „julfă" un fel de turte cu sămânţă de cânepă, cu pelincele Maicii Domnului, nişte pospaiuri de aluat cu zahăr cu miere de albine şi nucă pisată pe ele, cu străchini pline cu nuci, cu mere pentru băeţi, farfurii cu piftele de cartofi sau orez cu zahăr, cu câte un pumn de zahăr cubic, câte o farfurie două cu sarmale de orez, toate bunătăţi pentru părintele care se osteneşte până la casele lor şi pentru ca Sf. Sa să blagoslovească masa, blagoslovenie din care au a gusta şi cei de casă şi pentru ca tot anul să fie masa încărcată.

Dar mâncarea fără băutură nu merge pe gât iar voia bună ar tânji fără o leacă de udeală. Un rachiuaş cald fert cu mirodenii merge uns pe gât. Un pahar, două, trei, cât îl ţin bălămălile pe bietul părinte.

La alte case se serveşte vin fiert cu cuişoare, scorţişoară şi aburind în pahare, ca să se mai încălzească părintele de atâta ger cât îndură. Şi „să iai Părinte, să goleşti păharul că mă supăr" stărue gospodarul. Ici rachiu, colo vin, închipuiască-şi oricine ce se alege de preot, dacă se potriveşte credincinciosului!

Alte gospodine stărue să se aşeze preotul puţin pe laiţă, ca să le stea cloştile pe ouă, sau cele cu fete mari, ca să se mărite fetele, atât de mult sprijin văd ele în faţa bisericească! La ajunul Bobotezei fetele mari, cam cu ruşine, cam cu obrajii roşi de sfială, ca să se poată mărita, rog pe părintele să le îngădue puţin, să-i ia câteva fire de busuioc din fiştocul, noduros de gheaţă, cu care el stropeşte casele şi pe credincioşi.

In tot satul bucurie şi voe bună pentru sosirea sărbătorilor Crăciunului, când fabrica o săptămână, încetează lucrul, iar muncitorii de la pădure se scoboară de vale şi pleacă fiecare în satul lui de obârşie, la căminul familiei lui.

Unii o iau cu păhărelul din ajun şi cât ţine Crăciunul nu se mai trezesc.

In noaptea spre Crăciun, copiii umblă cu colinda.

Spre Anul Nou tot satul e în fierbere. Mai dinainte cu câteva zile flăcăii se pregătesc de uniforme ofiţereşti, cu hârtie colorată, cu chipie reformate, cu săbii ruginite. Impodobesc o capră, tocmesc un taraf de lăutari şi toată noaptea umblă din casă în casă cu hora şi cu felicitările. Nu lipsesc nici ţiganii cu jidanii mascaţi şi îndrăsneţi la bacşişuri.

Atâta-i şi a lor la vremea asta.

Toată lumea primeşte capra. Aceasta-i cinstea tineretului din satul nostru. Fiecare familie le dă câte ceva. Bineînţeles bani.

Copii nu se lasă nici ei mai pre jos. Pregătiri înfrigurate şi pe capul lor. Fluer de la oi să răsune bine, biciu lung de cânepă să pocnească tare, buhai, dobă, clopoţel, toate sunt puse la contribuţie, după ce mai înainte s'au făcut repetiţie, ca să iasă bine în noaptea atât de mult aşteptată.

Buhaiul este o putinică de brad cu fundul de piele tăbăcită de oaie, prin care trece un şmoc gros de păr de cal, tras prin sacâz. Băiatul trage mereu de smocul de păr scoţând nişte sunete groase, asemănătoare cu mugetul buhaiului, de unde şi numele de buhai.

Doba este o sită de cernut făina, căreia i s'a scos pânza de păr şi i s'a aplicat un burduf de piele de oaie. Lovită cadenţat cu un ciocănel, scoate sunete caracteristice.

Urături peste urături, chiote, râsete înveselesc pe toată lumea.

„Aho! Aho! Copii şi fraţi
Staţi puţin şi nu mânaţi,
Lângă boi v'alăturaţi,
Şi cuvântul mi-ascultaţi.

S'a sculat mai 'an,
Bădica Traian,
Şi-a încălecat,
Pe-un cal înşăuat,
Cu frâul de mătase,
Cât viţa de groasă.
— Mai mânaţi măi,
— Hăi, Hăi . . .
. . . .

Iar morarul meşter mare,
A pus coada pe spinare,
Şi-a plecat la lunca mare.
Lunca mare frunză n'are,
Lunca mică frunza pică.

. . . .

De urat am mai ura,
Dar ni-i teamă c'om însera,
Pe la curţile Dumnevoastră
Cele cu aur ferecate . . ."

Şi tot cam aşa înainte după străvechile versuri.

Dacă nu găsesc piele pentru dobă sau buhai, gurile rele spun cum pielea câinilor vagabonzi răspunde acestor neaparate trebuinţe.

Şolticii de băeţi prind pe drum câinii cu arcanul, îi omoară, îi jupesc, le tăbăcesc pieile şi le aplică pe veşca viitoarei dobe.

Dimineaţa, de Anul Nou, copiii umblă cu sămănatul din casă în casă. Li se dă câte un gologan, doi, alţii le oferă covrigi iar copiii seamănă cu grâu, cu sământă de cânepă sau cu orez.

„Să trăiţi să înfloriţi,
Ca merii, ca perii,
In mijlocul verii;
Ca toamna cea bogată,
De toate îndestulată.
La anul şi la mulţi ani."

Că în noaptea Anului Nou se mai bat copiii, că cei mai mari prind pe cei mai mici sau mai slabi şi le iau din gologani,

acestea sunt lucruri obişnuite şi trecătoare. Că şi unele copile umblă cu uratul decusara un ceas două, parcă poţi să le opreşti? Că şi unii oameni mari maturi, vrâstnici umblă cu uratul, ce să le faci?

O isbucnire de veselie, care cuprinde pe toată lumea n'o poţi zăgăzui cu morala, cum nu poţi opri puhoiul cu toate iezăturile. Lumea să se bucure. O zi pe an are şi ea, când uită de toate necazurile: şi mic şi mare şi tânăr şi bătrân.

Nici sărbătorile Paştelor nu sunt lipsite de veselie şi voe bună. Pregătirile pentru Paşti însă sunt mai mari, tot aşa după cum şi slujbele religioase ale acestor sărbători sunt mai pompoase şi mai strălucite.

Aproape toţi credincioşii îşi grijesc sufletul, măcar odată pe an: în postul mare. Se spovedesc, iar cei ce simt vrednici si cărora le dă voe preotul se şi împărtăşesc, ca să primească Sfintele Sărbători ale Invierii Domnului cu sufletul curăţit de funingenea păcatelor.

Toate gospodinele cu o săptămână inainte îşi văruesc casele şi pe dinlăuntru şi pe din afară. In Joia patimilor Domnului, sau Sâmbătă în ajunul Paştilor fac pască şi cozonaci, încondeiază ouăle roşii. In Vinerea Mare nu se cade să coci în cuptor. Tot aşa este păcat de moarte să coci aluaturi în cuptor în noaptea spre Inviere. Câtă zarvă şi câtă grijă pe bietele femei la plămădeală, la frământat, la potrivit cantităţile de făină cu cele de gălbenuşuri de ouă, cu zahărul, cu mirodeniile, cu drojdia pentru dospit aluatul, cu temperatura din casă, cu uşa să nu se umble prea des prin ea! Dar cu cuptorul? Altă problemă şi mai grea.

Nu toate gospodinele au cuptor. Şi atunci trebuesc să coacă la vecina. Să le vezi cât de crămăluite sunt cu tingirile, cu oalele cu aluat dospit pe la alte case, uneori şi cu lemne de fag, cu copiii după ele, numai şi numai ca să fie şi ele în rând cu lumea.

Cuptorul are cântecul şi toanele lui. Trebue să potriveşti focul, nici prea tare că se ard păştile, nici prea moale că nu se coc şi te trezeşti cu ele crude. Alt cuptor se înfierbântă mai repede, altul mai cu greu. Grijă şi iar grijă.

Joi seara lumea se duce la biserică să asculte patimile Domnului Hristos din cele 12 evanghelii cetite de preot. Vineri de dimineaţă, decum clopotele şi toaca vesteşte scoaterea Sf. Aer de către preot din altar în biserică, întins pe o masă înaltă, toată suflarea omenească din sat se perindă la Sf Locaş să se închine Sf. Acoperământ zugrăvit cu pogorârea în mormânt a Celui fără de moarte. Bărbaţi, femei şi copii fac mătănii, se petrec pe sub Aer, iar se închină, iar se precipită pe sub masa cu Sf. Giulgiu, până de trei ori. Aprind lumânări în sfeşnice, presară flori pe masa închinăciunilor şi seara iar revin să asiste

la îngroparea Sf. Aer, când toată lumea ține lumânări în mână ca la înmormântare.

Atunci, după cântarea prohodului de către preot și cântăreți, slujitorul Domnului ridică Sf. Aer de pe masă, il pune pe cap și pe spate, iesă din biserică cu prapori, cu felinare, cu cruci și cu sfeșnicele aprinse, urmat de popor, în sunetele clopotelor, înconjură Sf. Locaș, cu ectenii în dreptul strănilor și a altarului, intră iar înlăuntru și-l așează în altar pe Sf. Masă, unde rămâne până la Inalțarea Domnului.

In noaptea învierii, credincioșii încep a veni decuseară deși serviciul începe la ora 12. Stau afară, fac foc, se încălzesc, mai sporovăesc și la ora 12 preotul iesă cu învierea în fața mai a tuturor credincioșilor din parohie, care cu lumânări aprinse în mână, ascultă cu evlavie Sf. Slujbă.

La amiază la ora 12 iar vine tot satul la a doua înviere. Atunci să vezi găteală pe femei și pe fete mari! Fiecare a avut grijă să-și întruchipeze câte ceva nou pentru asemenea zile mari.

După biserică, la scrânciob la crâșmă și la horă. Muzică, chef și veselie, cât a fi lumea.

A doua zi, după biserică, iar a treia zi toată ziua, se fac vizitele de rigoare și de obligație a finilor la nași. Este o datorie de mare însemnătate și de o vădită recunoștință din partea acestora față de cei care i-au cununat, să se ducă la ei să-i felicitează. Pasca și cozonacul cel mai bun și ouăle cele mai frumos împestrițate din capul locului sunt puse la o parte pentru a le duce prezent „nânașilor".

Aceștia la rândul lor au pregătit mai dinainte alte paști și cozonaci pentru fiecare dintre finii lor, bine înțeles nu fără băutură, care desleagă limbile și încălzește inimile.

Tot a treia zi de Paști unii enoriași mai devotați preotului se duceau la el cu asemenea daruri. De la un timp au rămas numai între ei să se feliciteze.

In satul Straja, aceleași obiceiuri ca și la Tarcău. Numai că acolo la Crăciun și Bobotează cu ajunul umblă preotul paroh din satul Stejarul, parohia Pângarați, iar la Paști enoriașii se duc la biserică la Stejarul.

4. Moda. Portul tinerilor.

Contactul cu populația orășenească îi molipsește și pe tineri cu moda și cu portul, cu cântecele și cu dansurile, cu vorbele și cu purtările. Moda e boala Românului. Ce vede la altul să aibă și el. Mai ales ce vede la boeri. Un simț de întrecere, să iasă mai presus ca megieșul său. Aceasta este și slăbăciunea tineretului de astăzi. Imitează însă nu partea bună

ci tocmai scăderile, părţile rele şi aceasta este partea mai dureroasă.

Dar totuşi portul naţional se păstrează. In zilele de lucru se mai servesc şi de haine orăşeneşti, dar sărbătoarea, în general, respectă costumul strămoşesc, cu mici abateri.

Despre aceasta a se vedea la capitolul „Felul de viaţă" din „Cadrul biologic".

5. Personalităţile mai de seamă.

Deoarece în satul Tarcău sunt mai multe autorităţi, de care toţi locuitorii au nevoe, cu care mulţi vin în contact, foarte greu ne cade să ne pronunţăm, fără a nu fi bănuiţi de subiectivitate.

Purtătorii de cuvânt? Dar cine vorbeşte poporului mai des de cât preotul? Este el oare mai iubit? De cine au mai des nevoe locuitorii decât de primar şi de notar? Sunt ei oare mai respectaţi? Şcoala îmbrăţişează toate odraslele satului? Exercită oare învăţătorii mai multă înrâurire asupra poporului? Dar Cooperativa Albina care hrăneşte pe toată populaţia? Poate fi pusă la îndoială autoritatea ei asupra lucrătorilor? Ce să mai spun de Ocolul silvic, de care sunt legaţi oierii cu contractele şi antreprenorii cu lucrările exploatării pădurilor?

Preotul de curând venit, şeful Ocolului cu mai puţin popor vine în contact. Directorul şcolii, un apostol prea vrednic, dar poate că va fi pus amendă părinţilor pentru absenţele elevilor şi omul când îl pui la streaf nu te uită uşor. Şi totuşi fără amendă nu se poate. Primarii se schimbă cât ai bate din palme. Notarii sunt prea adânciţi în lucrările lor de birou.

Cel mai stimat şi cel mai iubit rămâne tot Directorul Cooperativei Albina, D-l Inginer Constantin Turcan. Cine a dat viaţă Cooperativei şi o bucată de pâine tuturor Tărcăoanilor? Cine trăeşte zi de zi, ceas de ceas, mai bine de 30 de ani, în mijlocul acestui popor, a cărui nevoi şi aspiraţii le-a înţeles atât de părinteşte? Cine ocupă cei mai înalt post din sat, cea mai de invidiat situaţie şi totuşi nu se înjoseşte să stea de vorbă cu cel mai umil moşneag şi să asculte păsurile celui mai necăjit?

Cine cunună şi botează, necrezând că se banalizează participând la masa cea mare cu nuntaşii — subalternii şi lucrătorii lui de toată ziua — sau la cumetrie?

Om învăţat, om de o deosebită inteligenţă, de o titanică voinţă, omul care nu ştie să dea îndărăt din faţa nici unei greutăţi, ci înainte, mereu înainte, cu stăruinţă şi fără oboseală la vrâsta sa de peste 60 de ani, el este omul providenţial, pe care Dumnezeu, în marea Lui milostivenie şi pronie cerească.

l'a adus pe meleagurile acestea spre binele şi mulţămirea atâtor noroade.

El este omul cel mai stimat, mai iubit, mai ascultat din toată comuna. In cinstea lui am alcătuit şi eu această lucrare, ca o palidă recunoştinţă din partea întregului popor de sub oblăduirea lui, eu care stau deoparte, departe de satul pe care-l descriu, cu totul răpit de alte ocupaţii, eu care nu am vorbit cu el de cât o singură dată, în treacăt, de când am venit la Piatra, de 14 ani.

Dar mai este încă un om. Nu e nici funcţionar, nici dobă de carte, nici cu situaţie înaltă, nici nu face politică. Un om rezervat dar muncitor. Un om de o fire tăcută, dar cu multă judecată. Bătrân la înfăţişare dar totuşi tânăr la sufletul lui, bun şi prietenos. Cu el să fi tot vorbit de 2 sau 3 ori de când am venit la Piatra. Şi totuşi nu-l uit.

Acesta este Domnul Dumitru Alexandrescu.

Tărcăoan din moşi strămoşi. Fost primar, epitrop în permanenţă la biserică, fost casier la Cooperativa Albina, cârciumar de meserie şi azi, este al doilea om cel mai iubit şi mai stimat de consătenii lui. Cei peste 70 de ani care-i duce în spate, îi poartă şi azi cu vrednicie.

Tot satul nu vorbeşte despre el altfel de cât numindu-l oricând: D-l Alexandrescu. Despre ceilalţi: popa, profesorul, şeful, primarul, notarul, brigadirul, despre el cu respect îi pronunţă numele: D-l Alexandrescu.

Pe câţi tineri n'a cununat el? La câţi n'a botezat? Pe câţi nu i-a ajutat cu o vorbă bună, cu bani, cu sfaturi. In casele lui câţi dintre fruntaşii satului, ai comunei şi ai altor localităţi n'au găsit un cuvânt bun, o îmbrăţişare prietenească?

Când toţi consătenii lui îl iubesc, când eu însumi am verificat acest adevăr, s'ar putea oare să-l zugrum în sufletul meu? *)

Şi mai este încă unul.

7 ani am lucrat cu dânsul în cea mai desăvârşită armonie. Dascălul şi apostolul satului, Domnul Calistrat Bogdan.

Tânăr, harnic, muncitor, idealist şi a pus tot sufletul său de luptător în serviciul cauzei învăţământului. Doamne! Cu cât avânt şi cu câtă însufleţire! Odată, cu ocazia vizitei revizorilor şi inspectorilor ardeleni, le-a vorbit cu atâta entuziasm, că am rămas cu toţii înmărmuriţi, de câtă putere sufletească clocoteşte în acest tânăr de statură mijlocie, dar de un suflet uriaş. Un sătean de lângă mine î-mi spune transportat: „Acest om seceră aplausele cu duiumul, cu nemiluita". Dar la alte ocazii? El este în stare să mişte şi pietrile cu căldura sufletului său.

Cum îi este vorba aşa şi fapta. Şcoala şi gospodăria lui sunt model între modelele de şcoli. Elevii lui îl idolatrizează.

---

*) Cu mare durere aflu că a încetat subit din viaţă la 5 Mart 1941.

Nu numai cât sunt în şcoală, ci şi după ce au ajuns mari.

Poporul îl iubeşte, îl stimează şi-l ascultă, nu numai cu cea mai mare plăcere, dar şi cu cel mai deosebit respect.

„Aşa profesor n'am avut nici odată, dar nici nu cred să mai avem de cum se cade, de gospodăros, de cuminte şi de bun la sufletul lui" mărturisesc toţi ţăranii din Tarcău. Şi aşa este.

Conformându-mă planului tip al Monografiei, îmi uşurez şi eu sufletul, confiind cetitorilor şi simţimintele mele.

Dacă omul e rezultatul familiei, şcoalei, al bisericei şi al mediului înconjurător, atunci de la sine reiesă ce influenţă puternică trebue să fi avut asupra poporului Tărcăoan grija conducătorilor lui fireşti şi a oamenilor de bine şi de suflet care au trăit şi vieţuesc încă în mijlocul lui. După cum pomul lasat să crească în voia soartei se sălbătăceşte, aşa s'ar fi întâmplat şi cu aceşti oameni buni din fire, dar fără nici o călăuză şi o grijă din partea nimănui.

Faptul că norodul Tarcăului astăzi este ordonat, disciplinat, ştie carte, munceşte şi câştigă, fără să dărâme, să prade şi să fure, fără să se omoare şi să se înjunghie, lucruri care fac ca ţara întreagă să se laude cu această comună model de cetăţeni devotaţi Tronului şi autorităţilor, aceasta se datoreşte înrâurirei puternice a societăţii oamenilor de cultură, de suflet şi temperament, care l'a condus.

Nici Străjenii nu sunt lipsiţi de oameni cu autoritate morală şi cu mare vază în mijlocul lor. Preotul şi învăţătorii sunt cei dintâi mai stimaţi şi mai respectaţi.

Preotul Emil Niţă şi directorul şcolii P. Podoleanu au multă trecere în faţa poporului. Purtarea lor demnă, serviciile aduse enoriaşilor, îngrijirea de odraslele lor, activarea căminului şi cooperativei inspiră multă încredere în aceste două personalităţi, pe lângă superioritatea culturei şi a dregătoriei ce o exercitează fiecare în sfera lui de activitate.

In afară de aceşti doi cărturari, chiar dintre gospodarii locului sunt câţiva foarte mult iubiţi de consătenii lor. Aşa N. Paşcu, Al. Paşcu, C. Butucaru, fruntaşii satului, gospodarii cei mai de seamă, oamenii cei mai cinstiţi, prietenii cei mai săritori la nevoe şi mai crezători la necazurile celorlalţi, sunt aceste figuri reprezentative ale bunătăţii de suflet şi ale caracterelor populaţiei localnice.

6. Oamenii de seamă ridicaţi din comună.

A. Ofiţeri.

V. D. Alexandrescu, fiul D-lui D. Alexandrescu.

B. Ingineri.

I. Dumbrăveanu, ingíner de morărit, fiul D-lui V. Dumbrăveanu.

C. Invățători.

1. Gh. Gârbuleț, orfan de părinți. I'a purtat de grijă D-l Andrei Cojocaru, fost primar și D-l Calistrat Bogdan, care prin serbări școlare și prin colecte publice, prin donații de la Comitetul școlar, a purtat grija de el.
2. Valeriu Livescu, fiul D-lui I. Livescu.
3. Aurelia Dumbrăveanu, născută D. Craiu.
4. Maria Mohoreanu, născută Tason.
5. Simeon Gărbuleț, ajutat ca și Gh. Gărbuleț.
6. Corina Bonlaș, născută D. Craiu.
7. I. C. Crișu, fiul lui C. Crișu.
8. I. Sangeorgian, „ „ Iulius Sangeorgeanu.
9. Gh. Revent, „ „ C. Revent.
10. Mircea Alexandrescu, fiul lui D. Alexaneresc.

Funcționari.

1. Cleo Dumbrăveanu, fiica D-lui Gh. Dumbrăveanu, Licențiată în litere, funcționară la ziarul „Universul".
2. Adina Pitaru, fiica lui Iacob Pitaru, licențiată în litere, funcționară în Ministerul Educației Naționale.
3. Aurelia Victor Filip, studentă la conservator.
4. Aurel Victor Filip, funcț. la fabrica de celuloză Piatra-N.
5. Gh. Gh. Aronescu idem la Soc. „Silvaro".
6. Ioan și Emil Gh. Aronescu idem la Coop. Albina.
7. Ioan D. Alexandrescu idem la fabrica de celuloză Urziceni.
8. D. Gh. Dumbrăveanu idem la Cooperativa Albina.
9. C. D. Alexandrescu idem la Ocolul silvic Mălini Jud. Baia.
10. T. D. Craiu, Gh. I. Țuțuianu, Gavril N. Antal, funcționari la Cooperativa Albina.
11. Al. Al. Huian, funcționar la domeniul Segorcea Dolj.
12. N. Al. Huian, cântăreț bisericesc la Tarcău și agent sanitar în Bicaz.
13. Ioan Al. Hunian, casier comunal Tarcău.

CONCLUZIA

„Când Duhul dragostei, bucuriei, păcei, îndelung răbdării, bunătăţii, facerii de bine, credinţei, blândeţelor, înfrânării poftelor, împotriva cărora nu este lege“, *) domneşte între oameni, societatea lor se înfăţişează tare ca o cetate de granit, cu neputinţă de a fi cucerită de vrăjmaşi.

Acolo, unde conştiinţa de noi înşine, ca popor creştin ortodox românesc, ca sat şi comună, se vădeşte în trăsături sufleteşti strânse ca de o mare familie, comunitatea indivizilor formează un tot omogen, pe sprijinul căruia oricând te poţi bizui şi la vremuri bune ca şi la cumpene grele.

Această puternică familie este comuna Tarcău.

Trăinicia ei, alimentată cu frumoasele sfaturi şi învăţăluri, cu pilduitoarele modele de viaţă, trăită de înşişi preoţii, învăţătorii şi ceilalţi luminători ai poporului, este garantată de felul de viaţă al locuitorilor în general.

Pe ea se întemeiază şi viitorul neamului nostru, temelie de piatră, pe care puhoaele străinilor, oricât de mult ar lovi în ea, n'o pot clinti din loc.

Tăria acestei temelii şi Mântuitorul Hristos o asigură când aseamănă „pe cel ce aude cuvintele Sale şi le face pre ele cu omul care îşi zideşte casă, a sapat, a adâncat şi a pus temelia de piatră; şi revărsare de ape făcându-se, a lovit râul în casa aceia şi nu a putut-o clăti pre ea, căci era întemeiată pre piatră“.**)

---

*) Galateni V 22—23.
**) Luca VI 47.

CAP. IV.

Cadrul istoric.

1. Din trecutul Tarcăului.

a) Origina cuvântului Tarcău.

Rădăcina cuvântului Tarcău. Enciclopedia României, la pag. 528 găseşte numele oraşului Bacău de origine tracică: „Bacău nume tracic: Bacanca".

Prin analogie deducem că şi Tarcău, cu aceiaş rezonanţă, cu acelaş accent, se trage tot din acelaş neam tracic.

Din familia acestui cuvânt avem în limba noastră vorba neaoşă românească: „tarcat" adică impestriţat, vrâstat, nume tracice, care ca şi atâtea altele slavoneşti şi greceşti s'au inrădăcinat în graiul nostru, luând o nuanţă curat băstinaşă.

b) Documente din vechime.

Despre Tarcău se aminteşte în documente din adâncă vechime. „Dintre satele care încă de la începutul veacului al 15-lea formau venitul şi ocolul Curţilor domneşti din Piatra, menţionez Vânătorii Pietrii, Zăneştii, Faurii, Stolnicii, Ostupcanii, Turtureştii, Verşeştii, Branişfea Vadurilor, Pângaraţii şi Tarcăul, deosebit de silişti, prisăci, mori, heleştee de peşti şi munţi pentru varat". *)

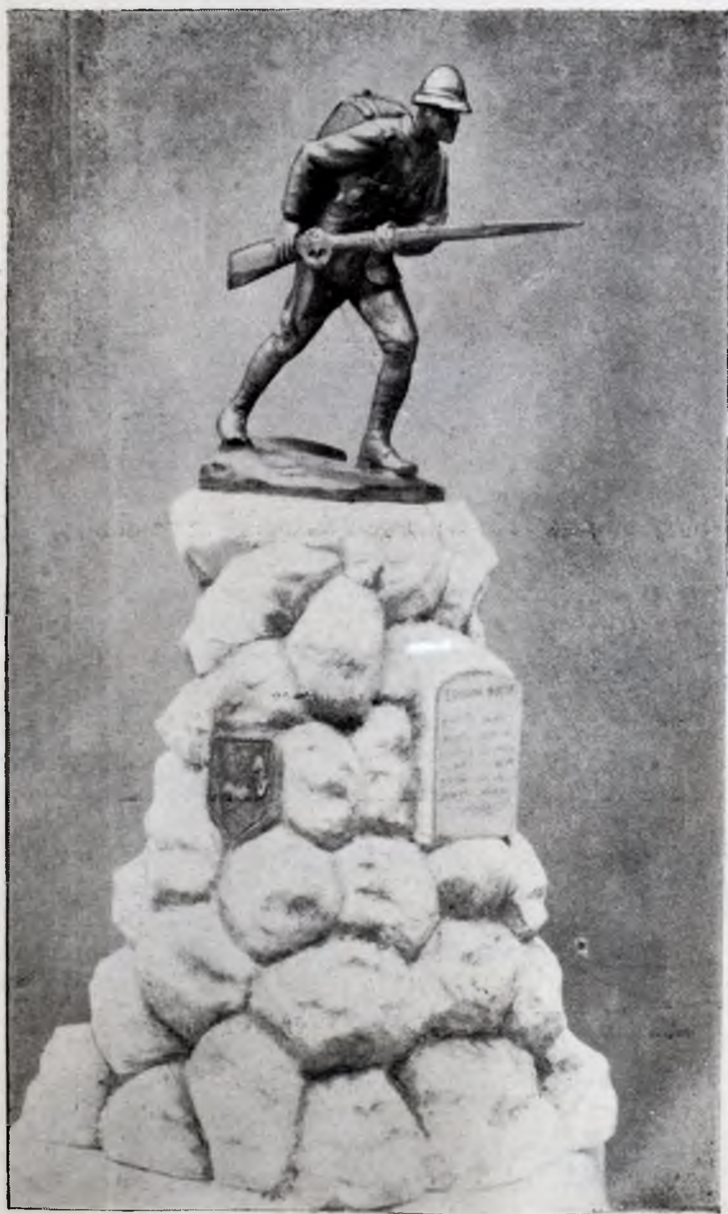
In hrisovul din „30 Octombre 1458 Voevodul Ştefan cel Mare confirmă mănăstirei Bistriţei, la rugămintea egumenului Eustnţie, hotarele braniştei sale".

I. Bogdan în „Documentele lui Ştefan cel Mare vol. I pag. 24", dă următoarele lămuriri la hrisovul de mai sus.

„Din numirile topografice citate în această hotărnicie, unele lipsesc în dicţionarele noastre geografice, d. p. Hiţioana, Pintenul,

---

*) Preotul C. Mataşă în Anuarul Liceului Petru-Rareş, Piatra-N. în anul 1933—34.

Monumentul Eroilor din satul Tarcău.

Brohotişul, Baicul, Stragoaea, Tărtracea; mai toate se găsesc însă în harta marelui stat major şi în harta institutului geografic militar de la Viena. Urmărindu-le pe aceste hărţi, constatăm că braniştea Bistriţei avea o întindere foarte mare; numai pe Bistriţa în sus ea mergea vre-o 40 de Km., iar pâraele de pe dânsa aparţinea toate mănăstirei, până la izvoarele lor".

In acest aşa de mare domeniu intra şi Tarcăul cu împrejurimile lui.

Din cuprinsul hrisovului amintit, publicat apoi întocmai de autor, cu numirile localităţilor şi a hotarelor braniştei se şi vede chiar că domeniile dintre apa *Tarcăului* şi *Bistriţei* făceau parte nedespărţită din această moşie. Nu-l reproducem fiindcă din ceia ce ne interesează nu este în legătură cu subiectul de cât numai numele apei Tarcău, care desigur nu va fi fost pustiu şi fără locuinţe omeneşti pe malurile lui.

Privitor la lipsa din dicţionarele geografice a unor numiri topografice, subliniată de autorul citat, adăugăm că ele există în cunoştinţele poporului cu care este prea familiarizat, ca unul care trăeşte în preajma munţilor citaţi. Hiţioana, poporul îi zice Giţioana iar pe harta Ocolului silvic Tarcău este însemnat Viţioana, care nu poate să fie altul de cât Hiţioana.

Brohotişul, poporul îl numeşte mai lesne Grohotişul, de la cuvântul a grohăi, cum se zice despre porci şi face parte din teritoriul comunei Pângaraţi.

Baicul este un munte înalt, la fundul comunei Farcaşa Să se fi întins hotarele Braniştei până acolo 65—70 de Km. de la M-rea Bistriţa în sus?

Acestea sunt numirile cunoscute de noi. Poate şi Stragoaea şi Tărtracea sa existe pe întinsul acestor foste proprietăţi ale stăpânei de odinioară.

Prin înfiinţarea M-rei Pângaraţi de către Voevodul Alexandru Lăpuşneanu, credem că o parte din întinsele moşii ale M-rei Bistriţa vor fi fost trecute sub stăpânirea acestui nou Sfânt Locaş. Aşa se deduce din notiţa de pe un Penticostar din anul 7251, domnia lui M. Racoviţă, găsit la biserica veche din Tarcău: „Ţinutul Neamţului, Moşia Sf. Monastiri Pângaraţi, satul Tarcău. Biserica din dulapi, făcută la anul 1771 cu hramul adormirea presfinti de Dumnezeu născătoare, copirită cu şindrilă veche, tintirimul tumurugi şi bârne vechi". *)

C. D. Gheorghiu, vorbind despre istoricul Mănăstirei Pângaraţi, la capitolul „Venituri" scrie . . . . „Alexandru Iliaş **)

*) Ori moşia Tarcăului, după numirile munţilor de mai sus, făcuse parte din proprietăţile M-rei Bistriţa. (Nota autorului)

**) Alexandru Iliaş domneşte între 1620—1621. Istoria Românilor, Ermil Diaconescu.

a mărit moşia cu partea Tarcăului până în Tărcuţa; Petru Vodă Cercel a dat 2 moşii: Sarata şi Ivăneştii; Vasile Voevod Albanitul întăreşte cu hrisoave moşiile Mănăstirei, făcând adăugire pe la unele locuri, iar la Tarcău a dat o parte de loc din Tărcuţa şi până la hotarul Comăneştilor; Mihai Sturza Voevod a dat venitul moşiilor şi Tarcăul cu hrisov pe 10 ani, pentru facerea zidirilor". pag. 288. Dicţionarul geografic al judeţului Neamţ.

Pe valea Tărcuţei şi a Tarcăului se vor fi întors de la Comăneşti, după ciocnirea cu Nemţii, de la Palanca, Constantin Hatmanul trimis din Iaşi de Grigore Vodă cu Toader Păladi Spatarul şi cu cei 1500 de slujitori moldoveni, cu două steaguri de Cazaci, cu Turci, cu Lipcani „de au fugit toată noapte şi i s'au făcut ziuă la *) Bistriţa, negonindu-l nime, nici văzând pe nime", cum spune în zeflemea cronicarul I. Neculce despre „expediţia grecului cu pele de iepure la spate" (Constantin Hatmanul. **)

Din secolul XIX mai avem câteva note în partea I a acestei lucrări, la capitolul II, articolul 3 „Preoţii slujitori".

c) Despre „Luizi".

In Uricarul lui Th. Codrescu vol. VII la statistica mai multor districte moldovene despre „luizii" „aduşi de peste hotar pentru muncă şi care nu plăteau dări la Visterie, ci la Mănăstirile pe moşiile cărora lucrau, găsim la judeţul Neamţ, pe pagina 257, un număr de 64 luizi, care plăteau la sfert 298 lei iar pe an 1192 lei, din Tarcău şi Oanţu, tij a acestor Mănăstiri aseminea". E vorba mai sus cu un rând despre Mănăstirile Bisericani şi Bistriţa.

Tot în Uricarul lui Th. Codrescu, dar în vol. XV pag. 378, întâlnim la Tarcău 108 „luizi".

d) Măsurători.

In unul din tablourile marginale întocmite de căminarul Scarlat Osvat, fost geometru al ţinutului Neamţ şi elev al lui Gh. Asachi, ataşate pe lângă cele două hărţi, prelucrate de el între anii 1828—1832, găsim trecut la „Ocolu Muntilui" şi proprietatea Tarcău, cu numele proprietarului „Mon. Pângăraţi", cu

*) M-rea Bistriţa — credem noi.
**) I. Neculcea. Ediţia II de Al. Procopovici, pag. 447.

„soma fălciuloru" 9421, cu „skitu" *) la observaţii. **)

Uu alt inginer, anume Beller, la anul 1846, face măsurătoarea pădurii Tarcăului. ***)

e) Pichetele.

Pentru paza frontierii între România şi Austro-Ungaria au fost instalate pichete de grăniceri.

Dintre acestea, pe teritorul comunei noastre au fost următoarele: la Aţa, Crucea Roşie, Brateş, Bâtca-Lazaroi, Bolohăniş şi Tărcuţa. ****)

f) Fabrici.

C. D. Gheorghiu în aceiaş operă citată mai sus, spune la pagina 183, vorbind despre „Gheuca, loc isol. în comuna Pângaraţi, plasa Piatra-Muntele"; că „mai de mult aci a fost înfiinţată, de d-l M. Catz, o fabrică de praf de puşcă, cu 8 lucrători (prod. 46.800 lei)".

Gheuca se mai numia locul de la Gura Tarcăului pe care se găseşte azi Primăria, câteva crâşme, Ocolul silvic, iar fabrica amintită se afla cam pe locul Ocolului silvic.

Despre această fabrică se povesteşte din bătrâni, că proprietarii ei, în timpul războiului de la 1877—78, au fost prinşi făcând contrabandă cu butoaele de praf de puşcă trimise cu plutele la Galaţi. Umpleau conţinutul cu praf de puşcă, iar la capete băteau brânză, ca la control să nu se poată bănui nimic.

Bătrânii mai ţin minte şi de o altă fabrică, tot de praf de puşcă, mai la vale puţin de pescăria fostă altă dată Radu Porumbaru, care era proprietatea unor Greci. Aceasta, spun ei, a făcut explozie şi a sărit în aer, în ziua de Sf. Neculai, iar mecanicul Fritz a fost făcut bucăţi, ajunse şi pe dealul Grăsenilor.

Grecii au construit altă fabrică de praf de puşcă. Iar ca să îmblânzească mânia lui Dumnezeu şi să înduplece îndurarea Sf. Neculai, în fiecare an, la ziua acestui Mare Ierarh, făceau

---

*) Schitul Tarcău subinţeles.

**) Prof. Victor Andrei în „Anuarul Şcolii Normal de învăţătoare Piatra-Neamţ 1919—1939 pag. 95.

In aceste 9421 de fălci, adică 14131 ha., se înţelege numai partea stângă a apei Tarcăului, care făcea parte din moşia M-rei Pângaraţi. Partea dreaptă a apei Tarcăului, închinată Mănăstirilor dela Sf. Mormânt, venea pe terenul Vadurilor, care şi sunt trecute în tabloul amintit cu această menţiune şi cu 15.460 fălci, cu toate „cutunurile" deci şi cele din dreapta Tarcăului: Măciucaşii, Cazacii.

***) M. Anania. Descrierea pădurei Tarcău şi plutăria pe Bistriţa 1900 Bucureşti.

****) C. D. Gheorghiu op. cit. pag 21, 83, 214, 71, 368.

pomană la biserică. Aduceau câte un car cu pește crap sărat și câte un car de pâine de împărțeau de fiecare om câte un pește și o pâine. Lăcomia și atunci ca și astăzi, împingea pe unii să vină de două ori la pomană. Impărțitorii au prins de veste și atunci însemna pe spatele fiecăruia cu creta câte cu o cruce, ca să-i cunoască pe cei care au fost și să nu le mai dea iarăși a doua oară.

Privitor la chestiunea aceasta, mai găsim următoarele lămuriri:

„Arhiva Senatorilor din Chișinău și ocupația rusească de la 1806—1812" publicată in Analele Academiei Române de Radu Rosetti, la pag. 77, spune:

„Fabrica prafului de pușcă și a silitrei era o bănoasă îndeletnicire pentru negustorii Turci, în Moldova. In județul Neamț, la Tarcău era — cu vre-o sută de ani în urmă — o fabrică de praf de pușcă, condusă de Turci, care întrebuințau la fabricare cărbune de arin. Pe valea Tarcăului erau foarte mulți arini." *)

Tot bătrânii spun că în anexa Cazaci a fost pe vremuri un ferestrău de apă.

Pe locul bisericii de la Gura Ației tot un ferăstrău de apă a fost. Putregaiurile de butuci găsite de mine pe acest loc în anul 1914 arătau acest lucru.

In susul Ației, la izvoarele ei, a fost o fabrică de cherestea și un ferăstrău de apă, după afirmația bătrânilor.

La Läptoace, se mai ține minte din vechime, că acolo s'a făcut primul uluc de scoborît lemnele din vârful dealului la vale.

In vechime nu veneau găzăriii cu păcură și cu gaz prin sate ca acum. Osiile cotiugelor se ungeau cu dohot. Acesta provenea din zeama scoasă în mod primitiv din coaja de mesteacăn. Se descojeau mestecenii, cojile se aruncau într'o groapă, li se dădea foc, apoi se astupa groapa complect, ermetic: La fundul ei rămânea un fel de râbuială și cu aceia își ungeau oamenii și ciubotele și osiile carelor.

Locul unde se făcea dohotul se numea „Dohotărie". Și astăzi la „Radu" a rămas unei porțiuni de pământ numele de „Dohotărie".

---

*) După Preotul C. Matasă. „Palatul cnejilor". Cartea Românească București. pag. 148. (Fără dată).

Și pe timpul meu, 1914–1927 se mai găseau mulți arini. (Nota autorului)

Păcat că nu se arată și data publicării acestei notițe in Analele Academiei Române, ca să știu de când să calculăm 100 de ani în urmă. (Nota autorului).

h) Boerescul.

Locuitorii acestei comuni au fost clacaşi. Ei făceau boeresc Mănăstirii Pângaraţi *) stăpânitoarea moşiei Tarcău din stânga apei.

Boerescul consta dintr'o plută mare de butuci pe an, pe care fiecare cap de familie era obligat să-l dea Mănăstirii. Grinzile din care era legată pluta se numeau „Ghile".

Pe atunci nu erau ţapine cu ciubucul de fier ca acum, ci cu ciubucul de lemn, de unde şi numirea de opinca ţapinei, pentru că această proeminenţă a ei era cioplită în forma unei opinci.

i) Fapte, întâmplări, afaceri. **)

Linia ferată de pe valea Tarcăului este construită la anul 1892 de Soc. în comandită „Tarcău" între ai cărei acţionari se găseau I. Brătianu, Radu Porumbaru, Emil Costinescu, N. Albu, Tache Anastasiu din Vaslui, T. Corbu, etc.

Inginerii constructori de sub comanda Inginerului technic I. Brătianu au fost Simeon Pop şi I. Bouariu.

Această linie s'a început de la Halta Tarcău spre Brateş, ajuns la 1899 la Poiana Marcului. Abia în 1904 se prelungeşte linia spre Straja, construindu-se podul de fer dela Capra şi fabrica din Straja.

Fabrica din Straja se ridică de către Busti Scolari şi Giovanni (Scolari).

Iazul Elena se construeşte la anul 1905 de Soc. Goetz venită la 1902, de către inginerul silvic Matias.

La Gura Aţei s'au construit ferestraele de Gridov şi Niculescu.

In susul pârâului Aţei, pe Domeniul Coroanei, în imediata vecinătate a Ocolului silvic Tarcău, s'a construit de către Dobreanu, Török şi Waiciuc cu directorul lor Giagamuţi la 1895 o fabrică din cele 4 ferestrae existente mai dinainte, făcute tot de ei.

Această afacere, cu un canal de transportarea materialului fasonat până la Gura Tarcăului, unde se stivuiau, a durat până la 1912, când isprăvindu-se pădurea, s'a lichidat.

Pe Brateş şi pe Bolovăniş a fost linie ferată.

Construirea primei linii ferate, după planurile inginerului

*) Bătrânii îşi mai amintesc şi acum de la părinţii lor despre Arhimandritul Varnava, stareţul de pe vremuri ale Mănăstirii Pângaraţi (Nota autorului).

**) După informaţiile luate de la D-l I. Bouariu, fost primarul comunei Tarcău.

I. Brătianu, s'a făcut pe pârăul Paşcului. Din cauza curbei prea mare, înconjurându-se o stâncă, în loc să fie sfarmată, prima maşină cu şase vagoane şi mecanicul Creţulescu au căzut în prima cursă la întoarcere, în prapastie din care mecanicul a scapat neatins. Inginerul Brătianu de groază a plecat renunţând pentru totdeauna la lucrările lui de inginerie.

Al doilea accident a avut loc la intrarea în Braleş; pe podul de peste pârăul Brateş.

Din nevoia urgentă a construirei locuinţelor în Brateş, s'a aşezat catargurile necioplite peste picioarele podului. Din şubrezenia unei grinzi, aceasta s'a lăsat şi maşina cu vagoanele s'au prăbuşit în apă, din botezul căreia şi-a şi primit maşina numele de Brateş.

Satul Brateş s'a urzit de pela 1893.

Pescăria Porumbaru s'a construit între 1905—1908 şi a costat 241.000 lei.

La 1902 Soc. Tarcău face tranzacţia cu Soc. Goetz, căreia îi acordă drepturile ei la intervenţia lui E. Costinescu, comanditarul Soc. Tarcău, prin următoarea întâmplare:

T. Anastasiu, moare şi lasă Academiei române cei 500.000 lei în acţiunile Soc. Tarcău. I. Kalinderu, preşedintele Academiei refuză acţiunile, dar cere contravaloarea lor în bani de la Soc. Tarcău. Cele mai multe acţiuni la Soc. fiind ale lui Anastasiu, E. Costinescu face tranzacţia cu Soc. Goetz, care cumpără toate acţiunile Soc. Tarcău şi intră în toate drepturile acestei Soc. la 1902.

Tot atunci, după această instalare a Soc. Goetz, pe valea Tarcăului, E. Costinescu, Ministru de finanţe, cumpără dela Stat pădurile de pe stânga Tarcăului, depe Bolovaniş, Brateş şi Ardeluţa în întindere de 5400 ha. cu 360 lei ha. şi le vinde Soc. Goetz tot atunci cu 840 lei ha. realizând un câştig personal de circa 2.600.000 de lei.

Contractul Soc. Letea cu Statul este astfel: a cumparat în 1890 tot malul drept al Tarcăului cu 220 lei ha. la care avea să se adauge câte 200 lei de hectar la fiecare 5 ani cu dreptul de a tăia câte 50 de ha. anual, pe timp de 60 de ani.

Ferestraele de la Hârburi şi din Brateş sunt construite în 1893 pentru îndestularea materialului necesar construcţiilor, la început, de către I. Boaru delegatul Soc. Tarcău de meşterul P. Onoae.

Hârburi se zicea unor poene, mai în jos de satul Brateş cu 2 Km.

2. *Tradiţia.*

Poporul românesc din această comună are şi păstrează un deosebit cult pentru trecutul religios naţional, familiar şi social

Respectul față de biserică n'a suferit nici o eclipsă. Frecventează biserica, ține sărbătorile, respectă cultul morților. Viața lui întreagă de altfel roeşte în jurul bisericii ca albina în jurul matcei. La toate bucuriile sau scârbele lui el cere blagoslovenia bisericii, de la care aşteaptă toată întărirea şi mângâerea.

Dovadă. Nici unul dintre credincioşii acestui popor n'a căzut de la dreapta credință, cu toate încercările ereticilor. Mai mult încă. Un rătăcit, sălăşluindu-se între dânşii, în satul Lunca Strâmbului, a părăsit el erezia lui şi a trecut la sânul bisericii mame: Constantin Anghel, încă printre anii 1920—22.

Din punct de vedere național, au dovedit cea mai mare dragoste de neam prin jertfa vieții celor 3 eroi în războiul independenții din 1877|78 şi a celor 22 de morți şi 19 dispăruți în războiul pentru întregirea Neamului din 1916—19.

Nici unul din prizonerii scăpați cu viață n'a rămas în țările pe unde au ajuns, cu toate momelile care se făceau unora să rămână acolo. Dorul de patrie şi dragostea de neam au ieşit atot biruitoare.

Datoriile față de țară şi le îndeplinesc cu toată conştiinciozitatea fără murmur şi cârtire împotriva cuiva. La armată toți recruții merg cântând. La concentrare, toți fără abatere, s'au prezentat. Dările către Stat şi comună şi le achită. Cu greu, cu întârziere, dar plătesc ce au de plătit. Respectul față de autorități îl poartă din deprinderi.

Nu înseamnă că-şi iubesc Țara şi Neamul cu asemenea atitudine?

Familia o cinstesc. Căminul lor familiar este vatra cu cărbuni de la care îşi primesc toată căldura sufletului şi a vieții lor. Numărul mare al copiilor arată grija pentru continuarea neamului lor. Că mai sunt şi abateri, nu acestea dau nota caracteristică a satului întreg.

Societatea lor românească este plină de vioiciune. Adunările lor la diferitele ocaziuni de bucurie sau de durere, sfaturile lor pe margine de drumuri sau la porți, în fața bisericii sau la primărie, la hore sau chiar în fața crâşmei, arată simțul lor sociabil de unire şi solidaritate.

Portul şi-l păstrează cu mândrie. Impestrițările de pe alocurea arată că se mai ivesc şi slăbăciuni față de curentul modei orăşeneşti, dar sunt în minoritate.

Limba strămoşească, aurul graiului nostru din bătrâni, poporul îl păstrează cu sfințenie. Cuvinte noi se mai amestecă, însă acestea sunt produsele fatale din vremurile de azi.

Datinele şi obiceiurile le cultivă cum le-au apucat din strămoşi. La naştere, la botez, la nunți, la îngropări, după cum am mai aratat.

In transmiterea acestora nouei generaţie, mamele au rolul hotărîtor. Şi taţii îi învaţă. Dar ei sunt mai mult musafiri. Copiii învaţă aceste datini mai uşor din proprie observaţie. Văzând şi ascultând, ei prind foarte uşor totul. Ce văd în casa părintească, aceia fac şi vor face şi ei la rândul lor, iar biserica şi şcoala numai clădeşte pe temelia pusă de familie.

3. *Cum dispare tradiţia.*

Cele spuse până aici sunt nota generală a populaţiei. Să întoarcem foaia realităţilor şi să arătăm şi partea slăbăciunilor, în laturea acestui subiect.

Din punct de vedere religios moral. Curăţenia vieţii familiare, prezintă pe alocuri scăderile ei. Sunt bărbaţi care-şi neglijează soţiile lor pentru nişte răutăţi şi blestemate de femei, care se oploşesc în sat, pătrund în familii şi căşunează multă durere nevestelor legitime.

La fel şi cu unele femei. Işi părăsesc bărbaţii de dragul ochilor altora, care li se par că poartă stea în frunte.

Mai de mult soţia se adresa soţului ei cu cuvintele: „bădiţă", duneata, neata, adică „dumneata" ca semn de mare respect ce-i purta lui, şeful familiei. Ba îi săruta şi mâna, în unele case. Azi îl tutueşte, îi zice pe nume, iar de sărutat mâna, ar părea ceva cu totul caraghios.

Când mergeau pe drum amândoi, nu păşeau unul lângă altul, ci bărbatul mergea înainte şi femeia după dânsul, tot ca un semn de respect, de întâetate care se cuvine „omului" ei. Azi merg amândoi la un loc, fiindcă femeia este egală cu bărbatul şi nu trebueşte nesocotită. Doar vre-o babă, sau vre-o proastă de mai ţine obiceiul din vechime.

Până şi în biserică bărbaţi stăteau în faţă, femeile la fund. Azi, femeile mai ridicate, unde se poate să mai stea la fundul bisericii?

In vechime fetele aşteptau peţitorii acasă. „Calul bun din grajd se vinde" ziceau bătrânii. Astăzi fetele îşi caută ele singure pe viitori bărbaţi.

Legătura strânsă sufletească din familia mai de demult, acum pare a se destrăma. Curentul de emancipare suflă din puteri şi pe aceste plaiuri. In vechime, tatăl, şeful familiei, era ascultat orbeşte. Azi băeţii fac ce vreau, mai ales băetanii, care îşi câştigă singuri existenţa. Fetele se fac mai deştepte de cât părinţii, pe care îi acuză de rămânere în urmă cu cerinţele şi cu concepţiile de viaţă ale timpurilor de faţă.

Copiii sărutau mâinile părinţilor Dumineca dimineaţa îşi

cereau iertare şi apoi plecau la biserică, toţi şi bătrânii şi tinerii. Azi numai copiii cei mici dacă mai fac acest lucru.

Când se înopta, toţi membrii familiei erau în casă. Azi unii din partea bărbătească îşi petrec timpul în crâşmă, alţii la cantină, flăcăii pe la fete, ba unii din ei la ele şi dorm zic ei, în aceiaş cameră cu toată familia fetelor, dar cine îi controlează. Unde s'ar fi auzit înainte asemenea lucruri?

Abateri în privinţa portului din vechime. Cojoacele lungi, sumanele până la genunchi, ciubotele, opincile aproape că au dispărut. Curentul de înnoire şi de adaptare nouilor vremuri le-au scos pe încetul din întrebuinţare. Broboadele de borăngic şi barizurile nu mai împodobesc capetele gospodinelor. Naframele de la brâu le-au luat locul batistele fine de oraş. La fel, în unele familii şi cu mănuşile de casă, înlocuite cu cele scumpe de fabrică.

In privinţa jocurilor stăm şi mai puţin bine. Horile se joacă aşa numai ca o amintire din trecut. Bătuta, ruseasca, sârbele la fel. Cele mai plăcute şi mai cu foc jucate sunt „dansurile" moderne. Valsul şi polca au ajuns de mult şi la sate.

Locul unde se facea hora era crâşma sau sala de joc a cantinei, vecină cu sala de băuturi. Numai de vre-o câţi-va ani încoace se face la Căminul Cultural sau casa locuitorului T. Grasu, de pe Tarcău iar la Straja, o clădire a fabricei, unde se fac şi nunţile.

Jocurile se făceau în vechime numai ziua. Cum se însera, fetele se duceau acasă. Azi cele mai plăcute jocuri sunt balurile de noapte, până dimineaţa şi încă cele de Sâmbătă spre Duminecă sau spre o sărbătoare mare, când în loc să vină la biserică, tinerii dorm până la amiază.

CAP. V.

Manifestările economice.

1. *Activitatea economică. Pădurea, fabrica și apa.*

Se manifestă prin următoarele ramuri: silvicultură, creșterea vitelor, meserii și negoț.

Ocupația de căpetenie a acestor locuitori este lucrul la pădure la fabrică și la plutărie. Agricultura cade pe al doilea plan.

In pădure muncitorii lucrează la tăiatul brazilor pentru industrializarea lor. Ii tae, îi curăță de crengi, de cetini, de coajă, de cepuri, îi teșeșc la capete, îi dau pe uluc în vale sau îi trag cu boii ori cu caii, până aproape de linia ferată, lângă care îi clădesc în grămezi mari numite tasoane. De acolo îi încarcă în vagoane și îi transportă la fabrica din Tarcău. Cu câțiva ani în urmă îi mai descărcau și pe malul Bistriței pentru plutării. Aceasta era Soc. Goetz.

La fabrică alți lucrători încarcă butucul pe câte un vagonet, îl vâră în gater sau ferăstrău, purtat cu electricitate, unde îl tae în dulapi de diferite grosimi. Marginile le clădesc în rânduri aparte, țandurile în teancuri aparte, iar inima lemnului, dulapii în stive, pe categorii, după lungimi, după lățimi, după grosimi. In stive se usucă, fără să crape de soare sau de ploi. Apoi sunt transportați cu trenul Cooperativei Albina la Piatra-Neamț, de unde se vând în diferite direcții și regiuni din toată țara și străinătate, după cerere. Țandării servesc la foc, la garduri, iar marginile la unele garduri, la podit poduri de grajduri, acoperișuri etc.

In pădure lucrătorii tae și copaci de fag pentru lemne de foc. Cu acelaș procedeu. Numai că după ce îi doboară, îi curăță, îi scoate la loc de bou, sau la linia ferată, nu-i mai clădec în tasoane, ci îi retează în lungime de câte un metru, crapă butucii cu câte un maiu, îi așează în figuri înalte de un metru, late de un metru și în lungime, după cât lemn iesă din fagii prăvăliți la pământ.

Regula generală este ca să se tae numai fagii mai groși. Cei mai subțiri sunt cruțați până se vor mai îngroșa.

Tot la pădure un alt mijloc de existenţă al locuitorilor este plantarea puieţilor de brad, în locul pădurilor rase, sub conducerea silvicultorilor. Tot aceşti locuitori, uneori şi femei şi fete lucrează la grădinele de plantaţii a puieţilor de brad, de molid, numite „Pepiniere" care mai târziu vor fi răsădiţi pe coastele terenurilor despădurite, lucrări făcute cu mare atenţie sub directa supraveghere a şefului Ocolului silvic Tarcău.

La plutărit; plutaşii scoboară cu ţapinele lor câte un butuc doi în apă, îi bortesc la capete cu câte un sfredel mare, îi leagă unul de altul cu un gânj gros împletit în două, făcut din tufe de alun prăjit în foc mai de demult, iar în timpurile mai noi, din sârmă şi trecut prin gura fiecărui butuc. Aceasta la un capăt al butucilor. La celalalt capăt fac aşişderea. Acesta este un căpătăi. O plută are 2-3-4-5 căpătăe, prinse unele de altele tot cu gânjuri puternice. Plutei astfel înfăptuită, i se aplică două cârme. Una în faţă, alta la capătul opus. Cârma este ca o lopată prinsă bine de un leţ gros şi fixată pe un crâmpei de lemn cam de un metru, prins deacurmezişul buzei plutei.

La multe plute, butucii între ei nu sunt prinşi cu gânj, ci prin un alt butuc, pus deacurmejişul capetelor şi găurit cu sfredelul în dreptul fiecăruia, pentru bătut cue printrânşii.

Prin acesta şi prin fiecare butuc trece câte un cui gros de lemn, care ţine strâns unit butucul de curmezişul lor.

Pluta dintr'un căpătâi sau două, o poate duce şi numai un plutaş; cu mai multe căpătăie are nevoe de un dălcăuş, care din capătul opus potriveşte pluta după cursul apei şi după direcţia conducătorului.

Când pluta este alcătuită din butuci groşi, sau are pe ea şi încărcătură de dulapi, ori altă marfă grea, atunci la cârmă se pun două lopeţi şi o conduc doi plutaşi iscusiţi.

Această meserie este foarte primejdioasă. La picioarele podurilor multe plute se încârjoaie şi se opresc sfărmându-se, strivind şi omorând pe plutaşi şi pe cei care întâmplător ar călători cu ei. Alţii sar în apă, însă vârtejul apei le slăbeşte puterile de înot şi ei se îneacă.

Din această comună puţini plutaşi se duc cu asemenea transporturi. Cel mult dacă leagă plutele. Alţii streini le duc la Piatra, la Bacău, la Galaţi, cu opriri seara, unde îi apucă vremea.

Când se opresc, apropie pluta de mal, un om sare pe uscat, cel de pe plută îi aruncă sârma, numită „şprangă" de al cărei capăt este legată, iar cu celalalt capăt omul de pe mal înconjură un butuc fixat anume în pământ pentru oprit plutele. Pe aceasta curentul apei o mână înainte şi se alătură de mal, devenind astfel capul coadă şi coada capul plutei.

2. *Agricultura.*

Ocupaţiunea principală a acestor locuitori nu este agricultura. Pământul lor puţin şi pietros nu le oferă de cât prea puţină hrană. Totuşi atât cât este îl cultivă cu mari nădejdi. Pentru acest motiv de la sine reiesă două lucruri: întăi că stăpânul singur îşi lucrează pământul lui, iar al doilea că la suprafeţe mici şi pietroase nu se pot aduce tractoare şi unelte agricole pentru culturi mari. Deci technica de lucru este tot cea primitivă. Un plug de fier, tras de doi boi, sau de doi cai, un băiat la trăgători şi un bărbat la coarnele plugului apasă cât poate în pământ, dar cu bagare de seamă, ca la vre un pietroi să scoată imediat fierul plugului de răsturnat brazda, căci altfel se rupe.

Cât curăţă bieţii oameni pământurile lor de bolovani şi ei tot răsar mereu în fiecare an. Grămezi de piatră adună de pe petecul de ogor şi tot altele se adună în fiecare an.

Aratul se face cam între 15 April — 7 Mai. Alte ori şi mai târziu. De obicei acei care n'au pluguri, totdeauna rămân în urmă. Şi de ce se ară către sfârşitul lui April şi începutul lui Mai? Din pricina vremei, a frigului, care stărue uneori cu îndărătnicie, până după „Arminden".

Se ară. Se seamănă grăunţe de păpuşoi moldovenesc, grăunţe mari din ştiulete butucănos. Se sfarmă bulgării cu o grapă de fier. Apoi gospodina prăşeşte în arătură, face cuiburi pentru fasole, mai pune bostani, haldani pentru sămânţă de cânepă, uneori mai pune şi cartofi. Caută şi ele ca de pe o şuviţă de loc să scoată cât mai mult folos.

Ca să producă mai mult, gospodarul gunoeşte pământul primăvara, înainte de arat. Numai aşa se mai face câteceva. Fără îngrăşăminte, zădarnică le-ar fi truda.

3. *Fâneţele.*

Dacă agricultura le produce puţin, în schimb fâneţele le împlinesc paguba. Mai întăi fâneţele din grădini. Acolo unde tomnează şi primăvărează vitele şi oile. Acestea îngraşă pământul unde stau, cu gunoiul lor.

Iarba se face mare, grasă. Se coseşte şi a doua oară. De astă dată este şi mai bună şi mai mătăsoasă. I se zice „otavă".

Tărcăoanii se pricep minunat de bine la uscatul fânului. După ce cosesc iarba, a doua zi dimineaţa pe la ora 10, întorc brazdele cu furca sau cu grebla. După amiază toţi ai casei, femeia, copiii dau năvală la adunat.

Bărbatul bate în pământ prepelegii — nişte brăduţi de 2 metri, cu craci. — Pune în jurul lor crengi uscate, ţanduri, scânduri vechi, făcând ca un fel de podişcă, pentru ca fânul să nu stea pe pământ şi să nu mucezească. Femeile adună de zor cu grebla, băieţii cară fânul cu furcile la prepeleag iar bărbatul clădeşte în cruciş fânul, ca să se prindă bine palele unele de altele.

La câteva zile, o săptămână, cară fânul din prepelegi şi-l clădeşte în clae sau stog. Bate iar un par mar de 5—6 metri în pământ. Pune în jurul lui jos crengi uscate, rămăşiţe de scânduri vechi, spini. Cară fânul din prepelegi cu căruţa cu boi sau cai. Bărbatul aruncă fânul în car şi femeia clădeşte. Ajunşi la stog, bărbatul svârle fânul din car întâi cu ţăpoiul şi cu cât se inalţă stogul, bărbatul svârle palele de fân cu un vârfar lung iar femeia îl aşează frumos în rânduri şi tot se uită împrejur să nu cumva să-l clădească într'o parte. Bărbatul de jos se învârte în jurul clăei şi tot dă directive soţiei, unde mai trebueşte pus.

Când fânul a fost strâns jilav, se aprinde în stog. Dimineaţa numai ce-l vezi cum fumegă. Pe la capătul parului în sus se ridică o dâră de fum. S'a încins. Se strică. Imediat gospodarul, cu tot cu soţie, când soarele e de o suliţă pe cer, desfac stogul, împrăştie fânul, îl prăjesc la soare, subţiază palele şi mai îndeseară, cerând şi ajutorul vreunui prieten, doi, întruchipează claea la loc.

Alţi gospodari cu grajduri mari şi cu sân la pod, cară direct fânul din grădină în podul grajdului. Acolo se usucă foarte bine, fiindcă printre bârnele şi grinzile grajdului bate vântul.

Un fapt deosebit notez. La cosit şi la adunat se ascund şi foşnesc prin iarbă mulţi şerpi. Mai ales la întors brazdele, la adunat, numai ce dai peste câte unul încolăcit, de-ţi îngheaţă sângele în vine. Unii dintre ei nu sunt primejdioşi. Aceştia, numiţi de popor „năpârci" fug. Sunt mai scurţi şi nu muşcă. Alţii — şi din aceştia se află mai puţini — sunt foarte periculoşi. Lungi aproape de un metru, groşi cam cât gratia unei temniţe, cu capul pe sus şi limbile scoase afară, te înfioară numai când îi zăreşti.

Ei se întâlnesc nu numai la adunat, dar toată vara, ori prin ogradă, ori pe ogor, ori pe la grajduri, ori prin faţa casei, sau pe drum, pe sub pietre, pe malul apelor, ba chiar şi în apă. Ei mănâncă broaşte, dar în apă, de preferinţă peşte. De aceia, în preajma lacurilor cu peşte, cum erau iazurile de la piscicultura lui Radu Porumbaru, numai ce-i găsiai încovrigaţi şi dormitând la soare, făcându-şi siesta după mâncare.

Tot prin tufişurile de iarbă înaltă trăesc şi aricii.

Odată lângă biserică, cosind nişte burueni, nu mică mi-a fost frica la vederea a vre-o şase ghemultoace ghimpate, mişcând prin buruiene.

De pe un hectar de iarbă se scoate cam până la 1200 Kgr. de fân. Se plăteşte fânul 2 lei Kgr.

Cositul ierbei costă 12 lei prăjina. Cositul şi adunatul fânului 18 lei de prăjină. Clăditul cere altă plată.

4. *Islazurile.*

Multă vreme locuitorii satului Tarcău s'au folosit de islazul comunal Crivaia, un şes şi cu un platou de o frumuseţă, pe malul drept al Bistriţei *). O parte din acest islaz în timpul din urmă a fost parcelat şi vândut oamenilor din Tarcău. O parte din el s'a rezervat pentru Mănăstirea tuturor mângâerelor Regina Maria, a cărei piatră fundamentală a fost pusă în toamna anului 1938. Numai o parte prea puţină a mai rămas pentru imaşul câtorva vite.

Pentru păşunatul lor Statul a dat primăriei din terenurile lui loturi în mai multe părţi, despre care am vorbit la articolul „Averea comunei" din partea III.

Locuitorii din satul Tarcău şi cei din anexa Măciucaşi sau Grăseni au imaş în devălmăşie, cu care au fost împroprietăriţi de la anul 1864. Cât ţine satul Tarcău, pe o întindere de 5 Km. în spatele caselor, dealul este al lor. Asemenea şi în spatele caselor din amintita anexă.

Cu aceste imaşuri păduroase, ei erau slobozi să facă ce vreau. Păşteau viţeii, cârlanii, porcii şi câte o vacă la nevoe. Nu-i oprea nici nu-i controla nimeni. De pe aceste imaşuri îşi tăiau material lemnos pentru garduri, coteţe, şuri, poeţi etc. Ba cu ocazia clădirii bisericii au tăiat şi buţuci mari pe care i-au comercializat de au sporit fondurile pentru construcţie. Nu greşesc dacă afirm că şi lemn de casă tot de pe acest imaş şi-au procurat. Pădure de brad în toată regula.

Este drept că unii mai abuzeau. Tăiau mai mult de cât le trebuiau şi făceau comerţ, schimbând lemnul pe popuşoi. Dar tot pentru nevoile casei lor o făceau. Fiindcă trebueşte să specific anume că fiecare locuitor nu avea voe să tae de cât numai pe porţiunea din dreptul casei lui.

Astăzi lucrurile s'au schimbat. Aceste imaşuri au trecut sub regimul silvic. Nici un braţ de lemne nu se poate ridica fără cerere şi aprobarea organelor silvice.

Pentru terenul râpos şi pentru pădure, este un mare câştig. Pentru locuitori, îşi poate închipui oricine cât de uşor pot mistui ei aceste măsuri.

Râpele neplantate se macină, iar în timpul ploilor îndelun-

*) Pe acest platou, partea Domeniului Coroanei, Regina Maria a vreit să-şi clădească un castel, după războiul mondial. Lucrările şi începuseră. Schelele se ridicaseră. Dar planul a fost părăsit.

gate se prăvălesc la fund. Aşa plantate cu arbori şi tot se mai desfac din loc uneori. Acum vre-o 25 de ani, un picior înalt de pădure, la „Boul", între Cârnu şi Sacu Buhalniţa, s'a prăbuşit în Bistriţa. La Piatra-N., acum vre-o 40 de ani, dealul Cozla s'a năruit în spatele oraşului, îngropând mai multe case sub dânsul. Şi nu era chel. Dar dealurile şi ponoarele goale, ce înfăţişare jalnică prezintă! Şi goale ar ajunge multe muchi de dealuri şi multe vârfuri de munţi, dacă ar rămânea la cheremul locuitorilor pădurilor de pe ele.

5. *Industria casnică.*

In casă se ţese pânză de bumbac la stative, după moda străveche. Se cumpără pachete de bumbac dela oraş. După mai multe lucrări se întinde urzeala pe cele două suluri ale stativelor, trecute prin iţe şi spată se ţese cu suveica şi se bate cu vatala, se îndesesc rândurile tot cu vatala, iar din picioare se schimbă alternativ când un rând de urzeală, când altul cu călcătorii, iar fuşteii ţin rostul celor două rânduri de fire de bumbac.

Se lucrează astfel în casă pânză de cânepă, pânză de bumbac, pânză de in. Se ţese lăicere de cânepă, de petece, de lână în culori, în careuri, în desene naţionale, unele mai frumoase ca altele.

In casă femeia impleteşte ciorapi şi mănuşi de lână cu un deget mare şi unul mic, nu cu cinci degete, pentru barbaţi; iar pentru femei, mănuşi cu cinci degete. Sumanii tot femeia îi ţese, apoi îi dă la piuă. Gluga pentru ciobani tot ea o ţese. Trăistuci pentru elevii de şcoală, trăiste şi saci pentru trebuinţele casei, catrinţe, bârneţe, tot ea le ţese.

Cojocarii coase bondele, bondiţele naţionale, cojoacele, căciulele.

Cismari şi fierari localnici nu există în comună, ci flotanţi.

Ce cumpără sătenii gata de la prăvălie? Pălării, surtuce, scurte, chimire, curele, genţi, ghete, bocanci, pentru barbaţi. Broboade, casânci, şaluri, paltoane, materii pentru bluze şi fuşte, ciorapi. ghete, pantofi.

6. *Gospodăria.*

Despre locuinţă am vorbit la „Cadrul biologic".

Dependinţele ei variază dela om la om. Unii au mai multe acareturi, alţii mai puţine. In general vorbind, pe lângă locuinţă, mai găsim următoarele:

Grajdul pentru vite, coteţul porcilor, poiata găinilor. Şura pentru vehicule. Unii au privată, alţii nu au. Câinii nu se ţin

în coteţe, ci sunt legaţi de gard, iar noaptea slobozi. Cei mai mulţi sunt liberi şi ziua şi noaptea. Mai găsim apoi la unii loznițe pentru uscat perjele. Nu toţi au beciu boltit cu piatră, ci acoperit cu lobde groase de fag şi pământ aşternut deasupra, iar pe beciu şura, sau vre-un şopron de scânduri, ca un fel de magazie pentru diferite obiecte scoase din întrebuinţare sau pentru depozitat scânduri, strânse în vederea unor anumite lucrări.

Cei mai mulţi au şi câte o bucătărie de vară. Construită sumar din scânduri, acoperită cu mărgini de la fabrică, cu plita nelipsită, cu cuptorul pentru pască şi cozonac la Paşti, o laiţă, o masă, blidele şi încolo sănătate şi voe bună.

Gard de ţanduri în jurul casei şi despărţitor de grădină, înconjurată cu alt gard. Gardul dintre vecini se numeşte „mezuină". Jumatate cade în sarcina unuia, jumătate în grija celuilalt.

Cotiugele, carele, sunt cumpărate de la meşterii din vecinătăţi: rotari, stoleri, hamurile de la oraşe, mobilele lucrate de câte un meseriaş român, vasele de bucătărie de la oraş.

Iată şi preţurile:

Cotiuga de doi cai costă 7000 lei, Cotiuga de un cal costă 4000 lei, Plugul costă 5000 lei, Grapa costă 5000 lei, Hamul de un cal costă 3000 lei, O masă costă 400 lei, Un scaun cu spatar costă 200 lei, Un pat cu table la capete costă 600 lei, Un dulap cu două uşi costă 600 lei, O farfurie de faianţă 20 lei, O farfurie de tablă 20 lei, O strachină de lut 5 lei, O oală de lut de 1 litru 5 lei, O oală de faianţă 20 lei.

Ce vinde satul? Brânză de oi, caş, lapte de vacă, brânză, smântână, unt, lână, pânză de cânepă, de bumbac, de in, lăicere de cânepă, de petece, de lână, catrinţe, trăisti, fân, cartofi, fasole, perje uscate, nuci, draniţe, peşte proaspăt, peşte afumat, păstrăvi în hârzoabe, bujeniţe de căprioară în hârzoabe, carne afumată de urs, când cade în glontele de puşcă al vânătorului, blăni de vulpe, de lup, de urs, de porc salbatec, vânat de iepure.

Toate acestea le vând locuitorii sau acasă la ei, sau funcţionarilor de la Cooperativa Albina, sau vecinilor din alte sate, sau la Piatra-Neamţ, cui le iesă în cale şi întreabă, Românilor ca şi Evreilor, care din ei plătesc mai bine.

Din articolele de mâncare, o parte îşi opresc lor şi o parte o vând. Cele mai scumpe ei nu le mănâncă ci le vând în întregime.

Iată şi preţurile:

Kgr. de caş 40—50 lei, Kgr. de lapte 4—5 lei, Kgr. de brânză de vacă 20 lei, Kgr. de smântână 40 lei, Kgr. de unt 80—100 lei, Kgr. de fasole 14 lei, Kgr. de cartofi 3 lei, Hârzobul de păstrăvi cu zece peştişori 200 lei, Hârzobul de bujeniţă de căprioară 100 lei. Un metru de pânză de cânepă 50 lei, Un metru de pânză de bumbac 40 lei, Un metru de pânză de in 70 lei. Un metru de lăicer de cânepă 200 lei, Un metru de lăicer de

Costum naţional
Elena şi Alexandru Huian.

lână 400 lei, O catrinţă mai simplă 300 lei, O catrinţă mai bogată 1500 lei, O traistă 200 lei, O blană de vulpe 800 lei, O blană de lup 1200 lei, Un iepure 200 lei.

Un muncitor de fabrică: câştigă pe zi 80—140 lei, cheltueşte tot. Un muncitor de pădure: câştigă pe zi 120—180 lei, cheltueşte tot.

Varatul unei vaci la islaz este 120 lei, cu tot cu plata vacarului, al unei oi 87—90.

7. *Duşmanii gospodinelor.*

Uliul, vulpea şi dihorul, moartea orăteniilor. Prin copaci ulii stau la pândă ca tâlharii, după puii cei plăpânzi de sub aripile cloştelor. Cum se depărtează puţin de mama lor, ca fulgerul se repede uliul, îl înşfacă fără milă şi dispare în pădure, cu tot sborşitul desperat al cloştei şi strigătul desnădăjduit al gospodinei sau copiilor: „ha-iu, ha-iu".

Şi pe puii mai mari aceiaşi soartă îi aşteaptă.

Pe câţi norocul îi scapă din ghiarele ulilor, nu-i cruţă lăcomia şi viclenia vulpii. Puii, găinile, curcile se răsfiră pe pajiştea verdeţii la păscut. La poalele pădurei, prin dosul vreunei cioate, vulpea nemişcată spionează toate mişcările acestui fraged vânat ziua, în amiaza mare, nu se încumentă să se arunce asupra lor, şi să le care în pădure, fără nici o frică. Ce să mai spun de întunerecul nopţei? Care poiată nu este bine închisă, rămâne despopulată de pensionarii ei, încetul cu încetul.

Dar dihorul? Negru ca ceaunul, nu mult mai mare de cât o pisică de Angora, din pământ răsare ca un duh necurat, pe sub poiată, se întinde ca un şarpe şi mănâncă întâi toate capetele păsărilor, dintre care numai una o ia şi pleacă iar dihania blestemată în vizuina pământului din care a venit.

Pun ei bieţii oameni, capcane de fier, năzi cu otravă, mai cade în cursă câte un muşteriu, dar până atunci mult prăpăd mai fac dracii împeliţaţi în gospodăriile locuitorilor.

8. Fiscul pe anul 1939—1940.

Nr. contribuabililor	NATURA IMPOZITELOR	Sumele plătite Lei
21	Clădiri	34.403
5	Clădiri noi	3.118
12	Comercial neclasificaţi . . .	288.202
23	Comercial clasificaţi . . .	60.668
6	Profesionişti neclasificaţi . . .	5.952
9	Profesionişti clasificaţi . . .	5.975
	Ambele categorii de profesionişti cu impozitul supracotă . . .	324
410	Agricol	634.037
	La impozitul agricol se mai adaugă :	
	Acţiunea sanitară . . .	16.416
	Apararea naţională . . .	46.523
	Cadastru	2.880
	Plătite tot de cei 410 contrib. agricoli.	
	Total lei	1.063.901

CAP. VI.

Manifestări spirituale.

1. Căminul cultural.

Despre Căminele culturale s'a scris în partea III. „Căminul cultural din satul Tarcău“ capitol aparte, iar despre Căminul cultural din satul Straja în corpul articolului despre şcoala din Straja.

2. Descântece.

a) DE INIMĂ.
(umflătură la gât, la subţioară etc.)

Chei inimă chei, *)
Cu druga te împung,
Cu cutea te ajung,
Incalecă pe sura,
Şi te du în marea,
Şi bea apă,
Şi crapă,
Ca cicoarea.

b) DE POTCĂ.
(durere de inimă, cap, tahuială)

Chei potcă de strigare,
De gura mea cea mare,
Potcă de zi,
Potcă de noapte,
Chei şi răschei
De aici să te iei.
Se descântă în usturoi.

---

*) Chei, adică piei, formă populară a verbului a pieri. (Nota autorului).

c) *DE JUNGHIU.*

Chei junghiule,
Dacă nu-i fugi,
Munca cânepii,
S'o ari,
S'o sameni,
S'o culegi,
S'o duci la topilă,
S'o topeşti,
S'o meliţi,
S'o tragi,
S'o pui în furcă s'o torci,
Şi s'o rişchii
Şi s'o speli,
S'o depeni,
S'o urzeşti,
S'o pui pânză s'o ţeşi.

Auzită de la Paraschiva I. Miron—Tarcău.

d) *DESCÂNTECE DE STINS FIERE, CONTRA POTCEI.*

Pe drum la deal,
Pe drum de vale,
A pierit o iapă mare.
Şi a făcut Maica Domnului o nuntă mare.
Şi a chemat toate bubele,
Toate spurcăciunele,
99 de feluri,
N...... boala care a fi,
Pe aceasta n'a chemat-o,
Şi aceia s'a supărat,
Şi a tresărit din corpul..... cutăruia.....
Ieşi boală din capul..... cutăruia.....
Din ochi, din nas, din urechi,
Din gură, din ceafă, din spate,
Din ficat, din plămâni, din rinichi,
Din inimă, din mâini, din picioare,
De sub unghii,
Să te duci pe pustii, pe pietre seci,
Unde ţi s'a dat ţie loc,
Unde popa nu slujeşte,
Unde clopotul nu s'aude,
Unde cucoşul nu cântă,
Acolo ţi s'a dat ţie.

Lasă pe..... cutare.....
Curat luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca aurul de curat,
Ca soarele în senin,
După cum Dumnezeu l'a lăsat.
Descântecul de la noi,
Leacul de la bunul Dumnezeu,
De la Maica Domnului
De la Iisus Hristos
Să fie descântecul de folos.

Auzită de la Elena V. Ebner—Tarcău.

e) *DE DEOCHI.*

Sub o salcie răsădită,
Este o fată împodobită,
Cu un ochi de foc,
Şi cu unul de apă.
Să stingă cel de apă pe cel de foc,
Să treacă..... cutărui..... de deochi.

Auzită de la aceiaş.

f) *Desfacerea farmecelor.*

Se face zicând de trei ori Crezul, înconjurând casa de trei ori şi apoi intrând în casă, aprinzi candela şi lumânarea la icoană, faci cruce şi zici mai multe rugăciuni, psalmii 53, 139, 50 şi invocări la luna luminată, ca să alunge farmecul şi urîtul din casă, din masă, din faţa soţiei, din darul şi din sporul casei etc. Urmează apoi o înşirare de fapte de 99 de chipuri, 99 de feluri, unele mai întunecate şi mai macabre ca altele, toate luate după o cărţulie veche — să fie cam de vre-o 50 de ani tipărită — fără început şi fără sfârşit — cele 7—8 foi cusute cu aţă neagră — aşa că nu putem da nici o lămurire asupra originei ei. Pentru bogăţia figurilor, frumuseţea uneori, scârboşenia alte ori, a imaginilor şi pentru înlănţuirea exorcismelor şi blestemelor, deşi scopul nostru nu este de a cultiva această lature sufletească a poporului, deşi nu înfăţişează gândirea specifică a Tărcăoanilor, totuşi o transcriem mai jos, aşa cu greşelile de expresie şi ortografie, cum am găsit-o, fiindcă tot din straturile de jos ale poporului a răsărit.

Luna luminată.

Lună luminată, în*) faptul din casa noastră şi din sporul meu şi din sălaşul meu şi din dobitoacele mele şi din grădina mea şi din pomii mei şi din toate lucrurile noastre şi împrejurul casei noastre.

Apoi să se zică:

Cunune-să crai nou cu cunună de piatră scumpă de mult preţ, lună luminată ce eşti în cer şi pe pământ, şi vezi toate ce sunt pe pământ, eu nu mă pot odihni în casa mea şi în sălaşul meu de răul vrăjmaşilor şi al pismaşilor mei, care s'a sculat cu multă răutate asupra mea şi asupra casei mele iar tu lună luminată să nu ai odihnă nici somn, ci să iai farmecele şi urîtul din casa noastră şi din faţa mea şi din faţa soţiei mele şi din darul nostru şi din sporul nostru.

Lună luminată de bărbat
Fapt de muiere, fapt de băiat
Fapt de 99 de chipuri şi 99 de feluri
Fapt cu lut de topilă
Fapt cu crieri de broască
Fapt cu păr de muieri
Fapt cu ou de pui înăduşit
Fapt cu cârtiţă
Fapt cu aruncate în vânt
Fapt cu udul înapoi
Fapt cu rac
Fapt cu talpă de guzgan orb
Fapt cu piele de şarpe
Fapt cu sânge de cloşcă
Fapt cu rugumătură de sfredel
Fapt cu ştreang de om spânzurat
Fapt cu pui de rândunică
Fapt cu liliac
Fapt cu ţărînă de cai
Fapt cu seu de vacă crăpată
Fapt cu sarea vitelor
Fapt cu culcuş de iepuri
Fapt cu mână de om mort
Fapt cu ţărînă de la mormânt
Fapt cu vine de gâtlej de lup
Fapt cu zgură de la cuptor părăsit
Fapt cu praf de la ţiţîna uşii
Fapt cu scârnă de lup
Fapt cu cupag de car

---

*) Credem că „ia", nu în. Trebue să fie o greşeală de tipar. (Nota autorului).

Fapt cu piedică de la mort
Fapt cu creieri de la coţofani
Fapt cu resteu
Fapt cu clocitură de raţă
Fapt cu lac
Fapt din fântână părăsită
Fapt din răspântii de drum
Fapt cu cărbuni
Fapt cu luatul în anii vacilor şi a oilor împrejurul Sfântului Gheorghe
Fapt cu luatul mânii *) grâului şi al păpuşoiului şi a toate sămănăturilor din grădini şi din câmp
Fapt cu usturoi descântat la Sfântul Andrei
Fapt cu strechie
Fapt cu prăsneală de pisică
Fapt cu hîrîială de câini
Fapt cu hârburi din 9 târguri împroşcaţi
Fapt cu apă de la roata morii care împroaşcă
Fapt cu praf de la scuturătură de găină
Fapt cu plis **) de cioară
Fapt cu cenuşă lepădată de la cămăşi
Fapt cu mătură iepădată
Fapt cu potlogi lepădaţi
Fapt cu aramă
Fapt cu marmură
Fapt cu cremene
Fapt cu hârtie
Fapt cu broască cusută la gură
Fapt cu făină măcinată pe zori
Fapt cu turtă de grâu şi cu ţâţă de muieri rele
Fapt cu legatul cununiei al flăcăilor şi al fetelor
Fapt făcut pe ursită
Fapt de adus cu farmeci pe care ţi-e drag
Fapt cu mătrăgună de a trăi rău în casă şi de pagubă şi de urît şi de nebuneală şi de despărţire de soţ
Fapt aruncat în faţa casei
Fapt aruncat în dosul casei
Fapt aruncat în coş
Fapt aruncat în aşternut

---

*) Credem că manii nu mâinii. Greşeală de tipar. Mana vacilor, mana oilor. In acest inţeles se invoacă şi aici. (Nota autorului).

**) Credem că „plisc" nu plis.

Lună luminată, lună luminată, să vii, să vii, să iei faptul şi strigarea şi cercarea şi pârâciunea şi urîtul de pe lume şi din casa noastră şi din masa noastră şi din sălaşul meu, din ţarina mea şi din grădina mea şi din livada mea şi din viea mea şi din meşteşugul meu şi din negoţul meu şi din sporul şi din lenevia mea şi din trândăvia mea şi din punga mea cu bani şi din lada mea cu hainele şi din cuptoarele mele şi să-l treci din vad în vad şi să-l duci prin codri pustii, nelocuiţi de nici o fiinţă omenească; iar pe noi şi pe copiii noştri şi pe cei ce se vor naşte din noi de acum înainte să ne laşi curaţi, luminaţi ca argintul strecuraţi şi ca aurul de curaţi, ca soarele în senin, ce luminează din cer şi să ne laşi după cum ne-a lăsat Domnul nostru Iisus Hristos Nazarineanul pe pământ, Amin.

Urmează rugăciuni de alungarea farmecelor către Mântuitorul Hristos, către Maica Domnului, către Sfinţi.....

3. *Expresii şi cuvinte locale.*

Ni-l-ăi măi = uite-l. Puşcă-l în loc de împuşcă-l. Nimaş = imaş. Bulughene, barabule = cartofi. Dolie = şandrama. Culişer = melesteu. Leafă = tapşă de tăpşit mămăliga în ceaun. Corlată = un pat de scânduri la cotiugi de ţinut fânul să nu cadă jos. Polog = brazdă de iarbă. Zimte = stâncă. Clae = stog de fân. Miezuină = gardul dintre două gospodării. Turişte = restul de la fân din iesle. Beciu = pivniţă. Incins = aprins. Vine valea = vine puhoiul. Tason = gramadă mare de butuci. Zloată = grindină. Ţelină = pământ de arat pentru prima oară. Ii iea apa = se zice despre casă nouă când o acopere. Izbit = lipitul casei noui. Ursoaică = adaos de la un hogeag la altul. Ghitan = copil din flori. Şbornă = adunări de cumătre. Cislă = sfat.

4. *In laturea religioasă.*

Pe lângă cele spuse la „Starea sanitară" apoi la „Cadrul psihic" punctul 2, „Obiceiuri şi credinţe" mai adăugăm şi aici următoarele:

Cultul morţilor este foarte desvoltat. In postul mare, cele mai multe familii poartă parastasele morţilor. Incep din Sâmbăta morţilor, „Moşii de iarnă" din ajunul Duminicei lăsatului de carne, sau din Sâmbăta I a Postului Mare, praznicul Sf. Teodor şi sfârşesc în Joi mari, Joia din săptămâna patimelor Domnului Iisus Hristos.

Fac pomelnicul morţilor. îl dau preotului, care îl slujeşte în toate Duminicele din post la proscomidie. Enoriaşul, în special, enoriaşele aduc la început o colivă, trei colăcei, lumânări, pres-

cure, vin numit „paos", ies la mormânt cu preotul, care face acolo o ectenie şi stropeşte mormântul cu paosul în forma crucii. La sfârşit aduc restul de colăcei până la 21, altă colivă şi unele din ele şi câte un colac mare de 4—6—8 Kgr. numit panahidă. Serviciul panahidei este mai bogat. Se slujeşte în altar, în biserică şi la cimitir.

Alte femei în fiecare Duminecă aduc câte trei colăcei, o prescure şi o lumânare, până la Joi mari.

In afară de parastasele morţilor din postul mare, credincioşii mai fac pomeniri pentru morţi la 9 zile, la 40 de zile, cu colac mare, ca şi la un an.

Este obiceiul ca la sfinţii mari cu polieleu, ca Sf. Vasile, Ioan, Gheorghe, Constantin şi Elena, Dumitru, Neculai, familia cu patronul casei să-şi amintească şi de morţi. Intâi de ei şi apoi de cei vii. Vin la biserică, aduc prinoase, colacii mari amintiţi, colivă, prescuri, lumânări, paos, iar preotul slujeşte slujba panahidei, în biserică şi la cimitir. După isprăvitul serviciilor, lumea se pogoară din cimitir jos la biserică, în casa de prăznuire, unde cei cu pomenirile morţilor aştern pe masă gustarea obicinuită, felii de pâine, friptură de găină, pilaf, găluşte, felii de salam şi băutură. Poporul cu cântăreţii şi preotul în capul mesei cinstesc în amintirea celor răposaţi.

Dintre toate sărbătorile anului, ziua de 21 Noembre „Intrarea în biserică a Maicei Domnului „al doilea hram al bisericei, este cea mai respectată pentru acest cult. Câte 10-15-20-25 de panahizi uneori, aduse cu multă evlavie de către enoriaşi tocmai de la Piatra-N., arată credinţa puternică a acestor pravoslavnici în mântuirea sufletelor celor plecate dintre noi, prin rugăciunile preoţilor şi milosteniile celor rămaşi provizoriu aici pe pământ.

Desgropările morţilor însemnează o grijă aparte, o datorie, o obligaţie a familiei. La şapte ani de la îngropare, uneori şi la şase ani, neamurile desgroapă pe cel răposat, spală osemintele, le pun într'un coştei de pânză, le aduc în biserică, Duminică le prohodeşte preotul, prohod de la care nu lipseşte prinosul cu trei colăcei şi prescure, cu vin şi lumânări, cu câte un şervet, sau o bucată de pânză la lumânare preotului şi cântăreţilor. Cu lacrimi, cu jale, osemintele sunt duse iar la groapă şi acoperite cu ţărână. Uneori sunt puse într'un sicriuaş mai mic, alteori numai aşa, în coşteiul de pânză sunt îngropate iarăşi.

Urmează apoi agapa obişnuită din casa de prăznuire.

Tot din cultul morţilor fac parte şi praznicile.

In câşlegile de toamnă, unele familii fac praznice acasă. Găluştele şi pilaful sunt mâncările consacrate de veacuri, la aceste mese. Preotul şi cântăreţii fac rugăciunile respective: Cuvenitul Trisaghiu cu Veşnica pomenire la urmă. Gazda pof-

teşte vecinii, neamurile. Iau loc cu toţii la masă, cu tagma bisericească în frunte. Se împarte la fiecare câte un colăcel şi o lumânare aprinsă. Se răspunde „boda proste". Alte femei când dau colăcelul pomenesc şi numele a câte unui mort: de sufletul lui..... Se răspunde „Dumnezeu să-l ierte".

Dacă nu încap toţi la o masă, se mai întinde una în altă odae. Când e timpul călduţ, se improvizează o masă lungă afară în ogradă, iar scaune, câte o scândură lungă, cu căpătâie de desupt drept picioare.

Acum, de când există casă de prăznuire, tot mai rare se fac praznicile acasă. Cele mai multe la biserică. In vechime însă aşa se urma.

Dacă morţii nu sunt uitaţi, nici viii nu sunt neglijaţi, în fondul sufletului lor adânc religios. La orice boală, primul doctor al acestor oameni, buni la suflet, este preotul lor.

Agheasmă, Sf. Masli, spovedilul, împărtăşitul, diferite rugăciuni din Molitfelnic şi Aghezmatar sunt puse la contribuţie, după rugăminţele cu lacrimi uneori ale acestora, de către duhovnicul lor, pentru însănătoşirea bolnavilor.

Pelerinagiile la Schitul Tarcău, la Mănăstirile Durău şi Bistriţa, unde se găseşte icoana făcătoare de minuni a Sf. Anei, arată neţărmurita lor credinţă în efectul bine făcător al rugăciunilor.

Tot acest val de credinţă mai dovedeşte încă un lucru: că în adevăr, dacă nu în total, dar în mulţimea cazurilor, credincioşii se folosesc. S'au văzut bolnavi condamnaţi de doctori, însă vindecaţi prin rugăciuni. Nu contest meritul ştiinţei medicale, în faţa căreia mă închin, dar fac unele constatări în domeniul phihic.

5. *Din filosofia populară.*

Prevederi. Oamenii din popor sunt foarte prevăzători. Expresia „bani la ciorap" nu în zadar se rosteşte. Simpli, fără carte, ei ştiu un lucru, pe care îl cred cu tărie. Ştiu că vor îmbătrâni, că vor slăbi, că vor avea nevoe de căutare, că vor muri. Şi mai ştiu ceva. Că ar fi mare ruşine pentru urmaşi să umble cu talerul să cerşască ajutoare pentru înmormântare sau cu împrumutul.

Ei strâng bani la ciorap. Vorba vine de ciorap, însă găsesc ei modalitatea, nu totdeauna fericită.

Babele şi moşnegii în special se gândesc mult la deslegarea din trup a sufletului lor şi îşi adună, îşi închipuesc „comândul pentru moarte" de care nu se ating pentru nimic în lume.

Păcat însă că uneori dau peste el feciorii sau nepoţii şi fac harcea-parcea cu el.

Babele îşi pun deoparte în lada lor încuiată cu lacăt cămaşa, hainele cu care să fie îmbrăcată, când vor muri, broboada, pânza de pus pe obraz, punţile de aşternut pe drumul veşniciei, prosopul pentru preot, şervetele pentru dascăli, şervetele de prins la prapuri, fânare, cruci, sfesnice, năsălii. Şi dacă au grijă de sufletul lor, apoi nici de moşnegii lor nu uită.

Săracele bătrâne! Câte din cele mai de aproape ale lor, fete, nepoate, nu schimbă destinaţia acestor scule şi le înlocuesc cu nişte petece, după ce mamele sau bunicele lor au închis ochii!

Problema morţii preocupă în cel mai înalt grad pe unii. Astfel un moşneag, Mihai Lungu, poate cu zece ani înainte, şi-a făcut sicriul şi-l ţinea în pod. A şi murit la 82 de ani. Şi ar mai fi trăit, dacă o înodare de intestine nu i-ar fi pus capătul numai după două săptămâni de boală.

Danii. Tot din simţ de prevedere, unii bătrâni se fac danii altor mai în putere. Neavând copii sau urmaşi în linie dreaptă, se tem ca la neputinţă să nu-i mânânce tina şi mizeria. De aceia se invoesc cu câte un gospodar mai înstărit, mai serios, mai bisericos, cu mai multe garanţii materiale şi morale, să-i facă prin tribunal, acte de veşnică vânzare a casei şi a locului lor, uneori a întregului lor avut mobil şi imobil, cu clauza îngrijirei lor de către acesta. Ingrijirea trebueşte să meargă şi dincolo de mormânt, cu pomenirile cuvenite pentru morţi, cu praznice şi milostenie, din urmaşi în urmaşi.

Uneori bătrânii aceştia nu mai mor. Continuă să trăiască spre desnădejdea moştenitorilor. Alteori aceştia nu se mai ţin de cuvânt. Jalbă la preot, la primar, la alte autorităţi, conflicte. Oameni şi oameni!

6. Credinţe populare.

Desfăcutul cununiei. Dacă o fată nu se poate mărita, îi este legată cununia. Poate că nu-i chipeşă, poate că-i cam prostuţă, sau saracă. Ea şi părinţii ei nu vreau să recunoască scăderile acestea. I-i legată cununia şi trebueşte deslegată. Unde să se ducă? La preot, la mănăstiri. Rugăciuni, slujbe, ziua sau în dricul nopţei. Moliftele Sf. Vasile de alungarea necuratului, care-i ţine legată cununia. Şi câte altele. In caz de nereuşită — se mai întâmplă câte odată că şi reuşesc — aleargă la vrăjitori. Babe cu renume, vraci cu diavolul în oală sunt căutaţi de zor. Fel de fel de practice au loc. Diferite bozgoane li se dă fetelor să poarte la piept, la brâu, doar ar putea vrăji vre-un bobletic, să zică şi ele că s'au măritat.

Şi unele văduve acelaş lucru îl urmăresc.

Mana vacilor. Se întâmplă câte odată unei vaci să-i scadă laptele. Mâncarea proastă, iarba uscată, sau cine știe ce altă cauză produce această turburare. Și vitele au necazurile lor. Poporul nu crede altfel de cât că i s'a luat mana. Cutare vecină este meșteră la descântece. Ea este pricina. Uite cum rage vaca la poarta ei. Certe, învinuiri. Preotul și aici este chemat să facă rugăciuni, să alunge duhurile necurate.

Legatul ploilor. In Lunca Strâmbului, mai în trecut unul, mai încoace doi gospodari fac cărămidă din pământurile lor. O clădesc în cuptoare, o ard și o comercializează. Se întâmplă uneori vara secetă. Nu plouă 2-3-4 săptămâni. Cine credeți că sunt de vină? Cărămidarii. Ei au legat ploile, ca să aibă timp uscat la lucrul lor. Cărămida și ploile sunt două noțiuni care se ciocnesc. Ii știu ei vecinii că farmezonii aceștia sunt mari giambași la opritul ploilor. Unor oameni muritori li atribuesc puterile Sf. Ilie. Și ei, păcatele lor, nici un cuvânt nu se pricep la toate vrăjile acestea presupuse. Da așa-i omul. Totdeauna caută țapi de ispășire.

7. *Muzica populară.*

a) Artiști și jocuri.

Pe cine ascultă satul mai cu duioșie și cine înveselește o adunare de gospodari și gospodine, cine îi face la o petrecere pe câte unii să le umezească ochii de dor, altora de jale, la mulți de greutatea nădufului vieții, de cât artiștii cei mai populari, lăutarii. Mai mult, sau mai puțin arămii, mai plini sau mai uscățivi, de mulțimea nopților nedormite sau de greutatea meseriei, lăutarii cu diblele lor, predispun, încântă și mângâe aleanul și dorul multor ascultători. Depozitari și transmițători ai celei mai curate arte populare, ei cântă și învață de la popor cuvinte și melodii, care din generație în generație, învăluesc și încălzesc sufletul cu dragostea gliei străbune.

A vorbi de muzica populară fără a aminti de ei, ar fi ca și cum am privi la o candelă în biserică fără untdelemn, la o lumânare fără flacără, la un locaș sfânt fără închinători.

De aceia pe ei să-i amintim întâi, fiindcă ei dau glas, viață și farmec versurilor populare.

Dintre lăutarii de care se mai ține minte din trecut înșirăm pe cei de acum 50—60 de ani: D. Bindea și I. Florea, meșteri la vioară și la cobză; V. Caramalău și Gh. Bocăncel, iscusiți la cimpoi și la fluer. Mai acum 30—40 de ani, Vasile Tonea, Neculai Tonea și soția lui Catinca, Ioan Tonea mai încoace, lăutari toți din Tarcău și buni violiniști.

La nunţi mai deosebite era angajat din Piatra, Ioan Călin cu banda lui, renumit în meşteşug, pe toată valea Bistriţei, nu numai în oraş. La auzul muzicei lui se îmbulzea lumea ca la iarmaroc, atât era de apreciat şi de simpatizat de popor şi pentru arcuşul lui, dar şi pentru vocea şi repertorul lui bogat.

Acum, în Tarcău, cântă V. Enea din Bicaz, la hore, la nunţi.

In vechime, banda lăutarilor era alcătuită din 2 muzicanţi: unul la vioară, altul la cobză. Ba se făceau hore şi numai cu cimpoiul şi fluerul. Se jucau hora, brâul, corăgheasca, leşeasca, raţa, sârba, mazurca.

Astăzi taraful de lăutari a sporit de la 2 la 4—5; 2 viorişti, 1 clarnetist, 1 contrabasist, 1 ţambalagiu. Se joacă aceleaşi jocuri din trecut, la care mai adăugăm ruseasca, floricica, polca şi valsul, alunelul.

Lăutarii cântă la hore şi la nunţi. Foarte rar la câte un patron. La câte o serbare câmpenească. La vre-o inaugurare. La banchete uneori.

In vechime lăutarii mai cântau şi la clacă. Claca de prăşit la preot aduna multe femei şi fete, iar la sfârşitul lucrului, un pahar două de rachiu, o gustare în fugă şi jocul în bătătură, la sunetul vioarelor, încoronau munca şi voea bună din timpul zilei.

Astăzi de aşa ceva nu se mai pomeneşte.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis. *)

b) Cântece populare.

1. Foae verde rugi de mure,
Pădure dragă pădure,
Frumos cântă cucu 'n tine,
Şi mai gros şi mai subţire.

Eu spun cucului să tacă,
El sare pe altă cracă;
Şi aşa îmi cântă de frumos,
De cade frunza pe jos.

Cucuie, nu mai cânta.
C'oi lua puşca ş'oi da,
Şi ţi-oi rupe aripa,
De nu-i mai putea sbura.

Cântă-mi cuce numai mie,
Că la anul nu se ştie,
Unde mi-i mai cânta mie,
Pe ce munţi, pe ce câmpie,
Pe ce pădure pustie.

*) Timpurile se schimbă şi cu ele ne schimbăm şi noi.

2. Foae verde iarbă lată,
Du-mă Doamne, încă odată,
In poiana cea rotată,
Să mai fiu ce-am fost odată.

Să fiu ciobănaş la oi,
Să pasc oile cornute,
Şi fetiţe mii şi sute.

Dă-i Doamne şi omului,
Ce i-ai dat şi codrului.
Codrului i-ai dat carare,
Şi omului supărare.

Codrului i-ai dat frunză,
Şi omului mândruţă.
De-aş trăi ca bradu 'n munte,
N 'aş mai avea gânduri multe,
De-aş trăi ca bradu 'n vale,
N 'aş mai avea supărare.

3. Foae verde sos de peşte,
Trage mândră şi-mi ghiceşte:
De ce codru 'ngălbineşte ?

Codrul de zăpadă grea,
Omul de inimă rea.
Intră 'n crâşmă şi tot bea.

Şi-al dracului codru des,
Că din tine n'am să ies.
C 'am intrat tânăr copil,
Şi acum sunt mai mult bătrân.

De când beau şi nu mă 'mbăt,
S'a făcut din ou oţet,
Şi rachiul lapte dulce,
Că de aici nu m'aş mai duce.

4. Foae verde mărăcine,
Unge Leană uşa bine,
Unge ziua cât îi vrea,
Numai să nu ne afle satul.
Ca să ştie şi barbatul,
C'apoi vai de pielea ta.

Vorbe de a porni să scoată,
Imi rămîi nemăritată.
Of, Of, Of şi vai de mine,
Unge Leană uşa bine.

Sărăcuţ şi vai de mine,
Mort sunt Leano fără tine
Inima mi-o prăpădesc,
Parcă văd că 'nebunesc.

Vino dragă în fie ce sară,
De îi frig sau cald afară.
Unge uşa într'u una,
Ca să nu spue nebuna.

5. Foae verde mărăciune,
Cine te-a făcut pe tine,
Aşa nantă şi subţire,
Tocmai cum îmi place mie.

Ce fel de dragoste avem ?
Numai din ochi ne vedem,
Altă putere n'avem.

Lele a dracului mai eşti,
Nici nu râzi, nici nu vorbeşti,
Numai din buze-mi zîmbeşti.

Cine te-a făcut pe tine,
I-a plăcut să beie bine.
Dar nici mie nu-mi place rău,
De-ar curge vinul pârău.

De n'ai fi aşa frumoasă
Te-aş lua să facem casă
Dar aşa eşti frumuşică
Şi-ţi spun drept că-mi este frică
Să n'o iei pealăturea.

Bine mai era odată,
Când erai nemăritată.
Numai pragul îl treceam,
Şi de dragoste ne-apucam.

6. Când iesă badea la cosit,
Iesă şi mândra la prăşit,
Dumineca la biserică,
Cu ochii tot de mândra dă.

Şi când îi joc de alunel,
Mândruţa îi tot lângă el.
Şi când îi cată vorbă el,
Ea fuge şi nu vrea de fel.

Şi într'o zi n'a mai răbdat,
Ii spuse badea suparat:
Ţărăncuţă, ţărăncuţă,
Cu bujori în obrăjori.
De ce-mi cauţi tu pricină?
Vrei să uiţi că-mi eşti vecină?

Şi-mi ţii calea în grădină?
Noaptea când e luna în nor.
Iţi merge vestea că eşti sfioasă
Şi te 'ncui şi ziua în casă.

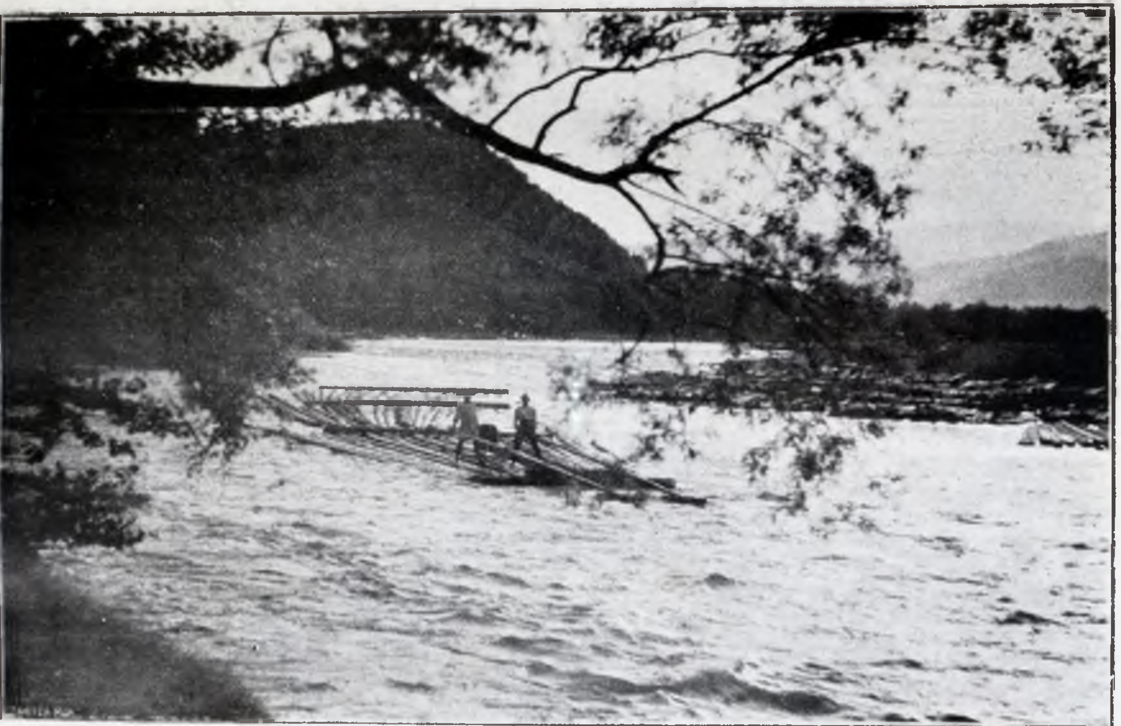
Dacă ziua eşti fricoasă,
Ce caţi noaptea la pârău?
De data asta măi fată,
Zi boda proste c'ai scăpat.

De te-oi mai prinde altădată
Să ştii că intru într'un pacat.

Ţărăncuţă, ţărăncuţă,
Cu bujori în obrăjori.
Ai să mă aduci în stare,
Să te prind de cingătoare,
Ziua în amiaza mare,
Să-mi dai fraga buzelor.

Ea fraga buzelor i-a dat
Şi l'a luat şi de barbat.
Ţărăncuţă, ţărăncuţă
Nu mai eşti tu tinerică
Şi tot mai eşti frumuşică,
Cu trei fire albe în păr.

Auzite de la I. Zargiu din Piatra-N., cunoscut sub numele de I. Tonea în Tarcău, unde s'a născut şi a trăit 30 de ani.

O plută pe Bistrița la Tarcau

CAP. VII

Manifestări etico-juridice.

1. Ideile morale și Vieața corespunzătoare.

Concepțiile acestor locuitori despre bine și despre rău se deduc din felul lor de vieață, dar și din propriile lor mărturisiri. Omul bun este acela care vine la biserică, își caută de suflet, nu uită de cei morți, își îngrijește familia cu credință și devotament, ajută și pe alții, contribuește și el cu ce poate la prosperitatea instituțiilor de binefacere, ca biserica, școala, căminul cultural

Omul rău este acela care nu numai că nu corespunde cerințelor de mai sus, dar pricinuește prin purtările lui, multă suferință familiei și societății. Primei prin neglijarea și terorizarea ei cu bețiile și fărădelegile lui, celei de a doua prin ciocnirea lui de unul și de altul, fără nici un motiv serios, prin insultele, batjocurirea, calomnierea semenilor săi, prin încălcarea dreptului la vieață a acestora, cu fel de fel de șicane: dă drumul calului sau vacii noaptea în fânațul altuia, în grădina vecinului, sau îi bate copiii, sau îi fură fân din pod, sau îi omoară câinii și câte alte posne sunt în stare să săvârșească asemenea elemente stricate.

Sunt și dintre acei pravoslavnici, care vin la biserică, fac crucea mare și bat mătănii pe la icoane, de ai crede că oameni mai detreabă și mai evlavioși ca ei nu mai există alții. Dar numai bieții înfrânați și desarmați în lupta vieții știu câte parale fac asemenea pramatii de oameni, care noaptea operează și abia la mijitul zilei vin acasă. Bine înțeles în timp de pace, nu acum când e stare de asediu.

Noroc pentru comună că numărul acestor scule este foarte redus, extrem de redus, pe când faima lor a dus-o vântul și peste șapte hotare.

2. Persoana.

a) Numele.

Numele se transmite din tată în fiu. Uneori chiar și poreclа

tatălui. Gh. Buză Verde trebue să fie o poreclă a tatălui sau a bunicului, transmisă urmaşilor, prin omiterea numelui adevărat de familie. Ocupaţia tatălui iarăşi poate fi numele de familie a fiilor. Ciubotaru, Cojocaru, poate va fi fost cineva din înainfaşii lor, ciubotar, cojocar.

Fii de preoţi din vechime uneori îşi pierdeau numele de familie al tatălui şi rămâneau cu numele profesiunii lui. N. Al. Popii, este nepot de preot. Gh. Preotul Niţă, a fost fiul preotului Niţă, pe numele lui adevărat, preotul Ioan Munteanu.

Alţii poartă câte două nume. Unul în controalele primăriei, la starea civilă şi altul în popor: N. Al. Popii, poporul îl ştie de N. a Frăsinei. N. Călugăru, Ilie Călugăru, la starea civilă sunt N. Dieceanu, Ilie Dieceanu.

Alţii poartă numele unei femei, adică al mamei, bunicei, străbunicei sau răstrăbunicei lor. Gh. a Ilincei, T. a Ilincei, Petru a Ilincei, Ioan a Ilenei. Poate va fi avut un copil din flori şi a rămas cu numele mamei, sau poate o femeie va fi jucat un rol însemnat în viaţa satului sau îşi va fi făcut vre-o faimă prin anumite calităţi de gospodină şi poporul i-a imortalizat numele în umaşii ei.

Alţii poartă două nume la un loc, cunoscute şi la starea civilă şi în popor: Gheorghe Zaharia Rotaru. Va fi fost cineva dintre înaintaşii lui rotar şi urmaşilor poporul li-a mai adaugat şi profesia părinţilor: feciorul rotarului, Gh. Zaharia feciorul rotarului de exemplu, deşi tatăl lui poate nu va fi fost rotar, ci bunicul lui.

De porecle nu putem să ne ocupăm, fiindcă supără. Am găsi destule de numărat, dar ştiu că ar provoca mari nemulţumiri şi nu acesta ne este scopul publicării lucrării noastre.

b) Copiii nelegitimi. Căsătoria. Moartea.

Copiii nelegitimi, numiţi în popor „ghitani", poartă numele mamei lor. Odată cu numele moştenesc şi toate drepturile ei asupra casei, locului şi averei ei, dacă o are. Alteori tatăl presupus o ia în căsătorie şi înfiează copilul, trecându-l pe numele lui. Dacă moare mama, copilul este crescut de neamurile ei.

Prin căsătorie, omul se desparte de părinţii săi şi formează o familie aparte. La nuntă, părinţii giuruesc fetei atâtea prăjini de loc, atâtea oi, vacă, viţel, cal, care după nuntă trec în stăpânirea tinerei perechi. De drept, nu totdeauna şi de fapt, din care pricină se ivesc, trai rău, discuţie şi certe fără sfârşit. Ba uneori şi divorţ. Prea puţini sau poate nici unul nu fac foae dotală prin tribunal. Cuvântul la dânşii are toată greutatea.

Prin moarte, averea soţului se transmite soţiei dacă are

copii cu ea, dacă nu, îi rămâne numai a patra parte. Pe hârtie însă numai. Cele mai de multe ori neamurile pun stăpânire pe casa şi locul răposatului, iar soţia lui, amărâtă de şicanela şi mizeriile neamurilor, renunţă de a-şi mai afirma şi susţinea drepturile prin mijlocul justiţiei şi pleacă la neamurile ei.

Alt bărbat însă, care îşi iubeşte soţia lui cu adevarat, ca plată a îngrijirei lui de către ea la boală şi la suferinţă, îi face acte de veşnică vânzare, prin tribubunal. Atunci ea este asigurată şi nu are nimeni nici o putere asupra ei.

Şi totuşi în Tarcău am văzut şi contrarul, un caz. Neamurile soţului au constrâns prin toate mijloacele pe soţie, deşi avea copii cu alt bărbat şi casă grea, să renunţe la drepturile ei. A făcut din nou ea acte de veşnică vânzare cu familia răposatului şi astfel tot locul şi averea ei au trecut iarăşi în patrimoniul familiei lui.

Celui cu actele pe loc îi revine sarcina de a îngriji de răposat toată viaţa, din urmaş în urmaş, cu pomeniri, cu desgropări, cu praznice, cu panahizi în fiecare an, la ziua numelui său.

3. *Bunuri şi contracte.*

a) Proprietatea individuală.

Se capătă prin moştenire şi prin cumpărare. Urmaşii devin stăpâni prin moartea părinţilor sau neamurilor fără copii, după lege. Unii caută să-şi sporească avutul lor prin cumpărare. Işi fac acte de veşnică vânzare prin tribunal şi astfel se asigură de dreptul asupra proprietăţii. Unele acte se fac cu anumite clauze: nouii stăpâni să îngrijească de bătrâni şi în viaţă şi după moarte. Că unii nu se ţin de cuvânt, depinde de oameni, cum înţeleg să-şi respecte angajamentele luate.

Alte acte pun pe cumpărător în proprietate după moartea vânzătorilor, chestiuni de domeniul ştiinţei Dreptului.

Problema proprietăţii dă mult de lucru judecătorilor. Şi aici în comună, ca şi în toate părţile se întind la nesfârşit judecăţi, pe tema drepturilor asupra unor locuri, între neamuri, cari îşi dispută stăpânirea şi folosinţa lor. Certuri, vrăjmăşii, cheltueli, timp pierdut, nasc toate aceste chestiuni, care pentru orice om, legat de pământul lui, stau pe primul plan al existenţei.

b) Inchirierile.

Se fac prin bună învoială şi verbale. Vorbesc de pământuri, fâneţe, pe întinderi foarte reduse. Casele se închiriază cu con-

tracte. De altfel şi sunt prea puţine case de închiriaiat. Plata în bani şi în natură. Fân, brânză, miei, etc. şi parale, după înţelegere. Pagubele, dacă se întâmplă, se scad şi de o parte şi de alta. Pierde chiriaşul, nici proprietarul nu-i scutit de pagubă. De exemplu dacă este o secetă şi nu se face iarbă, se mai reduce din chirie. Sau poate bate piatra. Amândoi trebuie să ieie parte şi la pagubă ca şi la câştig.

Dar aceste întâmplări, sunt prea rare. Iarba la munte se face totdeauna, iar grindina prea rar se întâmplă.

4. *Obiceiuri juridice.*

1. Am cunoscut o familie, aproape de biserică, în care soţul plătea soţiei ciorapii, camaşa, iţarii, deşi trăiau foarte bine. Nu aveau copii, dar fiecare îşi ţinea aparte economiile lui. Ea lucra, ţesea, împletea, vindea lapte, ouă, găini, el lucra, era bun meşter la stolerie, la cioplitul pietrei, la pădure. Foarte cum se cade amândoi. El a murit de mult, ea s'a dus în satul ei de origină.

Asemenea obligaţii şi contracte cred că vor mai fi şi astăzi şi în alte familii, poate într'o măsură mai restrânsă.

2. In multe familii din popor, femeile îşi strâng bani de o parte şi cu ştiinţa şi cu neştinţa dar cu bănuiala bărbaţilor, fără ca totuşi aceştia să le obiecteze. Din agonisita lor casnică, cum am amintit mai sus, ele sunt mai prevăzătoare şi mai econoame de cât soţii lor, „Pentru o liturghie, pentru o lumânare, pentru un sărac, pentru o pomană, să nu mai ştie toate bărbatul, să ne mai morocănească". Dar cheltuiala casei tot el o poartă. Aceasta este lege, cum tot lege este ca tot ce se câştigă de către amândoi, la un loc să se adune şi cu ştiinţa şi aprobarea amândorura să se cheltuiască.

De infracţiunea la această lege femeia şi are pe suflet o greutate. „Oare să nu fie păcat Părinte, că mai ascund câte un gologan de barbat" ? —„Dacă-l vezi risipitor, măcar D-ta fii mai econoamă" îi răspundem noi, „Dar tot să-i spui şi să-l dumireşti asupra faptului săvârşit tot în binele amândorura" o lămurim noi.

5. *Contravenţiile constatate de Şeful de post.*

In cursul anului 1940 s'a dresat de către Şeful postului de jandarmi din comună procese-verbale la următoarele legi:

1. La legea beţiei	. . . . .	13	procese-verbale.
2. „ „	circulaţiei publice .	8	„ „
3. „ „	sanitară veterinară	8	„ „

4.	La legea	vânatului	4	procese-verbale	
5.	„ „	servitorilor . . .	5	„	„
6.	„ „	repausului duminical	1	„	„
7.	„ „	drumurilor . . .	2	„	„
8.	„ „	comerţului ambulant	2	„	„
9.	„ „	pescuitului . . .	5	„	„
10.	„ „	monopolului . . .	1	„	„
11.	„ „	streinilor	1	„	„
12.	„ „	muncii	1	„	„
13.	Pentru	furt	2	„	„
14.	„	pruncucidere	1	„	„
15.	„	lovire	1	„	„

Tribunalul Neamţ

6. Divorţurile. Sentinţele comerciale civile şi penale Secţia I.

a) Dosarul divorţurilor.

S'a pronunţat sentinţa în desfacerea căsătoriei a două familii: 1. Emanoil Purcherea şi Emiroda născută Mihailescu. 2. Filip Andronic şi Eufrosina născută Lăcustă.

b) Sentinţe comerciale.

In dosarul sentinţelor comerciale găsim patru hotărâri:

1. Lui C. Nemţişor i se anulează ca netimbrat apelul contra cărţii de judecată a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care e obligat să plătească Cooperativei Albina 7261 lei cu procente legale, de la 1 April 1939, plus 400 lei cheltueli de judecată.

2. Tribunalul hotărăşte să se predea Cooperativei Albina, în natură, vin a 11 lei litrul, din recolta anului 1930, în valoare de 71.176 lei, plus procentele legale de la 1930 Decembrie, pentru cheresteaua livrată Soc. Cooperative „I. G. Duca" numită mai înainte „Sf. Gheorghe" din comuna Pietroasele, judeţul Buzău, sau vin din recolta mai nouă, la gara Ulmeni, acelaş judeţ.

3. Tribunalul respinge ca nesusţinut apelul lui C. Nemţişor contra cărţii de judecată civilă No. 439/1838 a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care e obligat să plătească Cooperativei Albina 5237 lei, cu procentele legale din 1 April 1939 şi 300 lei cheltueli de judecată.

4. Tribunalul respinge ca nesusţinut apelul lui C. G. Ungureanu din Roman, contra cărţii de judecată No. 437/1939 a judecătoriei mixte din Piatra-N., prin care e obligat să plătească Cooperativei Albina 7261 lei cu procente legale din April 1939,

plus 300 lei cheltueli de judecată. Acum îl mai obligă să mai plătească 500 lei cheltueli de judecată.

c) Sentințe civile.

In acest dosar găsim 14 sentințe.

1. *Tribunalul* apără pe Ilie Mândru de plata amenzii de 10.000 lei aplicată acestuia de către Direcția generală a Monopolurilor, pentru că a vândut 800 litri de vin fără brevet. Vinul era de la tatăl său.

2. Admite apelul Direcției generale C. F. R. contra cărții de judecată civilă No. 28/1940, a judecătoriei mixte Piatra-N. în proces cu Cooperativa Albina. Reformează cartea de judecată civilă No. 28/1940 cum și acțiunea intentată de Cooperativa Albina în contra Regiei Autonome a C. F. R. pentru plata sumei de 31.599 lei, cu procente, încasată de două ori de către aceasta drept taxă a transporturilor pe C. F. R. a vagoanelor cu cherestea la Bazargic. Acțiunea este prescrisă.

3. Admite contestația Cooperativei Albina contra Fiscului, prin care fusese obligată să achite 540 lei taxa de 2% pentru apararea națională și 5400 lei amendă și anulează procesul-verbal al Fiscului din 4 Iunie 1940.

4. Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 5898 lei și amenda de 58980 lei din aceiaș zi.

5. Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 2218 lei și amenda de 22180 lei, din aceiaș zi.

6. Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 608 lei și amenda de 6080 lei din aceiaș zi, la suma de lei 30310.

7. Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 3232 lei și amenda de 32320 lei, din aceiaș zi, la suma de lei 161469.

8. Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 1358 lei și amenda de 13580 lei din aceiaș zi, la suma de lei 67840.

9 Acelaș lucru.... pentru taxa de 2% 592 lei și amenda de 5920 lei din aceiaș zi, la suma de lei 29.513.

Toate aceste sume la care s'a aplicat amenda, au fost încasate pentru livrarea cherestelei.

10. Sentința No. 119, respinge ca nesusținută opoziția lui C. Nemțișor contra sentinței civile No. 11/940 a Tribunalului, prin care i s'a respins apelul contra cărții de judecată civilă No. 439/1938, prin care este obligat să plătească Soc. cooperative „Albina" 5237 lei cu procente din 1 April 1939 și 300 lei cheltueli de judecată, plus alți 500 de lei cheltueli de judecată, iar acum plus alți 300 de lei cheltueli de judecată plătibili Soc. „Albina".

11. Sentința No. 129 respinge ca nesusținută opoziția lui

C. Ungureanu din Roman pentru plata către Cooperativa Albina a sumei de 7261 lei, cu procente de la 1 April 1939, plus 400 lei cheltueli de judecată la I instanţă, 500 lei cheltueli de judecată la a II-a instanţă şi acum plus 400 lei solidar cu C. Nemţişor, cheltueli de judecată

12. V. Adamescu pensionar din Straja. Tribunalul respinge ca nemotivat recursul lui contra cărţei de judecată civilă No. 145/940, a judecătoriei mixte Piatra-N. Il obligă să plătească creditorului I. Grosu din Piatra-N., 400 lei cheltueli de judecată plus 600 lei cheltueli de judecată în recurs.

13. Tribunalul admite contestaţia Cooperativei „Albina" contra procesului-verbal din 4 Iunie 1940, dresat de organele Fiscului privitor la taxa de 2% pentru apararea naţională în sumă de 65.068 şi amenda de 650 000 lei, la marfa livrată în valoare de 3.250.393 lei.

14. Acelaş lucru pentru taxa de 2% în sumă de 14.420 lei amenda de 144.200 lei, la marfa livrată în valoare de 720.958 lei.

d) *Şedinţe penale.*

1. *Tribunalul* achită prin împăcare pe Gh. I. Ioniţă pentru ameninţarea cu moartea şi injurii de Dumnezeu şi cruce în noaptea de 10 Iunie 1939 contra Ruxandei D. a Casandrei. 15 Ianuar.

2. Obligă pe Cooperativa Albina să plătească în folosul C. A. P. S. 150 lei valoarea materialului şi 150 lei despăgubiri civile, plus 26 lei cheltueli de judecată, pentru delictul comis de Gh. Antal, care a scos piatră din pădurea statului fără autorizaţie şi a dus-o la Cooperativa „Albina". Condamnată definitiv de judecătoria mixtă Piatra-N. — 19 Ianuar.

3. Admite în parte apelul lui Gh. Munteanu zis Busuioc contra cărţii de judecată penală No. 3363/936 şi No. 3353/936 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o reformează în parte şi prin consecinţă reduce pedeapsa numitului la 2000 lei amendă, menţinând despăgubirile civile şi valoarea materialului. Il obligă a plăti Statului 56 lei porto-postal. Este un delict silvic. A tăiat din picioare la „Plaiul Oghială" 54 arbori verzi, transportându-i la fabrica Eichler din Piatra-N. El susţine prin avocatul său că exploatarea a fost făcută legal la lotul No. 6 şi No. 7, cu învoirea organelor silvice, iar dacă n'a achitat restul de 10.000 lei, ca preţ al cumpărărei, nu este delict. Nu avea intenţie să fure materialul.

4. Respinge ca nefondat apelul lui A. Hubert, contra cărţii de judecată penală No. 3492/939. a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine în totul, obligându-l a plăti Statului 14 lei

porto-poştal. 26 Februar. Judecătoria Piatra-N. prin cartea de judecată amintită, a achitat pe V. Dascălu zis Comaniţă, pentru contravenţie la legea vânatului, de a fi împuşcat un cerb, după reclamaţia postului de jandarmi.

5. Admite în parte apelul lui Haralamb Simeon contra cărţii de judecată penală No. 4901/39, a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care fusese condamnat pentru contravenţie la 500 lei amendă şi 500 lei despăgubiri, fiind prins pescuind în apa Tarcăului, fără permis. O reformează şi reduce pedeapsa la 250 lei amendă, menţinând despăgubirile. 15 Mart.

6. Respinge ca nefondat apelul lui Gh. Gh. Ciupercă şi P. P. Rogin contra cărţii de judecată penală No. 2929/39, a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnaţi la câte 500 lei amendă, pentru contravenţie. Pescuiau pe apa Tarcăului fără permis, cu undiţa în apele de munte. Ii obligă să mai plătească 84 lei, cheltueli de procedură penală în folosul Statului. 18 Mart.

7. Admite în parte apelul lui Gh. Gherasim Voaideş, ca răspunzător de daune, contra cărţii de judecată penală No. 73/940 a judecătoriei mixte Piatra N. prin care este condamnat la 1200 lei valoarea materialului şi 500 lei despăgubiri civile, pentru delict silvic. Au fost găsite 250 de oi păşunând în plantaţie — pădure făcută de Stat, mai mică de 10 ani — pentru arborii distruşi (cei 500 lei). O reformează în parte, apărându-l de plata valorii materialului, menţinând despăgubirile civile. Il obligă să plătească Statului 28 lei, cheltueli penale. 18 Mart.

8. Respinge ca nemotivat recursul lui Gh. Gherasim Voaideş contra cărţii de judecată penală No. 5895/939, a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care este condamnat pentru delict silvic, la 500 lei amendă şi 2000 lei valoarea materialului. Il mai obligă să plătească 14 lei porto-poştal.

9 Admite apelul lui T. Robu contra cărţii de judecată penală No. 5343/39, a judecătoriei mixte Piatra-N., prin care este condamnat la 500 lei amendă şi 800 lei despăgubiri civile reclamantului P. Negară. O reformează în totul şi stinge prin împăcare acţiunea pentru lovire. Obligă pe P. Negară a plăti Statului 28 lei porto-poştal. 3 April.

10. Respinge apelul lui I. Hozoc, Gh. Grigoraş şi Şt. Chiriac contra cărţii de judecată No. 989/939, a judecătoriei mixte Piatra-N. prinşi pescuind în apa Tarcăului la 20 Iulie 1938 fără permis, condamnaţi la câte 200 lei amendă. Ii mai obligă să plătească fie care câte 14 lei cheltueli penale. 29 Mai.

11. Achită pe Margareta N. Miron, pentu faptul de calomnie ce i se impută. A făcut hoaţă pe Maria Popovici. Obligă pe reclamantă să plătească statului. 56 lei porto-poştal. 3 Iunie.

12. Respinge apelul lui P. Marc, contra cărţii de judecată penală No. 16941/1938, a judecătoriei mixte Piatra-N. consta-

tându-se autoritate de lucru judecat. 300 lei amendă pentru contravenție, art. 591 al. 2 cod penal, plus 100 lei. Obligă pe apelant să plătească Statului 14 lei cheltueli penale. 7 Iunie.

13. Respinge ca nemotivat recursul lui T. T. Ungureanu, contra cărții de judecată penală No. 126/940 a judecătoriei mixte Piatra-N., pe care o menține în totul, pentru delict silvic: 100 lei amendă și 900 lei despăgubiri civile. 21 Iunie.

14. Admite apelul Parchetului Tribunalului Neamț, contra cărții de judecată penală No. 5858 din 19 Decembre 1939 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o reformează în totul, declină competența de a judeca procesul de față, în favoarea Ministerului Economiei Naționale și dispune trimiterea dosarului cu toate actele acestei instanțe. 18 Septembre.

V. Zaharia măcelar, a vândut la 2 Octombre 1939, lui Ion Rozniciuc 1 Kgr. carne de vită cu 20 lei, în loc de 18 lei, preț fixat de primărie. Judecătoria amintită îl condamnă la 50 lei amendă.

15. Declară stinsă prin amnistie acțiunea publică privitoare pe Andrei Ungureanu, Dănilă Ungureanu și T. Ungureanu, pentru faptul de delict, prevăzut și penat de art. 60 codul silvic. Amână judecarea acțiunei civile la 27 Ianuar 1941. Octombre 16.

Judecătoria Hangu cu cartea de judecată No. 1898 din 6 Octombre 1938, pentru faptul de delict silvic săvârșit la 16 Iulie 1938, îi condamnă la câte 1000 lei amendă, iar solidar la 3170 lei valoarea materialului în folosul Domeniilor Coroanei Bicaz.

16. Declară stinsă prin amnistie acțiunea publică privitoare pe Gh. Al. Luca, pentru faptul de injurii ce i se impută. Respinge ca nefondat apelul, în ce privește despăgubirile civile, pe care le pretinde.

Judecătoria mixtă Piatra-N. îl condamnă pentru injurii la 500 lei amendă, 200 lei despăgubiri civile cu cartea de judecată No. 1673/940 partea civilă Paraschiva P. Mare.

17. Respinge ca nefondat apelul lui Andrei Cojocaru, contra cărții de judecată penală No. 1273/940 a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnat la 200 lei în folosul Statului, pentru ultraj împotriva lui T. a Ilincăi. Menține în totul hotărârea, obligându-l a mai plăti Statului 14 lei porto-postal. 23 Octombre.

18. Respinge ca fără interes apelul lui D. Adamescu, contra cărții de judecată penală No. 946/940, a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menține. Obligă pe apelant să plătească Statului 28 lei cheltueli penale, motivat astfel: D. Diaconescu este condamnat, nu D. Adamescu.

19. Declară stinsă prin amnistie acțiunea publică privitoare pe V. T. Filip, pentru faptul de lovire și injurii ce i se impută și încetează urmărirea. 30 Octombre. Apelul lui era contra cărții de judecată penală No. 1505/939 a judecătoriei mixte Piatra-N.,

prin care era condamnat la 2000 lei amendă. (Nu se spune către cine). N'au răspuns părţile, nici martorul.

20. Declară stinsă prin amnistie acţiunea publică privitoare pe I. Popescu, pentru faptul de injurii, prevăzut şi penat de art. 512 cod penal ce i se impută cu cartea de judecată penală No 5714/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. şi condamnat la 500 lei amendă. Reclamanta Maria I. Hopeţ. De faţă reclamanta, lipsă apelantul inculpat. 1 Noembre.

21. Declară stinsă prin amnistie acţiunea publică privitoare pe Gh. a Ilincăi pentru faptul de contravenţie prin cartea de judecată penală No. 1726/940 prin care fusese condamnat la 500 lei amendă. 4 Noembre.

22. Declară stinsă prin amnistie acţiunea publică privitoare pe N. Ungureanu pentru injurii, fapt prevăzut şi penat de art. 512 cod penal. Cartea de judecată penală No. 1633/940, a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care fusese condamnat la 500 lei amendă. Lipsă reclamanţii: Al. Niculescu, M. Ijcc şi V. Stroescu. 6 Noembre.

23. Condamnă pe Maria Popovici, pentru faptul de furt, să plătească 1000 lei amendă în folosul Statului, cu aplicaţia art. 54 cod penal, cum şi să mai plătească tot în folosul Statului 56 de lei porto-poştal. O achită pentru delictul de ameninţare. La 19 Februar 1940 a intrat în casa Eufrosinei Andronic, dusă la prăvălie şi a furat haine, predate apoi la percheziţia Şefului de post. Fără dată.

24. Declară stinsă prin amnistie acţiunea publică privitoare pe I. I. Munteanu, pentru faptul de delict silvic şi încetează urmărirea. Respinge ca nemotivat recursul în ce priveşte valoarea materialului şi despăgubirile civile.

Contra cărţii de judecată penală No. 1619/940 a judecătoriei Piatra-N. delict silvic prevăzut şi penat de art. 59—60 prin care fusese condamnat la 920 lei amendă, 460 lei valoarea materialului şi 370 lei despăgubiri civile. 29 Noembre.

25. Declară stinsă prin amnistie acţiunea publică privitoare pe Gh. N. Grasu zis Fusaică, Gh. Axinia şi I. Gavrilescu din comuna Vasile Conta, pentru faptul de delict silvic şi încetează urmărirea. In ce priveşte valoarea materialului, amână judecata la 14 Mart 1941. 18 Decembre.

Contra cărţii de judecată penală No. 1873/940. a judecătoriei mixte Piatra-N. pentru faptul de delict silvic prevăzut şi pedepsit de art. 60 prin care fuseseră condamnaţi la câte 200 lei amendă în folosul Ministerului Agriculturei şi Domeniilor, iar în solidar să plătească acelui Minister 400 lei valoarea materialului.

26. Respinege ca nefondaiă contestaţia făcută de T. T. Ungureanu contra sentinţei penale No. 1072/940 a acestui Tribunal.

Constată amnestiat faptul comis de numitul şi încetează urmărirea în privința penalității, menținând valoarea materialului. 20 Decembre.

Delict silvic, penlru care fusese condamnat la 100 lei amendă în folosul Ministerului Agrigulturei şi Domeniilor şi la 900 lei valoarea materialului în folosul C. A. P. S.

7. *Secția II-a a Tribuualului de Neamț.*

a) Divorțurile.

Tribunalul declară desfăcută căsătoria între Paraschiva E. Chiubec născută Grasu şi între Elias Chiubec*).

Sentințe comerciale. Nici una.

b) Sentințele civile.

Tribunalul admite apelul lui T. a Ilincăi prin petiția înregistrată la No. 27502/938 contra procesului-verbal de contravenție încheiat în ziua de 10 August 1938, de controlorul de constatare al Circ. Hangu, pe care îl infirmă.

Apără pe numitul apelant de plata sumei de 4208 lei impozit comercial şi amendă. 10 April.

Contravenție la legea contribuțiilor directe art. 104. Fusese acuzat că ar fi comercializat cei 268 de arbori răşinoşi, cumpărați de la Ocolul silvic de la I April 1935 — I April 1936, fără a face declarație fiscului.

Arată cu martor că a făcut cu o parte din ei casă pentru fiica lui — circa 30 metri cubi fasonați — o parte fiind putredă.

2. Admite apelul făcut de T. a Ilincăi prin petiția înregistrată la No. 27503/938, contra procesului-verbal încheiat la 10 August 1938 de controlorul de constatare al Circ. Hangu, pe care îl infirmă.

Apără pe numitul apelant de plata sumei de 8180 lei impozit agricol şi amendă. 10 April.

Aceiaş chestiune. Prin apărare se arată că arborii nu se găseau în picioare, ci erau căzuți, iar vânzarea lor de către Ocolul silvic s'a făcut de a se curăți pădurea, pentru o bună administrație şi regenerare a pădurii, pentru a nu se produce focare de insecte. Nu o arendare de pădure, nu o exploatare, ci o extragere de arbori.

---

*) După 11 ani de căsnicie. (Nota autorului).

3. Admite contestaţia făcută de Soc. Cooperativă „Albina" înregistrată la No. 11947/940. Anulează procesul-verbal încheiat la 4 Iunie 1940 de către Inspectoratul regional din Serviciul special de Control, înfiinţat de Ministerul Finanţelor, prin decizia No. 45958/940, D-l M. Vulpescu, aprobat cu decizia Ministerului de Finanţe prin decizia No. 130393/940.

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 295/940 de consemnarea sumei. 9 August.

Fusese condamnată să plătească 7212 lei taxa de 2% şi 72120 lei amendă la suma totală de 360533 lei pentru 181 metri c. cherestea livrată firmei Artur Niderhofer Focşani.

4. Admite contestaţia făcută de aceiaş Soc. Albina, înregistrată la No. 11948. Anulează procesul-verbal încheiat la 4 Iunie 1940 de acelaş Inspector... aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 130370/940.

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 298/940, de consemnarea sumei 9 August.

Fusese condamnată să plătească 1406 lei taxa de 2% şi 14060 lei amendă pentru 59 m. c. cherestea livrată firmei M. Zelinschi Bucureşti, la suma totală de 70180 lei.

5. Admite contestaţia aceleaşi Coop. „Albina" înregistrată la No. 11949. Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1940, aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 130475/940.

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 299/940 de consemnarea sumei. 9 August.

Fusese condamnată să plătească 1600 lei taxa de 2% şi 16000 lei amendă pentru 56 m. c. cherestea livrată firmei I. Polak Bucureşti, la suma totală de 80.000 lei.

6. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" înregistrată la No. 11950/940. Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1940, aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 130389/940

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 303/940 de consemnarea sumei.

Fusese condamnată la plata sumei de 2222 lei taxa de 2% şi 22220 lei amendă pentru 126 m. c. cherestea livrată firmei Soc. Unirea M. R. Weimberg Bucureşti la suma totală de 111062 lei.

7. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" înregistrată la No. 11951/940. Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1940, aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 130391/940.

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 304 de consemnarea sumei.

Fusese condamnată la plata sumei de 1550 lei taxa 2% şi 15500 lei amendă, pentru 56 m. c. cherestea livrată firmei Pincu Kanner Tecuci, la suma totală de 77500 lei. 9 August.

8. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" înregistrată

No. 11952. Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1949, aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 130367/940.

Se va elibera contestatoarei chitanţa No. 301 de consemnarea sumei.

Fusese condamnată la plata sumei de 2786 lei taxa de 2% şi 27860 lei amendă pentru 100 m. c. cherestea livrată firmei A. Gross şi A. Stoian, comuna Ianca, jud. Brăila, la suma totală de lei 139234. 9 August.

9. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" înregistrată la No. 12130/940. Reformează procesul-verbal No. 49 din 10 Iulie 1940 a Ad-ţiei Financiare de Constatare Piatra-N.

Constată că diferenţa în plus rezultată din media beneficiului pe anii 1936, 1937, 1938, 1939 este de lei 2.506.073, asupra căruia se aplică coeficientul de 17% şi redus cu 50% din impozit, rezultă că contribuţia naţională excepţională pentru apărarea ţării a Soc. Cooperative „Albina" este de lei 213016. 6 Septembre.

I se fixase un impozit de lei 1.199 305 prin procesul-verbal No. 49/940, încheiat de Controlorul fiscal şef Dan Danielescu *).

10. Admite apelul lui Gh. a Ilincăi prin petiţia înregistrată la No. 27709/938 Infirmă procesul-verbal încheiat la 10 August 1938 de Controlorul de constatare I. Miron. Apără pe numitul apelant de plata sumei de 56140 lei impozit agricol şi amendă, pentru contravenţie la legea contribuţiilor directe. 27 Septembre.

Luând în exploatare de la Stat 200 h a. pădure de 608 arbori, cu 80.200 lei în anul 1935, Mart 19.

N'a făcut declaraţie în termen, de a fi supus la impozitul agricol, de la 1 April 1935. Il obligase să plătească 14305 lei impozit agricol şi 42105 lei amendă.

Nu a fost, se apără el, o exploatare în regulă, ci o extragere de arbori scorburoşi.

11. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" prin petiţia înregistrată la No. 13506/940. Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1940 aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 192221/940. 9 Octombre.

Fusese obligată să plătească 44246 lei taxa de 2% şi 442460 lei amendă, contravenţie pentru 2300 m. c. cherestea livrată Soc. Moldova Bucureşti, la suma totală de 2.212.160 lei.

12. Admite contestaţia Cooperativei „Albina" prin petiţia înregistrată la No 13507/940 Anulează procesul-verbal din 4 Iunie 1940, aprobat de Ministerul Finanţelor cu decizia No. 192232/940.

Fusese condamnată la plata sumei de 15784 lei taxa de 2% şi 157840 lei amendă, pentru 400 m. c. cherestea livrată firmei M. N. Carabasie Galaţi, la suma totală de 789182 lei.

---

*) Dan Diaconescu, nu Danielescu. (Nota autorului).

13. Respinge ca nesusţinut apelul Primăriei Tarcău, contra cărţii de judecată civilă No. 81/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine în totul.

Obligă pe apelantă să plătească lui I. Popovici 1000 lei cheltueli de judecată în apel. 27 Noembre.

Prin cartea de judecată civilă No. 81/939 Primăria Tarcău este obligată să plătească lui I. Popovici 38400 lei capital, plus 500 lei cheltueli de judecată.

14. Respinge ca nefondat apelul făcut de Ministerul Agriculturei şi Domeniilor, prin petiţia înregistrată la No. 22757/939, contra ordonanţei prezidenţiale No. 9183/939, pe care o menţine. 3 Decembre.

Ordonanţa prezidenţială glăsueşte astfel: „Admitem cererea". Ordonăm ca Casa Pădurilor Statului să înceteze oprirea exploatării de către reclamanta Soc. anonimă Goetz a pădurii de pe pârâul Radu, comuna Tarcău, precum şi oprirea transportului de material.

c) *Sentinţe penale.*

1. *Tribunalul.* Achită pe inculpata Sevastiţa N. Ungureanu, pentru faptul de ameninţare ce i se impută. Incetează prin împăcare urmărirea contra lui N. T. Ungureanu, M. Lăcătuşu, N. M. Ungureanu şi El. Lăcătuşu pentru lovire. Obligă pe reclamanta Ana D. T. Ungureanu să plătească Statului 14 lei porto-poştal.

Ana D. T. Ungureanu, în ziua de 17 Septembre 1939, pe când se afla în localul Cooperativei „Albina" a fost crunt bătută cu un scaun şi altele şi ameninţată cu moartea. 11 Ianuar 1940,

2. Anulează ca netimbrat apelul făcut de partea civilă Paraschiva Gh. Rica, contra cărţii de judecată penală No. 4068/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine. Obligă să plătească în folosul Statului 28 lei porto-poştal. Prin această carte de judecată inculpaţii N. V. Rica şi Simeon Rica din Vaduri sunt achitaţi pentru faptul de furt.

3. Respinge ca nefondat apelul lui Gh. Gherasim Voaideş contra cărţii de judecată penală No. 3803 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine. Il obligă să plătească în folosul Statului 14 lei porto-poştal. 16 Ianuar. Prin această carte de judecată este condamnat la 500 lei amendă pentru ultraj. In ziua de 18 Ianuar 1938 însoţind pe agentul de percepţie, l'a ameninţat, făcând gesturi cu mâna.

4. Ia act de declararea părţilor că s'au împăcat. Declară stinsă prin împacare acţiunea publică privitoare pe inculpata Racira N. Tulan reclamată de Andrei V. Cojocaru pentru calomnie. Obligă pe reclamant să plătească în folosul Statului 70 lei porto-poştal. 23 Ianuar.

5. Respinge ca nefondat apelul lui Grigore Toma zis Grigore Ferigo Eram contra cărţii de judecată penală No. 4318/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine în totul. Obligă pe apelant să plătească Statului 28 lei porto-poştal. La 12 Februar a fost prins pescuind peşte cu mreaja în rîul Bistriţa la locul numit „Podul Cracăului". Condamnat de judecătoria amintită la 1000 lei amendă în folosul Statului şi 1000 lei despăgubiri civile.

6. Respinge ca nefondată contestaţia lui I. Popovici şi a Mariei Popovici, în contra sentinţei penale No. 2802/939 a Tribunalului Secţia II-a pe care o menţine în totul. Il obligă să plătească în folosul Statului 14 lei porto-poştal. 13 Februar.

Au fost condamnaţi pentru calomnie la câte 2000 lei amendă în folosul Statului şi în solidar lui N. V. Miron 1000 lei despăgubiri civile.

7. Achită pe N. a Elenei Ana Florea zis Teodorescu de 24 ani pentru faptul de lovire cauzatoare de moarte, din lipsă de dovezi sigure. 21 Februar.

Victima este Ştefan Petre. Faptul s'a petrecut în noaptea de 10 spre 11 April 1937. Au băut seara la crâşmă cu mai mulţi. Pe la ora 10 noaptea s'au despărţit. Victima a plecat înainte singur. A doua zi a fost găsit cadavrul aruncat de ape pe malul Bistriţei.

8. Ia act de declaraţia părţilor că s'au împăcat. Declară stinsă încriminarea privitoare pe Elena Bedea. O obligă a plăti Statului 168 lei cheltueli penale. Delict de calomnie, reclamată de I. C. Gheorghiu. 27 Februar.

9. Achită pe inculpatul Gh. Bendrea pentru faptul de abuz de încredere. Obligă pe reclamantul N. C. Gribincea a plăti în folosul Statului 70 lei cheltueli de procedură. La 26 Mai 1938 reclamantul a încredinţat 2 cai pentru a muta o stână, iar apoi să rămână la varat până la 1 Octombre 1938, la care dată i-a restituit numai unul, iar celalalt zicând că i-l va da mai târziu. 27 Februar.

10. Respinge ca tardiv apelul lui Gh. Ciupercă contra cărţii de judecată penală No. 1189/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine. Obligă pe apelant să plătească 70 lei porto-poştal. Condamnat la 1 an închisoare corecţională şi 1 an interdicţie, 5000 lei amendă în folosul Statului şi 1000 lei despăgubiri civile reclamantului Neculaiciuc, pentru faptul de furt. 29 Februar.

11. Condamnă pe Aneta Francisc Fracase zis Fieru pentru faptul de calomnie la 500 lei amendă în folosul Statului şi 42 lei porto-poştal. In caz de neplată, prin executare de muncă publică. A defăimat în ziua de 26 Mai 1939 pe Ion Hozoc, făcându-l hoţ şi cum că i-ar fi furat porumb din pod sau ar fi învăţat copiii lui să fure porumb din podul inculpatei.

12. Condamnă pe Gh. Gherasim Voaideş să plătească 2000 lei amendă în folosul Statului, plus 70 lei cheltueli de procedură. Reclamanta Floarea N. Bobric. Gh. Voaideş a luat de la ea 8500 lei pe $7^{1}/_{2}$ prăjini loc de casă şi a refuzat să-i facă actele pe motiv că se opune soţia lui şi că are copii mici. 9 Mai.

13. Respinge ca nefondat apelul lui D. Grasu, contra cărţii de judecată penală No. 199/940, a judecătoriei mixte Piatra-N. pe care o menţine în totul. Il mai obligă să plătească 28 lei cheltueli de procedură. Delict silvic. La 30 Septembre 1938 a tăiat din pădure, fără învoirea Ocolului silvic un brad verde, care a rămas tot acolo pe loc. Condamnat la 200 lei amendă în folosul Ministerului Agriculturei şi Domeniilor. 14 Mai.

14. Gh. a Ilincăi, prin cartea de judecată penală No. 188/940 este condamnat la 50 lei amendă în folosul Ministerului Muncii, fiindcă a fost găsit cu crâşma deschisă la ora 22, după ora legală de închidere în zi de Duminică, contravenind la legea Monopolurilor vânzării spirtului.

Tribunalul admite în principiu apelul făcut de Ministerul Muncii contra cărţii de judecată penală No. 188/940, pe care o reformează şi declină competenţa de judecată în favoarea Ministerului Finanţelor, Direcţia Monopolului şi dispune înaintarea dosarului D-lui Prim Procuror local spre a se sesiza instanţa competintă. 7 Iunie.

15. Respinge ca nefondat apelul făcut de Ocolul silvic Regina Elisabeta, contra cărţii de judecată penală No. 47/940, pe care o menţine în totul. Inculpatul P. Mironică a fost achitat. Are islaz în devălmăşie pe teritorul comunei, iar lemnul tăiat este din acest islaz, nu din pădurea Statului. 13 Iunie.

16. Condamnă pe Ana Ungureanu şi Dănilă Ungureanu, pentru faptul de furt calificat prevăzut şi penat de art. 525 pt. I, lit. c. din codul penal, să sufere fiecare câte 3 luni închisoare corecţională, plus să mai plătească Statului în solidar 56 lei cheltueli de procedură penală şi constată amnestiat faptul de injurii privitor pe susnumiţii inculpaţi.

Achită pe Andrei Ungureanu, pentru faptul de calomnie şi furt ce i se impută. Obligă pe inculpaţii Ana şi Dănilă Ungureanu să plătească reclamantului Const. Doarbeş un leu despăgubiri civile.

Ana Dănilă şi Andrei Ungureanu s'ar fi introdus pe locul lui C. Doarbeş în toamna anului 1939, de unde au luat recolta de porumb şi cu care ocazie ar fi spus în public că reclamantul este un criminal prin faptul că a mai ucis oameni, fapt confirmat de martorii Ana Aftode şi Lucreţia Pecaş despre Ana şi Dănilă Ungureanu. 7 Octombre.

Ursuleţii surprinşi cu ocazia plantaţiei.

17. Admite apelul. Reformează cartea de judecată penală No. 100/940, a judecătoriei mixte Piatra-N. şi constată amnestiat faptul de delict silvic privitor pe inculpaţii I Busuioc din Tarcău şi Şulăm Weisman din Piatra-N. Apără pe inculpaţi de plata valorei materialului. Fuseseră condamnaţi la câte 5000 lei amendă în folosul Ministerului Agriculturei şi Domeniilor, iar C. A. P. S-ului să plătească în mod solidar 7850 lei valoarea materialului. Din procesul-verbal de delict silvic se constată că materialul lemnos tăiat de ei a rămas pe loc în pădure. 10 Octombre.

18. Constată amnestiat faptul de contravenţie, privitor pe Gh. Măriuca şi încetează urmărirea. Era vorba de contravenţie la legea Comerţului, prin aceia că deschizând o locantă la punctul numit „Gurota" unde prepară ceai şi mâncare, vânzând la lucrători, fără a avea firma înmatriculată la oficiul registru de comerţ Piatra-N. 10 Octombre.

19. Admite apelul inculpatului Gh. Munteanu zis Busuioc. Infirmă cartea de judecată penală No. 1684/940, a judecătoriei mixte Piatra-N., constată amnistiat faptul de contravenţie pus în sarcina lui, a lui I. Comaniţă Dascălu şi a lui C. N. T. Grasu, apărându-i de plata despăgubiriior civile.

Respinge ca nefondat apelul părţii civile Ministerul Agriculturei şi Domeniilor. Fuseseră condamnaţi pentru contravenţie la legea pescuitului, la câte 1000 lei amendă şi în solidar la 1000 lei despăgubiri civile.

20. Asupra apelului făcut de partea civilă Direcţia generală P. T. T. Bucureşti contra cărţii de judecată penală No. 1048/940 a judecătoriei mixte Piatra-N. prin care Ilie Ţenea a fost achitat de faptul de contravenţie.

Constată amnestiat faptul de contravenţie privitor pe Ilie Ţenea. 14 Octombre.

21. Asupra apelului făcut de partea civilă Ministerul Agriculturei Direcţia Pescuitului şi de N. Tulan şi I. Mazere, contra cărţii de judecată penală No. 1687 a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnaţi la câte 1000 lei amendă pentru contravenţie. Admite apelul, reformează cartea de judecată penală No. 1687, constată amnestiat faptul de contravenţie privitor pe N. Tulan şi I. Mazere. 14 Octombre.

22. Din lipsă de dovezi anulează urmărirea pornită de Parchetul de Neamţ asupra lui Iacob zis Mihai Maxeniov şi Gh. Trifescu, reclamată de Iosef Kemeneş, pentru delictul de denunţare calomnioasă. Ii achită de faptul imputat de reclamantul Grigore Turchevschi pentru faptul de denunţare calomnioasă. Obligă pe reclamanţi să plătească Statului 126 lei cheltueli de procedură.

In Noembre 1939 au făcut o anonimă Legiunei de jandarmi Neamţ în contra lui Kemeneş şi Turchevshi, acuzându-i de fapte

penale în legătură cu ordinea şi siguranţa Statului şi port ilegal de armă. 21 Octombre.

23. Asupra apelului lui M. Al. Luca, Gh Luca şi N. Gherasim Voaideş contra cărţii de judecată penală No. 5434/939, a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnaţi pentru delict silvic la câte 500 lei amendă în folosul Statului şi în solidar la 4440 lei valoarea materialului, în folosul Ministerului Domeniilor.

Admite în parte apelul. Reformează cartea de judecată penală No. 5434 şi constată amnestiat faptul penal de delict silvic şi încetează urmărirea. Amână cauza la 21 Ianuar 1941, cu citarea părţilor pentru judecarea valorii materialului şi despăgubirilor civile. 25 Octombre.

24. Apelul lui Gh. Irimia contra cărţii de judecată penală No. 1311/940 a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnat pentru delict silvic la 2000 lei amendă, 3090 lei valoarea materialului şi 500 lei despăgubiri civile în folosul Ministerului Domeniilor.

Tribunalul îl admite. Reformează cartea de judecată penală No. 1311, constată amnestiat faptul de delict silvic şi încetează urmărirea. Il apără de despăgubirile civile. Menţine valoarea materialului. 4 Noembre.

25. Apelul lui I. Bejanaru contra cărţii de judecată penală No. 1642 a judecătoriei mixte Piatra-N. pentru faptul de contravenţie, condamnat la 1000 lei amendă: 50% în folosul Ministerului Domeniilor, Direcţi Pescuitului, iar 50% în folosul descoperitorului Andrei V. Cojocaru, plus 500 lei despăgubiri civile, prins pescuind cu ostia în Bistriţa.

Tribunalul respinge apelul ca nefondat. Menţine în totul cartea de judecată. Obligă pe apelant să plătească 28 lei cheltueli de procedură în folosul Statului. 5 Noembre.

26. Apelul lui N. Moza ca inculpat şi Ministerul Domeniilor ca parte civilă contra cărţii de judecată penală No. 4676/939 a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnat pentru contravenţie la 500 lei amendă în folosul Ministerului Domeniilor şi 1000 lei despăgubiri civile tot în folosul aceluiaş Minister.

Tribunalul admite apelul. Reformează cartea de judecată penală No. 4676, constată amnistiat faptul de contravenţie, menţinând despăgubirile civile. Respinge apelul părţii civile ca nefondat. 7 Noembre.

27. Asupra acţiunii publice deschisă de D-l Prim Procuror al Tribunalului Neamţ prin rechizitorul introductiv No. 4745/940 contru lui Ilie Mândru pentru faptul de abuz de încredere reclamat de Const. Turcan, fiind însărcinat cu paza casei şi cealaltă avere a reclamantului, i-a înstreinat 5 găini de rasă şi circa 2000 Kgr. cartofi ce se aflau în beciul casei din Pângaraţi.

Tribunalul achită pe inculpat. Obligă pe reclamant să plă-

ţească 56 lei cheltueli de procedură în folosul Statului. 11 Noembre.

28. Asupra acţiunii publice deschisă de Parchetul Tribunalului Neamţ prin rechizitoriul introductiv No. 12642/938 contra lui Const. Munteanu, diriginţele oficiului postal din comuna Tarcău, pentru faptul prevăzut şi pedepsit de art. 502 şi 504 cod penal, acuzat că ar fi deschis plicul Preşedintelui Căminului Cultural Cuza Vodă din Pângaraţi destinat Regelui pentru botezul celui de al 11 copil al factorului V. Ţuţuianu din comuna Tarcău.

Tribunalul achită pe inculpat, din lipsă de probe 14 Noembre.

29. Asupra acţiunii publice deschisă de Parchetul Tribunalului Neamţ, prin rechizitorul introductiv No. 10002/940 contra lui Const. Gheorghieş, pentru faptul de abuz de încredere reclamat de M. Moaleş.

Tribunalul ia act de declaraţia reclamantului că s'a îndestulat. Incetează urmărirea lui Const. Gheorghieş, acţiunea fiind stinsă. Obligă pe reclamant să plătească Statului 36 lei portopoştal. 19 Noembre.

30. Asupra acţiunii de faţă privitoare pe Isidor Secară, deschisă de Parchetul Tribunalului Neamţ, prin rechizitorul introductiv No. 1558/940 pentru faptul prevăzut şi pedepsit de art. 13 din legea pentru înfiinţarea unui registru al comerţului, prin aceia că n'avea... înmatriculată.

Tribunalul încetează urmărirea pornită de Parchetul local constată amnistiat faptul de contravenţie. 26 Noembre.

31. Asupra apelului Nastasia I. Antal, Ana V. Chirilă şi Iosefina N. Grasu contra cărţii de judecată penală No. 2063 a judecătoriei mixte Piatra-N. condamnate la câte 200 lei amendă în folosul Statului, fondul amenzilor.

Tribunalul admite apelul, constată amnistiat faptul de contravenţie şi încetează urmărirea. 26 Noembre.

32. Asupra apelului lui V. Gh. Şaramet contra cărţii de judecată penală No. 2211/940, condamnat pentru faptul de contravenţie la 500 lei amendă şi 100 lei despăgubiri civile.

Tribunalul admite apelul, constată amnistiat faptul de contravenţie. Menţine despăgubirile civile. 28 Noembre.

33. Asupra apelului Elenei P. Floş. contra cărţii de judecată penală No. 2207 a judecătoriei mixte Piatra-N., condamnată pentru faptul de contravenţie la legea pescuitului la 500 lei amendă şi 500 lei despăgubiri civile.

Tribunalul admite apelul. Reformează cartea de judecată penală No. 2207, încetează urmărirea. Menţine în totul despăgubirile civile. 5 Decembre.

34. Asupra acţiunii penale de faţă deschisă prin rechizitorul No. 13464/940 contra Alexandrinei Gh. Trifan, pentru faptul prevăzut şi pedepsit de art. 494 al. 2 pct. 3 cod penal, fapt reclamat de Gh. Trifan.

Tribunalul anulează urmărirea îndreptată contra ei pentru faptul de ameninţare comis asupra reclamantei Maria T. Iutiş şi o achită pentru faptul de ameninţare asupra lui Gh. Trifan.

Obligă reclamanţii să plătească Statului 14 lei cheltueli penale. (Ei se află în divors. Maria Iutiş, servitoare). 17 Decembre.

8. *Recapitulare.*

Adunând toate sentinţele de la amândouă secţiile ale Tribunalului Neamţ, constatăm următoarele:

Pentru tot judeţul Neamţ, în cursul anului 1940, s'au pronunţat:

151	hotărîri de divorţ.	Pentru comuna Tarcău	3
22	„ comerciale	„ „ „	4
440	„ civile	„ „ „	28
4043	„ penale	„ „ „	60

Din cele 28 sentinţe civile, majoritatea absolută a cazurilor se referă la procesele de contravenţie la legea contribuţiilor directe, privitoare la Fisc.

Cele 60 de sentinţe penale se împart astfel:

16	sentinţe	privitoare la	contravenţii silvice.
8	„	„ „	„ pescuit
6	„	„ „	ameninţări şi injurii
6	„	„ „	calomnie
5	„	„ „	delicte în legătură cu comerţul
4	„	„ „	abuz de încredere
4	„	„ „	furt
3	„	„ „	lovire
3	„	„ „	contravenţie nespecificată
2	„	„ „	ultraj
1	„	„ „	loviri cauzatoare de moarte
1	„	„ „	contravenţie la vânat
1	„	„	ca fără interes

După hotărîrile Tribunalului, constatăm:

La sentinţele comerciale.

1 condamnare şi 3 respingeri ca nefondate.

La sentinţele civile.

22 de achitări, 5 opoziţii respinse ca nefondate şi 1 prescrisă. Total 28.

La sentințele penale.

19 amnestieri
16 apeluri respinse ca nefondate
8 achitări
5 admiteri de apel în parte
5 condamnări
2 ia act de împăcare
1 „ „ „ îndestulare
2 anulări de apeluri
1 declinare de competență
1 încetează urmărirea

Total 60 de sentințe.

CAP. VIII

Manifestări politice.

1. *Administrația locală.*

Comuna aceasta are personalul ei de conducere bine ales. Fiecare din funcționarii comunali își îndeplinesc serviciul conștiincios. Primar, notar, casier, secretar telefonist sunt toți la datorie și muncesc din răsputeri ca să fie la înălțimea cerințelor timpului.

Comuna face parte din plasa Piatra, cu sediul în Piatra-N. și din județul Neamț cu capitala Piatra-N.

Pretor este D-l Eugen Barcan, iar prefect în Sept.—Decembre D-l Eftimie Galan.

Procesele locuitorilor se judecă de către judecătoria mixtă din Piatra-Neamț și de către Tribunalul Neamț.

Ocolul silvic cu care are legături se găsește chiar în raza comunei, în satul Tarcău.

Percepția comunală își are birourile în localul comunei ca și Banca populară.

Jandarmeria, postul de jandarmi, tot în localul comunei se află, însă clădirea este aparte și vecină cu primăria.

Bugetul comunei să se vadă la „Comuna Tarcău", în 1940, capitolul 4 „Administrația comunală".

Despre partidele politice nefiind timpul să discutăm acum, precum zicea și Sf. Apostol Pavel: „Despre care nu este acuma îngăduit a vorbi cu deamănuntul", trecem peste acest capitol.

Atât numai amintim. Și aici, ca și în toate satele țării noastre au fost totdeauna partide politice, desbinări, certe, tabere, care au dispărut odată cu vechile regimuri.

Principiul statului totalitar ajuns acum crezul politic de conducere, a potolit toate urile și toate vrăjmășiile dintre cetățeni.

De altfel nu toți locuitorii aveau grija politicei. Cei mai mulți își căutau de treburile lor în tihnă, preocupați numai de grija existnnței lor, a familiei și a necazurilor lor. Pe o mică parte din totalitatea lor o pasionau treburile conducerei trecătoare a puternicilor zilei.

CAP. IX.

Unități sociale.

1. *Familia.*

Temelia ori cărei societăți. Pe ea se sprijină puterea de rezistență a unei națiuni. Ei i se dă toată atențiunea și de către locuitorii acestei comuni. Aducem două cazuri concrete din satul Tarcău.

1. Alexandru Huianu și soția lui Elena. Au 9 copii. 6 băeți și 3 fete *) Dintre aceștia, 4 au rămas de la primele două soții răposate. Cei mai buni și mai iubiți gospodari din sat. Oameni cu frica lui Dumnezeu și cu deosebit respect pentru semenii lor. El să aibă 54 de ani, ea 40 de ani. Sănătoși, voinici, dârji la muncă, neîncovoiați la greutăți.

Cât folos n'a adus el bisericii! Epitrop la biserică, tot timpul de când s'a înființat parohia, cât n'a ajutat el Sfântul Locaș! Nu numai cu cuvântul, cu îndemnul, cu sfatul și cu povața între oameni, chiar de la începutul construirii bisericii noui. Dar cu prilejul ridicării casei parahiale și ale atâtor alte îmbunătățiri din gospodăria bisericii, la toate a fost primul pe listă, cu subscrierea ajutoarelor primul prin sat la adunarea lor.

Soția lui model de gospodină și de purtare demnă în tot satul. Casa ei, o curățenie, un gust în aranjament, o rânduială de ți-i mai mare dragul să privești. Grădina de flori din fața casei, grădina de zarzavaturi, grădina de altoi, stupii de albine, sunt atât de îngrijite, ca și copiii de școală și fetele în atribuțiile lor casnice, că parcă te simțești mândru și tu ca strein, de calitățile unei asemenea soții.

El un timp a fost primar al comunei. De 20 de ani, procurist de merinde pentru personalul și lucrătorii Cooperativei Albina. Muncește zi și noapte, mai mult pe drumuri după alimente de cât acasă Este de o vrednicie foarte mult apreciată de superiorii lui.

In familie, toți membrii trăesc într'o deplină înțelegere. Se iubesc și se ajută. Un băiat a învățat liceul comercial.

*) 3 băeți însurați, 1 fată măritată, iar restul acasă, la școli.

Astăzi este contabil la Domentul Coroanei Segarcea, altul a urmat aceiaş şcoală. Este casierul primăriei Tarcău, altul şcoala de cântăreţi şi de sanitari, este cântăreţ la biserică şi agent sanitar. Ceilalţi prin şcoli secundare la oraşe şi primare acasă.

Locuinţa lor este cea mai frumoasă din tot satul: şase camere mari, spaţioase, bogat mobilate, bucătărie aparte, grajduri pentru vite, o falce de loc în jurul casei, pe malul ape Tarcăului, în lunca Grăsenilor, în cea mai încântătoare poziţie, îţi face o plăcere s'o priveşti. Au şi fânat în Poiană, 200 prăjini.

Cai, vaci, oi, porci, complectează şi încadrează din belşug această gospodărie. Numai sănătate şi vieaţă să le dea milostivul Dumnezeu.

2. Toader Balhon şi soţia lui Ana. I-am cunoscut de băeţandru şi fetişoară la mama acasă. Cu o purtare exemplară. De o cinste cum rar se întâlneşte. Harnici şi muncitori, nevoe mare. Dumnezeu i-a dăruit cu 4 copii: 3 fete şi un băiat, care le trăesc. Mai au şi morţi. Încercările de sus vin pe oameni. Cel mai mare este de 17 ani.

El e morar, are moara lui pe Tarcău. Cioplitor de piatră de meserie. Face parte din consiliul de administraţie a Cooperativei Albina. Ales de sigur nu pentru puţine merite

Traiul lor în casă este de o armonie desăvârşită. El şi ea, amândoi au cam 41 de ani, fiecare. Se potrivesc bine şi la vrâstă şi la caracter. Işi iubesc copiii şi-i îngrijesc cu devotament. Ştiu carte şi ei şi copiii cu vrâsta de şcoală.

Hărnicia lor le-a ajutat să-şi cumpere 5 hectare de pământ, fânaţ. Arătura să aibă ca la 20 de prăjini. Locuiau într'o casă veche bătrânească. Şi-au ridicat alta mai mare şi mai încăpătoare, cu 2 camere, antret şi dolie. Au 2 vaci cu viţei şi 30 de oi. Sunt foarte iubiţi şi stimaţi de consătenii lor.

3. Neculai Paşcu din Straja cu soţia lui Raşela, dintre cei mai buni gospodari. Amândoi voinici, tari la virtute cu un suflet bun şi ales. El om desgheţat, cu trecere în satul lui a fost propus în Comitetul ridicării monumentului eroilor, tocmai pentru aceste calităţi. Cinstit în legăturile sociale, pe cuvântul lui te încrezi mai mult de cât pe toate contractele întărite cu peceţi între atâţea şarlatani şi oameni buclucaşi.

Ea femeie serioasă, vrednică, o mândrie a satului. Nu mai vorbesc de hărnicie.

Dumnezeu le-a blagoslovit casa cu 6 copii: 4 băeţi şi 2 fete dintre care 2 fete măritate şi un băiat însurat.

Au 2 case: una în care locueşte familia, alta închiriată pentru brutărie.

Pământ au $1/2$ ha. arabil, 3 ha. fânaţ, 358 m. p. livadă. In Straja, casele la şoseaua mare s'au înmulţit şi pământul s'a împuţinat. De aceia şi ei au puţin pământ de grădină. Vite au 12 oi.

Părinții trăesc în armonie deplină și între ei și cu copiii. El se ocupă cu distribuirea pâinii în comună. Când era mai tânăr lucra în diferite părți. După ce trece omul de 50 de ani, la fabrică sau la pădure, mai puțini sunt lucrătorii care să poată continua munca tot cu aceiaș risipă de putere.

Ea se ocupă cu gospodăria în casă și cu îngrijirea familiei, cu creșterea și educația copiilor.

2. *Crâșma.*

Singurul local de distracție al sătenilor. Orășenii mai au teatrul, cinematograful, pe când sătenii numai crâșma. De la o vreme încoace mai este și Căminul Cultural. Nici că se poate mai bună instituție, după biserică și școală, pentru înobilarea sufletului. Dar trupul acesta păcătos al omului, cum cere mâncare, pretinde și băutură, măcar câte odată, măcar la zile mari. La un pahar de vin, fie și de rachiu, omul se mai desghiață. Sufletele se mai deschid și se mai apropie.

Dar dacă s'ar bea numai două, trei pahare, ce bine ar fi! Însă în majoritatea absolută a cazurilor, se întrece măsura. Ce fac oamenii la ori ce crâșmă, aceiaș fac și în Tarcău. Vorbă multă glas tare, cântece de inimă albastră. Aceasta este beția cu jale. Dar alții la băut au harțag. Atunci încep răfuelile. Ce-l apasă pe suflet la trezie, se descarcă la beție. Certe, scandaluri, uneori și bătăi.

Erau în trecut câte o șleahtă de bătăuși, una în Tarcău și alta în Straja. Multe sărbători mari se încheiau cu trânteli, cu izbituri, cu sudalme și cu palme. Unii din ei au trecut în lumea veșniciei. Ceilalți s'au mai cumințit. Astăzi mocnesc, ca țaratecul sub spuza cenușii.

Când se făceau horele la crâșmă, cearta între flăcăi pornea de la fete. Astăzi sfezile între barbați se iscă de la femei, de la moșteniri, de la vite, de la copii și de la câte alte motive născocite de oamenii buclucași, de care trebue „să tai poala și să fugi ca de necuratul".

Se bea rachiu, vin, se ia câte o gustare între băuturi, ca salamuri, masline, brânză de telemea, covrigi, sardele, pâine. Cumetrii, finii cu nașii, vecinii, tovarășii de lucru, muncitori, funcționari, iau loc la masă, fac grupuri și sporovăesc de câte îi doare sufletul, de întâmplările din țară, din străinătate. Pentru unii mai de seamă se găsesc odăi mai în fund, sau chiar în camera de locuit a crâșmarului. Ceia ce interesează mai mult este cantitatea băuturilor.

Cercetând scriptele Socîătății în nume colectiv „Monopol" Gh. Hanganu și I. Luca, singura cu drept de desfacere în tot

judeţul a rachiului şi spirtului monopolizat de stat, am adunat cantitatea vândută pe anul 1940 şi mi-au ieşit următoarele cifre:

Nr. crt.	DEBITANŢI	Satul	Litri	
			Rachiu	Spirt
1	D. Alexandrescu	Tarcău	2410	311
2	Gh. Ispas	Straja	675	107
3	Coop. Albina	Tarcău	585	183
4	Gh. a Ilincăi	Tarcău	1140	94
5	T. Robu	Tarcău	1663	59
6	P. Conuţoae	Brateş	1010	21
7	Coop. de Consum	Straja	2011	69
		Total litri	7494	844

Rachiul „Monopol" de 40 grade tărie s'a vândut cu 47.50 lei litrul din Ianuar până în Octombre când s'a ridicat la 64.40 lei.

Spirtul „casnic" de 95 grade tărie s'a vândut cu 104.50 lei litrul din Ianuar, iar mai târziu s'a ridicat la 152.20 lei litrul.

Din lămuririle primite de la personalul ad-tiv al acestei societăţi, am înţeles că debitanţii de băuturi spirtoase se aprovizionează cu asemenea fel de marfă mai mult de la podgorii, odată cu butoaele de vin şi că totalul rachiului astfel procurat se poate dubla şi tripla.

Ţinând socoteală de explicaţiile acestea, am făcut următoarele calcule:

7.500 + litri rachiu adunat cu dublul acestui număr, ne dă
15.000
22.500 litruri de rachiu, înmulţit cu 55 lei litrul, o medie aproximativă 22500 ×
55
112500
1125
1237500 lei numai rachiul. Adăugăm şi costul spirtului prefăcut în rachiu, un litru de spirt şi unul de apă, pe prea puţin,

850 litruri spirt
850 „ apă
1700 litruri rachiu, înmulţit cu 55 lei litrul,

```
   1700 ×
   55
 ───────
   8500
  85
 ───────
  93500 + lei adunaţi cu 1.237.500 lei costul
1237500          rachiului de sus.
 ───────
1331000
```

1331000 lei cheltuesc locuitorii acestei comuni numai cu băutul rachiului pe un an. Dar vinul consumat la cât se mai ridică? Pe puţin să socotim la 669.000 lei. Şi iată un total de 2 milioane de lei care iesă din punga muncitorilor unei comuni, numai pe băutură.

La 2000 de locuitori să mai adăugăm 1000 de lucrători streini, fac 3000 de suflete care cheltuesc 2 milioane de lei pe an numai pentru băutură.

Rămâne la aprecierea cetitorilor să comenteze fiecare cum va crede de cuviinţă această pagubă enormă în economia gospodarilor săteşti şi cu ea în economia ţării.

Concluzia. In această comună se poate vorbi sau nu se poate vorbi de patima beţiei? Să se pronunţe fiecare cum va găsi că e drept.

Ca un supliment la cele de mai sus, adăugăm că în tot judeţul se găsesc 650 de crâşme cu drept de vânzarea băuturilor spirtoase. Afară de acestea mai există altele cu drept de desfacere numai a vinurilor.

Să se socotească acum în medie generală cam cât se bea şi cât se cheltueşte numai pe băutură în tot judeţul.

. . . .

Şi cu toate cele înşirate mai sus, fără crâşmă nu se poate, atât la oraş cât şi la ţară. Nici fără băutură omul nu poate trăi, fie el cât de sus, fie cât de sărac.

Câţi muncitori nu mi au spus răspicat, chiar la spoveduit: „Fără nici un pahar de rachiu sau de vin nu putem birui la muncă".

Iar altul bătrân îmi mărturiseşte: „Mai înainte când băutura era mai ieftină, mai prindeam oleacă la putere, acum cu scumpetea aceasta, când nu-i chip să te apropii nici de băutură, m'am împuţinat din puteri, de abia mă mai pot ţinea pe picioare".

3. *S t â n a.*

Jumătate de an ciobanii îşi duc viaţa pe munţi şi în mijlocul celor mai blânde animale. Cu opinci în picioare, cu cămăşoae

de cânepă muiate în zăr, cu gluga în spinare şi fluerul la cingătoare, în tovărăşia dulăilor, pe soare sau pe ploaie, ei păstoresc turmele încredinţate lor, precum alţi păstori, în alte veşminte, îşi pun sufletul pentru turma cea cuvântătoare, de care au a da seama nu înaintea dragomanilor, ci înaintea Domnului Domnilor şi a Impăratului Impăraţilor, înaintea lui Dumnezeu.

Locul lor de repaos este stâna. Aceasta alcătuită din scânduri, acoperită cu draniţă, se compune din două despărţituri: una în care se lucrează brânza şi alta în care se păstrează brânza.

In prima se găsesc: ciaunele de fiert laptele, de făcut mămăliga, ciuberele, budacele, zărul, oalele de preparat mâncarea, străchinele, ulcelele, căldăruşele de muls oile în ele, lingurile, măsuţa, caldarea cu apă, patul pentru ciobani. In a doua se găsesc poliţele, pe care se svântă caşurile, apoi droburile de sare, etc.

Ciobanii mulg oile de trei ori pe zi: dimineaţa, la amiază şi seara. Le aduc în strungă. De acolo, printr'o portiţă mică, prind una câte una, închid portiţa, o mulg, îi dau drumul afară, prind alta şi tot aşa mai departe.

Baciul strânge laptele într'un ciubăr, îl strecoară, îi dă cheag, îl lasă puţin până se prinde, apoi îl învârte cu o lingură mare, operaţie în timpul căreia el se îngroaşă, îl aşează într'un ciur, prin care îl stoarce. Zărul îl pune la fiert şi din el scoate urdă, prin strecurătoarea de cânepă. Caşul rămas în ciur îl pune stors în budacă. Acolo din nou îl frământă cu mâinele şi scoate din el alt rând de zăr numit jântuit. Acesta vine bătut în putinei cu făcăleţul şi astfel se alege din el untul de oaie, mai bun de cât grăsimea de porc.

Caşul, după ce a stors din el al doilea rând de zăr, îl pune iar în strecurătoare, îl strânge bine cu un ceatlău, ca să iasă din el tot zărul, iar după 12 ceasuri îl aşează pe poliţă, Ultimul zăr îl dau porcilor şi câinilor.

Ţarcul, în care stau oile închise pentru mulsoare, se numeşte strungă, iar acoperişul locului de muls oile se cheamă comarnic. Noaptea oile stau închise în coşer, un loc deschis de sus, dar împrejmuit de jur împrejur cu gard de cepuri de brad sau din răslogi.

Ciobanii noaptea fac foc ca să spărie dihăniile. de aceia se numeşte şi focul oilor.

Ceasul stânei este buciumul, lucrat din lemn de brad, acoperit cu scoarţă de cireş, ca să nu crape. Sunt şi buciume de tablă. Baciul cu buciumul înştiinţează pe ciobani de sosirea amiezii. In sunetul lui tânguios adorm oile şi ciobanii; în viersul lui de doină şi de jale se trezec dimineaţa.

Mersul oilor. Seara, după mulsoare, oile pleacă în porneală, mai prind câte o gură două de iarbă, până se întunecă bine

şi apoi sunt aduse pentru odihnă de noapte. Dorm ei ciobanii noaptea, dar câinii veghează. La cea mai mică mişcare dau alarma, când este vorba de lupi, fac un sgomot asurzitor, de se trezeşte omul din cel mai adânc somn, ca să-şi apere turma lui dragă.

In munţii de pe valea Tarcăului, în anul 1940, au fost 4 stâni la „Cruce Roşie" şi 1 la „Măgura".

Bolile de care sufăr oile sunt gălbeaza şi vărsatul.

După învoelile dragomanilor cu stăpânii oilor, se dau acestora câte 7 Kgr. de brânză deo aie pe vară şi la câte 4 oi un Kgr. unt de oaie. Iar preţul varatului unei oi variază după timp: 87—90 lei a fost în anul 1940.

4. *Primăria.*

Nu ca organ de conducere administrativă, ci ca local de întâlnire al tuturor oamenilor din comună, ca prilej de adunare şi consfătuire ale diferitelor grupuri de cetăţeni, vorbim despre ea aici, cu un cuvânt ca unitate socială.

Duminica şi sărbătoarea, unii gospodari mai cu ambiţie pentru treburile obşteşti o iau înspre „comună" adică primărie, aşa cam pe după amiază. Acolo se află toate ştirile despre rânduiala celor mari pentru îndrumarea noroadelor. „Acolo vedem ce măsuri se mai iau pentru înlesnirea traiului şi aflăm multe de toate" zic ei.

Şi numai ce-i vezi pâlcuri de câte 3—4 îndreptându-se către oficiul administrativ, care ştie toate şi informează pe toţi despre nevoile vieţii

Pe placarda din faţa primăriei stau afişate câte o foaie de ziar pentru popor, cu măsurile guvernului pentru propăşirea ţărănimei. Pe uşile primăriei, în vitrinele de pe păreţi, diferite publicaţii de licitaţii de arendări, de urmăriri ale fiscului, de înştiinţări despre îndatoririle cetăţenilor, după împrejurările locale şi nevoile vremii, ba obligativitatea biletelor de la biroul populaţiei, ba declaraţia cerealelor etc.

Stau oamenii cuminţi, le citesc, alţii le silabisesc, le drămăluesc în cugetul lor. Intră la primar, cer lămuriri, informaţii, apoi afară pe banca din vestibulul localului, alţii în picioare, rezemaţi de balustrada de beton a primăriei, alţii proptiţi în băţ, alţii pe drum, în faţa „comunei" sporovăesc asupra celor citite şi auzite.

Unii mai tineri cu câte un ziar în mână pritocesc ultimile noutăţi din lumea întreagă, în timp ce alţii mai bătrâni, cu sfatul autoritar şi cu voroava lor plină de miez, istorisesc din alte vremuri, fapte şi întâmplări, de care nu te mai saturi să le asculţi.

Şi se strâng aici frunţi încătrănite de amarul vieţii şi obraze brăzdate de suferinţe, întunecate de necazuri, de ai crede că

parcă vin să ieie cu asalt cetatea primăriei. Cum dau însă de grupurile liniştite de gospodari, se domolesc. Se amestecă în vorbă şi ei, mai împung, mai trăsnesc, dar la urmă se împacă şi ei cu ordinea de lucruri şi se conving că aşa trebueşte să fie şi să se urmeze de toată lumea hotărîrile celor mari.

Dar oare numai Duminica şi sărbătorile se adună locuitorii aici? Şi în zilele de lucru, câţi nu se abat după câte treburi, nu stau de vorbă în drum, nu cisluesc despre câte lucruri toate? Unii aşteaptă pe D-l Administrator, alţii pe D-l Prefect, cu jalba în proţap, cu rugăminţi. Ba soseşte peste un ceas, ba peste jumătate de ceas, ba are inspecţie în primărie şi nu poate sta de vorbă cu nimenea.

Iar jalbarii stau şi aşteaptă. Răbdarea este din rai venită şi cine are nevoe trebueşte să aştepte. Mai adăugăm la aceştia şi pe alţii, streini de localitate care vreau să plece la vetrile lor, fie cu maşina de curse regulate pe valea Bistriţei, fie cu vre-o altă ocazie şi iată aşa că în fiecare zi veţi întâlni acolea cete de oameni, care în aparenţă fac impresia unor pierde-vară, nepăsători de timpul scump prăpădit pe drumuri, dar de fapt oameni mereu cu nervii încordaţi de nerăbdare şi de nesiguranţa reuşitei dorinţelor lor.

O! De câte ori n'a fost străbătută distanţa aceasta de la postul de jandarmi la locuinţa notarului de către aceşti nerăbdători! De câte ori şi de către câţi nerăbdători nu au fost cetite numele eroilor de pe placa monumentului, jurnalul guvernului de pe placarda din faţa primăriei! De către câţi nu au fost socotite dimensiunile soclului, proporţia statuei, gardul de lemn înconjurător, gardul primăriei, porţile, portiţele ei, fântâna, pădurea din spate, câmpul din faţă, casele, Cooperativa, fabrica, depozitul de scânduri, tot cerul şi pământul, ca atunci când fierbi de de nerăbdare!

Iată dar şi în faţa primăriei câtă vieaţă se strecoară, câte treburi se pun la cale şi câte gânduri frământă pe cei mânaţi aicea de valurile aprige ale traiului omenesc.

5. *Trenul mic.*

Dar trenul mic, de pe linia îngustă Piatra-Neamţ — Tarcău, care circulă zilnic de două ori, cu unele vagoane încarcate de marfă şi cu altele înţesate de călători, nu poate fi socotit oare tot ca unitate socială?

Ieftinătatea biletelor — 24 lei întreg şi 12 lei jumătate — mulţimea intereselor, diversitatea nevoilor, toate acestea contribuesc la înmulţirea călătorilor.

Numărul mare al lucrătorilor, care pleacă la fabrica din Tarcău, sau la pădure, nevoia de alimente şi de câte lucruri

casnice, legătura cu autoritățile județene, toate mână populația de pe valea Bistriței din Piatra și din împrejurimile ei, cum și din satele până la Bicaz, Tașca, Cârnu, Potoci, să se folosească de acest mijloc de transport atât de comod.

Un vagon — clasă — cu scaune, cu polițe pentru bagaje, iarna cu sobă, o altă jumătate de vagon lângă mașină și două trei platforme goale, fac naveta la deal și la vale, pe lângă celelalte vagoane de cherestea.

Lumea se îmbulzește. Sala de așteptare și casa de bilete primește pe cei mai „subțiri". Poporul așteaptă pe coridor, pe bănci, afară pe cerdac, pe stivele de materiale, pe vagoane, care pe unde apucă.

Și vezi în gara mică din Piatra-Neamț, plutașii cu sârmele în spinare, cu topoarele lor nelipsite, lucrători de la țară cu sumanele afumate pe umeri, femei cu buccele, slujbași cu pachete, plimbându-se de colo până colo, așteptând tragerea trenului în fața gării și ora de plecare.

Dacă uneori se trece peste această oră, nu poate să obiecteze nimenea. Societățile particulare întâi își servesc interesele lor și apoi ale norodului.

Cum se trage trenul la rampă, călătorii își iau locurile. Platformele deschise sunt pentru lucrători. Fără nici un scaun pe ele, drumeții stau care pe marginea lor, cu picioarele atârnate în jos, care în mijlocul platformei, pe sacul cu merinde, care cum îl apucă vremea. Se mai amestecă și unele femei, cu mai puține pretenții, bucuroase că au loc și pot merge unde li-i gândul.

Vagonul și jumătatea sunt rezervate, nu din ordin, ci dintr'o jenă tacită a celor mai nevoiași față de cei mai curățel, călătorilor mai de seamă, chiar și sătenilor cu o înfățișare mai îngrijită.

Și câte lucruri nu se discută aici, în așteptarea trenului și apoi în mersul lui! Cum să omori timpul, cum să-ți alungi urîtul așteptărilor, cum să-ți calmezi nervii nerăbdărilor de cât angajându-te la discuții cu unii sau cu alții, de voe sau de nevoe, de plăcere sau de interes.

In trenul acesta nu plutește atmosfera rece din trenurile de pe linia mare. Aici dacă nu toți, dar majoritatea absolută a călătorilor se cunosc. Și chiar dacă nu se cunosc, dar pe toți parcă îi leagă un sentiment de frățietate, o comunitate de interese. Muntenii toți duc aceiaș vieață, precum respiră acelaș aer. Toți au aceleași nevoi, aceleași bucurii, aceleași necazuri.

De aceia, chiar dacă sunt din sate diferite, ei între ei se înțeleg mai bine, se cred mai lesne, și se împrietenesc mai ușor.

Câte treburi bune nu se pun la cale din aceste trenuri, în care un ceas și jumătate de drum pot fi luate drept vizită de oaspeți! Câte prietenii nu se leagă, câte legături sufletești

nu se strâng, câte sentimente nu se înfiripează în lungul acestui drum!

Ici un preot cu un învăţător, discută chestia educaţiei poporului, dincolo un primar cu alt învăţător şi un sanitar trec în revistă cazurile de boală semnalate, ici un grup de negustori istorisesc paţaniile breslei lor, spre uşă un grup de mucaliţi înveselesc pe călători cu snoavele şi glumele lor şi timpul trece pe neobservate.

Intr'un colţ dormitează o babă, în alt loc scânceşte un copil, un călător absent la tot ce se discută priveşte lacom pe geam la frumuseţile naturei înverzite, altul cu mâna la tâmple îşi calculează în minte socotelile lui băneşti sau răfuelile cu sine însuşi, asupra cine ştie cărui păcat mustrător de conştiinţă şi timpul trece.

Ici un bărbat şi cu o femeie, cam de o vrâstă mijlocie, cochetează şi se mănâncă din ochi de dragi ce-şi sunt, dincolo alţi privesc cu ciudă, femeile cu invidie, ciripitul dragostei şi tot aşa cântecul vieţii îşi trîmbiţează melodia pe toate gamele.

Tarcăul cheamă la viează atâta suflare, cu fabrica şi cu pădurea, cu apa şi cu aerul, cu munţii şi cu farmecul lor neîntrecut, cu bogăţiile lor nesfârşite, de care cu drept cuvânt locuitorii lui pot fi şi mândri şi cel puţin încântaţi, dacă nu fericiţi.

Fracţiuni de unitate socială:

6. *„Şbornele"*.

Incă unul din prilejurile în care se strâng laolaltă nu bărbaţii, ci femeile şi nu în zilele de sărbătoare, ci în zile de lucru şi nu multe, ci câte 2-3-4 vecine, cumetre sau neamuri, îl oferă nevoia sufletească a unora din ele de a-şi petrece timpul, de a alunga urîtul şi de a afla noutăţi.

Nu toate femeile au treabă toată ziua. Câte neveste fără copii, sau cu barbaţii duşi la pădure, de nu vin acasă cu zilele, pe câte nu le încurcă mulţimea orăteniilor sau vitelor, câte văduve în sat, cum să-şi omoare ele vremea?

„Stativile? Dar de la un timp te dor şălele de atâta nevedit şi chimbosit la urzeală. Unde mai pui că n'ai cu ce cumpăra bumbac, ori lipseşte alt material de lucru. Sau poate nici nu-ţi baţi capul cu asemenea chiţibuşuri. Şi atunci?".

„Iai o furcă în brâu, cu un caer de lână sau de buci mai mult aşa de formă şi o sbugheşti la megieşa peste pârleaz, ori peste drum". Azi la Măriuca, mâini la Ilinca şi tot aşa. Nu mai vorbesc de Ilie Pălie, de Foca, de Filipii, Circovii, Pricochii, Mărina, Miezul Păreţilor, când nici că se mai pomeneşte din moşi

strămoşi să lucrezi. Dar să nu uit poşarca de tiutiun şi foiţa pe poliţă". Şi pe ici ţi-i drumul.

Tot satul defilează pe dinaintea cumetrelor. Nu scapă nimeni neforfecat. De la preot până la cel din urmă ţigan. Apoi câte născociri, câte închipuiri, întărite cu jurăminte şi cu „am văzut eu cu ochii mei, am auzit eu cu urechile mele". Aici se fierbe piatra scumpă. Poporul, pentru aceste adunări are mai multe expresii hazlii: „şbornă, stanişte de femei, poşte".

Din asemenea adunări, grupate şi ele după categoriile sociale locale, se nasc multe gâlceve, certe, înfăţişări, ba chiar şi judecăţi.

Dar aceste conciliabile au fost de când e lumea şi se vor repeta şi continua cât va fi lumea.

Ca un omagiu datorit eroilor noştri căzuţi pe câmpul de luptă împotriva bolşevicilor, le dăm mai jos numele:

NOTARUL COMUNEI TARCĂU
JUDEŢUL NEAMŢ

TABLOU

De numele Eroilor din comuna Tarcău, Judeţul Neamţ, morţi pe câmpul de onoare în anul 1941/43.

Numele şi Pronumele Eroilor	Gradul	Corpul	Localitatea unde a căzut	Data morţei
Alexandrescu Constantin	Sub-Lt. r.	Bat. 5 Vân. Munte	Malaia-Veliserca Ucraina	24.IX.941
Ştirbu Neculai	Caporal	Reg. 15 Dorob.	Iabocrici-Ucraina	27.VII.941
Bocancea Neculai	Soldat	Bat. 4 Vân. Munte	Cota 1467. Munt. Tomnatic	27.VI.941
Nechita Constantin	Soldat	Reg. 27 Dorob.	Ripiceni Jud. Botoşani	6.VII.941
Pascu Mihai	Soldat	Reg. 15 Dorob.	Cota 190. Cetatea Albă	23.VII.941
Grasu Constantin	Caporal	Reg. 15 Dorob.	Cota 163	26.IX.942
Chindea Vasile	Caporal	Bat. 16 Vân. Munte	In Caucaz	29.IX.942
Antonoaea Neculai	Soldat	Reg. 15 Dorob.	Frontul Donului	27.IX.942
Creţu Ioan	Soldat	Reg. 15 Dorob.	Cota 163.3	25.IX.942

Se certifică de noi prezentul tablou pentru exactitate.

Notar, C. CĂRPUŞOR

Intocmit astă-zi 19 Februar 1943.

ERATA

Să se citească la pag. 33, 457.00 în loc de 427.00
„ „ „ „ „ 37, 319.00 „ „ „ 427.00
„ „ „ „ „ 42, a iepei „ „ „ a epei
„ „ „ „ „ 118, la punctul 11. Cuvântul Albina este intercalat din greşaiă.
„ „ „ „ „ 162, la art. 6 genul în loc de geniul
„ „ „ „ „ 163, lostriţa . . „ „ „ bostriţa
„ „ „ „ „ 216, la art. 5 „Percepţia fiscală"
„ „ „ „ „ 220, Alexandrescu Alexandrina în loc de Alexandrescu Alexandru.
„ „ „ „ „ 230, Nèmţ . . în loc de Neiut
„ „ „ „ „ 233, gânjuri . „ „ „ gâjuri
„ „ „ „ „ 234, umplea . „ „ „ împlea
„ „ „ „ „ 236, piuă . . „ „ „ pioă
„ „ „ „ „ 237, ştiuletul . „ „ „ stiubeţul
„ „ „ „ „ 245, pantaloni . „ „ „ paltaloni
„ „ „ „ „ 248, adevarată „ „ „ acevarată
„ „ „ „ „ 251, 254, 270, Huian în loc de Hunian
„ „ „ „ „ 254, Ceangăi . . „ „ „ Geangăi
„ „ „ „ „ 270, Segarcea . . „ „ „ Segorcea
„ „ „ „ „ 272, Bacauca . . „ „ „ Bacanca
„ „ „ „ „ 272, Eustaţie . . „ „ „ Eustuţie
„ „ „ „ „ 305, vieaţa . . „ „ „ Vieaţa
„ „ „ „ „ 305, înfrirţi . . „ „ „ înfrânaţi
„ „ „ „ „ 307, tribunal . . „ „ „ tribubunal
„ „ „ „ „ 308, închiriat . . „ „ „ închiriaiat

TABLA DE MATERII

PARTEA I

Comuna Tarcău în anul 1916

CAPITOLUL I

GENERALITĂŢI

CAPITOLUL II

PAROHIA TARCĂU

CAPITOLUL III

ŞCOALA DIN SATUL TARCĂU

PARTEA II

Tarcăul în timpul războiului 1916—1918

CAPITOLUL I

IN AJUNUL RĂZBOIULUI 1916—1918

CAPITOLUL II

RĂZBOIUL

CAPITOLUL III

ADMINISTRAŢIA COMUNALĂ

CAPITOLUL IV

P A R O H I A

CAPITOLUL V

COOPERATIVA ALBINA

CAPITOLUL VI

OCOLUL SILVIC TARCĂU

Pag.

CAPITOLUL VII

SCHITUL TARCĂU

CAPITOLUL VIII

ȘCOALELE DIN COMUNĂ

CAPITOLUL IX

CELELALTE AUTORITĂȚI

CAPITOLUL X

INSTITUȚIILE CARE AU FOST

CAPITOLUL XI

SERVICIILE JUDEŢENE

CAPITOLUL XII

F E L U R I T E

PARTEA IV

Monografia sociologică a comunei Tarcău

CAPITOLUL I

CADRUL COSMOLOGIC

CAPITOLUL II

CADRUL BIOLOGIC

CAPITOLUL VII

MANIFESTĂRI ETICO-JURIDICE

CAPITOLUL VIII

MANIFESTĂRI POLITICE

CAPITOLUL IX

UNITĂŢI SOCIALE

ILUSTRAŢIUNI

DE ACELAŞ AUTOR

Gata pentru tipar.

1. Mahalaua Valea Viei, Piatra-Neamţ
Monografia istorică şi sociologică.

2. Satul Todireşti, comuna Stroeşti, judeţul Baia.
Monografie istorică şi sociologică.

PREŢUL 300 LEI